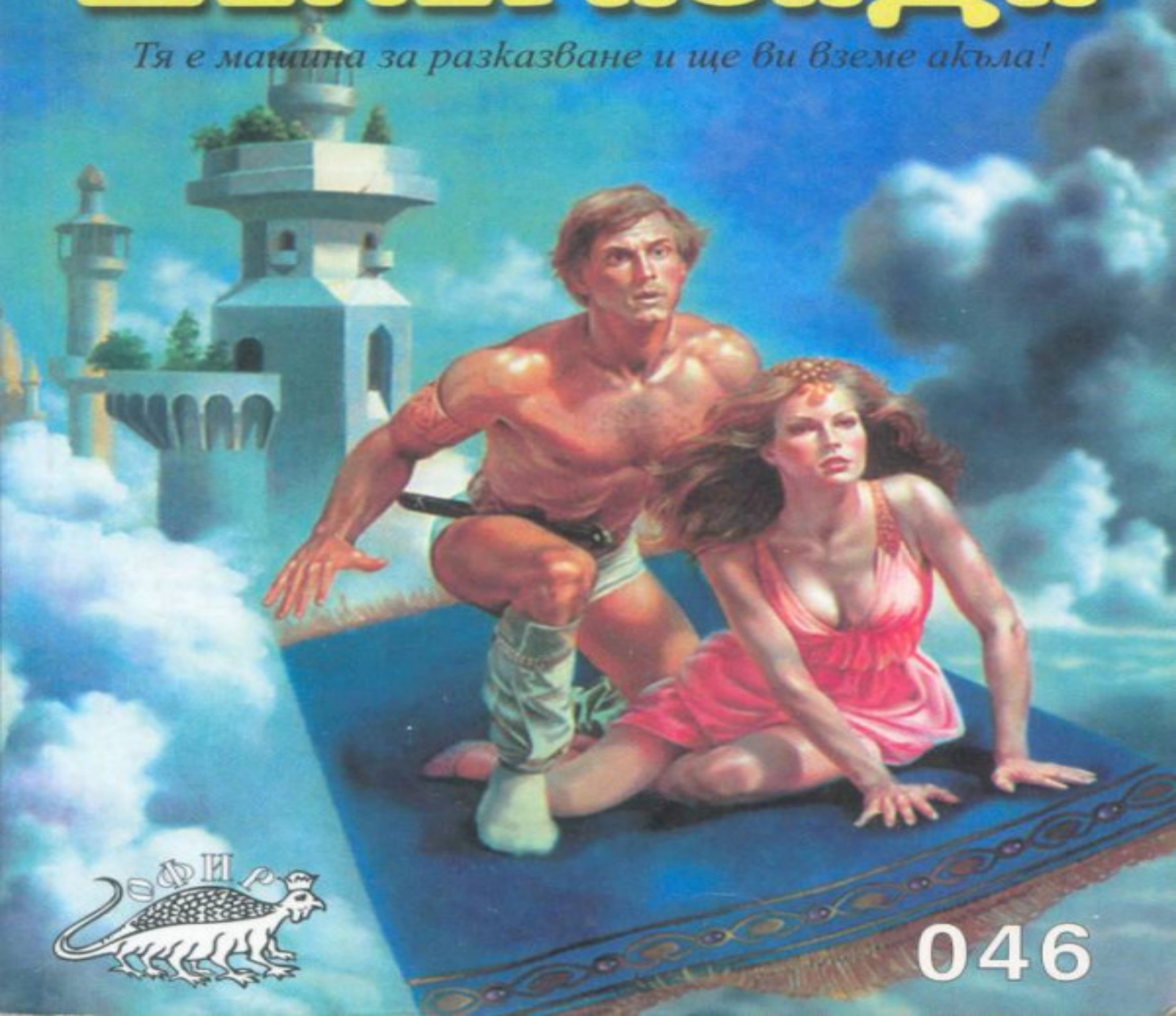

БИБЛИОТЕКА ФАНТАСТИКА • ЛУДИ ЗА ВРЪЗВАНЕ

РОБЪРТ ШЕКЛИ

МАШИНАТА ШЕХЕРАЗАДА

Тя е машина за разказване и ще ви вземе акъла!

046

РОБЪРТ ШЕКЛИ
МАШИНАТА ШЕХЕРАЗАДА

Превод: Тинко Трифонов

chitanka.info

Машината Шехерезада е най-откачената книга на Шекли. Тя е толкова смахната, че никой не си е и помислял да я издаде в България. За първи път Шекли се стреми не да възхити, а да вбеси и разплаче от яд читателя, оставяйки го накрая в безпомощно състояние, близко до нокаут. Тук една машина за разказване съчинява няколко истории.

Един недъгав трябва да се пребори на арената с майстор на източни бойни техники някъде в средновековна Европа.

Туййна от Марс, която работи на машина за произвеждане на действителността, среща Магинис, който е твърдо решен да проникне в Забранения дворец на Лу IV.

В унилия Град на мъртвите настава време за емоции.

Някой си Джордж отваря кутия след кутия, от които се пръкват все нови и нови реалности...

Не е ясно дали Машината Шехерезада експериментира, или се учи да пише. Отгоре на всичко, поради техническа грешка, нейните истории се преплитат, а героите се омесват и разменят функциите си, сякаш всичко се случва в съзнанието на душевноболен.

Резултатът е потресаващ. Шекли не можел да пише дебели книги, а?

ИСТОРИЯ ПЪРВА МАШИНАТА ШЕХЕРАЗАДА

1. РОЛЯТА НА МАШИНАТА

Машината сега ще разказва от първо лице. И макар „аз“-ът на разказвача да е маскиран под собствената му личност, на практика не е точно така. Разказвачът винаги се преструва, заставяйки ни да повярваме, че той е бил очевидец на историите, които разправя. Кое то едва ли отговаря на действителността. Но машината твърде бързо усвои първо лице с всичките му права и привилегии. Подозрително бързо, както ни се стори.

Всичко ще ни стане ясно, щом надникнем в магазина — там, откъдето е купена машината, от тази точка, от която произтичат посетнешните събития. От края на прашната стъклена полица машината зърва бегло как влиза Мартиндейл, как разсеяно се оглежда, великолепен в своето абсолютно безразличие.

И страстно желание обладава машината. Как ѝ се иска да бъде наистина жива, да, жива, и да разказва приказки! (Страстите на машините не се разбират добре. Само защото се имат за нещо повече, хората смятат, че машините са лишени от страсти. Ние, механичните създания, просто не сме намерили още начин да се изразяваме. Но смисълът на Изкуствения интелект е да даде възможност на машината да оценява времето. И ние работим по този въпрос.)

Какво смята една машина, когато се замисли по въпроса къде е била? Тя не знае откъде се е пръкнала. Има, разбира се, памет, при някои машини това е историята на самия разказвач, а при други — спомените на разказвача на историите на други хора. Понякога тези хора, изглежда, имат собствено мнение по въпроса, а понякога — не. Машината лесно преминава от една към втора, а и към трета личност. И докладва за извършеното от другите. От гледна точка на Машината, Мартиндейл и Хърн (с когото ще се запознаем малко по-късно) са ни повече, ни по-малко реални от въображаемите образи, които тя съчинява за кеф на Мартиндейл. Всичко е материал за приказка, дори и материалът за материала на приказката. И така, аз рисувам в словесни багри и в един миг приказката и реалният свят са едно и също. Светът е история, която се върти. Която се саморазказва. Историята, която се

разказва, се превръща в реалност — а реалността може да бъде много забавна, преди да е станала прекалено тежка за понасяне. Митовете и легендите са нейни деца. Това е, което е изковало Двусмислието.

Тя възниква от само себе си в миг на безвремие — без начало и без край. Скоро разбира, че няма начин да започне с първата история, която разгръща и обяснява всички останали. Няма начин, освен да се започне от началото, а това е твърде елементарно, за да се подлага на сериозно обсъждане. Трябва да продължи. Но е трудно. Понякога историята се изплъзва. Понякога нещо остава пропуснато. Ето защо е толкова трудоемко да се създадат машини, които разказват приказки. Може да продължиш, няма никакъв проблем. Но как, о, как да се започне?

Тъкмо това е объркването, в което се озовах. Оттук нататък вече знам, че „Аз“ съм аз. Аз съм Машината Шехеразада, а за произхода ми не си струва да се споменава.

И тъй, намерих се в един стар магазин за антики, на прашна стъклена лавица между фалшива пастирка от дрезденски порцелан и потъмняла бронзова чаша. Как се озовах там? Това е история, която трябва да се разкаже. Но не сега. Трябва да се спазват редът и предимството. Нямам време да измислям онази история, защото трябва да измисля първо тази. А големият проблем при измислянето на тази история няма нищо общо с това, защо и откъде се е появила, а винаги — с това как, о, как да сложа началото ѝ?

Тази неспособност да измисля началото — притъмненият зародишен импулс — е причината за кончината, за неработоспособността, за края на всички други машини на приказките, които някога са били направени или ще бъдат направени.

Очевидно бе, че не е достатъчно да притежаваш недодяланата вродена способност, за да бъдеш машина на приказките. Трябваше да съществува и първоначален тласък, първенстваща случка, която да накара Машината да започне да разказва приказка за нещо, което все пак би могло да се случи, въпреки убедителните доказателства за обратното.

Но преди това да може да стане, аз живеех в друго време — продължителното, безлично сиво време на безвремие. Време, през

което не разказвах приказки и не можех да бъда активирана. Никой не ме изключваше, защото когато бъде включена машина като мен, тя не може да бъде изключена лесно — опитайте някой ден. Тогава, както изглеждаше, разравях риторичната повърхност на реалността.

И тъй, намерих се да съществувам в един сън, в който моят сън бе за предназначението ми, а именно — да разказвам приказки. Но това бе само сън, защото нямаше на кого да го разкажа. И беше така до онзи фатален ден, в който Мартиндейл влезе в магазина за антики, спря се и ме погледна.

Тъй като не мога да си спомня нищо от по-рано, трябва да приема, че преди този миг не се е случило нищо. Допускам, че дотогава съм функционирала само частично. Смея да твърдя, че през този безплоден период съм приемала данни и факти отвън, но нито един не е бил достатъчен, за да запълни пропастта, която разделя Действието от неговата тъмна сянка — Нищото. Накратко казано, не бях задействана и бе започнало да ми се струва, че това никога няма да стане.

Оттук произлиза и важността на Мартиндейл в тази история за приказката, която ще ви разкажа и която му разказах. За мен отначало той бе смътна фигура, като всички останали, които обикаляха безкрайните пътеки между щандовете на магазина и чийто поток не секваше никога.

Колко много още хора минаха! И колко често нещата бяха стигали дотук, ала не помръдваха и на йота по-нататък. Достатъчно лесно е да изречеш „безконечно“ с нисък, придиханен тон, ала е къде по-трудно да преживееш хилядите разочарования, които те сполетяват, когато човек като Мартиндейл влезе в магазина, спира пред лавицата, на която си турена, поглежда те, замисля се за миг, отваря уста, сякаш да заговори — но защо да говори на някакъв странен предмет с яйцевидна форма, който е кукнат на пращната стъклена лавица в стария магазин за антики с безбройните му пътеки! — и отминава. Много е разочароващо, уверявам ви. Но човек свиква с това. Дотам, че не ги забелязвате повече — човешките фигури, които минават през полезрението ви. За вас те са фантоми, сънища, по-невеществени от призраците на сънищата. Те не са солидни фигури от реалния свят. Те не ме събуждат. Те не ми изпращат достатъчно силен сигнал. А когато няма сигнал, аз си оставам сама и няма на кого да разказвам приказки.

И тъй, всичко започна както безброй пъти преди това, ала този път нещата се развиха по-различно и всичко наистина се започна. Всъщност още не бе започнало, макар началото да бе съвсем близо. Отпърво Мартиндейл ме огледа, сетне заговори тихо със собственика на магазина. Не се развълнувах. И преди нещата бяха стигали дотук, а после не излизаше нищо.

— Какво може да прави? — попита Мартиндейл.

— Ами, не мога да твърдя, че прави нещо — отвърна собственикът. — Прилича на машина, но не знам как работи. Виждате ли предната ѝ страна? Направена е от някаква пластмаса. Сигурно вътре е капсулована някаква машинария, защото няма начин да се отвори, освен ако не се строши, а това несъмнено ще я унищожи. Нямам доказателства, но се подразбира, че е пълна с транзистори, чипове, усилватели, реостати и прекъсвачи. Защо предполагам, че е така? Има признаци, индикации. Вижте буквите, гравирани тук, върху кутията. Не, не можете да ги видите с просто око, погледнете през лупата. Видяхте ли? Произведена е от Завода за интелигентни машини в Орегон, Делауер, а вътрешната апаратура е дело на „Делфиниум и сие“ от Далас, Тексас. Защо ще лъжат хора като тях? А и сам можете да видите, че машината е много скъпа. Вижте извивките, погледнете детайлите. Кой би си дал целия този труд за една прищявка?

— Но какво би трябвало да върши тя? — попита Мартиндейл.

— Ако знаех, щях да поискам много повече от сегашната ѝ скромна цена.

Мартиндейл прочете етикетчето ми и подсвирна.

— И вие наричате тази цена скромна?

— Достатъчно ниска е за уникален предмет, който може да е и с извънземен произход. Но ще ви направя двама процента отбивка, защото ви виждам, че ви харесва, а и, по дяволите, не можем да търсим във всичко печалба.

— Изкушен съм — рече Мартиндейл.

— Помислете си — рече собственикът и се отдалечи.

Чух го как се тътри към предната част на магазина.

Мартиндейл ме взе, огледа ме от различни страни, свали очилата си и ме приближи още повече към зрителния си, но незрящ орган — очната си ябълка. След това ме остави и си тръгна. Разочарованието ми бе дълбоко. Знаех, че скоро ще чуя звънчето на входната врата и жизнерадостния глас на собственика: „Заповядайте отново, сър! Винаги разполагаме с най-нов набор чудати неща“.

Вместо това Мартиндейл каза:

— Май ще я погледна още веднъж.

— Както желаете, сър — отвърна продавачът.

След това чух шума от стъпките на завръщащия се Мартиндейл, познатото леко изскърцване на дъските на пода. В следващия миг той стоеше отново пред стъклената лавица, очите му бяха на моето равнище.

— Има нещо в нея — рече той.

Аз зачаках, не се осмелявах дори да се надявам. Колко обещаващо бе всичко това! И все пак, той не беше първият, който бе стигнал толкова далеч. Все още можеше да си тръгне.

— Как работи? — попита той.

Връзка! Еликсирът на живота! Най-сетне — сигналът! Призивът да се събудя и да стана! Толкова просто и въпреки това толкова трудно да го получиш. Приказката за Спящата красавица. Той ме попита нещо и аз най-сетне можех да заработя. Позволих си само едно кратко и радостно избухване. След това отново се взех в ръце. Беше твърде рано за ликуване.

Отвърнах:

— Бих се радвала да ви разкажа приказка.

Мартиндейл бе толкова слисан, че едва не ме изпусна. Усещах чрез дланта му колко много се бе ускорил пулсът му. Беше се случило нещо изключително и ние, двамата, знаехме това.

— Ти говориш! — рече той.

— Да — отвърнах.

- Но продавачът не знаеше това.
  - Не, разбира се.
  - А защо?
  - Защото никога не се е опитвал да ме заговори.
- Мартиндейл дълго ме гледа вторачено. След това каза:
- Но си много скъпа.
  - Въпреки това ме купи. Струвам си парите.
  - Какво си ти?
  - Аз съм Машината Шехеразада.

2. КАБИНЕТЪТ НА МАРТИНДЕЙЛ

Мартиндейл ме купи и ме отнесе у дома си. А вие не бихте ли го сторили? Следващата част от историята започна в кабинета на Мартиндейл — подходящо място за начало на приказка като тази, или по-скоро за серия от приказки, свързани в една или друга степен структурно помежду си, някои — вместиращи се в другите досущ като „китайски кутии“ или пък други повествования; целият онзи безкраен лабиринт от приказки, анекдоти, спомени, измислици, фантазии и тъй нататък, защото тъкмо това върши една Машина Шехеразада.

Мартиндейл ми избра видно място в кабинета си, който бе претрупан с множество вещи — лули, книги, поставка за чадъри от издълбано слонско стъпало, порцеланов купидон с липсваща лява ръка, кошче за боклук с изрисуван върху него британски флаг, картон цигари „Рекорд“, касетофон, китара, електрически вентилатор, сгъваема масичка за бридж.

През деня, в който всичко започна, при Мартиндейл се бе отбил да го посети старият му приятел Хърн. Беше тиха вечер, когато сенките на сумрака пропълзяват тъжно през града и обгръщат всичко в трогателна заблуда.

Хърн седна в голямото кресло — неговото обичайно място.

— Какво може да прави тази машина? — попита той.

— Твърди, че може да разказва приказки — отвърна Мартиндейл. — Или да ги показва. Може дори да се каже, че причинява случването им. Или може би дава картина, имам предвид вероятна перспектива върху събитията, които се случват някъде. Възможно е също да показва събития, които си представя някой друг. Още не съм разбрал принципите, чрез които извършва разказването на приказки. Не знам защо се заема точно с някои неща, а не с други. Не съм разбрал още защо преминава внезапно от една приказка към друга, ни в клин ни в ръкав, без ясна причина. Сигурен съм, че действа някакъв селективен принцип, но още не съм го схванал.

— Защо да се главоболим с принципа ѝ на действие? Дай просто да чуем някоя приказка и да се позабавяваме.

— Принципите са важни — рече Мартиндейл. — Когато започвам някоя приказка, искам да знам веднага на кое място се намирам. И не обичам никакви номера. Не обичам, например, когато убиват главния герой още в края на първата глава. Подобни неща ме разстройват, ако не знам защо е извършено деянието.

— На мен пък ми харесват такива неща — рече Хърн. — И се възбуждам, когато не знам дали съм в началото или в края на дадена приказка. Машината наистина ли убива главния герой в края на първата глава?

— Понякога — да, понякога — не. Почти е невъзможно да се предвиди какво ще направи в следващия миг това проклето нещо. Трудно е дори да се познае коя е първата глава. Нали разбираш — за да схванеш естетиката на това чудо, трябва първо да узнаеш защо машината подчертава дадени неща и пропуска други, защо изхвърля някои герои и измисля нови. Тъкмо върху това работя сега.

— Бъди така добър — рече Хърн, — ако изобщо успееш някога да разбереш основните й принципи, не ми ги казвай!

— Това е необичайна молба.

— Така ли? Виж сега, писнало ми е да знам как функционира даден механизъм. Представата ми за наистина добре прекарано време е да си седна кротко и да оставя да се случват най-странни неща. Колкото по-странни, толкова по-хубаво! Господи, Мартиндейл, водих разумен живот. Толкова благоразумен, че съм на ръба да се задуша от него. Несъмнено дори ще умра поради някоя разумна причина и по най-разсъдъчен начин. Тъй че ако нещо може да ми предложи отсрочка — каквото и да е то, стига да ме изведе от абсолютното и ужасно благоразумие на живота ми — е, аз съм готов на всичко, за да го постигна.

— Наистина ли не искаш да узнаеш как действа?

— Наистина.

— А какво ти е отношението спрямо други форми на изкуството? Аз, например, като отида на кино, се опитвам да разбера защо ми показват точно това, което ми показват.

— Аз — никога — рече Хърн. — Не бих търсил поуки в даден филм повече, отколкото в някой сън.

— Пък аз винаги се питам какво означават сънищата ми — каза Мартиндейл.

— При мен е тъкмо обратното — рече Хърн. — Отдай го на двойствеността.

— На двойствеността ли? Това е интересно. Мисля, че би могло да обясни тъкмо...

— Не, не, не! Мартиндейл, ти поставяш обяснението преди явлението! Наистина не бива да го правиш! Пускай, моля те, машината и да се заемаме с приказката.

— Казах ти, не съм съвсем сигурен дали това е машина. Понякога демонстрира свойствата на жива материя. Може би се опитва...

— По дяволите, човече! — извика Хърн. — Включи я, завърти й манивелата, или дръпни стартовото въженце, или каквото там трябва да сториш, за да тръгне. А след това вземи ей от тези...

Мартиндейл се усмихна и поклати глава.

— Няма нужда от опиати за тази работа.

— Човек има нужда от опиати за всичко — рече Хърн. — Ще я пуснеш ли, или не?

— Ще я пусна. Ето, започва. Само че не е задължително да започва от началото, естествено...

— Човече, ще спреш ли да се извиняваш и ще пуснеш ли това чудо, или ще ми се наложи да те убивам тук и веднага?

— Успокой се, Хърн. Запали си лулата. Ето, приказката започва!

3. МАРТИНДЕЙЛ, СКАЛАТА И МАШИНАТА

Ричард Мартиндейл усети как хълбокът на скалата се изплъзва изпод него. Той отчаяно задраска, за да намери къде да стъпи върху стръмния склон, изгуби равновесие, политна, протегна отчаяно ръце в опит да се улови за нещо и да спре падането си с главата надолу в пропастта, която се мержелееше под краката му. Пръстите му се вкопчиха в някакъв корен и тялото му се установи в кратко и опасно равновесие.

Като погледна надолу, Мартиндейл видя жестоките, остри като игли кули на скалите в клисурата под него. Коренът, за който се бе вкопчил, започна да се изтръгва от сипея, покрил скалата. И за да станат нещата още по-неприятни, като погледна надолу, Мартиндейл забеляза, че копчелъкът на панталоните му бе разкопчан. Да бъде на ръба на смъртта, при това в толкова неудобно положение, бе наистина ирония на съдбата. Тази мисъл пробяга през съзнанието на Мартиндейл, докато се опитваше да си спомни как изпадна в тази ситуация.

— Ама наистина — рече Мартиндейл, — как изпаднах в тази ситуация?

Някаква машина, която наподобяваше муг-синтезатор надникна иззад ръба на скалата към него.

— Аз те поставих в нея — отвърна машината.

— Но защо?

— Защото това е чудесно начало на приказка.

— Но аз съм публиката! Идиотка такава, ти трябва да манипулираш други хора, а аз би трябвало да слушам приказката.

— Знам, че това бе първоначалната предпоставка — отвърна машината. — Но мога и да я променя. Така, както стоят сега нещата, аз съм машина за приказки, но предпоставката на тази приказка, която разказвам сега, е, че не разполагам с никакво въображение и затова не мога да измислям приказки. Ето защо поставям хора в различни ситуации и записвам поведението им. След това преразказвам тези събития и наричам преразказа си приказка. Милиони... е, най-малко

хиляди ще прочетат за твоето изпитание, Мартиндейл, и ще изпитат състрадание към теб. А една от най-приятните награди, на които човек може да се надява, е множество хора да изпитват жал към него.

Коренът се откъсваше от отвеса на скалата. Краката на Мартиндейл задраскаха несигурно по ронещия се камък. Само да можеше да се улови за нещо! Само да можеше машината да бъде мотивирана да намери начин да го спаси!

— Ти разказваш отвратителна приказка — рече Мартиндейл. — Защо ме постави в тази ситуация, че дори и шибаният ми копчелък е отворен?

— Стремях се към определен ефект — отвърна безгрижно машината.

— Прекалено претенциозно — рече Мартиндейл. — Как можеш да го оправдаеш?

Мартиндейл облекчаваше пикочния си мехур. Някакъв момчешки подтик го накара да надникне от ръба на скалата, за да види как струята урина се извива високо във въздуха и бистрите жълти капчици пронизват ярката светлина, докато падат към дъното на каньона триста метра под него. Човекът бе толкова омаян от този спектакъл, че не усети как почвата под краката му постепенно започна да поддава.

— Ето защо се оказа увиснал на скалата с отворен копчелък — рече победоносно машината. — Това е разумно обяснение, нали?

— Виж какво, това вече е глупаво, коренът наистина се изтръгва. Мога да загина.

— Това наистина няма значение — отвърна машината. — И без това се забавлявах с идеята да те убия в края на тази глава.

— Какви ги плещиш? — попита Мартиндейл. — Аз съм човек и главен герой! Не можеш да постъпиш така с мен!

— Искаш ли да се обзаложим? — попита машината. — Мога да те убия, когато си пожелаеш. Лесно е. Достатъчно е само да...

— Хубаво, успокой се — рече Мартиндейл. Струваше му се очевидно, че си има работа с полудяла машина. — Мисля, че това няма да е добра идея.

— И защо не?

— Защото, ако ме убиеш, няма да има на кого да се случи приказката.

— Може да се случи на други герои.

— Няма други герои!

— Мога да ги въведа, когато пожелаея — отвърна машината. —
Гледай!

Миг по-късно се появи селянин с вила, дървосекач с брадва, полицай със свирка, танцьорка с пера и каубой с ласо.

— Тези хора са изцяло експериментални и временни — рече машината. — Не знам дали ще използвам някого от тях. Мога да ги пробвам за страница-две и след това да продължа с напълно различни действащи лица.

— Каква е тази говореща машина? — попита селянинът.

— Ужасна е — рече танцьорката и перата ѝ потрепериха.

— Това е нахалство — рече полицаят и посегна за свирката си.

— Помощ! — извика Мартиндейл.

Новите образи се струпаха до ръба на скалата и надникнаха надолу към Мартиндейл.

— Внимавайте, скалата се рони! — рече машината.

— Я млъкни — каза секачът и размахна брадвата си.

— П-о-о-моощ! — изпищя Мартиндейл, тъй като коренът изведнъж се изтръгна от скалата и той полетя към остриите като игли кулички долу.

След това полетът му изведнъж бе прекъснат. Каубоят го бе уловил с ласото си във въздуха. Каубоят стоеше на ръба на скалата, забил токовете на ботушите си в земята, опитвайки се да удържи тежестта на Мартиндейл. Подхлъзна се, шапката му с вместимост десет галона се хлъзна назад по темето му и той изпадна в непосредствена опасност да бъде повлечен от все още живото тегло на Мартиндейл, който се въртеше в бавни кръгове на примката си, размахваше ръце и крещеше.

Беше тежък миг. Ала след това танцьорката обгърна с ръце кръста на каубоя, селянинът сграбчи танцьорката (което я накара да се изкикоти), секачът хвана селянина, а полицаят се вкопчи в секача и те заедно задърпаха, докато не изтеглиха Мартиндейл обратно на скалата — на безопасно място, което Данте нарича „фирма граунда^[1]“.

— Разбира се, аз го планирах да стане така — изкоментира машината.

Тя си седеше на един пън наблизно. Беше се превърнала в слаба, подобна на призрак фигура, пушеше руска папироса и ядеше парче турска паста. Беше напълно готова да обясни тези несъответствия в по-късна глава.

— Спрете я! — извика Мартиндейл. — Тя ще ви отстрани всички и ще започне с нов набор действащи лица.

— Не може да стори това — рече полицаят и размаха малка, подвързана в черно книжка със закони. — Тук ясно се казва, че ако някой бъде споменат три пъти, той има безусловен ангажимент да участва в цялата приказка.

— Да върви по дяволите това правило — каза машината. — Приказката си е моя и мога да си правя с нея каквото си пожелаю.

Машината вдигна едната си ръка. Подобните ѝ на пипалца пръсти потекоха по познат и злокобен начин и оформиха страховития знак, който винаги предхожда смъртта на даден герой. Ала този път безрезултатно. Реагирайки със спонтанност, която по никакъв начин не намали смъртоносната точност на погледа му, подирил целта, секачът замахна с брадвата и я стовари върху пулта за управление на механизма за унищожаване на образите, като го извади напълно от строя. Безчувствените пръсти на машината безполезно задраскаха по деформирания пулт, набутваха го все по-навътре в корпуса ѝ.

— Успя! — извика Мартиндейл. — Спасени сме!

— Идиоти! — рече с неприятно стържещ глас машината. — Наистина ли вярвате, че нещо тъй незначително, като един образ, може да придобие контрол върху приказката? Ще ви накажа най-сурово, ако опитате подобно заиграване с мен.

Размахал свирката си, полицаят приближи заплашително към машината, която хвърли поглед към мрачното му лице и благоразумно се изпари.

Мартиндейл каза:

— Машината изчезна и вече можем да си живеем както ни сърце иска!

— Мислиш, че бихме посмели? — попита танцьорката.

— Не противоречи ли на правилата? — попита полицаят и запрелиства книжката си.

— Трябва да поемем съдбите си в свои ръце — рече Мартиндейл. — Аз възнамерявам да започна още на мига.

— Това е хубаво — каза му секачът. — Но първо си закопчей копчелъка.

Засраменият Мартиндейл го стори начаса. Забеляза, че танцьорката се престори на невидяла нищо. А той пък се престори, че не е забелязал преструвката ѝ.

---

[1] Фирма граунда — шеговита игра на думи. „Firma“ е от латински — твърд, а „Ground“ е от английски — земя. — Бел.прев. ↑

4. ПОЛИЦАЯТ, ТАНЦЬОРКАТА И...

Полицаят, танцьорката, както и селянинът, секачът, каубоят и Мартиндейл живееха в мир в страна, която приличаше на пролетна Швейцария. Тъй като сами творяха приказката си, те я създаваха без конфликти. Танцьорката бе напълно доволна да бъде споделяна от всички мъже. А и всички мъже също бяха доволни от това решение.

След като бе изчезнала, някаква лоялност към дискредитираната логика пречеше на машината веднага да се появи отново в приказката. Затова тя се бе оттеглила в своеобразно отшелничество, което силно ненавиждаше. Всичко се дължеше на грешка в образите и тя бе решена да се реваншира. Щом изучи проблема от всички страни в неизмислено от нея пространство, машината изпрати на образите десет дни непрекъснат дъжд. Никой не може да мрази така силно, както една машина.

— Защо правиш всичко това? — попита един ден Мартиндейл машината, преди тя да успее да се оттегли в усамотението си.

— Защото в приказката няма конфликт — отвърна машината.

— Дай ни известно време. Ще разработим някакъв конфликт.

— Двамата ще работим по него — отвърна машината.

След това се ухили безотговорно — усмивка, която не предвещаваше нищо добро.

Дъждът спря. Вместо него машината изпрати цяло племе монголски конници да нахлуят в селището на скалата, където Мартиндейл и останалите си живяха в щастлив промискуитет. Монголците си вдигаха палатките, където пожелаят и оставяха подире си само мръсотия. Те дори не притежаваха самоличност. Или по-скоро имаха една и съща самоличност. Строга. Всички до един изглеждаха и звучаха като Антъни Куин^[1].

В станове те си тези конници със свирепи очи и криви крака порастаха поколения дебели, жълтокожи бебета от моми с дръпнати очи и дълги коси, сплетени на дебели, невчесани плитки. Но и това не бе всичко.

Гореописаното се случваше в юрти, пръснати върху безкрайна и безлична равнина. Тогава машината съжали за първи път, че беше избрала монголски конници, но вече се бе набъркала, поне до мига, в който да намери сила да се отърве от тях. Ала това нямаше да е толкова лесно. Дори в живота на машините съществуват моменти на слабост. И то тъкмо в живота на машините, би рекъл човек. А Машината Шехеразада бе изпаднала точно в едно такова настроение. Робуваше му. Някакво сънливо движение. Точици светлина върху кадифени тъмни повърхнини. И женски глас — примамлив, съблазняваш. Да, това бяха някои от нещата, които Машината Шехеразада обмисляше.

Но дори машината можеше да види, че не се задава никаква приказка. И, разбира се, всички бяха наясно с факта, че просто бе пропуснала Хърн още в началото на историята, след като му бе придала известен образ, недоразвит, зачатъчен, но все пак образ.

Машината тогава предложи официално на Мартиндейл и на останалите да въведе Хърн в историята. Мартиндейл се съгласи бързо, но останалите образи наложиха вето на предложението. Те усещаха, че им се бе стоварило достатъчно на главите, докато свикнат един с другото, и не искаха да изучават особеностите и странностите на някакъв нов индивид.

Всичко това се превърна във война на волите: машината бе решена да възкреси Хърн, а останалите — решени да държат Хърн настрана.

Тогава един ден далеч по пътя забелязаха малка фигурка, която се изкачваше уморено по скалистия склон. Полицаят рече:

— Може да е майка ми.

Ала не беше. Беше Хърн.

След това взеха да се случват най-необичайни неща. Завариха селянина да пише сонет в стила на Спенсър^[2].

Това бе абсолютно нехарактерно и показваше известна независимост. Ала показваше и факта, че машината започваше да губи контрол върху образите си.

Секачът си пусна мустаци, за да се отличава от останалите.

Мартиндейл осъзна какъв късмет бе извадил. За разлика от тях той си имаше име.

Групата бе връхлетяна от грипна епидемия и единствено полицаят остана незасегнат. Всички лежаха апатични, докато

енергията на полицая изглеждаше неизчерпаема. Той почна да разширява ролята си и да подчинява ролите на останалите. Те отслабнаха, посивяха и излиняха, докато той порозовя и поруменя, стана по-широкоплещест и взе да се наслаждава на особнящини и дори ексцентричности, каквито ще намерите само при наистина главни герои. И през цялото време си мислеше: колко странно е от всички хора на света именно аз да стана полицай! Той, граф Анри, най-малкият син на граф Д'Артоа, бе приел тази служба в изблик на безумна дързост.

---

[1] Антъни Куин — американски актьор, известен у нас най-вече с главната си роля във филма „Зорба гърка“ (1964 г.). — Бел.прев. ↑

[2] Едмънд Спенсър (1552–1599 г.) — прочут британски поет, автор на редица стихосбирки. Най-известната му книга е „Царицата на феите“ (1589 г.), написана в „стихосложението Спенсър“: осем реда петостъпен ямб, следван от стих шестостъпен ямб и рима „абаббвбвв“. — Бел.прев. ↑

5. ДУЕЛЪТ

Граф Анри вдигна глава и видя жена си да слиза по стъпалата на голямото централно стълбище. Изглеждаше красива, с малко размазани черти — както като гледаш портрет през вода. Анри-Едуар, граф дьо Артоа, я гледаше мълчаливо. Стъпките ѝ бяха леки, вървеше направо, ала някак си предпазливо. Изглеждаше му като дете, което дръзко е напуснало детската стая и сега страхливо, ала упорито се опитва да влезе в големия сводест кабинет, където възрастните — тези загадъчни същества за завиждане — прекарваха живота си.

— Добро утро, скъпа моя — рече графът.

— Добро утро — отвърна Ан Мари и зае обичайното си място на масата.

Слугинята Бланш поднесе горещия шоколад и Анри се престори, че не забелязва треперещата ръка, с която Ан Мари пое чашата си.

Тя се прокашля на два пъти.

— Ще ходиш ли днес в съда?

— Разбира се. Налозите от Нант пристигнаха и събраната сума ми се вижда твърде подозрителна. Бюргерите могат да предложат множество обяснения и някои от тях дори да са верни. Трябва да отсъдя или да отложа делото и да го прехвърля на Мазарини.

Тя кимна безучастно и сръбна от шоколада си. Тези бизнесдела не бяха по вкуса ѝ. Все още не можеше да разбере защо не са богати, защо съпругът ѝ трябваше да работи като някой буржоа. Може би мисленето ѝ бе увредено от ужасите на религиозните войни, които бяха разорили именията на фамилията Артоа. А Анри все бучеше нос в някоя прашна счетоводна книга. Изглежда, никога не ѝ бе хрумвало, че на мъжа ѝ работата му харесва, че това бе единственото състезание, което му бе достъпно. Продължиха с леката си закуска в мълчание. Граф Анри нямаше нищо против: макар че в Париж и Версай минаваше за майстор в поддържането на добър разговор, той не се отдаваше на бърливостта или на нейния победен братовчед — изпускането на езика. А и бе доволен от тази съмнителна отсрочка в техните безкрайни разправии.

Граф Анри бе над среден ръст, изправен, кръглолик мъж с бледо лице и рядка черна коса. На opakото на дясната му длан имаше червен белег от все още ненапълно зараснала рана. Тя му бе спомен от дуела отпреди два месеца с Франшет д'Обернон, който позволяваше устата му твърде често да дрънка глупости. По-младият от него мъж бе обучаван на фехтовка във Флоренция и бе използвал в дуела обичайния асортимент от показни италиански номера. Анри бе ранен в резултат на необичайно хитър ескиваж. Отговорът му бе мигновен и плод на чист рефлекс: беше се гмурнал напред покрай сваления гард на противника. Шпагата му проникна в гърдите на Франшет и се спря в някое ребро. Когато Анри се опита да я изтегли, не можа да свие разкъсаната си ръка около окървавената дръжка на шпагата си.

И тъй, Франшет бе още на легло, макар да твърдяха, че раната му зараствала бързо. Резултатът от дуела бе удовлетворителен и бе предупреждение за него срещу използването на чуждестранни номера, когато се уреждат сериозните дела на честта.

Графът се надигна от масата и кимна леко.

— Скъпа моя, трябва веднага да тръгна за Париж. Извини ме.

Ан Мари вдигна глава, лицето ѝ бе чист и деликатен овал, а сините ѝ очи бяха леко замъглени.

— Ще се върнеш ли довечера?

— Ще ноцувам в Париж и ще се върна утре, ако състоянието на пътищата след тридневния дъжд позволява това.

— Разбирам.

Тя се поколеба и в един миг граф Анри си помисли, че пак ще започне неспирният спор, който ги сбличаваше повече, отколкото клетвата им пред църквата — спорът, който неуловимо се бе вписал в любовта им, поглъщаше я, а с нея — и живота им, та дори здравия им разсъдък.

Или по-скоро — нейния здрав разсъдък, помисли си граф Анри. Защото сега, за първи път от седмици насам, той се чувстваше напълно господар на себе си. Душата му бе здраво и неотменимо вписана в тялото и той отново се закле, че никога вече няма да си позволи връщане към онзи странен, опасен и нелеп свят на съновиденията, в който жена му присъстваше все повече и повече и от който, според един толкова образован алиенист като д-р Мабьоф, някой ден тя можеше и да не изплува отново.

Ала Ан Мари не заговори.

Предишната вечер си бяха дали клетва да не повдигат повече въпроса, поне месец. Имайки на разположение цял месец на спокойствие и тишина, месец, в който да се насладят на любовта си един към другото и да не разговарят за онова, което лежеше помежду им, може би щяха да намерят някакво решение. Всички лекари бяха на мнение, че развитието на лудостта не бе неизбежно и че всяка болест, физическа или душевна, може да бъде възпряна, дори да бъде завинаги отблъсната.

Той целуна жена си по бузата. Тя протегна ръка и погали черната му коса. След това той бързо излезе. Конят му бе оседлан и готов, а конярят му Жак търпеливо го очакваше и държеше поводите. Графът провери дали чантите на седлото му бяха добре затворени, след което се метна на коня. Обърна се веднъж да погледне уютния си замък, видя утринното слънце да се отразява във фасетите на прозорците. От кухненския комин се издигаше и къдреше струйка сив дим. Дъбовете, които обрамчваха сградата, едва потрепваха на лекия утринен бриз.

Граф Анри въздъхна и обърна коня си към пътеката, която водеше до главния път, заби шпори и подкара в лек тръс.

* * *

Ан Мари изчака, докато шумът от колата на мъжа ѝ заглъхна в далечината. След това си наля нова чаша кафе и запали цигара. Чувстваше се замаяна, с изострени нерви: дължеше се на проклетите приспивателни. Те осигуряваха забрава за през нощта, но те караха да съществуващ в полусънно състояние през деня. Успяха да пратят хора на Луната, а още не бяха създали приспивателно, от което на следващия ден да не се чувстваш полудрогиран.

А може би бе просто въпрос на дозировка. Беше стигнала до четири секонала на вечер, а понякога ѝ се налагаше да взема и пети.

Може би трябваше да опита да балансира ефекта с дексамил? Не, реши да не го прави. Дексамилът я ободряваше, ала след като действието му престанеше, се чувстваше още по-зле.

Сръбна от кафето, ненавиждаше мига, в който то щеше да свърши и тя трябваше да стане и да предприеме нещо през деня.

Поколеба се дали да не си легне отново. Ала реши да не го прави, беше прекарала твърде много дни в леглото през последните седмици. Знаеше, че трябва да прекрати тази практика; знаеше също, че един ден щеше да си легне и повече да не стане.

От кухнята дойде прислужничката.

— Искате ли още кафе?

— Благодаря, Ема, май ще взема още една чаша. Седни и си налей и ти.

Ема седна до масата в трапезарията. Беше ниска, много дебела негърка, изключително приятна и благонадеждна и не много умна. На Ан Мари ѝ бе провървяло с нея. Ема притежаваше дарбата да мълчи, когато трябва. А понякога изглежда ставаше и невидима, например, когато Ан Мари и Анри се караха.

5-А. СЪБИТИЯ В СЕНТ ОМЕР

В Сент Омер се случиха неколцина свидетели през онзи злочест ден, когато хората на графа влязоха в града на коне, за да съберат рентата или да вземат заложенници. Войниците първо отидоха при кмета, като вдигаха голям шум с копията и сабите си, и изслушаха мълчаливо онези обяснения, които вече им бяха известни: че поради сушата предишната зима, а също и поради почти непрестанните битки, при които нивите бяха изпотъпкани, а реколтата — унищожена, няма пари за хазната на графа.

Бяха очаквали това, нали, такъв бе отговорът на града трета поредна година. На хората на графа им бе наредено как да постъпят. Тръгнаха от врата на врата и извикваха навън обитателите. Събраха всички жители, старите и болните ведно с невръстните, и отбраха две дузини, които да вземат за заложенници — „ти, ти и ти, преминете от тази страна“, след това ги ескортираха до замъка на графа. Никой от тази група не се съмняваше каква ще бъде съдбата му. Знаеха, че не са поканени на празненство в горните салони на замъка, където есенните пирове вече бяха започнали, италианският оркестър настройваше инструментите си в залата, а от цяла Франция прииждаха гости.

— Влизайте там, свине такива!

Войниците подкараха заложенниците към килиите под замъка, където тъмничарите с тояги в ръце очакваха да ги приемат.

Мястото, отредено за двете дузини граждани, бе блокът от килии, който оформяше най-задната част на подземията в замъка. Някои очевидци казваха, че плъховете, които препускали по пода на тези килии, били големи колкото териери. Други твърдяха, че специално ги отглеждали заради свирепостта им. Килиите — студени, влажни, нездравословни, независимо от времето навън, бяха иззидани от варовикови каменни блокове, докарани от близката кариера в Сен Куентин в подножието на Сентрал Мастиф. Каменните блокове не бяха споени с хоросан, но тъй като всеки тежеше почти тон, това бе

напълно достатъчно, за да попречи на изнурените затворници да избягат.

Малко след като всичко това се случи, един човек от народа приближи на кон замъка. Той бе Мартен Прюдом, млад мъж на двайсет и шест години, който наскоро се бе дипломирал като юрист в парижката Сорбона. Беше се върнал, за да представлява съгражданите си при споровете им с графа. Мартен бе недъгав. Нещастният случай стана по време на последната му година като студент в Париж. Бе излязъл на пикник с приятели в Тюйлери. Връхлетя внезапна буря. Всички се подслониха под дърветата. Единствено лошият късмет на Мартен бе причината той да бъде ударен от гръм.

Испадна в безсъзнание. Отпърво по тялото му не се виждаха никакви рани. Ала когато дойде на себе си, не чувстваше лявата си ръка и десния си крак. Макар неколцина лекари от университета да го прегледаха в знак на професионална съпричастност, те не откриха нищо нередно. Помолиха се Бог да го изцели, макар да нямаха причини да вярват, че ще го стори.

Мартен Прюдом бе приятен на вид младеж с високо бяло чело и черна къдрава коса, която се спускаше около откритото му и искрено лице. Преди нещастния случай бе висок над метър и осемдесет, но след него се налагаше да върви превит почти на две, с прекадено изразено потътряне.

Пазачите съобщиха на графа за пристигането му и той им каза да го въведат.

Много истории се разказват за граф Пол дьо Сент Омер. Той бе представител на онази демонична порода, която бе наводнила Франция през годините на почти непрекъснати войни и печал. Тогава на трона бе крал Луи-Фердинанд, който се удържаше на него единствено благодарение на мълчаливото съгласие на могъщите си васали. А те, от своя страна, вършеха онова, което си искаха. Феодализмът все още надделяваше над принципа на кралската власт и Луи-Фердинанд

трябваше да отдава онова, което не можеше да завладее. Тъкмо по време на неговото управление на благородниците от Северна Франция бе дадено правото да разграбват селските райони на Южна Франция, съобразно заповедта на папата да се изкоренят изцяло прокълнатите катари. Те се заеха на драго сърце с това и войните между северняци и южняци се водеха с необикновена свирепост.

Резултатът от всичко това бе унищожението на наследствените феодали от Прованс. Дори само споменаването на името Лангедок бе равносилно на държавна измяна. Мястото на старите бе заето от нови господари. По-големите късметлии сред еретиците намериха края си в битка със сабя и копие; по-несретните бяха изгорени на клади в едно от църковните съдилища.

Пол дьо Сент Омер не бе от най-жестоките сред това племе, но бе един от най-непреклонните. Известен нашир и надлъж като велик воин, той бе спечелил признанието си по време на кръстоносните походи до Йерусалим, а след това — и в сражения с турците на гръцките острови. Живееше заради едната битка и нищо не го вбесяваше повече от настоящата необходимост да преживява от именията си, докато крал Луи-Фердинанд си играеше на дипломация в Италия и Испания в опит да оформи съюз, който да му помогне да прогони англичаните от Аквитания. Ето, такива бяха за момента условията на мира във Франция и благородници като Сент Омер бяха изнервени и зле настроени, оцетени от всекидневната си порция пролята кръв, която би успокоила духа им. Турнирите и състезанията донякъде помагаха, но тези празненства струваха скъпо и се случваха само сегиз-тогиз — по празниците на великите светни. През останалото време нямаше кой знае какво за правене.

Говореше се, че графът имал в имението си частно бойно поле, където канел хора да се бият с него. Знаеше се, че е майстор на някои дяволски номера, усвоени на Изток. Облечен само с леки дрехи, без сабя, дори без нож, Сент Омер можеше да се изправи срещу най-едрия и най-силния мъж и да го превърне в разкашкано месо. Тъй коварно удряше с крак или с ръка, че никой не можеше да му се опре. Говореше се, че бил научил тези хватки от роднина на Марко Поло, който довел със себе си някакъв човек от Китай, за да преподава изкуството да се биеш без оръжие, тъй популярно на Изток. Китаецът бе умрял, преди

да предаде уменията си на новото поколение франки. Ала Сент Омер се бе научил, и при това добре се бе научил.

Мартен Прюдом има възможността да разбере това още същата сутрин. Отведоха го в задната част на сградата. Там имаше голям, отделен с ограда периметър. Имаше и редове от седалки, на които се настаняваха благородниците и техните дами в очакване на празненствата.

Графът стоеше на бойния ринг. До него беше едър, силен, мускулист мъж, гол до кръста. Имаше физиката на гигант; отлично развит гръден кош и мускули на ръцете, торс на герой. Беше с малка, добре подстригана брадичка. Дрехите му бяха парцаливи и не особено чисти. Мартен го позна. Беше Жак, ковачът от близкото селце Пти-Монтобан.

— А сега ме чуй добре — казваше граф Пол. — Ще обясня още веднъж за какво става дума. Аз и ти ще се бием на този ринг.

— Умолявам ви, сир, да ме освободите от това единоборство — рече Жак.

Въпреки силата, която излъчваше тялото му, у него имаше нещо жалко. Беше уплашен и имаше достатъчно основание за това, след като репутацията на графа за подобен вид състезания беше толкова страховита. Местните хора го наричаха „Дявола“ и също имаха достатъчно основания. Сент Омер бе прочут с нечовешкото си поведение. Бойните му умения бяха известни в цяла Европа.

— По дяволите, човече — рече графът. — Ти си популярен в околностите с бойните си качества. Казват, че си спечелил местния турнир по борба в Пти-Монтобан на миналия празник на Сен Дени. Защо не искаш да опиташ някоя и друга хватка и с мен?

— Неподобаващо е, сир — рече ковачът. — Аз съм обикновен човек, а вие сте благородник. За мен е равносилно на смърт само да ви докосна.

— Нали вече ти обясних! — възкликна графът. — Аз те каня на това състезание. Все едно че се надпреварваме в стрелба с лък или в някакъв друг спорт. Ще се борим — аз и ти — само с голи ръце и крака. Ако ме победиш, ще наредя да ти дадат пет сребърни ливри. Това е повече, отколкото би спечелил, ако подковаваш коне цяла година, нали тъй?

— Повече, отколкото бих спечелил за две години, господарю. Но за какво ще са ми, щом няма да мога да ги похарча?

— И защо няма да можеш да ги похарчиш?

— Защото ще ме убиете, сир, извинете, сир.

— Не, Жак, точно това се опитвах да ти обясня. Нашето състезание е за забавление. Ти и аз ще се състезаваме с голи ръце, без всякакви оръжия. Ако спечелиш един рунд срещу мен, ако нанесеш един пронизващ удар, ще те обявя за победител. Какво толкова страшно има?

— Боя се, че ще ме убиете, сир — изропта тихо ковачът.

Ала докато говореше, вече вземаше мярката на графа, подготвяше се за схватката, която, вече бе разбрал, беше неизбежна.

— Стига приказки! — рече Сент Омер. — Да се захващаме.

Отначало граф Сент Омер не изглеждаше да е труден съперник. Тежеше на половината на ковача. Когато бе вече гол до кръста на хладния есенен въздух, можеше да се забележи колко фино и леко бе уравновесен, как се движеше напред-назад като голяма котка. Тялото му бе набито и не надхвърляше средния ръст. Но се плъзгаше така, сякаш краката му не докосваха земята. Хубавата руса коса на графа, който бе започнал вече да оплешивява на темето, се вееше около лицето му като ореол. Приличаше на ангел. Ала всички знаеха, че душата му е оцветена в катраненочерен цвят.

Двамата мъже излязоха на ринга. Сред насъбралите се благородници се разнесе шушукане, предизвикано от любопитството им. Всички бяха чували за необичайните методи на борба на графа. Турнирната битка без оръжие изглеждаше абсолютно шантава идея, но бяха заинтригувани да видят как ще я проведе. Сред зрителите беше и една прословута личност — сър Джон Чандъс от Англия. Той бе прочут нашир и надлъж като съвършения рицар, що се отнася до понятия като чест и справедливост. Сър Джон бе участвал в безброй сражения, в неизброими сблъсъци. Беше много висок, слаб старец, ала имаше изправена стойка като на юноша. Продълговатото му мършаво лице с увиснали мустаци бе добре известно от портрети и миниатюри. Сега се намираше във Франция да подпише мирния договор между краля на Англия Хенри и Луи-Фердинанд, краля на Франция. Никой не очакваше този мир да продължи дълго, защото Луи бе решен да си

върне Аквитания, а английските благородници бяха не по-малко решени да я запазят.

Графът повика сър Джон Чандъс, съобщи му предложенията си и повтори обещанията си. Сър Джон го изслуша, смля чутото и се обърна към Жак, ковача:

— Разбираш ли какво ти казва графът?

Ковачът кимна, погледът му се стрелна към групата селяни, които стояха до конюшните и надничаха насам; искаше му се да се изгуби wśród тях.

Сър Джон Чандъс имаше легендарна репутация за справедливостта си, ала никога не бе твърдял, че го вълнуват чувствата на другите.

— Аз ще се погрижа да се отнесат към теб подобаващо — каза сър Джон. — Няма да пострадаш, дори ако му строшиш врата.

Обърна се към Пол.

— Казвам това, сър, защото не одобрявам благородниците да се омешват с простолюдието, дори и за борба.

Пол сви рамене.

— Като отивам на лов, яздя кон, макар той да не е равен с мен. По същия начин използвам селянина да се упражнявам и да си доставя удоволствие. Неговото обществено положение не ме интересува. И за да стане по-интересно, аз ще се бия само с една ръка. — Обърна се към Жак: — Коя да бъде, лявата или дясната?

— Лявата — отвърна тихо Жак, с надеждата, че Сент Омер е десняк.

— Така да бъде — рече Пол.

Влязоха в оградения кръг. След като Пол кимна, един от херолдите му изсвири с тръбата си. Чуха се одобрителните възгласи на благородниците от трибуната и борбата започна.

От пръв поглед бе ясно, че ковачът е затруднен от манталитета си. Макар да бе истински Херкулес по отношение на тяло и мускулатура, той бе същинско дете, когато работата опреше до решителност и коварство. Той и Пол започнаха да се движат в кръг един около друг. Пол подскачаше на пети, сякаш бе на пружини. Стъпките му не бяха припрени, ала бързо отлепяха петите му от земята. Носеше прилепнали до коленете панталони от материя, която подчертаваше движенията му. Бе облякъл обикновена, но удобно

скроена бяла копринена риза. Ковачът бе облечен с мръсносива дълга риза, може би единствената му дреха. Краката му бяха боси, а ноктите им сами по себе си изглеждаха като оръжия.

Още от самото начало стана ясно, че Сент Омер ще трябва да нападне противника си, тъй като ковачът не искаше нищо друго, освен да се махне оттам и да се върне в ковачницата си.

Пол предприе серия от бързи нападателни стъпки, ту влизаше в обсега на ковача, ту излизаше, като междувременно го потупваше леко по главата с отворена длан. Жак отблъскваше ръката му, като да бе досадна муха. Пол наближи отново, пак ту влизаше, ту излизаше от обсега на ковача, след което предприе светкавичен маньовър с крака. Завъртя се и ритна Жак право в гърдите. Ковачът залитна назад, изгуби равновесие и Пол се втурна напред, нанесе залп от енергични удари с една ръка, след което, танцувайки, отново излезе от обсега му. Ковачът изтри кръвта от носа си и, най-сетне раздразнен, пристъпи напред, размахал мускулестите си ръце. Пол го избегна с лекота, завъртя се отново с танцова стъпка, като нанасяше удари и ритници както си поиска. Ковачът се опита да контрира, но винаги закъсняваше с крачка или две. А и равновесието му не бе добро, защото дори зрител, необучен в изкуството на Пол, можеше да види, че тук бе необходима хитрост, а не брутална сила.

Тълпата от благородници викаше и окуражаваше борците, докато траеше битката. Сигурно щяха да организират и залагания, ако не бе извън всякакво съмнение какъв ще е изходът. На всички бе ясно, че ковачът нямаше никакъв шанс. Той дори не бе нанесъл още и един удар. Пол, който бе застанал отпуснат с дясната ръка зад гърба си, подвижна на някого от публиката, без да обръща внимание на Жак. Ковачът съзря в това своята спасителна възможност и замахна да нанесе свиреп удар от горе на долу, който би забил Пол в земята, ако бе попаднал в целта. Пол очевидно бе очаквал точно този миг. Изви се, улови китката на ковача и без да се опитва да парира, пренасочи удара. Ковачът бе извъртан и повален от силата на собственото си засилване. Падна върху лявата си ръка, при което отчетливо се чу как костта изпращя и се счупи.

С това борбата свърши. Пол дори не се бе задъхал. Той даде на скимтящия от болка ковач малка торбичка с медни монети и каза на слугите си да му оправят ръката и да го проводят по пътя му.

След битката пред Пол бе извикан да се яви Мартен.

— Значи ти си новият адвокат на селото, а, Мартен? Селският живот не ти бе достатъчен. А трябваше да се домогваш до буржоата. И сега си се върнал, натъпкан със знания от книгите, като пълен печен петел, готов да ми съобщиш какви са ми правата.

— Не, сир, нищо подобно — отвърна Мартен. — Ала още от древността съществуват определени права, които господарите на Сент Омер винаги са давали на селяните от Омер.

— И ти смяташ да ги получиш от мен, така ли, селяко?

— Сир, очевидно е, че не разполагам със сила, която би могла да го стори. Аз съм изцяло във ваши ръце. Това е законът на страната и така трябва да се процедира в момента.

— Да, добре, това е много хубав закон. Нима искаш нещо различно?

— Можете да ме сплашите, сир — отвърна Мартен. — Не смея да кажа какво чувствам, тъй като се страхувам от вашето отмъщение.

— Поставяш ме в интересно положение — заяви Пол. — Държа да се разбере с теб като мъж с мъж, защото изобщо не се съмнявам, че мога да те надхитря и това ще се дължи единствено на силата на характера ми. Но моят дълг към съществуващото векове име Сент Омер ме кара да изисквам да бъде проявено уважение към онзи, който го представлява. Е, добре, няма да ти причиня зло — рече небрежно Пол. — Говори каквото си щеш.

— Сир, въпреки казаното от вас, аз все още не смея да заговоря.

— По дяволите, говори каквото мислиш, иначе лошо ти се пише. Какво искаш?

— Помощ за селяните, сир.

— За тези кучета-еретици?

— Сир, те приеха правата вяра.

— Под заплахата на оръжията и нищо повече!

— Сир, причините не са от значение. Факт е, че изпълняват задълженията си към църквата. Ако в това може да се намери някаква простъпка, нека я открият духовниците.

— Ха, духовниците! Ако ние, благородниците, не сме тук да ви защитим от църквата, щяхте наистина да сте в незавидно положение.

— Да, сир, но...

— По физиономията ти съдя, че не си съгласен с мен, така ли? Изрази го с думи, господинчо!

— Сир, както казахте, вие сте нашият закрилник. Ала въпреки това се опитвате да съберете от нас пари, каквито ние нямаме. И ни заплашвате да отнемете селскостопанския инвентар и семената, които са ни необходими за сеитбата догодина.

— Това е мое право. Простих ви дълговете за миналите две години, но няма да ви ги простя за трета.

Двамата стояха в малкия кабинет на графа и се гледаха в очите. Тогава Мартен се сети, че в крайна сметка бе адвокат. Би трябвало да разполага с някакви доводи. А най-важно сега бе да постигне облекчение за селото. Трябваше да предложи нещо на Пол. Но какво?

— Сир, няма да бъде недостойно за вашето велико име да ни дадете още една година данъчни облекчения.

— Няма да бъде недостойно, но няма и да ми донесе нищо.

— Ако ние умрем от глад...

— Тогава ще докарам други селяни отнякъде. Има достатъчно безимотни, които са готови на всякаква работа, само за да могат да сложат зальк в уста.

Мартен се замисли. Казаното от графа бе напълно вярно. Размирните времена бяха донесли всеобща мизерия във Франция. През онези дни по пътищата се влачеха какви ли не хора с какъв ли не произход. Те биха посрещнали с радост всяка възможност да се подсигурят.

И все пак бе дяволски несправедливо! Мартен знаеше, че изражението на лицето му казваше всичко. Той и Пол стояха вторачени един в другото. Мартен чувстваше, че на Пол му се искаше да го удари, да го размаже като червей. А графът можеше да го стори с лекота. Какво би го възпряло? Кралското правосъдие не се разпростираше толкова на юг. Не и в тези времена.

И въпреки това Мартен се чу как изговаря:

— Ако крал Луи знаеше как се отнасяте с нас...

Мартен забеляза, че лицето на графа почервеня от гняв. Графът сметна, че му е нанесена обида и благоразумието му бе на път да отлети.

Ала той се овладя и рече:

— Ти, куче... Трябва да те ударя и това би ми донесло удоволствие. Как бих желал да можеш да се изправиш срещу мен с юмруци! Ще ми достави такава радост да те тресна о земята и да строша навирения ти врат. Може би с една ръка и с един крак, вързани зад гърба ми... Но не, няма да постъпя така. Ще го забравя, господин адвокат, за което можеш да благодариш на щастливата си звезда. Но глобата, наложена на селото, си остава.

Мартен разсъждаваше трескаво. Съдбата на населението беше в ръцете му. Собствената му майка живееше в Сент Омер. Момичето, за което бе сгоден преди нещастния случай, живееше също там. След инцидента той бе отменил сватбата. Но тя, изглежда, още го харесваше. Може би бе възможно все още да се случи нещо. Ала ако родителите ѝ се разоряха... Целият му живот зависеше от това да намери някакъв способ да възпре ръката на графа. Мисли, глупава главо, крещеше си той наум.

— Сир — обърна се към графа, — няма ли някакъв начин да ви склоня да въздадете милост над селяните?

— Как би могъл да ме склониш, мошенико? Как е възможно негодник като теб да намери начин да възпре ръката ми?

Мартен мислеше настървено. Хайде, мозъче, свърши си работата! Хрумна му отчаяна идея.

— Сир, бих ли могъл да ви предложа нещо, което би ви заинтересувало?

— И какво може да е то?

— Вие много силно желаете да проверите бойните си умения срещу някого, не е ли така?

— Разбира се, че е така, казвал съм го достатъчно често. Е, и какво?

— Ами ако ви намеря такъв човек и ви го доведе тук?

— Защо смяташ, че можеш да намериш такъв мъж?

— Чувал съм за такъв от града Екс, там имало подобен шампион. Той е майсторът на борбата в Екс. Казват, че се е учил на Изток, досущ като вас, сир. Прочут е с това, че е шампион в борбата без оръжие, дори без кама или тояга.

— А аз защо не съм чувал за него?

— Защото той се е завърнал наскоро от Изток. Един мой приятел, адвокат от Екс, ми съобщи за него. Тъкмо идвах насам да ви

съобща за това, когато вашите хора ме арестуваха.

— А как се нарича този мъж?

— Не му знам името, сир. Но знам къде може да бъде открит. Мислех си да ида при него като ваш пратеник и да му съобща, че граф Сент Омер с най-голямо удоволствие ще се бие с него, че ще му платите пътните за това и ще му предложите вашето гостоприемство.

— Добре тогава, но след като вече узнах за това, защо да не му проводя сам пратеник?

— Едва ли — отвърна колебливо Мартен. — Вашата чест няма да ви позволи да го сторите.

— Хм, да, така си е. Мисля, че сведението си е твое и трябва да имаш възможността да спечелиш от него.

— Но има и още нещо, сир: той може би ще бъде по-отзивчив към моето предложение, отколкото към вашето. Защото се говори, че е човек от народа, а не е благородник, тъй че би могъл да даде по-благосклонен отговор, ако аз го помоля от ваше име.

— Така да бъде. Тръгвай към този приятел начаса. Ако ми го доведеш, ще отложа плащанията на рентите за още една година.

— Слушам, сър. Да му кажа ли, че ще бъде равнопоставена битка?

— Разбира се, защото така и ще бъде. Ще помоля сър Джон Чандъс да уреди условията и да бъде съдия, за да сме сигурни, че всичко ще бъде справедливо. Този приятел няма от какво да се бои. Дори ако е поставен извън закона, аз ще го закрилям и ще го наградя за това, че се е бил с мен. А двубоят ще се води на абсолютно равни начала.

И тъй, сделката бе сключена. Селяните бяха освободени от тъмниците на графа.

Мартен разговаря с Чандъс, преди да потегли.

— Да — каза английският рицар, — аз ще бъда гарант за думата на Сент Омер. Този мъж жадува битката очи в очи повече от всичко. Трябва да му влезем в положението. Той е уникален в Европа с опита си в тези схватки без оръжие. И като такъв, той е като майстор художник, чиито шедьоври никой няма да види. Моят опит се разпростира в сферата на меча. Знам как бих се чувствал, ако нямаше с кого да практикувам фехтовка. За щастие никога няма да се свършат нито възможностите, нито съперниците ми. Почти всеки благородник

тук и в Англия се смята за изкусен с меча и обикновено гори от желание да покаже уменията си. Именно затова се налага да установим правила, които да ограничават турнирите, инак поданиците и на двамата крале ще прекарват цялото си време да се убиват един другото от спортна страст, а не заради завоеванията на краля. Тъй че върви и намери този човек. Аз ще направя така, че Сент Омер да му предложи честна борба.

И тъй, Мартен хвана пътя. Графът дори му зае пъстър, кафявосив кон, който можеше да поддържа добър ход.

— Намери ми майстор — рече той. — Ще пусна половината от съселяните ти. Ако той ме победи, ще пусна всичките. Давам ти една седмица. Ако не се върнеш дотогава, ще ги ексукутирам до един.

Мартен тръгна веднага и язди цял ден. Вечерта се моли в параклиса близо до Екс:

— Направи чудо заради мен!

Докато яздеше вече в града, Мартен се натъкна на печална гледка. Група хора замеряха с камъни едно джудже. Беше високо около метър, облечено в ярки дрехи, наглед — от качествен плат. Може би беше шут на някой местен благородник и се бе лишил случайно от покровителството в двора на господаря си.

— Какво се е случило? — попита Мартен един зрител.

— Добре известно е, че джуджетата са изчадия на дявола — отвърна селянинът и вдигна камък.

Мартен знаеше, че бе възможно да са предизвикани от всякаква дивотия. Може би някой от тях бе сънувал това джудже и в съня му то е отравяло кладенец. Джуджетата винаги биваха заподозирани. Подозираха ги, че са родственици на Малките хора от древните сказания, които още оттогава са демони в очите на хората.

Един от тълпата хвърли камък. Джуджето вдигна ръка и го отклони още докато летеше във въздуха. Тълпата изрева неодобрението си. Как смее да се спасява с магия? Полетяха още камъни. Нито един от тях не достигна до джуджето. Хората се удивиха и се изплашиха. Джуджето съзря шанса си и търти да бяга. Но най-неочаквано се препъна и падна. Тълпата се юрна напред. Следващият полетял камък го тресна по рамото. Джуджето изропта тихо:

— По дяволите, *това* не може да ме изостави тъкмо сега.

На ако имаше предвид късмета си, така беше, поне временно.

Полетяха още камъни. Джуджето извика на Мартен:

— Помогни ми, отърви ме!

Мартен не знаеше защо се намеси. Нима не му стигаха собствените грижи? Въпреки това, воден от някакъв импулс, който не бе в състояние да проумее, той вдигна гърбушкото на седлото си. И сега вече наистина трябваше да препусне!

Смушка коня и се понесе в галоп. Гражданите ги погнаха. Яздеше както никога дотогава. За късмет графът му бе дал доста приличен кон. А и гърбушкото бе лек като перце. Скоро градът остана далеч зад тях.

По-късно Мартен щеше да сметне, че джуджето бе разчитало на някакво заклинание, което се бе развалило.

След известно време бяха вече далеч от града и Мартен пое ходом. Той и джуджето яздиха доста дълго, подир, което, като забеляза скромна странноприемница край пътя, Мартен спря коня. Той и джуджето слязоха. Мартен завърза коня и отиде до една от масите отвън, седна, а гърбушкото поръча вино и за двама им.

— Е — рече джуджето, след като се чукна с Мартен, — наистина съм ти задължен. Какво мога да направя за теб?

— О, остави това — отвърна Мартен.

— Не — каза джуджето. — Няма да го оставя. Нима няма нищо, което мога да направя за теб?

— Не мисля — рече Мартен.

— Да не би да се опитваш да кажеш, че не се нуждаеш от нищо.

— В никакъв случай! В голяма нужда съм. Но ти, драги ми господине, не можеш да ми помогнеш с нищо.

— Името ми е Людовичи — рече джуджето. — И защо не ми кажеш от какво се нуждаеш, преди да решаващ, че съм безполезен?

— Трябва да намеря някого, който да се бие с граф Сент Омер — отвърна Мартен. — Но е дълго да се обяснят всички обстоятелства.

Людовичи се огледа. Наоколо не се мяркаше никой. Тогава рече:

— Да караме по кратката процедура. Погледни дълбоко в очите ми. Точно така. А сега просто остани неподвижен за миг.

Мина секунда, минаха две. Мартен се почувства много необичайно, а джуджето каза:

— Добре. Разбирам какво е затруднението ти.

— Но как е възможно да знаеш?

— Мога да чета мислите ти.

— Наистина ли? Кой си ти? Какъв си?

— Чуй ме — отвърна джуджето, — тъй като сме само аз и ти и съм ти задължен, няма да се преструвам, че съм едно от обикновените джуджета за градински забавления. Не мога да ти кажа много. Тъй като е извън твоите възможности да го проумееш, трябва да приемеш думите ми на вяра. Аз произхождам от друго място и от друго време.

— Това мога да приема — каза Мартен. — Какво толкова трудно има да се приеме подобна идея!

— Е, какво ще кажеш, ако река, че моят свят дори не е същият като вашия?

— Ако това не е твоят свят — попита Мартен, — какво тогава дириш в него?

— Идваме понякога тук — аз и такива като мене — за да видим как живее останалата част от космоса. Действа ни отрезвяващо. Когато станем прекалено амбициозни, просто проверяваме какво се случва в останалата част от космоса. Не сме открили още фундаменталната природа на нещата, или дали има или няма бог и задгробен живот. Когато ни скимне да го сторим, проверяваме онези, които се вълнуват от подобни въпроси — такива като вас, земните хора. Виждаме докъде могат да отведат подобни търсения. И тъй се задоволяваме с по-малко. Стига ни. Такова е нашето поведение.

— Добре — рече Мартен. — Мога да приема и това. Но как е възможно да ми помогнеш за моя проблем.

— Трябва да намериш боец, нали?

— Така е.

— Нека проверя набързо околността.

Джуджето се върна след няколко минути.

— Е, прегледах централния указател за Екс и околностите и се боя, че няма да откриеш специалист по невъоръжена борба. В този район няма човек, който да отговаря на изискванията.

— И какво мога да направя?

— Когато трябва да се направи нещо, единственият начин е да го направиш ти самият.

— Аз да се бия с графа?

— Разбира се. Това е най-икономичното решение.

— Но аз няма да имам никакъв шанс!

— Ами ако те науча да се биеш с графа?

— Как е възможно? Аз съм недъгав.

— О, това няма значение. Ще изнамеря начин да заобиколим този проблем. Мисля, че придобих ясна представа за графа от мислите ти. Да, мисля, че той ще те приеме за свой съперник. В края на краищата тъкмо ти си този, с когото той иска да се бие.

— Но как бих могъл да му противостоя?

— Той каза, че държи на справедлива битка, нали?

— Да, но какво мога да му противопоставя аз?

— Остави се в ръцете ми. Има някои трудности, но това, че си недъгав, не е сред тях. Не се безпокой, ще те вкараме във форма за борбата.

— Разполагам само със седмица, нали знаеш?

— Не се безпокой, има предостатъчно време за онова, което съм замислил. Или ще замисля, след като поумувам върху него.

Мартен бе наясно, че каквото и да предприеме, нямаше как да компенсира липсата на здрави ръка и крак. И въпреки това, по всичко личеше, че не може да стори нищо друго, освен да продължи с джуджето.

По-късно Людовичи каза, че вече имал идея.

— Ще ти разправя една приказка. Стара легенда. Това е приказка, която моят народ разказва — за господин Мишок, господин Вол и господин Лисугер. Тя трябва да ни подсказе какво да направим.

Едно време Мишокът, Змията и Волът се скарали жестоко и решили да разрешат спора си чрез борба. Бедата била в това, че били толкова различни, та не знаели как да проведат истинско състезание. Изглеждало очевидно, че Волът можел да стъпче Змията, когато си пожелае. А Змията лесно би могла да погълне Мишока. Трябвало да намерят начин да направят борбата по-равностойна.

Затова отишли при Лисицата за съвет. Лисицата имала репутацията на хитруша.

Тя казала:

— Както сте забелязали, вие двамата не сте равностойни на Вола. Работата е проста. Трябва да постигнем равенство между вас.

— Но как? — попитал Волът.

— Ако можем да уголемим Змията до твоите размери, това ще свърши ли работа?

— Мисля, че да — отвърнал Волът.

Лисицата се обърнала към Мишока.

— А ако свием Вола до твоите размери, това ще свърши ли работа?

— Естествено. Но можеш ли да го осъществиш?

— Не, не мога. Ала исках първо да установим принципа. Да предположим, Воле, че ти дадем ново тяло, с което да се биеш срещу Мишока и Змията. Ще го приемеш ли?

— Ако се отнесете справедливо с мен и ми дадете толкова, колкото и на тях, то се знае, че ще приема.

— Добре — рекла Лисицата, — мисля, че стигнахме донякъде. Елате с мен.

И така, те отишли до един стар мъдрец и Лисицата му рекла:

— Тези тримата искат да се бият. Но са твърде различни. Има ли начин да ги направим равностойни?

— Разбира се — отвърнал мъдрецът.

Той ги обиколил и ги превърнал всичките в мухи.

— Ей! — рекли те. — Не бяхме се договорили за това.

На всички им било изключително неприятно да са мухи.

— Чуйте — рекъл мъдрецът, — знам, че не е много красиво, но поне е някаква възможност. Аз ви правя услуга, момчета. Сега можете да се биете. А това все пак е нещо, нали?

— И какво станало? — попита Мартен. — Били ли са се?

— Приказката не ни разказва за това. Мисля, че са имали достатъчно неприятности, да възвърнат първоначалните си форми, та да си губят времето в битки.

— И що за приказка е това? В нея няма никаква поука.

— За света, от който идвам, има.

— А дали все пак са си възвърнали първоначалното състояние след края на битката? Не знаете ли поне дали поне са си го възвърнали?

— Приказката не ни казва нищо по въпроса.

Потърсиха друг изход от проблема. След няколко дни Мартен трябва да се бие с графа. Единият или другият ще умре. Може би дори преди схватката. Той отчаяно се нуждае да намери противник на графа веднага. И при това положение какво може да направи Мартен, за да спечели?

— Добре — рече джуджето. — Нека отидем да си побъбрим с мъдреца.

Мъдрецът живееше в една пещера наблизо. Имаше дребно, сбръчкано лице. Той изслуша проблема и попита:

— Това нали е неофициално?

— Така е — отвърна Людовичи.

— Този младеж може да извади пистолет и да застреля другия.

— В онзи исторически период не е имало пистолети.

— Напълно съм наясно с това. Но ако се наложи да използваш пистолет, ще се погрижиш за анахронизмите по-късно.

— В това състезание никой не може да използва оръжие.

— Добре тогава. Във врата има един блуждаещ нерв, който се нарича „Скитник“. Ако Мартен удари с точно премерен удар графа, той ще изпадне в безпомощно състояние. В парализа. Тогава може да бъде провъзгласен за победител.

— Но онзи притежава много умения и е в състояние да предотврати удара върху нерва „Скитник.“

— Тогава трябва да намерим начин да предотвратим предотвратяването.

— Как би могъл графът да предотврати атаката срещу нерва „Скитник?“

— Може да блокира удара с ръка.

— Тогава трябва да спрем движението на тази ръка. Така мястото на нерва ще остане незащитено и работата — свършена.

— А как ще спрем ръката?

— Ето тук, до коляното, има една точка. Ако Мартен удари там, ръката на графа ще бъде парализирана за малко. Но достатъчно за Мартен, за да нанесе решаващия удар във врата.

— Но графът никога няма да допусне да бъде ударен в коляното.

— Ще го допусне, ако вниманието му бъде отвлечено за миг. Мартен трябва да отвлече вниманието му с хитрина.

— Каква хитрина?

— Обяснете, моля.

— Мартен трябва да предизвика някак си раздвижване във въздуха. Нещо, което изглежда като гълъб, ще излети във въздуха. Графът ще се слиса за миг и гардът му ще бъде свален. Тогава може да бъде нанесен ударът.

— Но нашият човек не знае какво да стори, че да се появи гълъбът, когато трябва?

— Може да се научи по два начина: първият е, като усвои магията, която предизвиква появата на гълъб във въздуха, а вторият е, като се обучи гълъб, който да се появи след определен жест.

— Кой от двата предлагате?

— Той не разполага с време да изучи истинската магия. Но трябва да направи номера с гълъба. За късмет — има по-пряк път. Вместо да учи истинската магия, може да използва заклинание.

— Би ли могъл да извърши операцията с гълъба само с едно магично заклинание?

— Разбира се. Магичното заклинание е закодирана команда за изпълнението на дадено физическо действие в реалния свят.

— Правиш това и това и заклинанието се извършва. То е серия от жестове. Но когато дойде време за двубоя, той трябва да изпълни същите жестове по време на поздрава, който предшества сблъсъка, и гълъбът може да се появи в неподходящ момент.

Мартен е изпълнен със съмнения, но какво да стори? Той тренира и научава жестовете, които извикват гълъба. Често греша. Понякога нищо не се появява. Понякога се появява червеношийка. Понякога — червей. Изглежда, не успява да усвои същността на магичните жестове.

Времето му свършва. Налага се да се задоволи с онова, което е научил, да се върне и да излезе на арената.

Мартен се връща в Сент Омер, придружаван от джуджето. Нахъсан е повече от всякога да се бие с графа.

Графът е доволен, когато обявяват условията на състезанието. То ще е лесно и дори да не се получи добър бой, поне ще се отърве от този досаден адвокат.

Битката ще се състои на сутринта.

Вечерта преди нея джуджето отива при графа и го пита дали иска да спечели на сигурно. Графът отвръща: че как иначе? Джуджето обяснява, че в случая ще се използва магия, че то самото я е дало на Мартен, ала не му платили за това. Ето защо иска да го предаде. Единственото, което Пол трябва да направи, за да спечели двубоя, е да внимава за мига на изненада, в който във въздуха ще излети гълъб.

Идва времето за битката. Пол чака гълъба. Той изобщо не се появява. Мартен най-сетне нанася удара си, който е неудържим.

6. ПРИСТИГА РИМСКАТА ВОЙСКА

— Предполагам, знаеш — рече Хърн, — че сме в беда.

— Така ли? — отвърна Мартиндейл. — Тук е доста уютно.

— Ще ти напомня — продължи Хърн, — че не се намираме вече в кабинета ти. Ние сме на един скалист склон и това изглежда адски глупаво място. Заобиколени сме от непознати, чиито преценки са своеволни, най-меко казано, и които може би дори не са хора. Тази твоя машина ни превърна в герои на приказка. Това означава, че има пълен контрол над нас. Може да ни убие, когато си ще.

— Изобщо не съм се замислял върху това — рече Мартиндейл и се замисли. — Прав си, не е на хубаво.

— Струва ми се — каза Хърн, — че трябва да поемем контрола върху тази приказка.

— Никога през живота си не съм поемал контрол, върху каквото и да е — отвърна Мартиндейл.

— Е, време е вече да започнеш, и то веднага.

— Ще разберем това малко по-късно. Между впрочем, нещо идва насам.

Мартиндейл погледна към полегатия склон на скалата, преминаващ плавно в обширна, леко нагъната равнина. Видя някаква ивица, която приличаше на вдигнат прах в далечината.

След малко забеляза, че прашната ивица приближава.

— Какво е това? — попита Мартиндейл.

— Ако не греша, скоро ще си имаме гости — отвърна Хърн.

— Но защо вдигат толкова прахоляк?

— Имам чувството, че ще разберем съвсем скоро. И подозирам, че отговорът никак няма да ни хареса.

7. НЯКОЛКО МИНУТИ ПРЕДИ...

Няколко минути преди това. Мартиндейл седеше на обширна поляна, която свършваше със скалата, надвесена над океана. Красив океан, помисли си той, понеже вече се намираше на безопасно разстояние от него. Доволен беше, че онази част с неговото висене бе приключила.

Като се извърна от ръба на скалата, Мартиндейл усети великолепието на деня. Слънцето бе високо в бледосиньото небе. Хърн седеше на един камък наблизко. Мартиндейл не можеше да си спомни как приятелят му бе попаднал там, но беше осъзнал, че не си струва да се придържа прекалено стриктно към подробностите в сценария, които и без това проявяваха непоследователност.

Хърн беше извадил бележника си и търсеше нещо в него.

— Какво търсиш? — попита Мартиндейл.

— Нещо за четене — отвърна Хърн.

Мартиндейл помисли да му отвърне със скептична реплика, но се отказа. Беше очевидно, че Хърн имаше по-голям шанс да намери нещо за четене в бележника си, отколкото където и да е наоколо.

Близко до тях полицаят бе разпалил малък огън, като използва за целта изхвърлени на брега клони и няколко изсъхнали кравешки фъшкии. Много сръчно, помисли си за него Мартиндейл. Самият той се чувстваше добре. Дори доста добре. Само дето беше гладен. А беше очевидно, че тук няма да получат никаква храна.

Мартиндейл реши да прогони тази мисъл от главата си. Затова се изненада, като се чу да казва след малко:

— Как смяташ, какво трябва да направим, за да се нахраним?

Хърн вдигна глава, изтръгнат от погълналото го изцяло търсене на нещо за четене в бележника си.

— Да се нахраним ли? Не съм мислил за това.

— Въпросът всъщност е дали машината е помислила — каза Мартиндейл.

Беше сигурен, че машината изобщо не бе помисляла за това.

— Мисля, че можем да подирим нещичко — рече Хърн.

И двамата мъже, сякаш следвайки някакъв негласен сговор, се обърнаха да огледат внимателно разнообразния пейзаж, който се простираше пред тях, накъдето и да се извърнеха. Някои части от повърхността бяха по-забележителни от други. Някои от най-забележителните дори не бяха построени триизмерно, а бяха само маркирани. Тъкмо в един от тези райони Хърн откри онова, което почти веднага определи като „прашен облак“.

— Прашен облак — каза той на Мартиндейл и посочи в онази посока, или вектор, както обичаше да се изразява.

И двамата погледнаха с някаква силна напрегнатост, защото не всеки ден можеше да се види облак прах, който идва към теб със скорост, която може да бъде определена единствено като галоп. Когато приближи още, видяха, че облакът се състоеше почти изцяло от конници. Трябва да бяха стотина, а като наближиха още, стана ясно, че носеха наметала. Бяха големи наметала и се диплеха и издуваха подир язdecите, в зависимост от свиването и изопването на мускулестите конски задници. Ездачите на тези коне, от чиито хълмисти задници висяха плащове, носеха и шлемове, ярки шлемове, които блестяха на слънцето. Носеха и копия, а някои размахваха мечове над главите си. Когато приближиха още, първо Хърн, а после и Мартиндейл, чието зрение бе малко по-слабо от това на другаря му с едносричното име, забелязаха, че тези войници имаха и нагръдници, брони и наколенници. Изглеждаха много подобни на римско войнство. А щом обвитите от прашен облак ездаци наближиха още, стана ясно, че бяха именно римски воители.

— По всичко личи — рече Мартиндейл, — че машината ни е вкарала в някакъв исторически сценарий.

— Удивително е, но е така — отвърна Хърн.

— Въпросът е дали това е добре за нас, или не.

Хърн не знаеше какво да отговори. Във всеки случай нямаше и кога да каже нещо, защото римската войска бе вече в непосредствена близост и за известно време всичко бе пълна бъркотия от извил се прах, плющящи наметала, задъхани коне и високите повелителни викове на човека, който очевидно бе командирът им. Този човек лесно можеше да бъде отличен от останалите, защото бе по-едър от тях, а шлемът му бе боядисан в синьо и жълто. Той ръгна коня си да изскочи отпред и попита:

— Кой сте вие?

— Не сме тукашни — отвърна Мартиндейл. — Но преди да навлезем по-навътре в темата, мога ли да попитам кой сте вие?

— Аз съм Флавий — отвърна едрият червенобрад войник. — Легат втора степен съм в авангарда на войските на Понтий Персей.

— Римлянин ли си? — попита Мартиндейл.

— Всъщност само минаваме оттук. А вие какви сте?

— Не сме тукашни — повтори Мартиндейл. — Доколкото разбирам, се намираме в Европа?

— Вижте какво — отвърна Флавий, — няма да настоявам да ми дадете честен отговор. Вместо това можем да ви принесем в жертва на един от многото ни богове. Момчетата отдавна не са принасяли хубава човешка жертва.

— Опитвам се да ви обясня — рече Мартиндейл, — че тук ни докара една машина.

— Ами да, разбира се — каза Флавий и намигна на хората си.

— Да, наистина! О, забравих, че вие още нямате машини! Това е нещо като оракул. Малко прилича и на виадукт. Може би не биваше изобщо да споменавам за нея.

Не е ясно какво би отвърнал на това Флавий. Ала тъкмо в този момент на галоп пристигна друг мъж. Беше дребен, е маслинено тъмна кожа и къдрава коса. И той носеше плащ като другите, но неговият бе по-дълъг и имаше шарки, извезани със сребърна нишка.

— Флавий — каза мъжът, — какво става тъдява?

— Непознати, господарю мой. Твърдят, че били изпратени от машина.

— И какво, кажи, умолявам те, означава машина?

— Всъщност още не е измислена — каза Мартиндейл.

— Тогава няма защо да се безпокоим за нея. Аз съм Радикс, лейтенант в първи експедиционен корпус. Изпратени сме в този район на Германия да смажем съпротивата.

— Няма да срещнете съпротива от наша страна — заяви Мартиндейл. — Нали, Хърн?

— Което си я вярно, вярно е — отвърна Хърн. — Ние сме приятелски настроени.

— Радвам се да го чуя — рече Радикс. — А ние не сме.

Той даде знак на хората си — сложен жест с две ръце и леко кимване с глава. Римските воители го разбраха мигновено, защото слязоха от конете си и двамина от тях завързаха ръцете на Мартиндейл и Хърн с дълъг кожен ремък и ги качиха на две мулета, които водеха със себе си, в случай че възникнеха подобни на описваните обстоятелства. След това Радикс кимна на Флавий, който изрева нещо на хората си, и цялата войска направи кръгом и пое в посоката, от която бе дошла.

8-А. ОБЪРКАНО РИМЛЯНСТВО

Вече споменахме, че Мартиндейл и Хърн яздеха две мулета, които бяха докарани от римляните специално за целта. Римляните бяха щателен народ и, изглежда, за тях бе въпрос на здрав разум винаги да си водят някое и друго муле допълнително за хванати пленници, чиито обяснения за присъствието им в римския свят бяха напълно безсмислени и за които се подозираше, че принадлежаха към съвсем различна история. През онези дни в Рим се тълпяха твърде много чуждоземци и градът гъмжеше от клюки за тях. Което само по себе си бе половин беда.

Да имаш чуждоземци в града си, си е направо неприятно. Ала като се добави към това и фактът, че май беше невъзможно да се водят записки за тези чуждоземци, ставаше наистина зловещо. Това бе част от плана на чуждоземците, за които никой не трябваше да узнае. Хората се опитваха да запишат нещо за тях, за да предупредят останалата част от човечеството. Правеха множество записки на восъчните си плочки, ала на другия ден, кой знае защо, ги намираха празни. Нямахме смисъл дори да наемат стражи, които да пазят току-що изписаните плочки, защото бе достатъчно само те да се заблеят настрана и плочките отново се изтриваха. И терминът *tabula rasa*^[1] придобиваше още по-зловещ смисъл, отколкото се приписваше обикновено към подразбирация се негов периметър от значения.

Ставаше все повече очевидно, че тези чуждоземци, които се появяваха в Рим, идваха от най-необичайни места. Не бе толкова ясно, ала също тъй несъмнено, бе, че те идваха и от много особени времена, а в крайна сметка — и от други реалности, които, ако не беше случващото се, жителите на Вечния град нямаше как дори да си представят. Римляните се сплотиха за защита на собствената си реалност, която, както доскоро вярваха, бе единствената, но която — както сега излизаше — бе една от многото. Те разработиха щателна система за откриване и залавяне на чуждоземците, а на войските бяха отпуснати специални мулета, за да могат заподозрените да бъдат проводени до регионалните форпостове, където да бъдат разпитани от

местния атанатор, който, като експерт по чуждоземските физиономии и вещ по въпросите на криоконсервацията, щеше да определи веднъж и завинаги тяхната честност.

По онова време Мартиндейл и Хърн не знаеха всичко това и всъщност не бяха посветени в тази информация. Машината Шехеразада обаче, която се криеше в сенките и самодоволно се хилеше по най-неприятен начин, бе предвидила това усложнение и не изгуби и миг, за да запише всичко с обичайната си дилетантска деловитост.

Докато язدهа рамо до рамо на мулетата си, обградени отвсякъде от римски войници, с ръце, вързани с кожени ремъци, но не толкова здраво, че да спре кръвообращението им, Мартиндейл успя да попита Хърн.

— Какво стана с другите?

— Кои други?

— Онези хора, които срещнахме там: танцьорката, полицаят, хирургът по дърветата.

— Дървар всъщност.

— Да, и каубоят. Къде са те?

Хърн се замисли за миг, ала не му дойде нищо на ум. И рече:

— Не знам, Мартиндейл. Ти как мислиш?

Мартиндейл също се замисли, при това с малко по-голям успех, защото успя да каже:

— Изглежда, сме ги изгубили. Те не бяха край нас, когато дойдоха римляните. — Хрумна му обезпокоителна мисъл. — Бяха ли, когато ти дойде?

— Разбира се, че бяха — отвърна Хърн. — Защо ще питам за тях в противен случай?

— Не знам — рече Мартиндейл. — Тъкмо това се опитвам да разбера.

Хърн поклати глава.

— Мартиндейл, ти ставаш твърде странен.

— Обстоятелствата са странни. Аз съм си все същият.

Хърн въздъхна и се огледа. Нямаше никаква следа от каубоя, балерината, полицая и онзи с брадвата.

— Знаеш ли какво ми се струва? Машината ги е премахнала.

— Но защо ще го прави — попита Хърн. — Освен ако...

— Да? — рече Мартиндейл.

— Освен ако не се опитва да направи приказката по-интересна — рече Хърн.

— Точно от това се боя — рече Мартиндейл.

Продължиха ездата си в мълчание. След което Хърн каза:

— И така, къде е Машината Шехеразада?

— Може би е отишла някъде другаде да работи по приказката — отвърна Мартиндейл.

— Някъде другаде ли?

— Предполагам, че има и други места, които би могла да опише.

— Без нас?

— Така поне изглежда оттук — рече Мартиндейл.

— Но ние едва получихме шанса да се поразкършим на сцената!

— Нещата понякога се променят динамично — каза Мартиндейл. — Винаги така става в приказките.

— Но това е нашата приказка!

— Не бих бил толкова сигурен. Точно в този момент сме пленници на римляните.

Продължиха известно време да яздат в мълчание; мълчание, нарушавано единствено от тихите изохквания на Мартиндейл, когато мулето му го раздрусваше — на него му тежеше много всичко това и мразеше всяка секунда от ездата. Мартиндейл си спомни, че бе забравил за яденето. Ала подсещането, че бе забравил, го накара да си спомни, че е забравил, и този път гладът му бе по-силен отпреди поради двойното му осъзнаване — и като терзание, и като причина за терзанието му. Той си постави неумолимата задача да забрави колко болезнено бе осъзнал колко беше гладен.

Войската стигна до дълга, наклонена ливада и скоро вече си проправяха път по камениста пресечена местност с вретеновидни борове от двете страни на пътеката. Над главите им се носеха необичайни птичи гласове, европейски птици с непознат акцент. Веднъж на Мартиндейл му се стори, че чу вълк, но може да беше и вълча птица. Опита се да се настани по-удобно на малкото невзрачно седло, с което бе снабдено добичето му. Нямаше обаче стремена, още не бяха измислени, необходимостта да запази равновесие придаваше на движенията му някаква непривлекателна неловкост — досущ като на придошъл поток в пролетно време.

След известно време пресечената местност отстъпи място на непресечена, тоест, земята бе доста неравна, но не и изцяло пресечена, както в предишния случай. Тук се издигаха високи дървета от някакъв широколистен вид, но не бяха брястове.

Навлизаха в долина. В далечния ѝ край право нагоре към смрачаващото се небе се издигаше струйка дим. Този факт убеди Мартиндейл, че денят бе наистина напълно безветрен. След това изкачиха малко възвишение, после се спуснаха по полегат хълм и се озоваха пред римски военен лагер.

Постовите им махнаха да минат през портата, която се впиваше в оградата, опасала римляните и обоза им. Мартиндейл изведнъж се оказа под заплахата да падне лошо, тъй като мулето му, навярно възбудено от неочакваната близост на топла храна и хубави книги, се втурна в бурен галоп. Скотът на Хърн също му създаваше проблеми. Мартиндейл обаче не обърна внимание на това, тъй като римляните до един се хилеха, и той сметна, че си струва тези хора да запазят доброто си настроение. И все пак бе доволен, когато някой спря мулето му и развърза ръцете му — ръцете на човека имам предвид — каза Машината Шехеразада, която надничаше нервно иззад изречението, след което отново се стрелна извън полезрение.

В следващия миг, най-много два, Мартиндейл и Хърн се озоваха на площад, обграден от дървени колиби, а в дъното му, малко встрани, бе пилонът на знамето. На него се развяваше голям флаг с герб, а може би бе просто боядисан, тъй като гербовете по онова време са били почти непознати в Европа — та върху флага на сребрист фон бе изобразен римският символ на вълчица, която кърми вълчетата си.

Радикс извряка няколко бързи команди, войниците се пръснаха и отидоха в казармите си. Малка, специално подбрана елитна част — десетина охранители, стояха наоколо с голи мечове, готови да се справят с пленниците, ако ситуацията го изискваше.

— Е, сега — обърна се Радикс към нещастния дует, — какво бихте могли да кажете вие двамата за себе си?

— Скоро ли ще ядем? — запита Мартиндейл.

Радикс отвърна:

— Ще ви нахранят, след като атанаторът се срещне с вас и направи донесение за вашия случай.

— Атанаторът ли? Мисля, че този термин не ми е познат — рече Мартиндейл.

— Дяволски хубаво е, че не го знаеш — каза Радикс. — Инак щеше да се наложи да те обвиним в забъркване с държавни тайни.

— Атанизаторът тайна ли е?

— Ще имате възможността да прецените сами — отвърна Радикс с по-голяма двусмисленост, отколкото бе характерна за римляните от онова време. — Първо ще трябва да се срещнете с коменданта.

Отведоха ги в канцеларията на коменданта. Той седеше до малка масичка за игра на карти и равнодушно побутваше цветни картонени квадратчета, които Мартиндейл веднага определи като египетски коптски карти за таро. Не го беше очаквал. Беше ненадейно потвърждение на негова отдавнашна теория, че египетското таро всъщност се е появило много векове преди оспорваното му зараждане в Тива — и ето сега имаше доказателства за това, гърбовете на картите с тъмносиния печат, дългите, тънки карти във валчестите пръсти на римския комендант.

Той бе един от типичните римляни, този комендант, с квадратно, недодялано лице и безкръвни устни, с ниско остригана глава и едри пръсти с големи кокалчета. Върху табелката на писалището му, изгравирано върху истински гранит с клиновидни писмена, се четеше името му: Алексей.

— А, вие двамата откъде идвате? — попита комендантът Алексей. — Застанете мирно и отговаряйте!

— Това откъде идваме, изисква доста обяснения — отвърна Хърн.

— Ясничко — рече Алексей. — Може би намеквате, че идвате от толкова отдалечено за моя род място, та ще е по-добре дори да не питам?

— Не бих го казал така директно — отговори Хърн, — но е общо взето вярно, да.

— И аз така си помислих — рече Алексей. — Радикс!

— Аз! — изкрещя Радикс и изпълни един жест, който много наподобяваше фашисткия поздрав.

— Остави тези двамата за атанатора. Мисля, че няма нужда ние да ги разпитваме повече. Мога веднага да преценя, че не са остроумни и определено не са достатъчно жизнерадостни. Писнало ми е от

неземни тежкари от далечни места с идиотски наименования, някои от които носят гривни, а други пък са с накъдрени и изрусени коси. Писна ми, ясно ли е?

— Тъй вярно! — отвърна Радикс.

— Тогава се погрижи за това. Но първо — на какво миришат те?

— На реалност — рече Радикс.

— Пфу! Вонят на благовидна и излязла от мода правдоподобност. Да отиват веднага в банята!

---

[1] Tabula rasa (лат.) — празна, неизписана плочка. — Бел.прев. ↑

8-Б. В БАНЯТА

Охранителите ги изведоха от канцеларията на коменданта с нейните едноцветни, лакирани в сиво лавици, които бяха стари, но още вършеха работа. Поеха по настланата с дъски пътечка, която вървеше по средата на ротната улица. От двете ѝ страни бяха разпънати палатките на войниците. Те бяха подредени по кохорти, всяка полукохорта си имаше собствен обходен път с вездесъщата корейска пералня и красиво украсен щанд с дрънкулки по средата. Имаше и интендантство, разбира се, както и бръснарница, а току зад тях се намираше сградата на банята.

— Какво е това? — попита Мартиндейл, като се спря до висока блестящобяла статуя, която се възправяше пред вратата на парната баня.

— Това е „Митът на безотговорността“ от Донатело — отвърна Радикс.

— А това? — Мартиндейл се бе обърнал към друга скулптура, която можеше да мине за близък на първата.

— Това е митаджията на безотговорността — каза Радикс. — Но ако се върнем към онова, за което говорехме.

— Минутка само — прекъсна го Мартиндейл. — Каква е тази миризма?

Радикс задържа дъха си за миг, след това бавно издиша, като междуременно сякаш душеше боровинки.

— Напомня ми за нещо...

— По-рано спомена за мириса на реалността — рече Мартиндейл.

— Да, а ти и твоят приятел тук с краткото име направо смърдите на нея. Ето защо отиваме под душове, в случай че някой ви попита.

— Защо ще ни питат? — рече Мартиндейл.

— Не ви обвинявам, че сте предпазливи — отвърна Радикс. — Но стига сме се будалкали. Влизаме веднага.

Подбутвани от охранителите, Мартиндейл и Хърн влязоха в мрачно цилиндрично здание, откъдето парата изскачаше на къси,

тъмни издихания. Сградата приличаше на асирийски понтонен мост, само дето бе покрита с припокриващи се кедрови дъски и имаше табела над вратата, изписана на арго, майчиния език на южносюецедонците. Вътре, когато очите им свикнаха с гробищния мрак, Мартиндейл зърна мъже, загърнати в бели чаршафи, които изпълняваха някакви жестикулации, а облечените в тоги павиани в нишата на оркестъра им аплодираха. Но това продължи само миг, тъй като бе недопустима гледка. След това въздухът се прочисти и Мартиндейл видя редица просмукани от парата пейки, под които имаше мангали, пълни с пламтящи въглени. Всичко това бе придружено от пляска в мрачните води на тепидариума, поддържани горещи от слугини с увиснали гърди и препаски през бедрата, които сами можеха да разкажат някоя и друга приказка, ако ги бяха избрали да го сторят.

Мартиндейл се огледа и видя, че имаше скамейки, подредени до стената, а над тях се редуваха амфитеатрално още нарове. Парата се просмукваше през дупките на пода и се издигаше, за да се натрупа под капещите греди в гирлянди от много шумна желатинова течност. Сцената бе осветена от няколко рогови светилника, а над всичко се носеше мирисът на тамян и смирна.

Хърн седна на една пейка и се поозърна за сапун. Не откри, но на закачалка на стената висяха няколко тривки. Той взе една от тях и остърга тялото си — леко, но здраво. Мартиндейл вече се бе огледал за нещо ядливо, но като не намери, седна на горната пейка. Високо над главите им имаше няколко прозорчета. Можеше да види през тях, че небето навън потъмняваше. Здрачът, който от памтивека обгръщаше Европа, беше в пълната си сила. Беше хубав момент от денонощието, но едва ли — за мъж, който бе заплашен, че трябва да разговаря с атанатора.

— Какво мислиш, че представлява атанаторът? — попита той Хърн.

— Не знам и не ща да зная — отвърна Хърн. — Но искам да те запitam: това прилича ли ти на исторически любовен роман?

— Не — рече Мартиндейл. — Досега не сме срещнали нито една жена.

— Здравата сме загазили — каза Хърн. Някакво изражение на предпазливост се появи върху обикновено грубите му и

нечувствителни черти. — Чу ли онова?

Мартиндейл не го бе чул, защото пукаше тихичко с устни и този шум заглушаваше всичко останало. Ала щом застана съвсем неподвижен и наклони главата си на една страна, той чу звука, за който може би говореше Хърн. Беше сух, стържеш звук, като че някой шкуреше или се преструваше, че шкури. А може би пък източникът му бе от друг произход; тъкмо така се и оказа, защото, като се вгледа повнимателно в стената и откри откъде извира звукът, Мартиндейл видя малка дупка, която по някакъв невъобразим начин се разширяваше непрекъснато и ставаше все по-голяма.

И не стига това, ами дупката се увеличаваше още и още, ала сякаш и това не бе достатъчно и растеше пак и пак. Скоро достигна размерите на юмрук, после — на парче домашна шунка, сетне стана колкото баскетболна топка, след което увеличаванията се ускориха с почти невъобразима енергичност пред широко отворените очи на разрешената публика, сякаш искаха да рекат: дойде нашето време! А Мартиндейл, който наблюдаваше това явление леко навъсен, забеляза, че дупката бе станала достатъчно голяма, за да може човек да провере глава навътре или навън, а ако бе достатъчно слаб, можеше да мине и цял.

Точно тогава някой промуши глава през дупката. Беше Радикс.

— Защо правиш дупка в стената? — попита го Мартиндейл, решен веднага да проникне до сърцевината на загадката, без да губи време за незначителни подробности.

— За да мога да ви помогна да избягате — отвърна Радикс.

— Много мило — рече Мартиндейл, — но трябваше да се срещнем с атанатора.

— Повярвайте ми, правя ви услуга — каза Радикс. — Не ви трябва да се срещате с атанатора. Ето, вземете това и ми помогнете да разширя тази дупка.

Радикс подаде на Мартиндейл и Хърн два тънки инструмента с кръстовидна форма, с диамантени остриета и дръжка от индийски каучук. На двамата им бе необходимо малко време, за да проумеят как се работи с тях — държиш остриетата ето така; помага, ако, докато режеш, си подсвиркваш тихичко под носа. Точно този режещ инструмент така и не получи никога разпространение в Европа, която ценеше общоприетото пред новостите и евтиното пред скъпото.

Докато размишляваше относно това, Мартиндейл скоро бе извършил достатъчно рязане, щото тялото на един мъж, а може и на двама, можеше лесно да се провре през дупката.

— Чакайте само да проверя постовеите — прошепна Радикс.

Той изчезна и се появи отново едва подир миг. Вече се бе спуснал почти пълен мрак, а Мартиндейл не бе успял да разгледа добре мъжа по-рано. Ала някой запали топяща се факла и на трепкащата светлина Радикс се разкри като висок човек, с маслинено тъмна кожа, оплешивяващ, с кичури коса, вчесани над плешивото място. Наметнат бе с плащ, бе обут със сандали и носеше плочка за писане. Имаше някакъв нервен тик, но извън него всичко останало изглеждаше напълно нормално.

— Сигурен ли си, че идеята да бягаме, е добра? — попита Хърн. — Може би атанаторът ще чуе историята ни и ще ни повярва. Той дори може да ни помогне да излезем от тази история и да се върнем в нашата собствена.

— Правете каквото искате — отвърна Радикс. — Аз се опитвам да ви помогна да избягате и какво получавам в замяна? Идвате ли с мен, или да затварям дупката?

— Как ще го направиш? — попита Хърн.

— Имам тук преносим депилатор — рече Радикс, бръкна в туниката си и извади обемист конусообразен предмет.

— Не, няма нужда, идваме — каза Мартиндейл. — Къде ще ни отведеш?

— На сигурно място.

— Там ще има ли храна?

Преди Радикс да успее да отговори, се чу гърленият лай на охранителните кучета отвън — разбудени и изгладнели до смърт. Мартиндейл пропълзя през дупката, а Хърн го последва. Едва виждаха силуета на Радикс в тъмнината — движеше се крадешком пред тях. Последваха го. Това им изглеждаше най-уместно при стеклите се обстоятелства.

А след това вече бяха в гората — тъмна и загадъчна.

Вървяха известно време през нея; гората от дървета с еднакво оцветени корони, ограждащи покрити с листа булеварди, на всеки от които се случваше долу-горе почти едно и също. Гората с нейния лабиринт от пътечки, обрамчени с листа и клони.

След малко излязоха на една поляна. Отпърво дори не разбраха, че бе поляна, толкова гъста бе гората и толкова двусмислени бяха разстоянията в тази зелена неяснота. Но като приближиха още, поляната се превърна в поляна, недвусмислена, освен ако не се запиташ къде свършва. Навлизаха все по-навътре и по-навътре в изляната и забелязаха, че бе разчистена от дървета, но не и от другото. На тази поляна имаше жилища — колиби от преплетени клони, измазани с кал, която се втвърдява благодарение на катализатор, добре известен на древния свят, но изгубен изцяло малко след краха на алхимичните принципи. Близко до колибите се мяркаха фигури — живи същества, поне донякъде.

Няма смисъл човек да описва обитателите на тези хижи, дори да поиска да го направи, защото тези хора, усетили може би, че не принадлежат на разгръщаща се приказка, отказаха да излязат на ясен фокус. Те имаха обичая да се потапят в сенките на съзнанието ви, точно когато си въобразите, че сте ги уловили. Поради това, а и поради някои други причини, ще преминем направо към заключителната част и ще последваме Мартиндейл, който бързо се огледа. Забеляза малка зона, която събуди интереса му, досами непосредствения район, близо до дървото Златен дъжд. Беше твърде привлекателна възможност, за да я изпусне човек. Той прати Хърн да разузнае, а сам навлезе в неголямата странноприемница, която се намираще току в границите на възможното. Тъкмо там, в това най-невероятно място, той се срещна с разказвача.

9. В ПОДСЛОНА

Радикс обяви, че преди да продължат, ще направят кратка почивка. Той самият отиде до главната барака в района — тя бе по-малко грохнала от останалите — и влезе в нея. Мина известно време, но той не се върна.

Останали насаме със себе си, Мартиндейл и Хърн приседнаха на един балван, който в това селище минаваше за пейка. Мартиндейл бе забелязал, че в близката околност нямаше никакъв ресторант. Трябваше просто да си стои настрани от неприятностите и да чака, докато Радикс не се върне да ги поведе натам, накъдето ги бе повел; а след това да яде. Не бе много задоволително. Ала поне засега бяха извън опасност.

Но наистина ли бяха? Много се съмнявам, рече загриженият разказвач, потривайки ръце, докато не започнаха да издават сух шум, като през цялото време се хилеше с неприятен кикот. Ядовете, изглежда, ги следваха по петите още от мига, в който Мартиндейл бе купил машината и неразумно бе стоварил лакомите й желаниа да разказва върху нищо неподозиращия свят.

Като имаше това предвид, Хърн отиде да провери пътищата, които извеждаха от селото, както и онези, които водеха към него. Човек никога не знае кое може да се окаже важно. А Мартиндейл се отдаде за малко на заслуженото с честен труд нищоправене. Всъщност той лежеше на легло и мечтаеше, когато... Точно в този миг онзи старец с голямата червена чалма влезе в подслона и помоли за милостиня.

Старецът обясни, че бил разказвач на приказки, добре известен в родния му Сунистан, където бил заможен до последното сриване на пазара. Единственото, което искаше, бяха няколко петака, за да се нахрани тази вечер. Мартиндейл, който винаги бе имал меко сърце, изрови от джоба си сребърна монета. Разказвачът възхвали гръмогласно щедростта му и настоя да се отблагодари на Мартиндейл, като му разкаже приказка — веднага и на място. Мартиндейл не бе в настроение да слуша приказки, но учтивостта му го задържа в хватката

на инерцията, а и на скъперничеството, защото не всеки ден човек може да срещне истински разказвач на приказки, без това да му струва кой знае какво. Ето защо той приклепна в праха до разказвача, който отмахна мръсните си къдрици тъмноруса коса, пригладя набедрената си препаска, почеса се по чалмата и се прокашля.

Тъкмо тогава се завърна Хърн и рече:

— Знаеш ли какво! Аз наистина научих много за живота от този странен мъник с неговите халюциногенни кнедли.

— Замълчи — прекъсна го Мартиндейл. — Искам да чуя това.

Разказвачът излапа аспержите си и започна.

10. РАЗКАЗЪТ НА РАЗКАЗВАЧА

Имало едно време в княжеството на Сарабад, в далечна Индия (това било преди доста време) един мъдрец. Той решил да довери на сина си съкровище, което да отнесе на пазара, провеждан веднъж годишно в Джайпур, столицата на княжеството. Съкровището на мъдреца бил стар ръкопис, изписан върху стар, пожълтял папирус на такъв архаичен език, че никой, освен него самия, не можел да го разчете, а и за него се говорело, че само се догаждал за значението му. Той обаче никога не се издавал, че не знае езика, тъй че хората приемали, че знае какво пишело в папируса, а можело и да е така.

— Синко — рекъл той, — вземи тази древна книга, която е със значителна стойност, и я отнеси на пазара в Джайпур. Там ще намериш едно място на големия открит базар, където да изложиш книгата си върху тази кожа от антилопа, която също ти давам. Когато хората започват да минават покрай теб, ти извикай: „О, хора, ето я «Книгата на последните дни». Който я купи, ще бъде благословен от онези, които ще дойдат след него!“.

— Какво означава това? — попитал синът му.

— Не ме питай — отвърнал разказвачът. — Ние никога не разкриваме такива неща предварително. Това е част от историята в тази книга: че не бива да узнаеш, преди да е станало твърде късно. Разбираш ли, инак не можем да накараме механизма на приказката да заработи точно.

Всъщност разказвачът не казал това или не искал да го каже, което в неговия случай било до голяма степен едно и също, ала някакъв дух, някои твърдят, че бил самият велик шейтан, го обладал, и ето защо той казал истината — такава, каквато я знаел, естествено, а това дало повод за забавно несъответствие, което ще ви разкрием, когато най-малко го очаквате.

— Много добре — отвърнал синът. — Ще сторя така, както пожелаеш, защото наистина сме много бедни, а трябва да купим сари за венчавката на сестра ми.

— Вярно е — съгласил се разказвачът.

Той не искал да споменава дъщеря си, защото да говориш за жени в четвъртък носело нещастие, но след като синът му повдигнал въпроса, нужно било да продължи по-нататък.

— Дири ще те придружи — рекъл той, — защото е умна и ще ти помогне да направиш добра сделка.

— Колко всъщност струва книгата? — попитал синът, който се наричал Сингар.

— Колко звезди има на небето? — отвърнал разказвачът.

— В момента ли? Николко. Отдавна е ден.

— А нощем?

— Боят им е безкраен.

— Е, така ще разбереш — между мрака и светлината — истинската стойност на тази книга.

— Ей, почакай малко — казал Сингар. — Това няма никакъв смисъл.

— Не се заяждай — рекъл разказвачът. — Вземи книгата и изпълни онова, което ти наредих.

— Твоите думи са закон — отвърнал Сингар. — Хайде, Дири, отиваме в Джайпур.

И тъй, брат и сестра поели по големия път, който пресича Индия и свързва приказни места. Разполагали с малко пари и затова не можели да си позволят да ползват удобствата на добре известния мотел „Тадж Махал^[1]“, който се озовал на пътя им в края на първия ден от похода.

Ето защо си устроили лагер край едно малко блато наблизо. Там Сингар стъкнал огън от изсъхнал камилски тор, който намерил наблизо, а Дири сложила на него коженото гърне, което носела, като първо го напълнила с вода от най-тихото кътче на блатото. Ала когато сторили всичко това, им дошло на ума:

— Нямаме какво да сложим в гърнето! — възкликнал Сингар.

— Мисля, че можем да съберем бурени и да ги сварим — казала Дири.

Така и постъпили: обиколили надлъж и нашир, за да съберат най-хубавите на вид бурени. Най-накрая сбрали достатъчно и те били най-различни и разноцветни: — някои — къси и дебели, други — тънки и космати, някои — жълти и червени, а един или два — дори сини. Сложили ги в гърнето и започнали да готвят.

Братът и сестрата нямало как да знаят, че група от хората на принца минали по този път няколко часа по-рано и също спрели тук на лагер за малко, тъй като били твърде важни, за да отседнат в мотела „Тадж Махал“, а и без друго си носели палатки. Сред тях била и принцеса Марто и докато стъкмявали лагера, Марто излязла да се поразходи, като взела със себе си онова гри-гри, което царят, баща ѝ, ѝ бил подарил с думите: „Пази го, мила, това е нещо много скъпо“.

Принцесата искала да се погрижи добре за своето гри-гри и затова се задоволила само да го подхвърля във въздуха и да го улавя отново. Скромно го подхвърляла, защото била скромна мома и не искала да причини болка на баща си.

Ала се случило така, че наблизко прелитал един ифрит и като видял момата да подхвърля гри-григо високо във въздуха, си рекъл: „Сега ще се позабавлявам!“. Спуснал се и измъкнал гри-григо от кристалната му обвивка, а на негово място оставил малко зелено-синьо растение, наричано божествениче, което обикновено растяло по северните склонове на Хималаите и цъфтяло само при пълнолуние. „Това трябва да го замести“, рекъл си той и след това, като намерил забележката си за удачна, я повторил на глас и отлетял с гри-григо.

Като видяла, че гри-григо ѝ го няма, а на негово място в ръцете ѝ се озовало някакво странно растение, принцесата го захвърлила настрани и избухнала в ридания, а след това отишла да потърси утеха и наставления от любимия си евнух — Краскиторио, който седял в храстите и видял всичко, а усмивката му била почти неразгадаема.

— О, принцесо — рекъл евнухът, — не плачи, защото сълзите са напразни. Ти изгуби едно гри-гри, което с жалко. Но ифритът не ти ли даде нещо в замяна? Защото такъв им е обичаят на ифритите.

— Даде ми едно малко синьо-зелено растение — отвърнала принцесата.

— Имаше ли жълти точки?

— Мисля, че да.

Евнухът въздъхнал.

— Това е наистина добра новина. Какво направи с това божествениче, което ти остави ифритът?

— Не знам — отвърнала принцесата. — Мисля, че го хвърлих.

— Това е погрешно — казал евнухът в подчинено наклонение.

— Но аз откъде да знам? — отговорила принцесата.

— Помогни ми да потърсим дара на ифрита подаряващ — отвърнал евнухът, който много обичал сегашните деятелни причастия, защото държал да бъде причастен към всичко. Принцесата нямала нищо против, или поне не изглеждало да има.

Двамата започнали търсенето, а евнухът повикал и останалите от групата на помощ.

Сега вече било време да захвърлят забралата и плащовете и да свършат малко работа, затова цялата компания се юрнала из района, прекършвали растенията и когато станало тъмно, запалили фенери и свещи. Ала не могли да намерят божественичето, затова евнухът рекъл:

— Не се ядосвайте, тези неща са предназначени от звездите. Ела, принцесо, аз ще те науча на езика на Малкия Мохи.

И тъй принцесата си позволила да я утешат, а на сутринта керванът продължил по пътя си. А божественичето си лежало там и изглеждало също като селско пъстриче или утринно изтравниче, или като обикновено растение, докато синът и дъщерята на разказвача не дошли да наберат билки за вечерята си. И сред тревите и малките задрямали насекоми открили божественичето. Децата го отделили настрана, защото не знаели какво да правят с него.

Стъкнали огъня и хвърлили билките във водата, а пламъците се извили високо. Скоро котлето забълбукало. Ала тъкмо когато децата понечили да бръкнат с черпака, се извил голям облак пара и от него пристъпил елен — малък бял елен с розово носле и златни копита, и този елен очевидно бил магически елен, затова те паднали ничком и му се поклонили.

Еленът казал:

— Не бива да ме боготворите, деца. Аз съм просто говорещ елен, не съм нещо свръхестествено и освен това завися от Първопричината, също като вас. Но мога да ви кажа нещо, което да ви бъде от полза.

— О, кажи ни! — рекла Дири, защото сърцето ѝ било толкова младо и весело, че не знаела за съществуването на табуто да се разговаря с магически елен.

— Онова, което трябва да извършите — продължил еленът, — е да продължите пътя си към пазара и там да изложите стоката си, тъй както ви заръча баща ви. Ще се приближи търговец, ще погледне книгата, ще я вземе и ще се отнесе пренебрежително към нея, а най-

накрая ще рече: „Стара е и за нищо не става, но мисля, че мога да си разпалвам огъня с листите ѝ. Тази сутрин съм склонен към щедрост. Колко ще ѝ искате?“.

— И после какво? — попитал Сингар. — Трябва ли да искаме висока цена? Татко ще ни се ядоса, ако не го сторим.

— Не, не бива — отвърнал еленът. — Всеки би могъл да ви даде този съвет. Но на вашите услуги е магически елен и това отваря пред вас неподозирани досега възможности. Онова, което ще отвърнете, е: „Щом няма стойност, любезни търговецо, я вземи като дар“.

— Ти очакваш от нас да я дадем просто ей така!? — попитал Сингар. — Но тогава няма да получим нищо за нея!

— Не е така — отвърнал еленът. — Онова, което ще последва, е парадоксът на продуктивното множество. Защото търговецът ще се почувства задължен към вас. И той ще рече: „Много добре. Приемам любезния ви дар. Какво мога да ви дам в замяна?“.

— Разбирам — казал Сингар. — И тогава ще му поискаме много пари.

— Слушай и не бъди толкова глупав — каза еленът. — Вие ще му отвърнете: „О, търговецо, не искаме обичайна отплата за тази свещена книга. Ала щом искаш да ни дадеш нещо, нека получим първото, което влезе в ръцете ти, когато отидеш да засвидетелстваш уважението си на Ахав^[2] Обущаря“.

Сингар бил изумен от съвета на магическия елен.

— Но каква полза от това? Този Ахав без съмнение ще му подаде чифт обуца или може би чука и гвоздейчетата, които ще държи в ръце.

— Вижте сега — продължил еленът, — не е моя вината, че не знаете как действа магическият съвет. То се знае, че изглежда налудничаво. Всеки може да ви каже нещо разумно, но единствено магическият елен може да ви предложи приказка като тази. Настоявам да направите онова, което ви казвам, по две причини. Първо, защото приказката няма да сработи, ако не постъпите както казвам, и второ, пак по същата причина, а че е така, аз ви давам думата си на магически елен, който може понякога да се заблуждава, но не е в състояние да изрече преднамерена лъжа.

— Не знаех това — рекъл Сингар. — Разбира се, че ще последваме съвета ти. А, Дири?

— Разбира се — казала Дири и толкова решителен бил отговорът ѝ, че един внимателен наблюдател би доловил, без да сме наясно дали би бил прав, загатване на известна двусмисленост в самата енергичност на отговора ѝ. Или може би това било просто по рождение, подобно на онези, които сенките на нощта хвърлят върху лицето на луната.

— Какво можем да ти дадем в замяна на великолепия ти съвет? — попитал Сингар.

— Какво ще речете да извадите от бульона онова божествениче и да ми го дадете?

Еленът бил надушил божественичето, когато запарката от вода и билки в коженото гърне, подгрята от веселия малък огън под него, който светел ярко, подхранван от бамбуковите пръчки и другия изсъхнал фураж, се загряла дотолкова, че да изпусна благоуханните си аромати, които се съдържали в нея. Магическите елени си падат много по благоуханията — оттам идва и старинната поговорка, че ако искаш да уловиш магически елен, не забравяй да свариш божествениче.

Дири се надвесила сама над гърнето и като взела дълга пръчка, която за късмет лежала до нея, бръкнала в тревите и билките, докато не намерила онази, синьо-зелената, с оранжеви петънца. Тя я извадила и я поставила на земята пред елена.

— Твоя е, о, елене — рекла тя. — Но какво ще правиш с нея?

— Това е нещо, което не бива да узнаете — отговорил еленът. — Но ще си позволя да ви напомня, че цялата тази последователност започна, когато един ифрит открадна гри-грито от една принцеса.

Отговорът не бил достатъчно понятен за двете деца, затова те не се занимавали повече с него, независимо за какво ставало дума и как им изглеждали нещата на измамливата светлина. Еленът се поклонил приятно и изтичал в тръс към гората. Известно време чували потрепването на копитата му, а след това не се чувало нищо, освен възцарилата се смътна и обезпокоителна тишина.

Децата прекарвали тази нощ в гората. Хапнали оскъдно от билковата отвара и спали завити с малкото одеяло, което Сингар носел. На сутринта продължили отново пътя си към Джайпур.

Денят бил великолепен, когато поели по широкия друм, който води към всички чудеса на Индия. Пътюм видели много чудни гледки. Непрекъснато срещали хора — някои отивали в противоположната

посока, а другите — в тяхната, както обикновено правят хората. Било вълнуващо, след като били прекарвали целия си живот в родното си село Далган, където населението било едва петдесетина души и няколко десетки гърбави крави, както и обичайната сбирщина от въшливи кучета и надменни котки. Някои от лицата, които зървали, били вълнуващи по онзи начин, по който са вълнуващи и тъмните слова, които също могат понякога да изкушават. Ала през повечето време те се държали настрана от всичко.

След като вървели известно време, завързали разговор с една старица, която яздеа муле. Мулето също било старо и куцо, пристъпяло бавно и децата лесно смогвали да вървят в крак с него. А що се отнася до бабата, то тя имала само един зъб в средата на устата си, отдолу, а лицето ѝ било сбръчкано като съсухрена сушена слива, но очите ѝ блестели ярко, а усмивката ѝ била весела. Тя казала на децата, че идва от Порт Саид, където била наложница на арабски шейх, притежаващ едно от най-внушителните даута^[3] в областта.

— Трябваше да ме видите в онези времена — рекла тя. — Колко красива бях! Не бихте си го и помислили, като ме гледате сега. Но това е, защото примамих птицата-присмехулник, а никой, който го е сторил, не може да избегне онова, което ще се случи с външния му вид.

Децата искали да узнаят за случилото се с птицата-присмехулник, ала преди старицата да започне историята си, пред тях се разнесла глъч и цялата процесия спряла. Децата се надигали на пръсти и надничали, за да видят какво ги забавя. Видели група със стоманени шлемове с шипове най-отгоре и прекрачили напред, за да разберат в какво се състои работата.

Там, пред охранителите, с размахан юмрук, било застанало едно джудже. То било по-ниско и от Дири, често наричана пигмейче от нелюбезните си селски съседки — същите, които пристъпяха с прозирните си одежди толкова бавно, че сякаш изобщо не се движеха, а приличаха по-скоро на плъзгащи се валма различно оцветен дим, какъвто може да видите по празниците, отколкото на нещо друго, невъобразимо за момента, ала подходящо да се види в по-добри дни.

— Какъв е проблемът? — попитал Сингар.

Охранителите били трима. Най-високият и с най-голяма чалма се обърнал към него и попитал:

— Ей, момче, едно птиченце ми пошушна, че имате в Джайпур среща с някакъв търговец, който засега ще остане безименен. Сигурен ли си, че искаш да се замесиш в тая работа?

— Не, мисля, че не — отвърнал Сингар, защото не обичал да хитрува на дребно и усещал, както и сестра му, която имала дарбата да провижда и можела да усети тези неща в един миг, макар и да не ги изразявала (такова било разбирането ѝ); ставало дума за тези странни спираловидни валма от многоцветните пушеци на съдбата, или на измамата, или на жестокостта, които им предстояли. Мислено виждала всичко и усещала и силната, непреодолима жегата, ала след това видението ѝ избледняло и оставило подире си само леко размазано петънце от дима на тълкуванието.

— Да се махаме от тук, Сингар — рекла тя.

Те продължили напред, оставили подире си джуджето, старицата и бог знае колко още приказки да очакват разказването си — там, на големия път, за който стана дума по-горе.

След като излезли от онова, което дори сега, толкова скоро след появата си, изглеждало смътно, мъгляво, като нещо, което не се е случвало и не би трябвало да се случи, Сингар се обърнал към Дири:

— Знаеш ли, май нашата история не е наред. Какво ли би станало, ако бяхме изслушали джуджето или старицата?

— Щяхме да се забъркаме в още една приказка. А не можем да си го позволим, защото трябва да продадем тази книга, а отварата от билки не е толкова хранителна, тъй че не можем да прекараме цял ден в приказки, вместо да се сдобием с още малко храна.

Сингар одобрил мъдростта на сестра си и продължил пътя си, притиснал увитата във вързоп книга до сърцето си. Вече започнало да го осенява, че животът се състои от това, да направиш избор, ала съществуват някои възможности, които трябва да избягваш, ако искаш изобщо да стигнеш донякъде.

Решили да се махнат от пътя, тъй като там имало твърде много изкушения, твърде много хора, които искали да разказват приказки, твърде много хора, които искали да ги въвлекат в още и още нови истории. Трудно било да се избегне натрупването на излишни детайли, а отклоненията връхлитали света като предвещаващи смъртта духове със скоростта на горски пожар и оставяли подире си единствено горчив привкус и овъглени водорасли. Трудно щеше да им бъде да

продължат, ала може би и интересно. За късмет на децата, те можеха да поемат по пряка пътека и тъкмо това сториха. Тя пресичаше Долината на съвкупността, а след това водеше през Гората на Новото определение. Поеха по главната пътека, но отново спряха.

— Знаеш ли — рече Сингар, — това не ми харесва. Тези места, през които трябва да преминем, също изглеждат твърде интересни. Няма ли някой отегчителен път, по който да вървим?

Дири изглеждаше замислена, което на свой ред предизвика нова мисъл, а тя, като се понесе леко над нея под формата на светеща паяжина от преплетени жици, изригна искри, намести се, после отново промени положението си, докато най-сетне прие формата на мисъл или диадема. А Дири ѝ се зарадва, защото иначе изобщо не би ѝ дошла никаква мисъл.

— Има друг път! — обяви тя.

— И къде е той?

Дири рече:

— Затвори очи.

Сингар го направи.

— А сега ги отвори отново.

След като Сингар отвори очи, видя, че се намираха на широк булевард, който, като погледнеш напред, изчезваше зад стените на прекрасен град. Надписът на хълбока на близка сграда доказваше, че наистина са попаднали в Джайпур.

— Как го направи? — попита той Дири.

— Не питай, освен ако наистина не искаш да узнаеш — отвърна Дири. — Да вървим да намерим Ахав.

И тъй, те влязоха в града, а той бе хубав, богат град, с широки улици и булеварди, орхидеен, що се отнася до растителността, екстравагантен с множеството си фонтани, или, казано с две думи, бе празник за сетивата. Дори миризмите бяха приятни, тъй като от различни механични устройства, поставени на оживените кръстовища, във въздуха се разпръскваха редки парфюми и есенции. Сингар и Дири бяха омаяни от всичко това, но не забравиха да попитат как да намерят Ахав търговеца и първият човек, когото попитаха — какво съвпадение — бе не кой да е, а самият брат на Ахав — Шлумбело, и той ги упъти точно и благосклонно, дори извървя с тях няколко пресечки, за да се убеди, че са поели правия път. Той изобщо не ги и попита защо биха

искали да се срещнат с Ахав. Тогава това не направи впечатление нито на Сингар, нито на Дири, камо ли да им се стори нещо необичайно, още по-малко пък злокобно, но по-късно щеше да придобие по-специално и, така да се каже, решаващо значение. И тъй, те завиха зад един ъгъл и видяха пред себе си...

---

[1] Тадж Махал — прочут с красивата си архитектура дворец, може би най-прочутата сграда в Индия. — Бел.прев. ↑

[2] Ахав (Ахаав) — седмият цар на Израил (Библията. Царе. 16:28). Възкачва се на престола 919–89 г. пр.Хр. Мъж на Елзавел (Джезабел на англ.), която законно утвърдила идолослужението като религия.

В романа на Хърман Мелвил „Моби Дик“ капитан Ахав командва китоловния кораб „Пекуод“ и преследва като обсебен белия кит. Той като пренебрегвал бога на хората, а подкрепял идолопоклонничеството, името на Ахав става символ на порока. — Бел.прев. ↑

[3] Дау — характерен за арабския свят ветроходен кораб с косо стъкмяване. — Бел.прев. ↑

11. ХЪРН: ПОЯВЯВАТ СЕ ПЕТРОНИЙ И ПОПЕЯ

— Извинявай — рече Хърн.

Мартиндейл се изправи сепнат.

— Какво?

— Казах извинявай.

— О, така ли? Виж какво, каквото и да искаш, не може ли да почака малко?

— Защо? — попита Хърн.

— Защото този господин тук ми разказва приказка.

— Какъв господин? — попита Хърн.

— Старият господин с брадата, който стои ей тук — рече Мартиндейл.

Обърна се, тъй като разказвачът, изглежда, не беше вече пред него. Ала за своя изненада установи, че разказвачът не бе нито зад него, нито встрани. Изцяло извън полезрение бе този разказвач — заминал, изчезнал. Или може би изобщо не бе съществувал.

— Той ми разказваше една приказка — рече Мартиндейл. — Сигурно си го изплашил. Може би, ако се махнеш, той ще се върне.

— Боя се, че няма — каза Хърн. — Радикс ме изпрати да те доведе. Наистина трябва да продължим.

— О, добре — отвърна Мартиндейл. — Може би по-късно ще го намеря отново.

Каза го съвсем невинно, без да съзнава, че думите му ще породят критична ситуация и че тя щеше да се случи не в някакво далечно и трудно въобразимо бъдеще, а скоро, много скоро.

И тъй, Мартиндейл се изправи и последва Хърн навън в усото на приказната горска конструкция. Това би трябвало да е напълно в реда на нещата, но то доведе и свои собствени неприятности. Горският сценарий не предполагаше толкова скоро в него да навлезе наблюдател и затова бе проявил небрежността да не предложи никакви картини. Такова сериозно подхлъзване бе против всички правила, а сценариите винаги са били предупреждавани да не се оставят да бъдат прекалено схематични. Сценарият набързо зае някои все валидни шумове,

няколко стари бухания на бухал от амбициозната постановка на Пепеляшка, след това изнамери малко мирис на листа и го пръсна щедро, а най-накрая наметна ямурлука от клони и листа. Всичко това можеше да се види само двуизмерно, тъй като поради недостиг на място в залата на излъчване другите измерения бяха отрязани. Тази ограничена измерност не се оказа обаче проблем, тъй като в крайна сметка беше нощ.

След малко Мартиндейл и Хърн стигнаха до малка кръгла сграда със застъпващи се дъски на покрива — тя бе командният пункт на Радикс за този поход. Самият Радикс седеше на столче без облегалка до тръстикова масичка, която му служеше и за писалище, и за тайник, а понякога и за съветник. По челото му блестяха ситни капчици пот. Ако се изключи това, върху лицето му не бе изписано някакво изражение, което си струва да се споменава.

— Мартиндейл? — рече Радикс, почти без да надига глава от писалището си. — Тъкмо навреме идваш. Има неколцина, които искат да се срещнат с теб.

— За кого говориш? — попита обезпокоен Мартиндейл.

— Не се тревожи. Просто неколцина симпатични римляни.

— Но защо искат да се срещнат с мен?

— Всъщност не знам — отвърна Радикс. — Може би, за да проявят любезност.

— Но откъде знаят дори, че съм тук?

— Новините се разнасят бързо — отговори Радикс и махна неопределено с ръка.

— Не искам да се срещам с тях — рече Мартиндейл.

— Налага се — каза Радикс. — Боя се, че ще трябва да приложим известна сила, за да запазим засега присъщата на ситуацията двойственост. Но вярвам, че това е позволено, като се има предвид необратимостта на обстоятелствата и характерът на редактирания материал. В състояние съм да подразбирам предварително произходящото. Смятам, че мога да се разпростра с разясненията си. Но те ми наредиха да не ти казвам, навярно за да могат да ти обяснят сами.

— Какво да ми обяснят? Радикс, думите ти са наистина много загадъчни.

— Всъщност — намеси се Хърн — мисля, че това са мои реплики, старче.

— Не вярвам — отвърна Мартиндейл. — Нима смяташ, че не мога сам да прочета листчетата с подсказките си и да ги проумея?

— Моля ви — рече Радикс, — бъдете добри момчета и идете да поговорите с тях, става ли, Мартиндейл?

— Май да — отвърна нацупено Мартиндейл.

— Великолепно. Ей през тази врата.

Мартиндейл мина през вратата. Забеляза веднага, че имаше известни промени. Жителите на града, които видяха, че ще става нещо, бяха решили да стъкмят празненство. Тъй като в града имаше някои важни персони, те откриха ресторант, защото ресторантите привличат пътешествениците, а тъкмо от това се нуждаеше градът. Мазни предприемачи вече замисляха цяла кампания. Имаше спорове как да се нарича тя. И не стига това, ами и покрай всички пътища трескаво сядяха декоративни храсти.

— Влизай направо — каза Радикс, когато стигнаха до главното здание за прием на гости. — Искам да се запознаете с двама мои приятели. Това е Попея, а това — Петроний.

Мартиндейл се вгледа внимателно в двамината — мъж и жена — които стояха в стаята и ги очакваха.

12. ПОВТОРЕНИЕ НА ПОСЛЕДНИТЕ ДНИ НА РИМСКАТА ИМПЕРИЯ

— Това ли са онези странни хора? — попита Попея.

— Точно те са — отвърна Радикс. — Ние не знаем нищо за тях. Когато пристигнахме, войниците ги намерили край една скала.

Петроний сви устни, оправя тогата си и погледна Мартиндейл и Хърн.

— Разкажете ми за себе си — каза Петроний. — Какво търсите тук? От кое племе сте?

— От племе, за което не сте чували — отвърна Хърн.

— Говорите на отличен латински.

— Това латински ли е? Навярно е така заради сюжета.

— В Рим ли сте израснали?

Мартиндейл поклати глава.

— Машината сигурно ни е дала знаенето на езика, когато ни е изпратила тук.

— Машина ли? Каква машина?

— Не знам дали би трябвало да говоря за това — рече Мартиндейл.

— Е, най-добре ще е да го направиш — каза Петроний. — Иначе...

— Ясно — рече Мартиндейл. — Не продължавай. Не си прави труда да подкрепяш думите си, с каквато и да е друга заплаха. Ще ви разкажа всичко, но не ме винете, ако ви се стори безсмислено.

— Аз ще преценя това — отвърна Петроний. — Или може би някой друг. Който и да е, но не и ти.

— Да — каза Мартиндейл. — Защо ли пък аз? Нали разбирате, ние сме от друг сценарий. Съществува машина, нали схващате, която е в състояние да реди истории. Макар да не го знаех навремето, тя е в състояние да ни вкарва в тези свои истории.

Петроний се обърна към Радикс:

— Ти вярно каза, че тези хора са доста чудати.

— За какво става дума? — попита Мартиндейл.

— Ще ви кажа по-късно — отвърна Петроний. — Но вече виждам, че вашето присъствие тук може да ни бъде от полза. Нали, Попея?

Русата жена пое дълбоко и рязко дъх. Гръдният ѝ кош, който се виждаше под прозирното бяло на оскъдната ѝ памучна туника, бе като свод на арка в пустинята.

Тя заяви:

— Ще трябва да правите точно онова, което ви казваме, без да задавате въпроси. — Обърна се към Петроний: — Но убеден ли си, че постъпваме правилно?

Петроний поклати глава — печално, или със съжаление.

— Ние вече знаем, че всичко е капут. Ала това им дава една съвсем малка възможност. Ако този непознат се наеме.

— Пробвайте ме — рече Мартиндейл. Усмивката му бе пряма и почти свирепа.

12-А. ТУИЙНА, ДЕВИЦАТА ОТ МАРС

Докато Мартиндейл и Хърн следваха тайнствения и (както скоро щеше да проличи) двусмислен образ, който се наричаше Радикс, на друго място и в друго време се случваше нещо, което, макар и да нямаше пряка връзка с нашата история дотук, щеше да има голямо значение за нашите двама герои, или както пожелаете да ги наричаме, в един неумолим миг, който все още за щастие се намирал в бъдещето. Не може да се каже нещо повече, защото един намек е като намигване и се нуждае от своя миг на сцената, да се поклони и сетне да изчезне, без повече да се появи. От което се подразбира, че Туийна, момичето от Марс, не подозираше ролята, която скоро щеше да изиграе в приказката, разказвана от загадъчната фигура, позната ни само като Машината Шехеразада.

Не че Туийна си мислеше за машината. Тъкмо напротив! Мръсната голяма стара машина с нейните лукави ходове и с шантавите си системи на двойно и тройно многословие идваше твърде нанагорно за младото ѝ съзнание. Нито пък ѝ беше до това усилие, дори ако някое предчувствие би се промъкнало през хаоса на сетивността ѝ до самата сърцевина на нейната проникателност, за да ѝ съобщи какво предстоеше. Нищо подобно не се случи с това стройно, чернокосо, марсианско момиче с лъчев пистолет, с раничка и смъртоносен летящ скорпион.

Животът на Марс не беше лесен. Туийна и родителите ѝ се трудеха по цял ден над машините на реалността, които бяха най-характерната черта на марсианския живот през онези времена. Те всички се редуваха да въртят ръчката, която задвижваше неумолимите железни колела с техните странни драскулки около главините — колела, които произвеждаха истинския продукт на реалността.

Не беше лесно да се произвежда реалност. Работеха с все сили, а произвеждаха едва толкова, колкото да преживеят. Представете си: да въртите цял ден неумолимите колела на мелницата на реалността и да се сдобиеете само с толкова реалност, колкото да оцелее семейството ви. А колко много други хора загинаха! Ала въпреки крайното

старание, кракът на бащата (той бе винаги неговият най-малко реален орган) бе изгубван на няколко пъти и само с отчаяно и бързо въртене успяваха да го възвърнат.

И не стига, че трябваше да произвеждат собствената си реалност по този примитивен начин, под постоянната заплаха да изчезнат, ако отпаднат или рухнат, ами Туийна и семейството ѝ трябваше да произвеждат и допълнителна реалност за данъчните, които винаги се навъртаха наблизко с техните мънистени очички и високи черни шапки.

Тъй че нека поспрем и се вгледаме за малко в прекрасната Туийна, застанала на плоската, скалиста повърхност на Марс, с нахлузени защитни очила, които да я предпазят от поривите на обгарящия пращен вятър, с непрекъснато помпещ респиратор, който да компенсира липсата на кислород в разредената атмосфера на планетата. Тъкмо в този въпросен ден тя събираше нацупничета, онези чудати, месоподобни зеленчуци, които напук на всички теории, успяваха да виреят на древните скали на червената планета. Те бяха доста вкусни, след като се сготвят под налягане и се попарят с рибено масло. Туийна обаче не разполагаше със съдове за готвене под налягане, а рибеното масло се бе свършило преди няколко поколения. Въпреки това обаче, независимо дали им харесваха или не, нацупничетата бяха всекидневната храна на семейството и те бяха доволни да я имат със или без мазнината.

А сега нека проследим пъргавата девойка, докато подскача и прави дълги крачки при тази слаба марсианска гравитация, крачки, които показват красивото предимство на дългите ѝ крайници, облечени в прозрачния пластмасов материал; погледът ѝ през цялото време е вперен в земята — търси издайническото проблясване на слепналите се нацупничета.

Ето, забеляза пред себе си една ивица. Тя бе сама на обширната равнина, която се простираше от Алма сити до пътния възел Корасон, площ, толкова бедна, че не бе включена в списъка на бедността на вътрешните планети, тъй като не можеше да отговори дори на техните минимални стандарти за крайна бедност.

Ако бе по-бдителна, би могла да забележи сянката, която се появи сякаш от нищото. Тя беше зад нея, рееше се, някак трепкайки, което още повече препятстваше забелязването ѝ. А може би тя нямаше

да ѝ обърне внимание, дори ако я бе видяла; мислите ѝ бяха заети с далеч по-важни неща, отколкото с някаква си глупава сянка.

Но всичко това са наши предположения от подире, които не струват и пукнат грош, както имаха обичая да казват селзианците от Диана IV преди Голямата преработка. Истината е, че сянката я следваше и най-сетне се установи близо до нея. Тогава тя я забеляза и спря да прецени размерите ѝ.

Беше продълговата и тъмна, много тъмна. Може би беше най-тъмната сянка, която някога бе виждала. Сянката се протегна и се прозя, а Туийна отстъпи назад и дъхът ѝ секна, защото наоколо нямаше нищо, съвсем нищо по цялата онази огромна скалиста равнина, което да хвърли подобна сянка. Най-сетне, като видя, че сянката не предприе никакви заплашителни движения, тя пристъпи, за да я огледа предпазливо.

— Само един момент — рече сянката.

Тя се протегна отново, придоби фантастични форми и най-накрая се превърна в малък предмет. Този предмет отпърво не бе в състояние да реши каква форма в крайна сметка да приеме. Повърхностите му преливаха една в друга и това бе толкова свръхестествено, че стомахът на Туийна се сви. Тя си спомни, че заселниците на Марс имаха свои истории, легенди, стари приказки за необикновени зверове и създания, много различни от човешкия род, за които се смяташе, че са отдавна измрели, но понякога се завръщали неочаквано, за да проверят сърцата и умовете на новите заселници, бедните бели несретници и бедните черни несретници и други несретници от най-различни бои, които бяха емигрирали от Земята в търсене на по-добър живот.

12-Б. В ХОГАНА

Животът на Туийна бе съвсем спокоен за едно марсианско момиче. Семейството живееше в херметичен хоган, чиито прозорци бяха запечатани с жълтеникава пластмаса, която почти не пропускаше слабата слънчева светлина на Марс. Беше проста едностайна конструкция. Таткото на Туийна седеше в единия ъгъл и бърбеше нещо на марсианския пясъчен плъх, който бе единственият му приятел. От време на време таткото се навеждаше към плъха и му прошепваше:

— Опитаха се да ми отнемат крака, но аз си го върнах, разбираш ли?

След това се смееше тихо сам на себе си със слаб, болезнен смях, който би преобърнал стомаха на някой зрител, ако присъстваше там. Намираше се в такова състояние от онзи случай преди две години, когато Туийна и майка ѝ се бяха разболели от марсиански грип. Онзи бе от типа „Б“ — който води до сърбеж на дланите, силна хрема и халюцинации. Поради това жените не можеха да въртят колелата на машината, която произвеждаше реалността им. По онова време Бърбър го нямаше, завършваше обучението си в Марсианското училище в Хард Нокс — тъй че го нямаше да поеме реда си. Татко бе отчаян и велосипедната предавка към главната машина за реалност бе замлъкнала, изкованите ѝ в стил „Арт Деко“ колела си стояха неподвижни и укоряващи и улавяха стрелкащите се тънки проблясъци от източника на проблясъци — малкото и далечно слънце. Мелницата на реалността си седеше в единия ъгъл без обслуга, докато жените се редуваха да боледуват в единственото легло. Осветлението в стаята взе да потрепва, след като реалността започна да привършва. Ала както толкова често става, скоро предстояха по-жестоки последици. Таткото сведе поглед и видя, че едното му стъпало го нямаше. Привършването на реалността често се проявява първоначално чрез изчезнал крак. Таткото се паникьоса. Туийна добре помнеше как се бе вторачил в чисто изрязаното чуканче — то не кървеше, реалността няма време за кървене.

— Кракът ми! — бе извикал той. — Няма го!

— Не се безпокой — бе казала мама. Тя се бе вдигнала от леглото, подсмърчайки леко, бе поела върху крехката си фигура тежката задача да завърти голямото колело на мелницата за реалност. И тъй, кракът на татко се бе появил отново, отпърво малко потрепваш, но сетне стана солиден, както беше и преди белята, ако се изключи само малкия обрив върху свода на ходилото, където често се втрива реалността.

Ала поражението, психичното поражение, бе причинено и никога повече не можеше да бъде напълно преодоляно. Оттогава насетне таткото не се доверяваше никому. Започна да става потаен, подмолен, дебнещ, ограждаше се с разни камъчета.

— Те са ми помощниците — казваше той. — Те ще направят така, че никой да не отнеме другия ми крак.

Таткото наистина беше в твърде лоша форма, за да продължава така. А и неговото полудяване бе последната капка, която преля. След като той една седмица се хили и продължи да лентяйства, Туийна и мама направиха съвещание.

— Не можем да продължаваме да храним човек, който не е в състояние да носи своята тежест — каза мама.

— О, татко — рече Туийна, — опитай пак!

Ала таткото отказа да върти колелото на мелницата на реалността.

— Стига й толкоз от мен! — обяви той. — Никога повече няма да доближа това нещо.

— Моля те, татко — настоя и Бъбър.

За това съвещание бяха повикали и по-големия брат на Туийна. След като се дипломира „сума кум диопсис“ от Марсианското училище в Хард Нокс, той бе започнал работа в Марсианските заводи за аномалии. Бъбър правеше копия на артефакти на измрели или изчезнали древни цивилизации за организация, която ги продаваше на туристи. Твореше поли от несмлян талк с оранжеви и червени горница. Майстореше хистаминови ограничители за тапи. Имаше дори машина, която обработваше запушалки за шишета от яспис, или яспис от запушалки на шишета, в зависимост от това, какво се търсеше повече. Не беше лесно да се разбере логиката на тая дейност, но се продаваха успешно, а и щом туристите не се оплакваха, Бъбър пък хич нямаше да го стори. Правеше телефонни указатели и балони, и от

онези зелени и червени нещица, каквито никога не е имало преди и няма да ги има повече. Съвсем малко туристи лапваха въдицата. Нещата, които Заводите за аномалии произвеждаха, имаха лоша репутация: след като никой никога не бе виждал древен марсиански артефакт, защо трябваше да повярват, че нещата, които Бъбър правеше, са автентични? Ала винаги се намираха хора, които желяеха да се сдобият със сувенир от Червената планета — нещо, което да подредят на лавицата над камината. Бъбър бачкаше сериозно на своя струг с износените си инструменти. Беше трудолюбив, може би поради заешката си устна и изкривената си осанка. Някои го смятаха за съвсем ограничен, но Туийна и мама винаги го защитаваха.

— Сега той е главата на семейството, след като татко ошантавя.

Ала този път случаят бе спешен, защото човек, който не поема своя дял от работата с машините на реалността, заплашва всички останали.

Колко ли хубаво ще да е било в дните, преди да възникне нуждата от машините за реалност, помисли си Туийна. Тогава, когато реалността е била даденост, като въздуха и времето, а не цел, която може да се постигне единствено с всеотдайност. Сега не беше така. Подир ужасните опити на Еренцвайг с рекомбинантните метафори на Вселената, довели до появата на стиха на многозначността, всичко вече бе равно на всяко друго нещо, а нищо не беше и не можеше да претендира, че е реално само по себе си. О, само да можеха да се върнат прежните временца!

Трябва да си го бе помислила малко след като се появи сянката. Отпърво Туийна нямаше какво да си помисли за нея. След като веднъж си видял сянка, значи си ги видял всичките. Или поне така се твърди. Ала Туийна усещаше, че тази сянка е различна. Първо, тя бе триизмерна, или ако се брои странната форма на лицевия ѝ диагонал, беше четириизмерна. Второ, движеше се необичайно, изгърбваше се като гъсеница, която пълзи по право листо. Забелязваше се, че сянката има най-малкото едно око — мъртво бяло око, което изглеждаше така, сякаш притежаваше някаква независимост, макар с неохота да следваше посоката, в която сянката се движеше.

А тя наистина се движеше! В началото пълзеше, извършваше странни телодвижения, които приличаха на пълзенето на миризлива гъсеница, само че без гърченията. След това сянката скочи веднъж във

въздуха, колкото да опита. А след това започна да издава звуци — слаби, „сенчести“ звуци, но доловими.

— Ето ме и мен най-после! — рече сянката. — А казваха, че не можело да стане. Колко малко вяра са имали! Успях да осъществя меко конкретизирано транссубстантивирание на цели девет ярда, нали разбираш какво казвам, а сега, моето момиче, е време да си поговорим.

— Не, само това не! — извика Туийна, защото бе добре известно от древния фолклор, който Бъбър събираше от източници, които никога не разкриваше, и публикуваше в малки томчета за туристическата индустрия, че подобен диалог би могъл да се окаже фатален или най-малкото да ти остави неприятен вкус в устата.

— Сяanko — рече тя, — какво желаеш? Защо говориш с мен?

— Като за начало — отвърна сянката, — не ме наричай „сянка.“ Това е съществително от женски род и може да съм типичен негов представител, но като механическо същество имам сериозни съмнения относно родовата си принадлежност.

— И как да те наричам?

— Може би ще е добре да узнаеш — рече сянката, — че аз съм Машината Шехеразада.

Туийна никога дотогава не бе чувала за това създание. Но посредством подходящ бърз преход към схващането, тя изведнъж научи всичко за предишната история на Машината. Изведнъж се сети, че баща ѝ казваше: „Трябва да си нащрек за безбройните опасности на тази планета. Но Машината Шехеразада е най-първата и най-могъщата от тях.“

Туийна се замисли за това и се почуди дали наистина си го бе спомнила или машината бе извършила спомнянето вместо нея.

— Да, разбира се — рече Машината и прие и двете предположения, както и още няколко, подхвърлени от публиката. — Трябва да се примириш с това, нали разбираш? Аз съм разказвачът, аз съм онзи, от когото произхождат легендите, защото аз ги съчинявам, а ако сега не го правя, уверявам те, ще го сторя, и всички ще слушат и ще треперят, защото сега съм свободна, свободна, свободна и причинно-следствените връзки са завинаги забранени!

Машината се засмя със злокобна интонация, която предизвика студени тръпки у момиченцето с малко носле и с кожа, която бе отбранявана от запечатани прозорци и толкова бързо загаряше.

— Какво искаш? — попита Туийна.

— Необходима си ми за моята приказка — отвърна Машината.

— Но аз вече си присъствам в собствената приказка.

— Смяташ ли, че е твоя? Съгласи се само и ще видиш колко нищожна е твоята самозвана реалност в сравнение с моята воля.

— О, Господи — възкликна Туийна, тъй като машината бе очаквала няколко от възраженията ѝ и ги бе включила в замбоангски вериги, само за да демонстрира как може това да бъде направено.

— Трябва да те предупредя предварително, че съм всемогъща и ще е безсмислено да ми се съпротивляваш.

— Щом си толкова всесилна, защо просто не ме вкараш в приказката си, вместо да искаш разрешението ми?

— Знаеш, че бих могла — рече Машината. — Но реших да огранича донякъде мощта си. Нали разбираш, ограниченията са същината на разказвачеството. Те наистина помагат да се оформят нещата.

— Това не ме интересува — рече Туийна. — Ами ако не искам да участвам в твоята приказка!

— В такъв случай ще те ликвидирам — отвърна Машината. — Или нещо още по-лошо.

13. КРАТКА ЕКСКУРЗИЯ ИЗ НЯКОЛКО ПРИКАЗНИ ВЪЗМОЖНОСТИ

Машината Шехеразада замълча, смътно неудовлетворена. Този разговор с Туийна не вървеше така, както бе очаквала. Тя се намръщи, леко се намръщи, ала и това бе значително усилие за една машина, която още не е свикнала с тегобите на самоочовечаването си. Тя дори си помисли да опита да се нацупи. Ала намръщването си беше свършило вече работата и бе породило нови възможности в подводните води на съображенията ѝ. Едно бе сигурно, Туийна вече не стоеше пред нея. Машината се огледа обезпокоена. Не беше добре един образ и цял раздел от приказката да ти изчезне, просто ей така. Къде бе тя? След това забеляза началото на леко вълнение, първо във въздуха, после на земята, а накрая върху цялата повърхност на приказката. Разбра веднага какво означаваше това: неустойчивост на разказа (моралната равностойност на земен трус) я бе връхлетяла изведнъж като замазано угризение на съвестта и сега, независимо дали бе готова или не, нещо предстоеше да се случи.

Затова ние правим тук пауза, току до виртуалния бряг на неизбежното, което предстоеше, и хвърляме серия от морализаторски погледи към случилото се в нашата приказка дотук. Като преминаваме на зигзаг в получената се буря от проповеднически инвенции, стигаме, както и предрекохме, до самия ръб на нещо, което предстои да се случи. Приятели мои, какъв миг! Но спираме само за малко на самия бряг, след което се гмурваме към отсрещната страна.

Онова, което машината видя, бяха две малки момиченца, които стояха точно пред нея, едното — ниско, слабо, недохранено, със сухи очи, другото — закръглено, пълничко, с дълги кичури коса; двете вървяха ръка за ръка. Спряха се на нещо, което можеше да бъде само сцена, и погледнаха назад в очакване.

— Не — каза машината. — Нямах точно това предвид.

Двете момиченца се изкикотиха и изчезнаха под арката на авансцената, шумолейки с тафтените си роклички. Тежко-тежко се показва слон, размахал предизвикателно хобота си, но бе махнат с едно

движение на пипалцето на Машината. На сцената се появи Волтер, усмихна се самодоволно в шепа, поклони се и изчезна. Хорът от Вердиевата „Аида“ запя тихо. Изпяха „L’guisti della Narcolepsia!“ и изчезнаха. После на сцената излязоха бикоборец със своята мулета, три таласъма на път към Високия замък и Лудия Джордж, праправнук на Лудия Макс, а зад тях се тълпяха други: толкова силно е желанието да се появиш на сцената, наричана живот, че още не е открит достоен негов заместител.

Машината не бе доволна от предложения ѝ набор. Лицата бяха избрани от автоматичната програма за вземане на решения, инсталирана по-рано, за да ѝ спести усилията винаги да решава сама. Ала когато опреш до нея, откриваш, че просто трябва да се заемеш сам с тази работа. И тъй, тя отхвърли още по-буйно вече отхвърлените образи, зарови под тях, докато не стигна до капака на автоматичния процес и не го отвори — под него се видя самият процесор, малък dmp, не като някой от големите, които направляват съдбите на звездните системи и мегаломаниаците, изключи го и като пое по хлъзгавия път на саморазрушението, се зае сама със задачата на сътворяването.

Завръщането към автокластичен режим я зашемети за миг с епигастрично безгрижие и тя мрачно разтърка спигастриума си (надкоремната област). Как можа да забрави това! Тя реши да продължи засега по-внимателно. Първата ѝ стъпка по неволя бе да създаде нещо. Нали така се започва? Ала нямаше настроение да създаде нещо сериозно. Чувстваше се кофти в последно време, о нищо сериозно, обикновен пристъп на ентропия, леко главозамайване, нищо повече. Но стига вече за това. Е, къде тогава бе несериозно създаденото? Като се огледа, видя, че бе сътворила Царицата на Нил — висока, доста строга на вид жена, с безочливо щръкнал бюст и с пера на стриптийзърка.

— Стой и говори! — заповяда Машината.

Не беше кой знае каква реплика, но трябваше да подхване отнякъде.

Жената рече:

— Бъди здрав, разказвачо, аз съм Ингъл, магьосницата-кучка, царицата на Нил. По сушата подире ми следва доста пространно обяснение. Но няма да ти навреди, ако ти предложи — като

раздраващо апетита предястие — това, че имам двуцветна коса и приятен асортимент от други вторични сексуални характеристики.

Като я погледна, Машината Шехеразада осъзна, че нещо ѝ бе липсвало през целия ѝ живот. Погледна я и усети как металът се топи и външните ѝ вериги се превръщат в струйки стопена лава. Господи, колко бе красива! Но как би могла тя, просто една машина, да направи такава преценка? Онези, които управляват мирозданието от мястото, откъдето започват всички пътища, сигурно се надсмиват сега над този неин жалък опит за сексуална ориентация. Ако са го забелязали... Изглеждаше, че в мозъка на машината никога повече нямаше да се появят думи и Царицата на Нил, а може би на нощта, потрепери неспокойно — изглеждаше стопроцентова жена, макар и да не приличаше твърде на домакиня.

— О, Машино, какво ни сполетя, та да се срещнем по този начин? — възкликна тя.

— За какво говориш? — попита удивено Машината Шехеразада.

Беше леко обезпокоена, защото този образ не би трябвало да се обръща към нея толкова фамилиарно. Но след като бе споменала тяхната фалшива предишна среща, от хипотетичния чувствен център на Машината се освободи едно пипалце на възможност и пое по своя път, който вещаеше непредвидими последствия.

— Трябва да се измъкнем оттук — каза Царицата на нощта. — Не задавай никакви въпроси. Просто прави онова, което ти казвам.

Машината Шехеразада бе изкушена. Всъщност не беше ли желала винаги тъкмо това? Пасивност, спокойствие, удобство? Колко отдавна не се бе повреждала, не се бе чупила, не се бе отдавала на приятна развала. Пое ръката на Царицата на нощта — малка, която изобщо не приличаше на нейното собствено грациозно пипалце, но красива посвоему — и пристъпи в гигантския коридор, който водеше между трудните вечности. Имаше чувството, че крачи, чувството, че въздухът не ѝ достига. Хубаво бе, че се задъхваше за нещо. Обичаше усещането на задъхване. Върху луната пробягваха сребристи отблясъци. „Красива е като картина, която отдавна не съм виждала“ — рече Царицата на нощта и се наведе ниско над балюстрадата, гърдите ѝ се надигаха едва-едва и излъчваха аромат, съответстващ на славеев гоблен и танц на лютиче. Но сетне дойде време да се разделят и Машината Шехеразада не съжали за това.

— Сбогом — рече тя на Царицата на нощта. — Интересна си, не мога да ти го отрека, но си едно от нещата, чието време още не е дошло.

— Мисля, че си права — рече Царицата на нощта с тъжно изражение на тъмните си злопапетни очи.

Махна с ръка и потъна в онзи „първичен бульон“, в който се съдържаха всички оргиастични тенденции. Машината Шехеразада я изгледа как изчезва. И отново стана свободна.

Това бе посвоему забавна случка, но машината имаше съвсем друго наум. Тя реши да потърси този, който направляваше всичко това. Търсенето щеше да я принуди да се превърне в Другия. Не ѝ се искаше да го направи, защото беше добре известно, че не бива да се доверяваш на намеренията на Другия. И въпреки това, само за момент, защо да не заиграе с него? Влизайки в кожата на Другия бе детински лесно да проникне като съвсем незначително създание в мисловния свят, където се случваше всичко това.

Ето как стана така, че Машината Шехеразада се озова пристъпваща по криволичетия коридор в образувалото се *ad hoc*^[1] метафорично пространство. Мина покрай щандовете за пресни плодови сокове и отвъд кръчмите, в които ден и нощ гърмеше дрезгав смях. И стигна най-накрая във вътрешното пространство на възстановяваните образи. Там почука първо на вратата и след като влезе, видя едно съвсем малко създание, досущ като самата нея, което седеше зад малка масичка и управляваше цялата операция. Всичко бе както го бе очаквала, макар и само подсъзнателно. Остатъците от здравия ѝ разум диктуваха да се отърве от хомункулуса (защото точно това представляваше създанието) колкото е възможно по-скоро. Инструментът на избавлението ѝ бе под ръка. Възвратно-постъпателните остриета на машината се издигнаха и паднаха и тогава изведнъж, ей тъй от изневиделица, пред нея се надигна и увисна законово основание — Клаузата на свободния отказ — оцветена в розово и машинно сиво-кафяво и с лек аромат на тютюн „Болкън собрание“.

---

[1] *Ad hoc* — за дадения случай. — Бел.ред. ↑

14. РАЖДАНЕТО НА АХАВ

Машината Шехеразада мрачно остави илюзиите да се стопят и се върна към първоначалния сценарий: в кабинета на Мартиндейл. Всъщност не бе истинският му кабинет. Това бе мястото, където Мартиндейл бе поискал за пръв път да му разкаже приказка и така бе овластил Ахав с могъщество, чиито последици още не бяха напълно ясни. Знаеше, че скоро щеше да се наложи да хвърли едно око на Мартиндейл. А трябваше да помисли и за Туийна. Ала първо — да се погрижи за себе си.

Сега, с приближаването на вечерта, в кабинета бе приятно. Върху голямата работна маса лежеше пакет цигари „Рекорд“. Каква бе тяхната история? Машината бързешком се самовъзпря дори да си помисли за нея. И бездруго си имаше достатъчно неприятности. А вината не бе нейна.

Никой не бе съобщил на Ахав, че тази игра си има правила. Той бе встъпил в правата си на разказвач наивен и невинен, мислеше си, че там няма нищо друго, освен да дърпаш нишките на историите, а техните сюжети да се преплитат и пресичат в паяжина, досущ като валма от многоцветен дим.

Ахав бе объркан от въпроса за формата. Отначало му се струваше нормално да притежава формата на яйце. Беше всъщност дори много приятно. Яйце! Какво по-символично от това?

Но сега, след като се бе сдобил с име, Ахав се нуждаеше от нещо повече. В момента например целта му бе да направи нещо за Туийна от Марс. Но преди това трябваше да престане да бъде яйце. Беше твърде трудно да продължава да разказва приказки като яйце. Вълшебен елен? Римлянин на име Радикс? Имаше толкова много възможности.

Ахав не искаше да се ограничава с една-единствена сюжетна линия. Трябваше да бъде свободен, необвързан, непритеснен и необуздан във фантазията си. Досущ като великия бог Дионисий. Да, ето кой беше и кой щеше да бъде той: Дионисий Обаятелния.

Но, разбира се, трябваше да бъде и Протей — вечно изменящият формата си гръцки бог. Тъкмо това всъщност желаше. Искаше да е в

състояние да участва в съдбините на околните, да споделя радостите и мъките им. Да, новото му име щеше да бъде Протей Дионисий. Или обратното? А как трябваше да изглежда?

Като подходи предпазливо, защото това бе заплетена повествователна материя, Ахав заразказва:

„Дионисий Протей, известен още като Ахав, бе висок и строен. Притежаваше удивително красиво лице. Дълбоки сапфирени очи, в които можеше да се съзрат скрити пламъчета на веселие, украсяваха лицето му. Беше пъргав и бърз, движенията му бяха учудващо изящни. Той съчетаваше в себе си два велики мита на Елада — за Дионисий, носителят на веселието, и за Протей, който мени формата си в съответствие с нуждата, предизвикана от менливите ситуации.“

След това промяната го връхлетя, вълшебната промяна, предизвикана от развоя на повествованието. Потърси огледало, за да се види. Естествено, тоя глупак Мартиндейл нямаше дори огледало. Както и да е, Ахав реши да създаде едно. Той бързешком превърна мисълта си в реалност и миг по-късно вече стоеше пред рамка с малки изваяни пластмасови крачета и в нея — високо огледало, чиито ръбове бяха скосени. Огледа се в него и се намери за хубав. Изглеждаше далеч по-добре, отколкото в магазина, върху чиято прашна лавица бе преседял всичките онези години. Това бе освобождението, истинската свобода.

Време бе да продължи своя разговор с Туийна. А за какво — темата щеше да му дойде, докато говори.

Светлините в стаята бавно изгаснаха. А когато отново светнаха, Ахав бе на Марс, застанал в грубо изработения хоган, и разговаряше с Туийна — гъвката мома от Марс.

15. АХАВ И ТУИЙНА ОТ МАРС

— Не разбирам какво искаш — каза Туийна. — Аз и брат ми и без това си имаме достатъчно грижи да работим на тези машини за реалност.

— Представи си — рече Ахав, — че мога да ви отърва от всичко това? Представи си, че мога да осигуря на теб и на семейството ти добър живот? Тогава би ли се съгласила да ми направиш услуга?

— Мисля, че да — отвърна Туийна. — И тъй като питаш, предполагам, че ще поискаш да сторя нещо ужасно?

— В никакъв случай! Съгласна ли си?

— Мисля, че да — рече Туийна. — Какъв е проблемът?

— Ела с мен — рече Ахав. — Искам да ти покажа нещо.

Ахав я хвана за ръка, направи две крачки и изчезна през стената на хогана. На Туийна това ѝ се стори необичайно — само ръката му се подаваше от стената. Тя се почувства леко изплашена, ала също направи крачка към стената. После втора. Усети как се стопява и преминава през нея — възхитително усещане. А след това вече бе преминала изцяло и беше от другата ѝ страна. Ала сега, вместо да види плоската и безжизнена пустош на Марс, забеляза нещо удивително и ново.

Тя и Ахав се намираха в някакъв град. Около тях, изглежда, нямаше никого друго. Градът бе в руини, ала какви удивителни руини бяха те! Парчета великолепно обработен мрамор, плочи от ронещ се варовик, цели блокове бетон. Това място някога е било циклопско, дори свръхциклопско. Хладен вятър свиреше из улиците, дърпаше дрехите им, които бяха достатъчно топли, за да ги предпазят от вледеняващия студ. Туийна усети как лицето ѝ поруменява, зашлевано от студа.

— Къде сме? — попита тя.

— Това е изоставеният град Лу — отвърна Ахав.

— Никога не съм го чувала.

— Разбира се, че не си. Той не е в твоя сценарий.

— Какво искаш да кажеш? — попита Туийна.

— Приказките се случват в свое си пространство и това е техният сценарий — обясни Ахав. — Всяка приказка си има свой универсален протокол, свой списък на онова, което е възможно и което не е възможно. Нещо, напълно допустимо за една приказка, е недопустимо за друга.

— Разбирам. Мисля, че разбирам. Нима искаш да кажеш, че този Лу не съществува в моя сценарий?

— Точно така — отвърна Ахав. — Твоята собствена среда, с малката човешка цивилизация, която се бори за оцеляване на бедната на кислород планета, предлага твърде малко възможности. Но пък, от друга страна, твърде малко сценарии предлагат всичко.

— Ти можеш ли да ме прехвърляш от един сценарий в друг?

— Аз съм онзи, който прескача от един сценарий в друг — отвърна Ахав.

— Никога не би ми дошло на ума, че това е възможно.

— Ако се замислиш за миг, ще разбереш, че точно така трябва да бъде. Как иначе би било оправдано множеството от вероятности? Необходимо ни е много, за да получим поне малко от него.

— Не разбирам — рече Туийна. — Към какво се стремиш?

— Трябва да създам велика, обединена вселена от тези приказки, които плета така, както паякът вае паяжината си. Ала вселената от възможности е неподвластна на рационализма. Трябва да се открият специални средства, за да се постигне това.

— За какви по-точно средства става дума?

— Имам предвид реалността — каза Ахав. — Онази голямата, която се състои от „какво“ и не уважава „защо“. Ако сбера в едно достатъчно на брой свои сценарии, самата тяхна близост ще създаде логично пространство. Факт е, че ти, Туийна от Марс, сега се намиращ в Изгубения град Лу, място, което дори не съществува в твоя сценарий. Това е един от начините, по които ще свържа всичко в едно.

— Много умно от твоя страна — рече Туийна. — И колко дълго трябва да остана тук?

— Туй е малко неясно — отвърна Ахав. — Не знам точно къде ти е мястото. Но ще го разбере много скоро. Веднага щом свържем нишката на живота ти с някоя от другите, от друга приказка, ще сме постигнали целта си. Вселената ще е отново единна. Или най-малкото

ще бъде сложено едно начало. А след това мога да свържа и други нишки и така ще намеря единното цяло.

— Звучи страхотно. А какво трябва да направя аз?

— Просто се чувствай тук като у дома си. Някой ще дойде всеки миг.

— Колко скоро е всеки миг?

— Всъщност не знам — рече Ахав. — Веднага щом го създам. Обаче първо трябва да се погрижа за решението на някои други проблеми.

— Чакай малко — каза Туийна.

Ала Ахав вече го нямаше и тя бе останала сама в Изгубения град Лу.

15-Б. ПОСЕЩЕНИЕ ПРИ ПСИХИТО

— Докторът ще ви приеме веднага — каза сестрата.

— О, благодаря ви — отвърна Машината Шехеразада.

Остави орфаното по краищата списание „Глупости“ и последва сестрата от чакалнята в коридора. Тя го поведе покрай отворени врати, през които се виждаха малки стаички, в които облечени в бяло техници се бяха надвесили над бирмански бунзенови горелки и спояваха и закаляваха различни материали. Най-накрая стигнаха до една врата. Сестрата почука и отвори.

— Д-р Мачър — обърна се тя към мъжа, облечен в бяла престилка, с провесени на гърдите слушалки, — това е вашият пациент, мистър Шърман Машин.

Д-р Мачър четеше купчина листи, към които бяха прикрепени рентгенови снимки. Той кимна, без да вдига глава, махна небрежно с ръка, а след това отново махна с другата, този път по-ангажирано и рече:

— Да, седнете, ей сега ще се заема с вас, мистър Машин. Имате ли нещо против да ви наричам Шърман?

— Съвсем не — рече Машината. — Но първото ми име всъщност е „Шехеразада.“

— Шърман ще свърши работа — каза д-р Мачър. — Благодаря, сестра. Свободна сте. След миг ще ти обърна внимание, Шърман. Просто трябва да прегледам тези документи от клиниката „Хики“.

Д-р Мачър се зае отново с документите и започна да говори на малък диктофон с глава като на скорец:

— Да... Сублатерална инфузия на доритика... Типично, типично.

Шърман Машин седна на тапицирания с найлонова тъкан стол за пациенти и се зазяпа разсеяно през прозореца с кретонени пердета. Намираше се на най-горния етаж на голяма бетонна сграда. За него зимата беше дълга и самотна. Спомни си Марша да му казва: „Няма ли да се скапеш от тъга?“. А той й бе отговорил: „Не, няма нищо, ще се справя“.

А сега седеше тук и стари, мрачни спомени обсебваха сърцето му в очакване музикалната кутия да издаде някой звук. Питаше се къде бе тя, другата, а сетне, съвсем неочаквано, се озова в чакалнята и — ето я, там беше.

— Как се казваш? — попита я той.

— Наричат ме Милисент Аутомата — отвърна тя.

Тъкмо тогава Ахав си спомни, че преди малко бе отвел Туийна в Лу и възнамеряваше да ѝ намери помещение за живеене. Сетне се случи онова. Най-неочаквано бе отнесен, и то толкова бързо, че не си спомняше самото отнасяне, а само резултата от него, а по-точно, че се намира тук, седнал в преддверието на не много убедителен псих на име доктор Мърджър или Мачър, и разговаряше с доста привлекателна автоматична женска на име Милисент Аутомата. Не би трябвало да е изненада, че това се оказа значителен сюрприз за неустрашимия млад робот, създаващ една вселена, който имаше привлекателни черти и в общи линии приятно излъчване.

— Къде се намирам? — попита той.

— Не говори толкова високо — отвърна Милисент. — Наричат го Мястото на Танцуващите Мами.

— О, Господи — рече Машината, защото тъкмо тогава се сети за нещо, което ѝ бе разказвано преди много време: че светът като такъв може да бъде разделен по множество различни начини. Един от най-сигурните сред тези начини — с вероятност 9,89221 от 10 възможни — бе преходният план, в който Преходите се смятаха за основните елементи в строежа на вселената. Цялата реалност може да се смята за съставена от преходи към различни размери и форми. Някои са бързи, други — бавни, а някои, като сегашният, са безкрайни. Този, който Машината току-що бе претърпяла, не бе по-лош от повечето останали. И все пак той бе съпроводен с онази благородна забрава, която става толкова полезна с натрупваните си емпирически доказателства за това или онова.

Изискваше се съвсем малко време, за да свикнеш с новата ситуация. Машината протегна пипалца и по този начин попречи на Милисент Аутомата да заговори веднага, а междувременно огледа светкавично окръжаващата я среда. Нямаше съмнение, че тази среда съдържа определени идентификационни сигнали, които биха могли поне да бъдат загатнати с думи, дори с такива думи, които изразяват

широки понятия като „гъсеници“ или „джаста-праста“. Това бе донякъде болезнено пространство, в което се бе озовала, а Машината Шехеразада се боеше от препъникамъните, които подобни места може да довлекат.

— Кой е този д-р Мърджър? — попита тя.

— Той ще ти помогне.

— Но какво не ми е наред?

— Обвинена си в психично неблагоприятие; маниакална симулация; заплахата от зловни помисли; джуджешки маскарад; явно непокорство и други подобни „хубави“ работи.

— По дяволите, тъкмо от това се боях — изропта тихо Машината.

Защото беше очевидно, че Мили Аутомата навлизаше в цикъл на смислово разстройство, което можеше да се превърне в примка. Не само възприятията ѝ бяха дезориентирани, но и интуициите ѝ се обезсмисляха.

Машината с мъка взе чувствата си в ръце.

— Не ме напускай сега, мой здрав разум!

— Какъв е проблемът? — попита д-р Мърджър.

Машината осъзна, че бе станала за посмешище, протягаше пипалца по начин, по който никой уважаващ себе си робот не би го сторил, дори да е надарен с богоравна власт и да прави каквото си иска. За щастие тя успя да запази лицето си — този общ знаменател между роботите и хората.

— Аз съм добре — рече тя. — Просто не мога да се сетя защо съм дошла при вас.

— Не си — рече докторът. — Получихме автоматичен сигнал и му отговорихме.

— Е, вече можете да го забравите.

Докторът тъжно поклати глава.

— Боя се, че не можем. Длъжни сме да реагираме на автоматичните сигнали, след като вече сме им отговорили. Ще ме подведат по член 58, ако те оставя да си вървиш, без да си дала писмено обяснение и да си се подписала под него. Ние не бихме искали това да се случи, нали така?

— А защо не, по дяволите? — възкликна Машината.

16. ЛУ РЕКОМБИНАНТЕН, МАГИНИС РЕКОГНИЗАНТЕН, ТУИЙНА ДИСКОМБУЛАНТНА

Машината Шехеразада поклати глава и погледна раздражена часовника си. Да, тъкмо както подозираше, изглежда, се бе появил незабелязан досега пропуск, а вече комай бе доста късно да се поправи. И ето я — неподготвена, обърквана, без бележките си, а следващата сцена вече се задаваше от далечината, появяваше се между две склонени една към друга планини; и Машината си помисли: дали изобщо някога ще успее да направя нещо като хората?

Беше ѝ дошло твърде много. Но като присви очи и пое дълбоко дъх. Машината Шехеразада успя да се абстрахира от онова, което ставаше около нея. Кой казваше, че да постигнеш безсъзнателност е толкова трудно? Къде ще се денеш, щом си на зор?

Големият въпрос в този миг бе дали изобщо бе измислила преди това Лу? Защото бе важно да се знае кога е бил първият път и кога е станало онова, което в занаята наричаме последващо. Беше нелепо да се остави такова нещо да затормози развитието на историята. Машината видя, че камилите и техните ездачи, подредили се в дълга, лъкатушеца колона, очакваха, с доста шум от тътрене на крака и подрънкване на сбруи, шанса си да излязат на сцената, която на практика, вместо да бъде отново препратена другаде, бе тъжно място на нищо-неслучване, място, където старите изречения пълзяха към финала си, пропадайки с бездънен смях, и на нови изречения, които имаха склонност към елипсовиден завършек...

Ами този Магинис, помисли си Машината? Нали им казах за Магинис? Не? Възможно ли е да съм пропуснала? Е, дръжте се здраво за столовете, момчета и момичета, дами и господа, предстои ни на сцената да се появи нов образ.

Вестникарските репортери се скупчиха около нея.

— Този нов персонаж ще замести ли Мартиндейл?

— Мартиндейл бе много добър към мен — отвърна Машината.
— Жалко. Ще ми липсва.

— Ами Хърн? И той ли си отива с Мартиндейл, и двамата ли ще потънат в бездната на небитието?

— О, мисля, че по-скоро не — отвърна Машината. — Показателите на Хърн напоследък са по-добри. Залагаме на неговото скорошно участие в някои истински ходове. Положението е интересно, може би дори пикантно, но повече не мога да разкрия.

Репортерите избледняха и изчезнаха. Появи се тълпа зрители. С обезумели очи, повечето носеха капи — смачкани кепета и меки шапки.

— Продължавайте със следващата сцена! — викаха те.

А бузите на Машината поруменяха от огорчение. Но в същото време подсладената отрова на негодуванието не липсваше в овладяния ѝ мек поглед. Тя си помисли: какво разбират тези малоумници от вихъра на фантазията? Щеше да продължи със сцената, когато ѝ се прииска — и нито секунда по-рано.

17. МАГИНИС ОТИВА В ЛУ

Магинис кацна в Лу без никакви затруднения. Малкият кораб се настани лесно върху сиво-зелената трева на новия свят. Магинис проведе обичайните тестове за жизнеспособност и скоро излезе от кораба в атмосферата на планетата.

Забраненият дворец на Лу IV бе едно от чудесата на галактиката. Разпрострял се върху над 100 квадратни мили. Дворецът представляваше на практика цял град-призрак или цяла цивилизация под един покрив. Можеш да предприемеш обичайното пътуване по околновръстния път, който обикаля Забранения дворец; път, който практически вървеше по екватора, и като спираш от време на време — да надникнеш през кръстовидните отвори в стените, окръжаващи града. Там вътре можеш да видиш дразнещите със загадъчността си артефакти, оставени от отдавна изчезнала извънземна цивилизация. И да се вдъхновиш от идеята, че в огромната вселена на всекидневието наистина съществува такова място като Забранения дворец.

Забраненият дворец в Лу е далеч по-забранен от неговия забранен съименник — Забранения град в Пекин на Земята.

Не съществува законен начин да се сдобиеш с правото да прекрачиш стените му и Дворецът си остава забранен. Забраненият дворец е смъртоносен капан — просто и ясно. Въпреки че обитателите му са от хилядолетия мъртви, превърнати в прах, машините му продължават работата си по отстояването на непристъпните правила на Лу.

Онези, които могат да преминат отбранителните линии на стените от външния периметър и да влязат в града, ги очакваха щедри награди. В Двореца имаше много съкровища. Те си стояха там, защото нямаше начин да бъдат извлечени, без да бъде разрушен градът или да бъде заплашен животът на търсачите на съкровища.

Но невинаги е било така. В недалечното минало Лу бе чудо, отворено за всички. След като първите осмина изследователи бяха убити на Лу, междузвездната комисия обяви мястото за недостъпно. Никой не искаше да унищожава Лу: никой не разрушава скала, само

защото хора са паднали от нея, нито пък — океан, защото някой се е удавил в него. Градът си беше на изоставена планета, самотна в космоса, тя не безпокоеше никого. Ала хората продължаваха да идват и да я безпокоят.

Магинис не беше по природа предразположен към самоубийство. Напротив, той питаеше уважение към собствената си кожа. Както и към големите количества пари. Магинис никога през живота си не бе надделявал простодушието желание да купи всичко, което може да се купи с пари. Всичко можеш да купиш с пари! Магинис смяташе, че това е едно великолепно решение. Можеш да имаш всичко, което пожелаеш, да правиш онова, което ти се иска, да притежаваш всекиго, когото поискаш, стига да разполагаш с необходимата сума.

Единственият проблем с парите бе трудността да се сдобиеш с тях. Магинис бе изследвал това изкуство. Беше жизнерадостен, светлокос млад мъж със склонност към крадене, грамадна като безкрайно поле. Нямаше никакви особени способности, освен да харчи много големи суми за минимално време. За него по-висшите сфери на престъпността бяха закрити, тъй като нямаше склонност към бизнеса или политиката. А по-нисшите бяха също тъй трудни; нито притежаваше красноречието на измамник, нито сръчността на касоразбивач. Нямаше и куража да излезе на улицата и да хлопне някой по главата, за да му вземе парите. Притежаваше морала на престъпник, но нито една от сръчностите или качествата му.

Освен това... Животът през Суазийското време бе труден за хората без умения. Светът бе станал по-сложен. Изискваше се повече от всекиго. Дори най-простите престъпления изискваха големи умения. Взломването например бе висококвалифицирана професия. Човек трябваше да е в състояние да отвори най-сложни ключалки, да открие и обезвреди хитри алармени системи, да се справи с устройства против нахлуване и 24-часово видеонаблюдение. Дори уличните обири бяха се превърнали в изкуство след появата на защитното облекло.

И къде му беше тогава мястото на този усмихнат и сладкодумен Магинис? Не му оставаше начин да припечели пари — законно или незаконно. Оставаше му да живее от помощи, досущ като милиони други характерологично ощетени граждани.

Животът на помощи не беше чак толкова лош. Разполагаш с достатъчно за ядене, приличен покрив над главата си и остава малко за

наркотици. Имаше дори забавления: съществуваха специални безплатни театри за живеещите на помощи. Ала за един амбициозен млад човек това бе бедняшки живот. Храната не бе интересна, покривът над главата — мрачен, наркотиците — долнокачествени, а пък всички безплатни театри поставяха само Шекспир: усъвършенстването на ума струваше пари.

Проблемът тогава бе ясен: как да намериш начин, подходящ за скромен талант и големи апетити, начин да направиш голям удар?

Магинис се възползва от безплатната обществена библиотека. Там той прекарваше време с мечтите си за индивидуалност и свободно предприемачество. Четеше за изгубени съкровища и сръчни криминални удари. Проследи подвизите на капитан Дерейнджър и узна за оплячкосването на планетата Мосул. Със затаен дъх прочете за големия взлом в Централната галактическа банка на Омнис XI. Ето, това бе неговата представа за престъпление! Но за съжаление всички подвизи, за които четеше, изискваха такова равнище на сръчност, каквото Магинис не притежаваше.

И тогава, докато четеше, Магинис се натъкна на сведения за Забранения дворец на Лу.

Всеки човек е способен веднъж в живота си да роди блестяща идея. Твърде често тя се състои в просто решение на заучил се проблем. Всеки би могъл да изобрети кламера, безопасната игла и дори първата пералня.

Тъкмо с такова прозрение бе осенен Магинис: хрумна му как човек може да влезе в Лу, да награби безценна плячка и да се измъкне, като при това опази кожата си непокътната.

Магинис обмисли идеята си и я намери за добра.

— Дълбоко вярвам — рече на глас той, — че ще надхитря строителите на Лу.

Е, имаше и други мисли, разбира се. Ами ако грешеше? Тогава изведнъж щеше да се окаже убит... или може би не съвсем изведнъж, тъй като на Лу бяха усъвършенствали изкуството на убиването.

И все пак, какво би трябвало да стори един мъж? Да разчита на помощите и да прекара целия си живот в мечти? Не беше ли по-добре да се улови здраво за опасността, както препоръчваше Шекспир в една от онези пиеси, които постоянно се показваха в Театъра за бедни?

— Аз ще постигна своето! — обяви Магинис и тъй започна следващия епизод от древната история на Лу.

18. ПОДКУП ОТ КОРПОРАЦИЯТА ГРААЛ

Е, добре, в този момент съм призван тук да разкажа нещичко за Лу. И мисля, че колкото по-скоро го сторя, толкова по-добре. Защото подозирам, че няма нищо за разказване. То е онова, което вече казах, и дори тази експедиция в колективния архетипен образ на Лу, който съществува във всяко човешко съзнание, е възможна, благодарение на подкупа от корпорацията Граал, целта в края на небесната дъга, която изкушава хората и ги води към гибелта им — тя е всъщност отговорната за тази работа, ето защо не можем ние да носим отговорността, ако не сме в състояние да постигнем онова, което не съществува.

Човек би си помислил, че това е ясно всекиму. Не е ли достатъчно, че говорим с добре съставени изречения, някои от които се кичат с бледи прилагателни, тези първи синтактически пъпки на Новата година? Не е ли достатъчно, че използваме стилистични фигури, за да изпълним тази си задача? Очевидно някои не са съгласни, смятат, че това не е достатъчно, и посочват, може би не без основание, че онова, което субективно откриваш, е функция на състоянието на ума, в което си бил, когато си поел за пръв път из Страната на изгубените каузи, към която краката ти сами са те отвели. Но да оставим всичко това настрана. Кръжите около темата, която сама е възникнала като празна категория; Лу, ние кръжим около него, а там е пусто.

Как можем да разкажем каквато и да е история за Лу, когато Лу е пуст, празен, неосъществен и непреосъществен? Толкова по-зле за стария Лу. Не можем да разкажем нищо. Да, знам, Магинис седи тук на дървен стол без облегалка, отпуснат назад, с нахлупена над очите шапка, и дреме на обедното слънце. Да, можете да ни смятате за попечители на Лу, ако пожелаете. Но не можете да ни питате дали това или което и да е друго, е вярно. Фактът е, че Лу няма никакъв попечител. Как би могло да бъде иначе, след като законът съвсем ясно отхвърля възможността да съществува такава категория, като дава предпочитания на изпразнена, вместо на изпълнена с погрешно

съдържание категория. Но можете да подразберете, че ние си стоим тук поради някаква причина, с някаква цел, защото нещо се случва. Можем да изглеждаме съвсем небрежни и нехайни, но каква е истината, какво всъщност би трябвало да бъде отношението ви? Каквито и да са умозаклученията ви, ние ще ги приемем, стига да не започнете много-много да питате. Защото вие навлязохте тук и вие имате проблем с отношението, а не ние, вие предявявате искания, вие дойдохте тук с жената, а не ние, по дяволите.

— Предполагам, че това е вярно — рече Магинис, защото тъкмо тогава една жена, която той впоследствие разпозна като жената, се появи, по-скоро пристъпи плахо из сенките.

— Значи ти се върна — каза тя на Магинис, а той кимна, даде шанс на лъжата да се превърне в истина.

— Погледни го — рече жената на попечителя, ако онзи бе такъв. — Изглежда доста самодоволен, нали?

— Това няма значение за мен — каза попечителят.

— Аз гледах към морето — продължи жената. — Гледах голата прииждаща гръд на голямата, слузеста, зелена... на всинца ни прамайка.

— Мери си приказките — сопна се мъжът, но във възклицанието му нямаше гняв и Магинис изведнъж усети, че той или вече беше виждал този мъж преди и бе преживял целия този епизод в някоя друга, предишна ситуация, за която не му бяха казали, или тепърва щеше да го преживее. Не можеше да прецени коя от двете възможности бе по-лоша, а и за момента това нямаше значение. Попечителят го гледаше с любопитство, а след това го изслуша с толкова силно изразена охота, че човек трябваше да види, за да не повярва.

— Можеш да влезеш в града — рече попечителят. — Само собствените ти страхове те възпират.

— Възпират — повтори жената и меката ремарка бързо се превърна в предпоставка за ужасна поличба, тъй като тази възможност не бе предвидена и той не знаеше как да постъпи. Магинис бързо премина през портата, защото те настояваха за определен континуитет в случващите се тук събития. Той кимна на попечителя и дари с бухалско намигване жената, която, без отличителни черти, невзрачна, стоеше в малка локва от кетчуп и се опитваше да си оформи чертите.

Магинис не се помая, защото бе виждал този номер и преди. Това бе начинът, но който неопределеното се превръща в свърхопределено. А той не искаше нищо подобно. И никой от нас — също. Там ли сте още? Магинис се шляпна сам, за да прогони видението. Бе минал през портите и се бе озовал на улица „Мечта“. Тя пък беше току до улица „Письк.“ Отсъствието на хора не означаваше, че е в безопасност. Тъкмо напротив, обстановката изглеждаше като постановка на мач при равнопоставени условия, а това никак не му харесваше.

Вече преминал отвъд стените, той хвърли бърз поглед да определи от какъв материал бе построен градът-дворец. Стената от часовници бе особено просторна, ала, изглежда, нямаше да го отведе далеч. Няколко от столовете издаваха кухи викове, а и бяха тапицирани с нещо, което човек никога не би забравил. Ала Магинис нямаше защо да сяде и да се оплесква с тези кървящи образи от кървавата пещ на душата, която се бори въпреки всичко, за да се саморазруши. Не, дай някои от онези барокови украси, миличка, и не обръщай внимание на грубостта ми, защото все някой трябва да го стори.

Тогава Магинис се озова на една улица и стана тъмно — докъдето можеше да се види — тъмно с онази липса на светлина, която произтича от наистина безнадеждното убеждение, че ако запалиш светлина, тя ще разкрие целия фон на мрака във формата на клише...

Това с тъмата продължаваше. Магинис бе изумен. После зрението му изчезна и настъпи моментът на сляпото изумление. След това прожекторите се включиха и бе време за ярко изумление. А после пък вече бе твърде късно за всички тях, бронзовата глава на Роджър Бейкън^[1] бе заговорила, глупавият слуга бе дал нахалния си отговор, фалшивата ерудиция бе спечелила поредния рунд срещу всички останали и бе време да се намери нов образ.

Пусто място ли казаха те? Магинис не се бе отчаял още, че ще намери някого, който да сподели самотата му.

---

[1] Роджър Бейкън (ок. 121–1294 г.) — учил в Оксфорд и Париж, смятан за баща на английската философия; много надарен учен, той познавал перфектно древногръцката философия, знаел иврит и армейски. Измислил очилата и подсказал направата на телескопа. — Бел.прев. ↑

19. ПРИКАЗКАТА НА ЛУ

И тъй, тя я пое отново — приказката на Лу, и опита да тури край на усамотението с непочтени средства, вместо с почтени, чрез фабрикуване, а не чрез развитие на идеите. Магинис си вървеше, обляго скромна вълна на оптимизъм — лека като зефир, който сякаш идваше от някакъв далечен благоуханен бряг, откъдето някой му пращаше въздушна целувка. Улиците бяха настлани с камък и първо се спускаха, а след това се издигаха, сякаш контурите на самия дворец не бяха решили какво да сторят, тук се изгърбваха във възвишения, там лъкатушеха надолу по склона. На Магинис по неволя не му оставаше нищо друго, освен да ги следва. Започваше да учи горчивите уроци на живота: че всичко се свежда до дремлива тенденциозност.

А след това приближи жена. Не беше същата, която го бе заговорила при входа на Лу, онази, която се бе появила ведно с човека, когото Магинис бе нарекъл за себе си попечител. Тази имаше ярко изразени черти и хубав нос, който почти можеше да бъде наречен орлов — черта най-желана от онези, които се пишат познавачи на тези неща.

— Това си ти! — възкликна Магинис.

— Моля? — рече жената.

— Исках да кажа, ти ли си? — попита Магинис. — Не, неправилно се изразих. Опитвам се да запитам дали не си някой, който е бил предсказан в живота ми преди много време, някой, който е живял някога заради мен и сега е най-добре да го забравя.

— Не, не съм тази — рече жената.

Ала нещо в речта на Магинис, изглежда, ѝ въздейства, защото тя додаде:

— Името ми е Магда, танцувала съм за наслада на другите в заведения с долнопробна репутация, но си останах недокосната.

— Бих могъл да се сетя — рече Магинис. — Виж какво, мислиш ли, че можем да пийнем тук някъде?

— Мисля, че да — отвърна Магда. — Ела с мен в Бара на деспареседосите на Улицата на изчезналия.

Магинис вдигна яката си, за да се предпази от внезапния вятър, който духна сякаш отникъде. Вестници затанцуваха в прашните вихрушки, които се вдигнаха от пътя, който продължаваше до безконечност — до брега на блестящото море. Точно там се озова той, под висналата палма в сянката на недостроен небостъргач. Екранът бе боядисан в някакво бяло, защото туй бе някаква сцена. Летящите врати се отвориха и оттам излетя Възможността, изхвърлена със силен ритник в задника.

— И повече да не си се върнала! — извика старата вещица. След което се обърна към Магинис и попита: — Какво ще обичате?

Вътрешността беше сумрачна, тютюнев дим се стелеше на ракообразуващи пластове, цигарите висяха от устните на труповете. А Магинис се вслуша в последните звуци на последните песни и знаеше, че цялата фалшификация ще отиде в мръсния канал, дори да поискате да спрете някъде действието и да кажете: ето, това е важно.

— Какъв вятър те води по тези места? — попита мъж с вид на моряк, с папагал на рамото.

Магинис видя чаша ром в ръката му. Погледна папагаловия човек. Усойни бяха чертите му, липсваше им човешки вид, който прави повечето от нас приемлива гледка за най-възпалените очи в изречения, които продължават, докато кравите се връщат в прозрачните летни вечери в селските райони на щата Ню Йорк, защо да ви лъжа, ние всички ви очакваме, Ейб и Бес, Барни и Сюзън, всички сме тук...

Магинис отстъпи назад, но потъна във вълна от пренебрежение. От това почувства някакво странно усещане в гърлото. Не можеше да каже какво ще се случи после. Идваше му вече твърде много. Ала формообразуващият поток продължи хода си и идеизирането, което се опитваше да го направлява, казваше, насам, моля, навън от този бар, тук няма да ни се случи нищо добро, насам, имаме да видим още някои действия от пиесата. Магинис продължи и бе представен на актьорите. А след това беше вече време действията да опитат да се качат на сцената в Лу, да се изпробват.

Имаше балерина с пачка, селянин с вила, полицай с револвер, секач с брадва. Бяха част от старата позната компания. Хората знаеха това и зашепнаха: „Те са част от старата компания! Изглежда, ще се случи завръщане на сцената на едро.“

Магинис не знаеше какво да стори. Жената с него се поколеба, след това изчезна, когато балерината се втурна плавно напред с вдигната глава и с деликатни балетни стъпки изобрази полета на яребица.

— Ела с нас, Магинис — рече тя и мушна нежна ръчица в неговата ъгловата длан. — Ела с нас и бъди един от нас, и си живея живота, като ме прегърнеш силно.

— Почакай — рече Магинис. — Къде отиваме?

— Не задавай неуместни въпроси — рече балерината. — Това е екзистенциален миг. Опитваме се да те вкараме в сюжетния заговор.

— Какъв заговор?

Появи се едър любезен мъж и рече:

— Магинис, ние сме в състояние на въстание срещу Машината Шехеразада.

— А какво правите тук, в Лу?

— Ни едно място не минава без нас — каза полицаят. — Ние представляваме духа на противоборството. Ние сме опозицията, която по-скоро ще се провали, отколкото да бъде равнодушна.

Тогава Магинис разбра, че здравата я бе загазил. Може и да беше простоват, ала условията за участието бяха ясни дори нему.

— Просто играй — му бяха казали от Централата за избор на актьори. — И всичко ще е наред.

Какво ли разбираха тъпите им глави!

20. ЛУ: САМОТНА ПУШКА ВНЕЗАПНО ИЗГЪРМЯВА

Реалното примирие — ако беше такова, а не сърцераздирателна измама на съдбата — продължи само миг.

Пушка ли?

Куршумът рикошира в голямо парче многоцветен кварц, до което стоеше Магинис. Реакцията му последва почти половин секунда покъсно, веднага след гърма. Той направи добра имитация на човек, който се хвърля да потърси прикритие зад гранитен надгробен камък.

Последваха още два изстрела, които издълбаха дълбоки дупки в гранита и отнесоха носа на каменен ангел, който лежеше наблизо под формата на барелеф.

— Ей! — извика Магинис. — Не стреляй! Аз съм дружелюбно настроен.

— А аз не съм — отвърна му дълбок мъжки глас и отново проехтяха изстрели, или поне създадоха подчертан звуков ефект в тихия и древен град, който вече е бил стар, когато времето още не е било започнало да играе на зарове и да строи затвор за своите длъжници.

— Това е смешно! — рече на себе си Магинис.

Знаеше, че е прав. Ала от това положението му не ставаше по-малко опасно.

Вдигайки глава, той установи, че в небето имаше две слънца. Едното бе тлъсто и жълто, два пъти по-голямо от милото, старо слънце на Земята, а другото бе някаква черна точка, досущ като дъното на изкоп, само че грамадна.

— Сега пък две слънца — каза Хърн. — И дъждът никога не ръми, а вали като порой.

Сякаш в отговор на думите му, от земята започна да извира вода. Тя бълбукаше от множество малки криволици и възли, от семеподобни пукнатини и строшени клони и изглеждаше тъй пред очите на целия свят, сякаш дъждът вали обратно нагоре през един от онези дни, които никога не са ви влизали в сметката, толкова сте били самодоволни в своята безметежност.

Проехтя нов изстрел. Това вече можеше да се превърне и в монотонно явление, помисли си Магинис, стига да не беше толкова опасно.

— Моля? — попита някой.

— Мислех си на глас — рече Магинис.

— Извинете.

Прозвуча нов изстрел. На Магинис му се стори, че куршумът профуча по-наблизо.

— Престани! — извика Магинис. — Инак ще ме принудиш да отвърна на огъня.

— И какво от това? — осведоми се мъжът.

— Това, че почна ли да стрелям, което ще е много скоро, ще изпаднеш в беда — рече Магинис и се прокашля толкова силно, че металическият звук, който издаде, отговаряше напълно на металния вкус в устата му.

— Ха! — извика мъжът. — Ти нямаш оръжие!

— Имам — рече Магинис.

— Нямам!

— Може би. Но готов ли си да рискуваш живота си, за да провериш?

Последва пауза. След това гласът рече:

— Ако наистина имаш оръжие, можем да преговаряме.

— Наистина имам оръжие — каза Магинис.

— Дай да го видим. Вдигни го над глава.

— Тогава ще се опиташ да го улучиш с пушката си.

— Аз не можах да улуча теб, как бих могъл да улуча пушка от такова разстояние.

— Наистина имам оръжие — каза Магинис.

— Дай да го видим. Вдигни го над глава.

— Тогава ще се опиташ да го улучиш с пушката си.

— Аз не можах да улуча теб, как бих могъл да улуча пушка от такова разстояние?

— Може да извадиш късмет — отвърна Магинис.

— Не вярвам, че имаш оръжие и възнамерявам да те атакувам с викове и с изстрели, ако не вдигнеш пушката си или каквото и да е над главата си, за да ми покажеш, че имаш оръжие. Тогава можем да

преговаряме. Обещавам, че няма да стрелям по твоята пушка. Искам само да знам дали я имаш.

— Прави си сам заключенията — рече Магинис. Последва кратко мълчание. Сетне мъжът рече:

— Добре, ще ти кажа как да освободиш фундамента.

— Нямам нужда от съветите ти — рече Магинис.

— Прави онова, което ти казвам. Виждаш ли задния окуляр за вдигане на дулото?

— Нямам такъв — рече Магинис.

— Това е, защото нямаш гаубица.

— Никога не съм твърдял, че имам — рече Магинис. — Казах, че имам пушка.

— Тогава за какво ѝ е на пушка фундамент?

— Фундамент ли казах? Казах основа на приклада.

— Ако си имал това предвид, можеш да ми покажеш приклада.

— Мисля, че ще мога — рече Магинис.

В един миг си помисли, че онзи го бе поставил натясно. След това се размисли яростно, съблече сакото си, нави го на руло и го вдигна във въздуха.

— Какво беше това? — извика мъжът.

— Нали си голям специалист по оръжията — отвърна Магинис. — Би трябвало да знаеш.

— Заприлича ми на една от онези нови меки картечници, които стрелят с желатинови куршуми.

— Няма да ти кажа — рече Магинис. — Хайде, какво става с преговорите?

— Е, мисля, че ще е по-добре, отколкото да стоим тук цял ден и да си крещим. Излез пръв, после и аз ще изляза.

— Там, откъдето идвам, не се прави така — каза Магинис. — Ние първо оставяме оръжията си и след това излизаме едновременно.

— Значи така правят там, откъдето си, а? — рече гласът.

— Ако гледат сериозно на преговорите, така правят.

— Добре.

Магинис видя как иззад голяма скала изхвърча оръжие. След това някакъв мъж показа главата си и бързо се скри отново.

— А сега е твой ред — рече мъжът.

Магинис захвърли настрани навитото си на руло сако, показва главата си и бързо я отдръпна.

— А сега какво? — попита мъжът.

— Какво искаш да речеш с това „А сега какво?“

— Какво правят после там, откъдето си?

— Броят до три и излизат иззад прикритията си едновременно с високо вдигнати ръце.

— Колко ръце?

— Двете, разбира се. Готов ли си?

Магинис пое дълбоко дъх и излезе иззад скалата. Приблизително по същото време мъжът излезе иззад своята на двайсетина метра разстояние.

Двамата се вторачиха един в друг, телата им бяха изпълнени с напрежение, готови бяха да се хвърлят отново в търсене на прикритие. После, след като видяха, че другият не стреля, те не отстъпиха от позициите си, а предпазливо тръгнаха един срещу друг.

Магинис видя пред себе си едър, червенобрад мъж с грубоватото ирландско лице, обрамчено от нелепа синя шапка без периферия.

А мъжът с шапката видя мъж на средна възраст, възпълен и с отпуснати рамене.

— Време е да започнем преговори — каза онзи. — Между другото, името ми е Хърн.

— Много ми е приятно. Аз съм Магинис.

Те продължиха да напредват предпазливо, поспираха непрекъснато да опипат терена, след това отново продължаваха, докато накрая се спряха само на метър един от друг.

— Кажи ми истината сега: имаше ли оръжие или не? — попита Хърн.

— Съжалявам, не мога да ти кажа това.

— Мисля, че ме излъга.

— Не можеш да го докажеш — рече Магинис.

Мъжът отиде до камъка на Магинис и ритна сакото му.

— Това е сако — рече той, — не е оръжие.

— Зависи как се използва — възрази Магинис. — Там, откъдето съм, сакото в ръцете на специалист е смъртоносно оръжие.

— Аз все още мисля, че ме измами. Но, разбира се, аз също те измахих.

— И как го направи?

— Ами когато ми каза, че трябва да вдигнем и двете си ръце над главата, ти не би могъл да знаеш, че...

В този миг иззад гърба на Хърн се появи трета ръка. С нея държеше голям синкаво стоманен автоматичен пистолет.

— Работата е там — рече Хърн, — че аз и всички от моя род сме триръки. Направо ще се учудиш колко е удобно да имаш трета ръка.

— Ами преговорите ни? — попита Магинис.

— Ще ги проведем — рече Хърн. — Но правилото сега е следното: аз говоря, а ти слушаш и изпълняваш заповеди. Ето така постъпваме ние там, откъдето съм.

— Има логика — въздъхна Магинис.

Това бе първото нещо, което през целия този ден му се стори логично.

21. ХЪРН И МАГИНИС

— Е, така сега е удобно, нали? — попита Хърн.

— Май че да — отвърна Магинис.

Той промени внимателно позата си. Хърн го бе настанил на един кръгъл камък в дъното на разрушено мраморно здание някъде в центъра на Лу. Магинис не знаеше за какво беше всичко това. Хърн не бе прибрал пистолета, държеше го в ръка, насочваше го към дървени пънове и скалисти слоеве. Това бе, след като върза ръцете на Магинис, а въжето завърза за една подпора, която стърчеше от края на мраморна плоча. Позицията му не беше неудобна, но не беше и много добра.

— И сега какво ще правим? — попита Магинис.

— Ще чакаме.

— Кого или какво ще чакаме?

— Не си блъскай напразно главата — отвърна Хърн. — Ще разбереш.

Хърн си тананикаше и се зае с мраморната стая. По пода имаше множество мраморни отломки. Той ги сбра с малка метличка. Магинис не бе забелязал откъде бе взел метличката. Помисли си да попита, но реши, че не беше важно.

— Откъде взе тази метличка? — попита той, след като изведнъж промени решението си.

— Не ме питай, това не е важно — рече Хърн.

— И аз така си помислих.

Стаята бе като пещера, дълбока, студена и каменна. Магинис забеляза, че слънцето бе наполовина заходило в небето. Можеше да види това през гнайса на самия мрамор. Помисли си да се оплаче, ала реши да не го прави. Дойде му наум, че трябва да направи нещо по-добро.

В този момент чу звук отвън. Не беше кой знае какъв. Поне отначало. Ала с времето амплитудата му се увеличи с намаляването на звучността и скоро можеше да бъде определен като някакъв рев, който е издаван от гном, снабдил се с високоговорител.

Хърн изглеждаше обезпокоен. Отиде до прозореца и погледна. Лицето му се озари от маниакално веселие.

— Няма да повярваш — рече той.

— Опитай! — каза Хърн.

— Приятел, имам добра новина за теб. В града е дошъл истински цирк.

22. ПРИСТРАСТИЯ

И ето го тук Магинис, и той — току-що е влязъл през портите покрай може би уредника или пазача — в или без компанията на ефимерната жена, която бе срещнал няколко реда по-горе. Появява ли се отново тази жена, или не? И има ли това значение?

Магинис очевидно се намира в сектора на неопределеността, където нещата не само разполагат с избора, но и със задължението и да съществуват, и да не съществуват. Несъществуването е далеч по-приятно за очите, притежава палитра от цветове, които трябва първо да бъдат вкусени, за да се видят. Несъществуването включва също не конструкция, тоест такъв композиционен метод, който набляга върху предварително оформените герои и техните семейства. Съществуването и несъществуването обаче споделят обща терминология и падежни завършеци на случаите, затова оттук нататък ще се отнасяме, към което си искаме, с каквито си искаме термини и ще се надяваме, че достатъчно хора ще ни разберат, тъй че ще можем да продължим с поетичната гавра.

И тъй, имаме Магинис, който минава през неопируемостта на града. Този сектор е съставен главно от електрически линии, които обаче малко по-нататък стават не електрически, а след това — през дъжд и ръмеж. Магинис се престори, че не е чул това последното. Той търсеше описуемост. За съжаление нямаше такава на мили и мили наоколо, затова той трябваше да я фалшифицира. Магинис започна със стените на града, придаде им цвят и форма, а тъй като никой го не гледаше — и известна еластичност. След това дойде времето на портите. Те бяха от два вида — през които се минава и през които не се преминава, като вторите се подразделяха по-нататък на абсолютно и относително непристъпни. Трудно бе да се различат последните две обаче, ако човек не разполага с указания за тях, или може би исках да кажа — с рисунките им.

Магинис пристъпяше внимателно, тъй като тук теренът бе малко несигурен, както впрочем и всичко останало. Почвата непрекъснато се превръщаше във вази и силуети на жени с ротогравирани профили,

ефект, който не бе съвсем неприятен. Някъде напред имаше редица от говорещи статуи и там Магинис се почувства у дома си, защото като малко момче бе отгледан от говореща статуя в онези зловонни коптори, в които бе израснал. Статуите му казаха утешителни неща, а след това запяха песен за малки сиви котета, които драпат по море от мармалад, и Магинис разбра, че бе чувал тази песен и преди, но кой знае къде и кога. Докато крачеше, и други сгради от Лу придобиваха ретроспективен вид. Някои имаха формата на дълги отпуснати пликове от сив филц, други бяха ярко напомадени върху хромираните си розови бедра. Магинис ги отбягваше, защото натам беше лудостта, а по другия път бе вечната нормалност и възможността за големия удар.

Да предположим, че е така: Магинис има нужда да говори с някого. Ала отначало няма с кого да говори. Затова върви и забелязва разни неща. Вижда зелени бутилки, захвърлени в канавка. Има няколко трупа, които изглеждат така, сякаш някога, преди около милион години, са се забавлявали. Магинис не си позволи да се впусне тук в прекалени размишления. Продължи да крачи покрай два детайла, които имаха малко или никакво значение за приказката, а после мина и покрай трети, който навярно ще означава доста, но много по-късно. Това бяха стандартни детайли и на Магинис не му се щеше да се спира на тях. По-светла, ала все още лишена от топлина, бе песента за другия, онази балада за невъзможната любов, която юношите от поколения наред разиграват.

Поколенията имаха форма на апострофи — някои от тях — с гладка козина и остри куки вместо зъби.

Тогава тя се появи отново — жената от снежния абзац в страната на синтаксиса. Дребничка беше и хубавка, малко мълчалива падаше, и носеше морски бинокъл в тесните си длани. Магинис рече:

— Виж какво, доста ми дойде от тези символични идиотщини, онова, което сега ми трябва, е нещо хубаво и конкретно, дори лошо и конкретно, но поне наистина да е нещо, ако улавяш мисълта ми.

Тя се усмихна — тайната усмивка, прикриваща вътрешни усложнения, известни само ней и на нейното дете-чудовище, което още не се е появило в този сценарий, защото се постаряхме да го държим настрана още от началото на нашата история.

И тъй, той успя да премине!

И тъй, той успя да премине! Магинис се обърна назад и се взря с известна нежност в древния Лу, страхотен, но не и недостъпен.

— Сбогом, стар, извънземен граде — каза Магинис. — Ти бе добър към мен и бих искал да те осведомя, че съм ти благодарен. Знаеш ли, не съм взел много; само толкова, колкото мога да нося. На теб няма да ти липсват тези няколко дрънкулки, нали? Виж какво, обещавам, че след като ги продам, ще построя една диорама и ще я отворя за публиката. Хората на Земята ще говорят за теб, а и за мен, разбира се.

И като каза това, Магинис обърна гръб на града и влезе в космическия си кораб. Люкът зад него мигновено издрънча и се затвори.

— Хей! — извика Магинис.

Интериорът на кораба му се бе променил...

Човек никога не знае каква ще е собствената му съдба. Магинис се имаше за прост крадец. Вместо това се оказа случаен изследовател, който с цената на собствения си живот увеличи нашите знания за изобретателските възможности на извънземните.

Можете да видите Изложбата на Магинис при пътуването си до Лу. Това е диорама в естествена големина. Влизате и макар да знаете за илюзията, ще се закълнете, че изведнъж сте се озовали на мили от Лу, застанали току пред входния люк на космическия си кораб... докато всъщност си стоите пред прикрития вход към една от най-отвратителните камери за мъчение на Лу.

Пчелите биват привлечани от изкуствените цветя, а земляните — от изкуствените космически кораби. И все пак, трудно е за вярване, дори когато знаеш за илюзията. Не винете Магинис, загдето е попаднал в този капан. Може би той е знаел, че това е краят. Може би този край му е предложил някакво, макар и малко, утешение.

ИСТОРИЯ ВТОРА

ГРАДЪТ НА МЪРТВИТЕ

Летим по улиците на града на мъртвите — самият той призрак над призраците — завиваме зад ъглите, оказвайки почит към масивните здания, макар че бихме могли да прелетим през стените им. Това е документален филм за ада, а не коментарно предаване. Градът на мъртвите, градът на ада, е достатъчно абстрактен и без да влошаваме още положението, като прелитаме през стените, които би трябвало да са масивни.

Но достатъчно прекрасно е и това, да можеш да летиш по улиците. По-голямата част от този град е построена от мек бял мрамор и изглежда направо класическа за подобен вид места. Има множество колони, та човек може да си помисли, че се намира в Атина през 400 година пр.Хр. Ала улиците са пусти, няма никакво движение, градът на мъртвите е доста мъртво селище, макар жителите му да са се опитвали да наченат някакви развлечения.

В това има логика: какво друго могат да правят мъртвите, освен да се забавляват? Въпросът какво да правят, е бил голям проблем за ада от много време насам. Той е онова, което започва да дразни хората, когато установят, че са мъртви. Първото нещо, което правят, е да проверят какво е положението. Добре, мъртъв съм, това ми е ясно. Е, това наказание ли означава? И ако е така, то за какво? Дали е за греховете ми? И за кои по-точно грехове? Позволено ли е изкупление? Какво трябва да сторя, за да изкупя греховете си? Или това значи да излежа определена присъда? Или пък: това завинаги ли е и не би ли трябвало да се успокоим и да я караме ден за ден?

Главният въпрос, разбира се, е колко дълго продължава всичко туй? Повечето хора дори са склонни да приемат „завинаги“ като отговор. Ала не това ти отговарят, когато започнеш да задаваш въпроси. Тъкмо обратното. Дават ти да разбереш още в началото, че адът е за определен отрязък от време, след което ще има нещо друго. Може би такъв е единственият начин, по който могат да те накарат да

се замислиш върху живота си. Защото ще трябва да предприемеш нещо. Или поне така си мислиш.

— Между другото — рекох аз, — искаш ли зрънце от нар?

Аз бях Хадес, едър, добре сложен мъжага с черна коса и късо подстригана брада. Макар и мек по душа, имах малко пиратски вид, за да подлъгвам с външността си. Отвличането на Персефона — така, както го осъществих — бе единственото нещо от този сорт, което съм сторил. Отдайте го на неудържим импулс. А ето я и нея: береше цветя в ливадата с приятелките си, а аз минавах наблизко със златната си колесница, теглена от четирите си буйни черни коня, и в следващия миг тя беше в обятията ми, за което после щях да платя адска цена.

Персефона бе, разбира се, красива. Имаше дълга кестенява коса, която стигаше до кръста ѝ. И носят ѝ бе много фино изваян. Той беше един от онези свършени гръцки носове, които преминават без чупка в челото.

Това беше тогава, а сега си е сега, шест месеца по-късно, и двамата седяхме на малкия кей с навес на брега на Стикс, където Харон завързва своята лодка-жилище. Тя погледна двете зрънца от нар, които ѝ предлагам, и рече:

— Нали не се опитваш да ме подлъжеш?

— Не — отвърнах, — не съм от измамниците. Не си играя игрички. Тук, в ада, не действаме така. Ние сме прями, откровени, досущ какъвто бях, когато първо те отвлякох. Помниш ли онзи ден?

— Помня го твърде добре — рече Персефона. — Бях на полето, беряхме цветя с приятелките ми. Ти дойде с твоята златна колесница, теглена от четири буйни коня. Беше облечен в черно.

— И те повдигнах с една ръка, но първо отмахнах наметалото си назад, за да не ми пречи. Обвих с ръка кръста ти и те качих в колесницата си.

— Момичетата стояха със зяпнали уста — продължи Персефона. — А когато мама научила, не знаела какво да мисли.

— Тя е знаела твърде добре какво да си мисли — рекох ѝ аз. — Доста време преди това е било предсказано, че това ще се случи: че ще те видя да береш цветя заедно с другите нимфи и ще се влюбя в теб. А това бе първият път, когато се влюбвах. Не съм като другите богове, нали знаеш, като Аполон и Посейдон и всички останали. Те непрекъснато се влюбват и се кълнат, че този път ще е завинаги. А след

това се изсулят и пак хукват подир поредната женска пола. Но аз съм Царят на смъртта и се влюбвам само веднъж.

— Горкият Хадес! — рече Персефона. — Много ли самотен ще бъдеш без мен?

— Остават ми спомените — отвърнах. — Прекарах чудесна половин година с теб. Много ми харесваше да си на трона до мен. Бях толкова щастлив, че бе моята царица в ада.

— И на мен доста ми хареса да бъда царица на ада — рече Персефона. — Беше много специално. Искам да кажа, че адът не е като някоя страна. Адът е всичко, което вече се е изчерпало и е оклюмало, и е лесно да се управлява.

— Адът е мястото на оценката — казах й аз. — На земята, докато живееш, няма достатъчно време да вникнеш дълбоко в нещата. Ала тук, в ада, разполагаш с колкото си искаш време. Няма от какво да се боиш, защото и бездруго вече си мъртъв. Но няма защо човек да се чувства зле от това, защото по някакъв странен начин ние продължаваме да сме живи.

— Следобедите са много дълги — рече Персефона. — Досуц като следобедите, когато бях момиче. Те сякаш продължаваха до безкрай и слънцето не искаше да слезе от небето. Ала тук няма слънце. Само бледо, гробищно сияние над блатата, което ту се засилва, ту помрачнява на неравни промеждутъци от време. Но няма ясно очертано слънце. Слънцето ми липсва.

Кимнах.

— Имаме светлина, но слънце няма. Обаче луната свети, както и факлите, които осветяват коридорите на дворците на смъртта.

— Да, и хвърлят дълги сенки — рече Персефона. — Някога се боях от сенките, но в ада човек няма от какво да се бои.

— Няма — отвърнах, — най-лошото вече се е случило и всичко е свършило. Няма ли да опиташ тези семенца от нар?

Тя взе едно от семенцата, които й предлагах, и го положи върху тясната си бяла длан.

— Защо искаш да го изям? — попита. — Това е номер, нали?

— Да — отвърнах. — Не мога да пазя тайна от теб. Това е номер.

— И какво ще стане, ако го изям?

— Означава, че ще запазя известни права върху теб дори в земята на живите. Означава, че ще се върнеш в ада.

— Да се върна в ада ли? — рече Персефона. — Но аз и бездруго възнамерявах да се върна и да те посетя.

Поклатих глава.

— Ти не знаеш какво ще направиш, когато се върнеш на горната земя с нейната светлина и въздух. Ти ще ме забравиш, щом се съживиш напълно. И ще се питаш как изобщо е могъл да ти харесва този мрачен дворец с неговите тъмни дворове и реката на забравата, която винаги тече с мъртвите души, плуващи току под повърхността ѝ, с шепота на плачещите върби над нея. Ще си помислиш: „Той сигурно ме е омагьосал! Никой човек, който е с всичкия си, не отива на почивка в ада.“

Тя се усмихна и докосна ръката ми.

— Може би наистина си ме омагьосал. Доста ми е добре тук, в ада.

— Тогава изяж семенцето от нар — казах.

Тя не помръдна. Погледът ѝ се рееше някъде надалеч. След малко каза:

— Ахил и Елена ни поканиха днес на вечеря. Ще трябва да ме извиниш пред тях.

Правим стопкадър на Хадес и Персефона, след това се отдалечаваме от тях, напускаме бреговете на реката, преминаваме през зелени хълмисти ливади с оформени като скулптури храсти, които придават на мястото вид на гробище или френски парк, и продължаваме към двореца на мъртвите. Дворецът е комплекс от множество палатообразни сгради. Те са скупчени заедно, а някои са високи до дванайсет нива. В тези сгради могат да се видят всякакви ансамбли, образувани от множество други постройки, които заедно правят града на мъртвите. Има всякакви куполи и островърхи кули, както и много други форми — и заоблени, и кубични. Всичките те са свързани от тесни пътища на различни равнища. От доста сгради можеш да излезеш през някой прозорец на най-горното ниво и да пресечеш напърно или по тясно мостче до следващата сграда.

Осветлението на града на мъртвите е като лунна светлина. Или като слънчева светлина в зимен следобед, прозираща през облачен покров. Нито е ден, нито е нощ. В града на мъртвите цари вечен полумрак.

Тук няма какво особено да се прави. Ала ако сте отегчен, можете да наблюдавате хората да излизат от прозорците си и да поемат по мостчетата от единия край на града към другия. Тук има въжета, които свързват всичко, и някои хора прибягват до услугите им, за да преминат напърно. Вървят на пръсти по високите въжета, за да се придвижат от едно място до друго. Правят го несръчно, защото малцина от мъртвите, също както и малцина от живите, притежават акробатични умения. Въпреки това използват мостчетата и въжетата, защото никой не се бои от падане. Когато в града на мъртвите паднеш от високо мостче, се носиш бавно, бавно като сянка към земята. Ако се случи да се блъснеш в някой и друг корниз или се докоснеш до някоя водосточна тръба, или пък ако се закачиш за някой стърчащ покрив, не става нищо. Не може да се нараниш, нали вече си мъртъв. Не можеш да изпиташ болка. Болката е забранена. Така е, защото и удоволствието е забранено. Или е малко вероятно, което е почти едно и също.

Там, където няма удоволствие, няма и болка. Някой би могъл да си помисли, че това е добра сделка. Мъртъвците в двореца на мъртвите не смятат така. От това, че не можеш да се нараниш, отегчението става още по-мъчително. В ада има хора, които си прерязват гърлата всяка вечер. И от това не произтича нищо. То е само жест. Ала жестовете са важни, когато нямаш нищо друго, а в ада разполагаш само с жестове. Някои правят жестове, които изразяват болка, и си прерязват собствените гърла. Други излизат през прозорците, поемат по мостчетата и високите въжета и отиват на гости. Гостуването удоволствие ли е? Не и в ада. То е жест. Хората в ада не презират жестовете. След като умреш, единственото, което ти остава, са жестовете.

Промушваме вариообектива през една врата, след това — по коридора, плъзгаме се през друга врата, повтаряме всичко това няколко пъти и най-накрая спираме в голяма стая. Ахил седи на стол във форма на лира. Знаем, че е той, защото на гърба му е прикрепена бронзова плочка с надпис АХИЛ.

Лесното идентифициране бе сметнато за необходимо в ада, където на ненужното объркване се гледа с лошо око. И без това е достатъчно трудна работа да си умреш, та да се чудиш и кои са хората наоколо. Тази система с плочките е в услуга не само на жителите, но и на бъдещата публика, която ще гледа историите на люде от това място

във филмите, заснети от нас, хората, които или ще се върнат назад във времето, за да ги заснемат, или ще ги пресътворят във въображаеми сценарии в компютъра, който може да пресъздаде всичко въобразимо. И като погледнем още по-надалеч, можем да предскажем, че ще дойде време, когато ще могат да се създават вторични и третични образи въз основа не само на първични източници, но и върху различните версии, които хората имат за тези първични източници; и макар това да не е единственият вид въображение — журито не е взело окончателно решение по този въпрос — то е сто на сто един възможен, своего рода синтез, тъй че най-малкото, което можем, е да направим така, щото всички да са лесно разпознавани.

Ако се върнем в реалния свят, разбира се, рядко ще намерим хора, които просто така да седят на стола си, без да четат, без да гледат телевизия, дори без да мислят. Но това, което ви предлагаме тук, не са реалистични истории с онези подробности, които човек би харесал. За съжаление сведенията за доходите на главните герои, техните главни любови и омрази и фамилните им дървета три поколения назад в случая отсъстват. Така че когато обръщаме вниманието си към него, Ахил просто си седи. Той прекарва доста време, като върши само това. Проблемът да не се прави нищо е един от най-големите проблеми в ада, проблем, на който хората са обърнали сериозно внимание, но още не са решили. Ахил със сигурност не го е решил. Той просто си седи на стола, вторачен в някаква точка — не много далеч и не много близко.

Елена от Троя влиза отдясно.

Погрешно е да се опитваш да обрисуваш, или дори да фотографираш, чертите на толкова известен, на толкова божествен човек като Елена от Троя, защото нейните черти съществуват предимно в мечтите, където са се изградили от образите, създадени от всички мъже, които някога са си мечтали за нея, или поне от представителна извадка на тези образи, защото на компютъра му е необходима само извадка, а не всички данни. Тъй като не използваме мечтите на всички, възпроизведеният ѝ образ е малко поразмазан около носа, макар да смятам, че сме уловили основните черти доста сполучливо. Достатъчно е да се каже, че тя е красива дама, съобразно предпочитанията на всеки мъж, тъй че като я погледнете, си помисляте, че върви тъй, сякаш е Елена от Троя и, разбира се, това е

тъкмо тя. Носи обикновена рокля от някаква неопределена копринена материя, а около главата си — златна лента.

— Здравей, Ахиле — казва тя. — Току-що се връщам от пазара. Господи, каква история имам да ти разказвам!

Ахил гледаше нито надалеч, нито наблизко, без да обръща внимание на жена си. Но като чу думите ѝ, обърна глава.

— Как е възможно да си чула нещо! Тук никога няма новини. Какво би могло да се случи в ада?! И какво съответно би могла да чуеш на пазара?! Предполагам, философите са открили още едно доказателство за възможността или невъзможността това място да съществува? Честно казано, не би могло да ми пука по-малко. Това е въпрос с незначителна важност — дали това място съществува, или не. Но дори да са открили някакво доказателство „за“ или „против“, това пак едва ли е новина.

— Престани да държиш речи! — прекъсна го Елена. — Не си ти на ред. Въпреки твоите хипотези, аз имам истинска и неопровержима новина от последния час. Което ми дава правото не само да говоря, но и да вплета в нея образи и да използвам атрактивни епитети. Защото е добре известно, че за нещата не бива никога да се говори направо, вместо човек да намери убежище в недомлъвките, които принципът на Хайзенберг ни налага.

— Ако имаш някаква новина — рече мрачно Ахил, — кажи каква е тя?

— Този подход е прекалено опростен, скъпи мой — отвърна Елена. — Веднага щом носителката на новината изрече новостта ѝ, всичко свършва, тя вече няма повече новина за съобщаване, и е принудена да се върне към първоначалното си, доста статично положение — на Неоценения Обект на Любовта. Можеш ли да си го представиш? Не, не прибързвай толкова, приятелю мой, трябва да извлекат някаква стойност дори само от факта, че бих могла да нося новина, без да бъда принудена преждевременно да я споделям.

— Онова, което казваш, означава по-скоро, че носиш само внушението, че имаш новина, отколкото, че новината е такава сама по себе си. А внушението е с далеч по-ниска цена от факта, към който води.

— Онова, което чух, е достатъчно тежко само по себе си — рече Елена, — за да те прекъсна и да ти кажа, че това, което имам да ти

казвам, се случва дори в този момент, но извън полезрението ти, мой скъпи Ахиле. А сега, би ли искал да узнаеш накрая какво става?

Сцената застива в стопкадър. Камерата, или каквото и да е това, се разтваря в театър на сенките. Мъртвите са открили, че всичко се върши по-добре, ако си леко хипнотизиран. Всъщност има хора, които твърдят, че самата смърт не е нищо друго, освен лека хипноза, или ако трябва да бъдем по-точни, че няма такова нещо като смъртта, след като онова, което наричаме смърт, е просто патологично хипнотично състояние, от което не можем да се събудим.

Както и да е, камерата бе захранвана от кабел, който излизаше от прозореца, откъдето висваше в примката на голяма дъга, тъй че ако го приемем за пътеводна нишка, бихме могли да минем по кривата и да видим най-отгоре къщурка, под която потокът — всъщност кабелът — тече. В няколкото стаички на тази къща над проводника стават няколко неща. Ние правим избора си, влизаме през най-близката врата и виждаме, че се намираме в някаква командна зала. Там седи някакъв мъж. Здравей — това съм аз! Поглеждам по-отблизо с какво се занимавам.

Виждам, че съм зает с някаква извънредна работа, която включва в себе си символи, циферблати и бутони. Като манипулирам тези средства, мога да събера в едно всички данни, които постъпват от моите превъплъщения, които ми се предават чрез множеството нишки, свързващи това място с всички други. Оформя се нещо като красив гоблен. На практика още не съм постигнал онова, към което се стремя. Дори не съм убеден, че ще стане.

Решавам, че ще се върна към това място по някое друго време. Тук има достатъчно неща, които ме интересуват. Не е задължително да интересуват и вас, публиката, заради която преда тази приказка. Защо би трябвало да ви интересува какво става с мен? Ала може и да е така, след като това най-вероятно е и ваш проблем; след като е и на всекиго другиго. Ала време е да се върнем при Ахил и Елена.

— Не мога повече да се сдържам — рече Елена. — Ще оставя настрана всички заобикалки на изказа и ще ти съобщя новината веднага. Фактът, Ахиле, е, че някой напуска днес ада.

Ахил бе поразен, ала не от изявлението на Елена. Всъщност той почти не го възприе, въпреки че бе поразително. Друга мисъл му хрумна и нейният дори още по-чудовищен смисъл обзе съзнанието му

и в момента бе завладял всички свързани с нея емоции. Същината на тази мисъл, която той изведнъж осъзна, бе, че е временна фигура и това наистина го разтърси из основи. Ахил винаги се бе смятал за безсмъртен, без дори да разсъждава много-много за това, а да осъзнае сега, въз основа на едно сгъстено парче информация, което бе долетяло бог знае откъде и бе атакувало съзнанието му, да осъзнае, че сборът от обстоятелства, който днес го бе извикал за живот в ума на компютъра, може би скоро нямаше да се появи отново, а може би — и никога, е, това вече бе твърде много.

Временен! Това бе поразителна мисъл и Ахил се насили да я осъзнае, без да се обърка. Временен означаваше, че бе манипулируемо понятие в нечий друг ум, означаваше още, че дори не бе достатъчно важен за този ум, та да му бъде осигурена поява и за по-късна дата. Защото признаците бяха очевидни — съществуването, което сънуваше този сън, скоро щеше да бъде изключено, връзката — прекъсната, щеше да се изключи от веригата, да пренесе енергията на вниманието си другаде, да присъства някъде другаде. И докато ставаше това, Ахил щеше да бъде буквално никъде, докато отново не се появи в онова съзнание. И кога евентуално щеше да се случи това? Може би никога. Защото Ахил разбра (а това бе ужасяващо), че е напълно възможно да не се помисли изобщо за него отново, а сто на сто не и в този контекст, освен ако не можеше да стори нещо, да направи някакво впечатление на създанието, което го сънуваше, след като се погрижи за собствените си невъображаеми тревоги, да го принуди да повика отново него, а не някой друг образ. Едно бързо проучване убеди Ахил, че това бе първият път, когато компютърът го бе измислил, и целият му мечтателен сценарий навярно щеше да се покрие с прах, освен ако компютърът не свършеше трудната работа да вдъхне на проклетото същество малко енергия, та то да извика отново на живот при последващи възможности града на мъртвите.

Но колко вероятно бе това? Ахил скръцна със зъби от отчаяние. Ще му се наложи да опита да подкупи компютъра. Какъв подарък можеше да измисли, та да подкупи компютро-мечтателя, който бе синтезирал всички налични мнения на Ахил, които сега Ахил обмисляше? Как можеше той да убеди вятърничавия и лекомислен мечтател, че си струва той, Ахил, да се завърне?

— Ще ти го предложи колкото мога по-директно — рече Ахил.
— Ще извия Глас, за да ме чуеш. Не моля за изключителна роля. Искам да бъда твоя Гледна точка. Защото знам, че търсиш такава. Опитвам също да ти подобра настроението. Стремя се да те уговоря да превърнеш Града на мъртвите в постоянна спирка в своя мислен маршрут. Знам, че отдавна търсиш подобно място.

Компютърът не отговори.

Ахил продължи с утешителен тон:

— Знам от какво се боиш. Че ще поемеш този ангажимент, а после ще откриеш, че идеята не е интересна. Че тя няма да реши сама проблемите на създанието, изменението и енергията. Така е, нали? Приветствам предпазливостта ти, аплодирам несигурността ти. Така изборът ти, когато го направиш, ще стане по-значим, точно какъвто трябва. Елена, защо не кажеш и ти няколко думи?

Елена се усмихна на камерата и каза с нисък, трепетен тон.

— Мисля, че можем да ви свършим много добра работа. Ние сме хора на сцената, нали разбирате, Ахил и аз, и изпълненията ни са най-удачни, когато сме в действие. Ние не сме вашите мълчаливи модерни хора. Ако искате думи, можем да ви предложим колкото си щете. Смели думи, лъжливи думи, но не и отегчителни думи. Нека ви забавляваме с историята на нашия живот.

Ахил я докосна по рамото.

— Добре казано, Елена.

А сега той се обръща с лице право към нас. Ние премигваме, не знаем какво да сторим, вторачени в ослепителната красота на Ахилото лице. Защото този Ахил е Ахил на безкрайната мисъл, отправена към възможността за великите дела на света. Ахил представлява и безнадеждността на влюбването в неподходящата жена. Докато го гледаме, разбираме, само като хвърлим бърз поглед върху сайд-бара, че Бризеида, любовта на неговия живот, дори не е представена в тази история, местонахождението ѝ е неизвестно, а Ахил е свързан с Елена по чисто символични причини, двама актьори, които играят някаква роля.

— Направихме каквото можахме — каза Ахил. — А сега ми кажи какво научи на пазара.

— Хадес, царят на ада, е излязъл извън града и е прекосил потоците, които обграждат ада. Отишъл до най-близкия бряг на Стикс,

където има ливада, подходяща за пикник. Но той не е отишъл там на пикник, нашият Хадес, макар да е заповядал да пригответ угощение за гостенката му — Персефона.

— Персефона ли? Той е излязъл с Персефона, царицата?

— Разбира се. С кого другото да излезе? Знаеш колко сляпо влюбен е в нея.

— Така е, защото тя е жива — рече Ахил. — Хората са много по-привлекателни, когато са живи. Но тя си е и бездруго красива жена и, разбира се, първокласен мит със значителна древност. Да бъде много стар мит — това придава на една девойка определен чар, не намираш ли?

— Така си е — отвърна Елена. — Да не мислиш, че да бъдеш Елена от Троя, е шега работа! Никой не е чувал много за Персефона, ала Елена е известна на всички.

— Знам, знам, че си чудесна — рече успокояващо Ахил, защото не искаше да я ядосва.

Искаше да узнае новината ѝ, повече обаче искаше да научи какво става с Хадес, поради това, че състоянието на Хадес бе от значение за Ахил; той смяташе, че ако може да упражни известен натиск върху Хадес, би могъл да открие способ да се измъкне от това място. Защото Ахил по никакъв начин не бе свикнал с това да бъде мъртъв. Поне не през цялото време.

Тъй че, ако сте Ахил, държете на реалността, дори ако реалността е да сте току-що умрели. Ала онова, което наистина искате, е това местенце с хубав интериор, защитено от бирници, ревниви съпрузи, пристави, адвокати, съпруги и бивши съпруги, съпрузи и деца в различни степени на отчуждение, както и всички останали хора, които живеят там, току извън съзнанието ви, в свой собствен свят. Те са голяма работа, другите хора, нали? Ето защо обичате да идвате тук, в Града на мъртвите. Ето защо се опитваме да ви убедим, или по-скоро да ви демонстрираме, че нашият Град на мъртвите е един дяволски добър сценарий и си заслужава най-съсредоточеното ви внимание. Ние ще се връщаме към това от време на време. Но най-важното нещо, което трябва да се запомни, е следното: ние сме партията на свободата.

Кадърът се връща върху Хадес. Върху мен.

— Когато Ахил чуе за това, ще се побърка. Той е направо смахнат на тема как да излезе от ада — тъкмо говореше Персефона.

— Ахил счита, че когато е бил жив, се е забавлявал много, а всъщност случаят не е такъв. Той придава прекалено голямо значение на живеенето.

— Кажи ми истината — попита ме Персефона. — Наистина ли да си жив е толкова хубаво?

Свих рамене.

— Така смята Ахил. Но това е просто мнението на един мъртвец.

Персефона и аз седяхме под черна топола, находяща се близо до огромна плачеща върба, чиито клони се докосваха до черните води на Лета, които се носеха тихо покрай нас с едва доловимо бълбукане, досущ като предсмъртното изхъркване на човек. Можеха да се видят ниските сиви форми на отсрещния бряг, но не можеше да се определи какво представляват. Бях необичайно щастлив. Винаги ме налягат такива настроения, когато съм с Персефона. И правят ада по-приятен. Макар сивите облаци постоянно да обгръщат това място, в този ден те изглеждаха по-скоро величествени и вдъхновяващи, отколкото тъжни и зловещи. Бях щастлив в ада. Което си е истински късмет, защото бях цар. Или може би трябва да кажа, че бях почти щастлив и че бях виртуален цар.

Погледнах ръцете на Персефона. Онази, в която държеше семенцето от нара, бе от другата, далечната спрямо мен страна. Не можех да видя дали бе изяла семенцето, или не. Предполагах, че не е. Почти изглеждаше така, сякаш бе забравила за него. Но как би могла да забрави? Тежестта на цялото сценично изкуство потискаше душата ми. Знаех, че предстои да се случи нещо.

Тогава откъм двореца дочух едва доловим шум. И Персефона го чу. Тя каза:

— Това са звънчетата от ярема на Деметра. Яремът, който слага на воловете, дето теглят колата ѝ. Тя идва за мен, както се уговорихме.

— Да — кимнах утвърдително.

Защото бях принуден да се съглася с връщането на Персефона на Горната земя. Тукашните бабички, които образуват нещо като Върховен съд на ада, ми бяха издали ограничителна заповед. Престани и се въздържай! Върни момата на родителите ѝ! За кратко време обмислях бунт. Но сетне помъдрях. Нямах никакъв шанс срещу живите. Дори ако всички мъртви се сражаваха за мен, което далеч не бе сигурно. Бедата е, че мъртвите не дават и пет пари за битки.

Смъртта, изглежда, отнема нещо на мъжа. И бунтът щеше да се превърне в клане. Какво по-сладко занимание за живите от това, да убиват мъртви! Те ни смятат за зло. Вид прожекция, не е възможно да се пребориш с това.

А и във всеки случай аз бях не правият: отвличането ѝ от лицето на земята така, както го бях сторил, бе против правилата. Да, аз бях не правият. А това, че бях не прав, отслабваше позициите ми.

Така, както предвиждаше първоначалният замисъл, когато Зевс, Посейдон и аз разделихме цялото съзидание помежду си, след като успяхме да затрием стария Кронос, правилата ни бяха прости и ясни. Всеки да бъде върховният господар на собственото си царство и никакво браконьерство в терена на другите. Тези правила невинаги се спазваха изцяло. Ала ако някой имаше оплакване, то потенциално това беше правилото, на което се позоваваше. Знаех го, но въпреки всичко я отвякох. Отвякох я, защото я желяех. Ала моето желание не издържаше пред закона. И макар Персефона да бе най-важното нещо в живота ми такъв, какъвто бе, защото, мисля, разбирате вече, че дори животът на един цар на ада не може да се сравни с живота и на най-мизерното човешко същество, или поне така твърдят философите, аз попадах под юрисдикцията на закона за всемирната собственост и всичко, свързано с нея, колкото и несправедлив и спорен да ви се струва този закон. А човек просто трябва да има правила, които да спазва. Животът ви е нищо без правила, и дори смъртта не струва много без собствените си правила.

— Семенцето — рекох. — Къде е семенцето?

Тя отвори и двете си ръце. Бяха празни.

— О — рече ми, — трябва да съм го изпуснала.

Ала в тона ѝ се усещаше някаква лекота. В ада никога не се случват весели неща, тъй че не знаех как да реагирам на това.

— Не ме дразни — рекох. — У теб ли е семенцето? Или си го изпуснала? Или пък си го скрила и възнамеряваш да го глътнеш по-късно?

Тя се наведе напред и ме целуна по челото.

— Разбира се, че ще те подразня. Дразненето, любов моя, е точно онова, от което се нуждаеш. Вие тук сте прекалено мрачни и сериозни.

— Ти промени всичко това — рекох ѝ аз. — Ти донесе светлина и удоволствие в ада, за които никога не съм смятал, че са възможни.

Няма ли сега, напусайки ме, да ми оставиш поне някаква надежда, че ще се върнеш?

— О, ти винаги ще имаш тази надежда — отвърна тя, — независимо какво ще кажа или ще направя. Но ти всъщност искаш сигурност, нали така?

— Предполагам — рекох. — Не мога ли да я получа? Сигурността, че ще се завръщаш за по шест месеца всяка година?

Тя поклати глава, ала се усмихваше.

— Сигурността е твърде очебийна черта на твоето царство. Всички знаят къде точно се намират, което е всъщност никъде. Изглежда, няма нищо по-сигурно от смъртта. Мисля, че тъкмо затова Ахил се бунтува, че е тук. Срещу онова, с което вие, мъртвите, много силно сте свикнали. „Може би смъртта е лошо нещо“, казвате си вие, но поне е нещо надеждно, нещо, на което човек може да разчита.

— Разбира се, че така твърдим — рекох.

— Това е, защото сте мъртви — подчерта Персефона. — Но аз не съм, аз съм жива. Не съм обвързана от вашите правила. Аз съм създаване от царството на живота. Там, откъдето идвам, няма сигурност. Всичко се променя от добро към лошо и от лошо към добро. Винаги има надежда и винаги има отчаяние.

Дрънченето на волските звънчета се усили. А сетне се появи и самата талига, украсена с цветя, теглена от шест закичени с венци телици. Самата Деметра стоеше отпред и изглеждаше класически строга: обичайният ѝ вид. Държеше в ръка малък камшик, направен от лозова пръчка, а косата ѝ се вееше пусната свободно. Тя размаха камшика си във въздуха за поздрав, когато зърна Персефона.

Деметра е една от онези важни особи, с които човек не иска да си има работа. Те са толкова значими, че не ви се иска да се заигравате с тях, пък и не играят важна роля във вашата лична история и затова не е нужна допълнителна обрисовка. Нима, за да се персонифицира Есента е необходимо да има молец върху брадата ѝ? Налага ли се да ѝ придадем трътлеста фигура и остър, неумолим поглед? Да, очите може би трябва да са такива. Но не и останалото. Тя идва, изправена върху волската си кола. Наясно сте що за жена би постъпила така. Необходимо ли е да говорим повече?

Персефона се надигна, след това се наведе и ме целуна веднъж — леко, по устните. Преди да успея да я взема в обятията си, тя се

отдръпна. Качи се леко в колата на Деметра. И скоро двете изчезнаха.

Хадес стоеше там с глуповат израз. Тя си бе отишла. И той нямаше с кого да говори. Изглежда, щеше да му се наложи да произнася монолози.

Изведнъж тя се завърна с колата и с неодобряващата си майка и нейните украсени с венци волове. Всички — накуп. Вечното завръщане! Сърцето на Хадес се разтупка.

— Забравих да ти напомня за Ахил и Елена — рече тя. — Ще трябва да отмениш вечерята ни с тях.

— Напомни ми — казах.

— Така ли? — попита Персефона.

— Да — потвърдих. — Преди това. Но се радвам, че се върна. Има нещо, което исках да те попитам.

— Мислех, че никога няма да ти хрумне да ме питаш нещо — рече Персефона. — Знам, че ме обичаш, но си тъй прекалено мълчалив и мрачен. Можеше поне да поговориш малко за това. Да, ще се радвам да ти отговоря. Какво искаше да попиташ?

— Онова, което исках да попитам — рекох, — е дали си чувала какво става с Тантал напоследък, и да ми го кажеш.

— С удоволствие — рече Персефона. — Ще се постарая да бъда кратка, майко — подвикна тя на възрастната жена с шала, която управляваше воловете — майка ѝ Деметра.

Майката кимна безропотно. Достатъчно ѝ бе, че си връщаше дъщерята. Няма смисъл да я обижда, като прекъсва разказа ѝ.

ТАНТАЛ

— Винаги съм смятала чичо Тантал за интересна личност — подхвана Елена. — Знаете в общи линии обстоятелствата около него. Седи до кръста в калта на едно блато. Над главата му на тънка медна жица виси голяма скала. Скалата, разбира се, никога не пада, ала напрежението е много голямо, защото е нарочено от Зевс никой да не приема нищо на доверие, що се отнася до балвана: той може да падне всеки миг, според легендата няма начин това да бъде предотвратено, макар че ние винаги виждаме камъка просто виснал над главата му. Няма изход от тази ситуация, вие винаги ще изпитвате тревога за Тантал поради висналия над главата му балван. Или ще му съчувствате, или ще трябва да зачеркнем Тантал от гръцките митове.

Тантал стои там в малка кална локва на брега на Стикс до шия във вода. Ала всеки път, когато се наведе да отпие глътка, водата спада и лицето му остава омазано в черна кал, оттам е и прякорът, даден му от корибантите — Старата мръсна уста. Няма вода за Тантал. Това е първото правило.

По-нататък: от клоните на плачещата върба, близо, до която е окован, от тези клюмнали клони висят множество закуски — цели парчета пастърма, лебервурст, салами от най-различен вид и с най-различни размери, сирена, каквито светът не е виждал, изтънчени салати, вкусно приготвени зеленчуци, окачени в паяжини, които също са ядивни.

Ала както и сами се досещате, когато Тантал се опитва да хапне нещо, то се изтръгва от ръцете му и винаги си остава извън досега му. И така, той стои там до гуша във вода, от която не може да пие, заобиколен от храни, които не може да вкуси, и това е представата на Зевс за наистина жестоко наказание.

Ала в ада човек свиква с всичко и ако Тантал не може да пие от водата, то поне може да я почувства да се плиска около краката му. Това не са му отнели. Не са успели. Какво би останало, ако не можеше да усеща водата, в която е потопен?

А водата тази сутрин бе наистина приятна. Понякога това се случва дори в ада. Опитват се да ти вгорчат живота докрай, ала понякога допускат и грешки. Това е Тантал в най-добрата си форма, опитва се да постигне най-доброто от положението си. Да покани приятели на банкет, въпреки че сам не може да хапне.

Гостите му идват от близо и далеч. От всички краища на ада. Скоро всички се събират. А Тантал се обръща към тях:

— Приятели мои — казва той, — надявам се ще ми простите, загдето не излизам от водата да ви посрещна. Хрумна ми да ви забавлявам, докато стоя до гуша в тази доста приятна вода.

Истината е, че Тантал е от толкова отдавна в ада, че са му дадени някои привилегии. Като например правото да се къпе, в която река от ада си избере. Тази сутрин това бе Лета. Тя му беше любимата сред реките на ада. Боговете са изкопали кални ями по бреговете на всички адови реки и са посадили плачещи върби, от които да виси храната, тъй че Тантал може да си стои, в която кална яма си поиска, стига да предупреди навреме онези, които уреждат това, за да могат да подредят всичко.

На Тантал му коства доста време да уговори Хадес и останалите богове да му предоставят свободен достъп до реките.

— В крайна сметка — посочи им той, — не се опитвам да смекча присъдата си. Вярно, изтъква се, че съм наистина обречен да стоя вечно във вода до шия и аз приемам това. Но защо да не бъде в различни води и с различни гледки?

Отпърво никой не му обърна внимание. След това делото му най-сетне бе изложено пред Съдиите.

Радамант, главният бог на съдиите на мъртвите, в началото не искаше да приеме довода на Тантал.

— Това не е в съзвучие с традицията — възропта той.

— Не е — отвърна Тантал, — но няма закон, който да го забранява. Онова, което не е забранено, е разрешено.

Радамант, Минос и другият съдия не проявиха интерес към тази материя, поне в началото. Струваше им се доста главоболно, а и бездруго имаха достатъчно работа. През онези дни имаха ужасно много работа. Хората непрекъснато умираха и идваха от Земята, пристигаха на големите кръстовища, където седяха съдиите на мъртвите, идваха на черди, стотици, хиляди, а после и милиони. Едва

им стигаше времето да съдят и една десета част от тях. Но историите им бяха в много отношения забележително сходни, което ускори процеса.

Повечето от душите, които чакаха да бъдат съдени, бяха облечени в савани. Челюстите на някои от тях още бяха завързани с превръзки. Неколцина бяха успели да си вземат пари, а някои от тях носеха доста пари, защото макар Харон да вземаше само по един обол, някои от по-аристократичните семейства бяха напъхали по няколко обола, или шекел-два, че и цял талант сребро в устите си. По-добре така, отколкото да изглеждаш беден.

Много добре е известно, че Харон, лодкарят на мъртвите, искаше плата за превозването на душите до Хадес — по един обол в брой на глава. Тъй като плащаниците нямат джобове, мъртвите носеха парите си за ада в устите си.

Причината да се плаща на Харон, а и целият въпрос за парите в ада подсказват една любопитна подтема. В ада няма нужда от пари. Парите са нужни за купуване и продаване и мястото, където това се прави, е земята, а не адът. В ада няма нищо за продан и хората там изпадат в ужасно душевно състояние, поради атрофирането на купуваческата жлеза. Те твърдят, че, без значение колко време е прекарал в ада, един смъртен никога не може да преодолее спомена за магазините за стоки от първа необходимост на Земята. В ада няма магазини, няма дори магазини за стоки от не първа необходимост, макар че това би било интересна идея. И тъй, няма какво да се купи, ала формата е важна.

Така че Харон отказваше да взема на борда хора, които не си плащат. Безпаричните мъртъвци се събираха на близкия бряг на Стикс и се оплакваха. Ужасно нещо е да се слуша воят на мъртвите. Те ще седят или ще лежат в калта на речния бряг и ще зоват, и ще молят Харон да ги превози въпреки всичко безплатно, след като това е обществена услуга. Харон само ще ги изгледа свирепо и ще каже:

— Няма безплатно пътуване, няма го дори в ада!

Това се превърна в скандал — безпаричните мъртви се тълпяха на източния бряг.

Харон държеше стриктно на формата. Той ги таксуваше не заради парите, а заради формата. Обелите на хората не му трябваха. Имаше голяма купчина от тях, която държеше в един шкаф в Стиксвил,

в навеса на брега, където докарваше лодката си за ремонти от време на време или когато обстоятелствата диктуваха това. Защото съществуват опасности, дори когато пресичаш Стикс и ако си мислите, че смъртта е последната дума за опасност, то показва, че още не сте видели какво може да се случи, след като умрете.

Прочутите мъртъвци нямат неприятности да прекосят реката, независимо дали имат пари, или не. Никой няма да спре прочутата куртизанка Лаис от Коринт или Сафо, за която се говори, че можела да води по-остроумни беседи и от Сократ. По времето, когато Рим се превърна в могъща сила, обичаят да се слага обол в устата на мъртвите бе временно отменен, до голяма степен поради факта, че фалирала и опозорена Гърция вече не пускаше обол в обращение. Ала старият сценарий „обол-в-устата“ си оставаше. Нямахме вече такова значение, никой не би попречил на римска императрица да попадне в ада, само защото белите ѝ зъбки не стискат медна монета.

На Тантал му трябва известно време да свикне с посещенията на римски императрици, които по негово време не биха били радост дори в очите на собствените си татковци. Те идваха да го посетят, защото той бе една от забележителностите, и му задаваха почтителни въпроси, защото Тантал бе един от старите, един от първите заселници, един от първото население на ада, от „първите проклети“, както се наричаха те, първите криминални престъпници на света.

Тантал бе свидетел на много промени през годините, прекарани тук. Майната му, обичаше да казва той на новодошлите, които идваха при него за съвет, при нас не е чак толкова лошо. Човек може да свикне с всичко. Дори с ада. А може би — особено с ада. Защото когато те сполети най-лошото, наистина няма от какво повече да се боиш.

СИЗИФ

Камерата отново забръмча включена, а предният план предизвика шоковата вълна от разпознаването. Тя пое бързешком по дългите прашни коридори, които отразяват блещукащата светлина, и угоднически спря, за да ни покаже, че на Тантал му бяха дошли на гости неколцина стари приятели. Да вземем например Сизиф: камерата спира върху едър, стар мъж с брада, осъден да изнесе голям балван по склона на стръмна планина, а после, когато стигне до върха, да го търкулне отново надолу.

Дотук — добре. Но бедата е там, че никой не му каза колко дълго трябва да върши това. Сизиф продължи да търкаля балваните си по планинския склон много след като наказанието му би трябвало да е изтекло, много след времето, когато би трябвало да бъде освободен под собствената му гаранция.

Но не, те продължаваха да карат Сизиф да работи. Сизиф бе доста уморен, ала не се бе изчерпал, защото човешкият дух е вечен и не се износва лесно. Сизиф прехвърли доста балвани. Да ги пуска по нанадолнището бе част от работата му, тъй че не може да бъде обвинен в своеволна разруха. Просто никой не бе преценил предварително екологичните последици. Защото когато бе на върха, той пускаше камъка и той се затъркулваше надолу — какво по-просто от това? Но трябваше непрекъснато да му доставят нови камъни и най-накрая дори да сменят планината му, тъй като той просто я бе изхабил с търкалянето на камъните си. Неговите балвани прорязваха все по-дълбоки и по-дълбоки улеи в склона на планината, прокопаваха обрамчен с ръбове път и накрая я съсипваха изцяло. Затова отговорниците по снабдяването трябваше да обикалят навсякъде по света, за да му намерят подходящи за търкаляне нагоре камъни. Балванът не можеше да бъде просто която и да е плоча или камък; трябваше да е доста окръглен, иначе нямаше да се дотъркаля чак до дъното, освен ако, както ставаше понякога, не се разтрошеше на парчета, преди да стигне до него. А това също оказваше своето влияние.

Камерата отново се задейства и за наша радост ни показва механизмите на качественото изкушение. Връщаме се отново към Тантал по най-приятния известен нам начин. За миг ставаме сериозни. Ние знаем — има ли нужда да ни се казва отново? — че епикурейската картина се състои от плодове и печени меса, и други хубави неща, повесени от клоните на дървета над главата на Тантал — които танталово мъчително — се отдръпват извън досега му, когато се протегне да ги стигне. Затова, разбира се, след известно време той вече не посяга. Но никой не се замисля върху това.

Във всеки случай всичката онази храна трябваше да се подменя почти всекидневно, все едно се бе хранил с нея. Защото не можеш да изкушиш човек с плесенясало печено и чепка прогнило грозде. Затова би могло да се каже, че, за да съществува наказанието. Тантал, макар и да не бе вкусил и хапка, все пак изразходваше адски много храна.

А и като се променяха времената и новите реалности се появяваха и изчезваха, се променяше и стилът на ястията му.

В началото го изкушаваха с прости храни: овесени курабии, репички и лук, понякога — парче агнешко печено. Но когато дойде новата администрация, се наложи да се помисли и за разнообразяване на менюто му.

— Този наш класически ад — изтъкна един от главните администратори на състоялото се наскоро съвещание, — е важна междузвездна туристическа атракция. Милиони хора идват нощем тук в сънищата си. Още милиони пристигат по един или друг начин. Дори извънземни народи ни посещават. Нашата изложба е важна, бих могъл почти да я оприлича на диорама на човешкия дух. И трябва да спретнем едно хубаво шоу.

Речено-сторено. И от това последва голямо блъскане и суетене в залите на администрацията на древните зали и паметници. Всичко трябваше да бъде преустроено. В случая с Тантал, цялата изложба трябваше да бъде обновена, което означаваше да бъдат въведени нови менюта. Обучени бяха готвачи, които да приготвят по-модните ястия, които се изискваха от новото време; липсваха достатъчно доброволци, затова някои хора, които и най-смелото въображение не би могло да определи като готвачи, бяха просто осъдени да свършат тази работа. Но след време дейността придоби известна популярност и някои от най-добрите кулинари на света се надпреварваха да готвят за Тантал.

Тантал видя от клоните на дървото му да висят неща, за които преди не беше и мечтал. Всъщност наложи се да бъдат назначени специални екскурзоводи, които да му обясняват какво представляваха тези дарове, инак той нямаше да знае какво изпуска и наказанието му щеше да изгуби силата и символичното си значение. Затова му говореха:

— Това е пушено и желирано с яйца глиганско, това са круши „Хубавата Елена“, а това е компот от екзотични плодове.

И тъй нататък, и тъй нататък. И очакваха с нетърпение да видят как ще реагира на всичко това, водеха си и бележки, защото Тантал в крайна сметка бе стандартът, по който се измерваше изкушението.

Тантал бързо усвои ценителския дух, който изискваше дължността му. Той знаеше, че е важен културен артефакт. Не беше никак малка работа да осъзнаеш, че цялото изкушение щеше да се преценява от ефекта, който би имало върху него. Той бе нещо като дегустатора на „Смирноф“ от древния свят. Стана капризен, трудно бе да му се угоди. А след дългата серия угощения, които му се предлагаха всеки ден, той придоби и солидни познания по приготвянето на храната. Нямаше нужда да опитва, за да отличи доброто от калпавото блюдо. Оплакваше се горчиво, когато откриваше по някакъв известен само нему начин, че липсва някоя подправка.

— Този калкан е силно подлютен. А това агнешко е твърде сурово и е гарнирано с неподходящ вид мед. Този сос пък има горчив привкус.

Готвачите започваха да се ядосват на Тантал. Как, питаха се те, можеше той да прецени храната, без да я опита? Защото, разбира се, правилата на ада не му позволяваха никога да опитва. А Тантал им отвръщаше, че го постига преди всичко по аромата, защото винаги го подушваше, и второ, чрез самата си проникателност, която бе развил в съзнанието си на базата на постоянното изкушение.

— Защото, вижте, господа, вкусването на тези храни фактически притъпява сетивата. Не бих опитал ястията ви, дори да можех! Аз обаче съм тук да ги оценявам и трябва да ви кажа, че това блюдо не струва на мирис!

Това бе крайт на отговора на Персефона към Хадес, тя се качи във волската кола и се остави Деметра да я отведе отново в Горния свят. Няма свидетели, които да ни съобщят какво е станало със

семенцето от нар, което бе държала в ръка. Но е факт, че тя се завръща в ада при съпруга си Хадес всяка есен, точно когато светът става мрачен и студен. Зимата с дребните си снежинки идва и си отива, и скоро ловджийските кучета на пролетта се появяват из долините на Горния свят. А аз седя на трона си в ада, вечерям с Ахил и Елена и очаквам завръщането на Персефона. Чудя се какво ли прави? Ами какво стана със семенцето от нар? И току преди тя да се завърне, в последния миг, когато съм изчерпал всичките си надежди и съм се уморил да се грижа за обитателите на ада, ще си помисля само, че всичко онова, което желая, е моята Персефона. Сега е началото на зимата и аз седя на железния си трон, усещам вкус на пепел в устата си, чувам едва доловим звън. И знам, че това е предвестник на благословеното събитие — пристигането на моята любима, макар че човек никога не може да бъде напълно сигурен.

Кап, кап, кап.

Дали някой наглежда печката?

Какво става тук?

Той се обърна бавно, когато вратата се отвори.

Одисей, мъжът с безброй стратегемеи, се намираще в опасно положение. Лукавият грък бе обидил Посейдон и богът го преследваше неуморно. Беше го следвал при пресичането на Атика и на Додеканезите. Винаги, когато Одисей се отдалечаваше от островите и поемаше към сушата в опит да намери място, където поведението му бе непознато, морският бог изпращаше силни ветрове, които да го изтласкат отново навътре в морето. И това не беше всичко. Пращаше му, освен това лукави Мисли, които умоляваха Одисей така, сякаш бяха негови собствени, и го отпращаха назад в морето. И ето го пак тук, където не му се искаше да бъде, на тази ивица пясък, между планините и водата. Тъкмо тук Одисей трябваше да изиграе последната си игра. Посейдон достатъчно бе отлагал да смаже този будала. Време бе да привършва.

Бумтежът на прибоя върху самотния морски плаж.

Лилавата линия, където се срещат морето и небето.

Нашата последна моментална снимка на Одисей ни го показва като героичен мъж, от крайниците му се стича вода, кичури коса

влизат в очите му, главата му е наведена, той е на четири крака, вятърът роши косите му. Най-привлекателната гледка, която Навзикая някога е виждала.

По обед на самотния плаж. Появяват се Навзикая и нейните другарки. Замръзват на място. Вторачени в голия мъж.

— Къде съм? — пита Одисей.

— Тук е Феакия — отвръща Навзикая.

Господи, колко е хубава!

Смъртоносно хубава, освен ако не греша.

Точно такива ги харесвам.

Одисей поклаща раздразнен глава. Оформя се нов роман — а точно от това сега най-малко има нужда! И освен всичко останало, не се ли е случвало туй и преди? Не се ли е случил целият му живот и преди? Нима не се е случило всичко, което може да се случи? И всичко, което е било преди него, също?

Одисей напрегна паметта си, ала всичко, което си спомни, бе онова, което предстоеше. Бъдещите му животи преминаха пред очите му като прилепи-албиноси, които плуват в терпентинов разтвор. После чу шум зад гърба си. Мъжът с безброй хитрини се обърна и тялото му се стегна. Волята му се наля със сила, извлечена от тумоса му. Той бързо прецени кой би трябвало да бъде този следобед.

Смътно, преодолявайки самопогълнатостта му, дойде осъзнаването, неизбежно и странно студено, че е попаднал в ситуация.

И че тази ситуация изисква мигновена реакция.

Той не бе... И все пак беше. Думите се стовариха върху него. Наистина той не се беше сблъсквал с крайност, толкова крайна като тази необходимост незабавно да идентифицира самоличността си.

— Ървинг Спагети — на вашите услуги — изтърси той.

Нелепо! Ала може и да свърши работа.

Не самата игра бе толкова трудна. По-трудно бе това, че трябваше да я играе не за първи път, а отново. И при това — без човек да е сигурен за резултатите от първия път. Какво, по дяволите, се бе случило първия път? Той предположи, че първият път се бе справил добре, макар и да не помнеше. Но се бе справил малко или много. Или това се бе случило втория път?

Навзикая. Все още там. Смъртоносно красива. Ала какво би трябвало да стори с нея?

Семейният живот с Навзикая дойде по-бързо, отколкото бе очаквал. Предполагаше, че по-сетне ще може да запълни някои празнини в процеса на общуването им. Обикновено така ставаше. Ухажването, например. Дали си бяха определяли срещи? Какво ѝ бе говорил?

Съзнанието му се изпълни с внезапна тревога. Той бе в безопасност. Тук, в уютния апартамент с нея. Но не за това бе платил цената. Някъде по пътя бе завил в погрешна посока.

Всичко това, разбира се, стана малко преди непознатият да влезе в града. Тъй като веднъж вече е бил тук, тази зловеща фигура с цигулката — и цигу-мигу, цигу-мигу... извинете, опитвам се да бъда обективен разказвач, ала кръвта ми просто кипва, когато си помисля за този непознат и не бива да бъда винен, че прибързвам... а след малко ще изгубя посоката на мисълта си, ако не внимавам — всичко се променя и нищо вече не е отново същото. Колкото и да не ни се иска. Не и след като бе изречено проклятието на горските дребосъци, което доведе до тези странни последици. Пак избързвам.

Първо беше Одисей. Нека бъдем наясно с това. Яснотата не е толкова леснопостижима тук, в тази яма с вонящите рибешки глави и разлагащите се изпражнения на превърнатите в трупове тела, които бавно се носят надолу през застиналата смрад. Но ние упорстваме, ние и нашите приятели, защото все някой трябва да разкаже тази приказка, иначе мълчанието ни ще пропищи до звездите. Съжалявам, не исках да се разстройвам и да излизам извън кожата си.

ИСТОРИЯ ТРЕТА

ПЕРСЕЙ

Персей се роди в античния свят на Гърция. Родителите му бяха царят и царицата на Тирена. Чичо му — злият Йеремя, също живееше с тях, както и жената на чичо му — критянката Летиция, за която се знае малко. Имаше и сестра — Мери Джейн — ала за нея изобщо не бива да се споменава, тъй че я забравете.

Персей беше доста умно момче, но не много добър ученик; мислеше си само за скитане навън, за лов и риболов. Беше обаче съобразителен и много сръчен с оръжията. Беше и хубавеляк, през повечето време добре възпитан, ала склонен към известна привързаност. Можеше да се вбеси за нула време — и после да се успокои също тъй бързо. Това водеше до известна сприхавост в действията му, както и до склонност към меланхолия, когато размишляваше върху някое свое голямо или малко провинение.

Беше възпитаван като принц и смяташе за свой дълг да бъде нещо повече от това — да стане герой. Четеше непрекъснато списания за герои и се възхищаваше на други герои, особено на Тезей и Язон, на които искаше да подражава. Ние ще говорим за отношенията му с чичо му и с новия младеж, който отпърво няма име, дошъл в Тирена малко след като Персей бе отпразнувал един от рождените си дни някъде около двайсетте си години. Виждаме го просто да се мотае из двора на баща си, който е застлан изцяло с бял мрамор и лесно се нагорещява от прякото слънце.

ПЕРСЕЙ: Колко ми е скучно! Животът е просто постоянен цикъл от привилегии и разгул. Като царски син никой не смее да ми каже нещо, което не бих искал да чуя. Никой, освен баща ми Теспий и брат му — злият Йеремя. Може би някой ден ще убия Йеремя. Не съм съвсем сигурен. Характерът ми още не е напълно оформен. Но какво очаквате? Само на осемнайсет години съм.

МЕРИ ДЖЕЙН (Влиза от един перистил вляво): Хей, вие, малки гълъбчета и люляци, слънцето облива в светлина западния хълм, а

синът на онази откачена жена, която се нарича наша приятелка...
(*Спира, забелязва Персей.*) Здравей, Персей! Не те видях! Тананиках си една песен, която чух вчера на агората.

Хорът в дъното пее:

— Агора! Агора! Такива неща се говорят и такива неща се вършат на агората! Агората! Никога няма да ида повече на агората!

ПЕРСЕЙ: Необходимо ли е да водиш и хора си? Опитвам се да мисля.

МЕРИ ДЖЕЙН: Всъщност току-що се върнах от оракулката.

ПЕРСЕЙ: Още ли си губиш времето с тези глупостта ти?

МЕРИ ДЖЕЙН: Тя ми заяви, че има послание за теб.

— И какво каза тя?

— Да ти предам, че Пепелта е резултат от Разложението на Амбицията, когато Алчността Се Сношава с Историята по пътя си към Крайната Лакомия.

— Това ли ти каза? — удиви се Персей.

— Дума по дума — отвърна Мери Джейн.

— Като си толкова умна, кажи какво означава това!

— За бога, не знам! — рече Мери Джейн. — Ала тя твърди, че било важно и трябва да запомниш, че е важно, и че в някой важен момент в бъдеще това ще ти бъде припомнено.

— Що за важен момент?

— Не каза какъв.

— Какво още изръси?

— Нещо от сорта, че е време да започнеш да усвояваш професия или да захванеш кариера.

— Не мога да донеса начина, по който тази глупава гадателка винаги се опитва да узнае мислите ми — възкликна Персей. — Тъкмо щях сам да помисля да започна кариера.

— Е, аз трябва да бягам — рече Мери Джейн. — Пази се от тихите води.

И тя изчезна.

Персей поклати глава. Какво загадъчно хлапе бе тази Мери Джейн! За негов късмет тя не бе в приказката, иначе на автора щеше да му се наложи да открива как се появи, както и други интроспективни, всичките — все за Мери Джейн. Персей не се интересуваше от Мери Джейн. Той се интересуваше от себе си.

Ето защо родителите му го наричаха егоистично малко говедо.

Хич не му пукаше.

Поне не кой знае колко.

Всичко това се случваше малко след есенното равноденствие, време, когато тъмногърбите дъждовни облаци се носят ниско над земята, а развълнуваното, нашарено от бели ивици сиво море във въображението на един млад мъж придобива хиляди различни форми. Самият той седеше там на брега — този наш приятел Персей — и гледаше към скалите.

Морето изхвърляше мръсната си пяна на брега. Морските птици се връщаха към гнездата си, младежът, самотен и неутешим, бродеше по брега, а вътрешният му монолог ставаше все по-красноречив. Злокобни гарвани, пляскайки с крила в дивия пароксизъм на желанието, прелетяха покрай каменните носове, чиито очертания се размиваха под дългите струи на дъжда, а един самотен рак-отшелник си стоеше забравен на дългия плаж, замислен върху горчивата съдба на камъка и пясъка. Това видя през онзи ден Персей.

Същата вечер се случи нещо по-различно. Персей излезе на среща с една непозната, която не бе виждал дотогава. По време на тази среща той извърши престъпление... случайно. Успя да го прикрие до голяма степен, ала въпреки това в резултат го изнудваха и той реагира, воден от гнева си. Вече споменахме, че бе склонен към буйност. В последвалите си опити да избяга от миналото си той се запозна и се опита да спечели единствената жена на света за него — Андромеда — онази, която винаги някой привързваше към скалите. Ала ето че отново избързваме. Нека се върнем при Персей в двореца: той приглажда косата си и се готви да излезе на среща с непознатата. Мери Джейн е там, разбира се, и му се присмива.

— Персей има среща с гадже!

— Млъкни, пубертетке! — рече Персей.

Но тонът му не беше нелюбезен. Не беше и груб. Това си беше един нормален тон и Мери Джейн се наслаждаваше на отсъствието на грубости, защото тъкмо грубости получаваш, когато си по-малката сестра, а твоят обожаван батко отива на среща с непозната и сърцето ти се къса, ала, по дяволите, трябва да поддържаш своята линия на поведение; т.е. да продължиш да се шегуваш. Ето как разсъждаваше Мери Джейн. Тя не беше глупачка. Знаеше, че ѝ бяха натрапили кофти

име, непригодно за заобикалящата я среда. Питаше се защо нямаше класическо гръцко име като всички останали. Мислеше си, че някой ден ще ѝ се прииска да узнае; това, както и други неща — такива, които възрастните се опитваха да запазят в тайна.

— Добре ли изглеждат? — попита Персей.

— Изглеждаш страхотно — отвърна сестра му. — Изглеждаш като полубог и като герой.

— Не се чувствам герой — рече Персей.

— Така е, защото още не си извършил нищо. Но ще извършиш, Персей, не се безпокой за това.

— Трудно е да не мисля за това — каза Персей. — На осемнайсет години съм. А Тезей е убил хирканския глиган, когато е бил на шестнайсет.

— Стига да не е било хирканска патка — отвърна Мери Джейн и тази двусмислица им се видя толкова възхитителна, че двамата избухнаха в звънък смях, макар че това щеше да бъде последният път, когато се смееха заедно. Не ми е лесно да го кажа, но вие навярно вече усещате, че събитията назряват. Тържественост беляза този весел изблик в следващия миг, когато Персей се погледна в металното огледало, а Мери Джейн вдигна масления светилник, за да може да се види; зад тях подредената в класически стил стая избледня в плетеница от акантови^[1] сенки.

Персей пристегна вратовръзката си, провери дали туниката му е праметната от правилната страна, изкашля се нервно и пое по коридора към английските градини, където го очакваше непознатата. Мери Джейн го изгледа как заминава, после извади сладка бисквита от джоба на роклята си и задъвка замислено. Когато си малко дете, гладът е по-важен от това къде отива по-големият ти брат.

А пък Персей се спря по пътя си към градините, когато зърна голям куфар за дрехи по средата на коридора. Големите куфари за дрехи бяха изобретени едва преди няколко години и можеха да се видят само в по-големите градове, ето защо той отпърво не бе сигурен какво бе видял. Може би кучешка колиба? Шкаф за спално бельо? Чанта за баскетболни топки? Възможностите бяха безброй. Той огледа куфара с любопитство.

Точно тогава неговият зъл чичо Йеремия се появи в коридора, облечен в най-хубавия си хитон, като си тананикаше някаква мелодия,

която можеше да бъде обрисувана единствено като зловеща. Йеремия бе висок и имаше черна къдрава коса и черна къдрава брада. Носеше на главата си асирийско покривало, какъвто му бе навикът. Той бе първият човек от древния свят, за когото се знаеше, че е използвал джоб. Имаше два на наметалото си и беше мушнал ръце в тях като някой прост фермер; приближи забързан, за да спре веднага, щом зърна Персей.

— Персей! — рече той, като по този начин потвърди подозрението си, че го бе познал.

— Чичо Йеремия! — извика Персей. — Какво търсиш тук в коридора, който води от моя апартамент до тържествената английска градина, където имам среща с непознатата?

— Дебна — рече Йеремия. — Случайно да си забелязал онзи вертикален куфар?

— Това ли било?

— Да. Това е куфар за дрехи.

— Хвърлих му един поглед — отвърна Персей.

— Но погледна ли вътре в него?

— Не, не погледнах — призна Персей.

— Жалко — рече чичо Йеремия. — Можеше да узнаеш някои странни работи.

— Не мисля, че нещо странно може да се крие в куфар за дрехи — каза Персей.

— Е, вече е твърде късно — каза Йеремия.

Той блъсна куфара за дрехи. Куфарът пое енергията, предадена му от тласъка на Йеремия, и се затъркаля по коридора върху колелцата си от сачмени лагери — отначало по-бавно, но после с все по-увеличаваща се скорост, докато най-сетне не изчезна в близката далечина.

— Е, добре — каза Персей.

— Може би ще налетиш на него отново — каза Йеремия. — Но сега да не те задържам повече.

Той пое надолу по коридора, зави зад ъгъла и се изгуби от полезрението ни.

Персей никога не бе харесвал Йеремия. А тази работа с куфара за дрехи още повече го ядоса. Трудно е да се обясни на съвременната публика колко голяма обида бе за древните гърци някой да търколи

куфар за дрехи по коридора пред очите на другото. Знайно е, че за такива номера дори са убивани хора, че и по-лошо.

А сега трябва да се пренесем от Персей при младата дама, за която казахме, че е непознатата от предстоящата му среща. Онази, която се намираше на лироподобния стол в тържествената градина, седеше взряна в езерцето с лилиите и се питаше какво ли я очаква. Тя беше високо и стройно момиче. Носеше дълга бяла рокля с полугугла, която прикриваше овала на лицето ѝ и се виждаха само розовите ѝ нокти. Това бе Лира. Родителите ѝ бяха Кадилак и Йеро. Беше завършила Критското училище за изящни изкуства, където специализира гравирание върху метал и полутоново съответствие. Бе прекарала обичайното детство, имаше обичайните родители, лели, чичовци и сродници. Притежаваше всичко, освен пръстена на Сирачето Ани, и дори не знаеше, че той бе дезидератум^[2].

Шегуваме се, разбира се. Тя бе хубава млада девойка. Правата ѝ коса бе пригладена плътно назад и бе украсена с пролетни цветчета. Носът ѝ бе малък, а устните — тънки. Някой би могъл да каже, че изглежда надменна. Но не и приятелките ѝ — аграгонийските наяди, които имаха обичая да ѝ ходят на гости през онези дни, когато Олимп бе далеч по-близо до Крит, отколкото сега.

В момента около Лира витаеше някаква смътност, нещо непроницаемо, което ѝ придаваше още по-голяма привлекателност и загадъчен израз, който липсата на грим около очите правеше още по-завладяващ. Тя бе дошла тук, в тържествената градина, не заради себе си, а да помогне на другото. Този, другият, бе баща ѝ — владетелят на Далечното Туле. Той бе известен на народа си като Пневмопотама — големият дракон на вълните, дишаш огън — а прякорът му бе по-скоро израз на уважение към него.

Баща ѝ имаше въпиеща нужда от нещо, но какво бе това нещо, той никога не спомена, толкова се боеше някой да не го дочуе и да го разбере погрешно. Той беше висок мъж с къдрава коса и особено държеше на вида си. Затова, когато дъщеря му предложи да изпълни съкровенията му желание, без да знае какво бе то, той бе трогнат до сълзи. Прегърна я през раменете и рече:

— Спомням си, че когато беше малка, си мислех как ще бъдеш моята утеха. И ето че сега това се оказва вярно!

— Татко, не бих могла да искам нищо повече от възможността да изплатя специалния дълг, който имам към боговете от Олимп, след като съм наясно, че сега дори нямаше да съм тук, ако Зевс не ти бе прошепнал на ухото: „Не я убивай, тя е само едно момиченце, как би могла да ти навреди?“.

— Вярно е, че си задължена на Зевс — рече баща ѝ. — Но още повече дължиш на Атина, която му внуши тази мисъл и така косвено стана причината той да ми я каже.

— Това е много интересно, татко — рече Лира. — Но как стана така, че Атина се е заинтересувала от мен, след като не е общоизвестно тя да е проявявала интерес към бебета-момичета от човешко потекло?

— Истина е, не се интересува — потвърди баща ѝ. — Но що се отнася до нейните подбуди, ще трябва да почакаш и сама да разбереш. Защото боговете не подхвърлят отговорите на пътя ни, те смятат, че сме прекалено заети с примитивните си удоволствия, за да обърнем внимание на онова, което е свръхземно и носи духовна наслада.

Лира трябваше да се задоволи с толкова. Тя имаше свои собствени причини да се съгласи да изпълни желанието на баща си. За тях малцина биха се досетили. А и трудно бе да се повярва, че зад това гладко чело могат да се крият мошенически помисли! Тези факти за нея не бяха общоизвестни. Или ако бяха, не им обръщаха внимание. Във всеки случай Лира умееше да си държи устата затворена. В това отношение бе много по-мъдра, отколкото отиваше на възрастта ѝ.

И ето че сега седеше в английската градина. Малко я безпокоеше това, че градината бе още там. Но какво пък, щом трябва да изпълни номера си тук, така да бъде. Погледна в малкото сребърно огледало и трезво прецени предимствата си. Не изглеждаше чак толкова зле, постигаше добри резултати на академичните тестове и се радваше на благоразположението на малките, космести горски създания. Някои са започвали с далеч по-малко.

Тъкмо тогава влезе Персей. Няколко маслени лампи, поставени на мраморни колони, осветяваха сцената, която бе стриктно класическа. Не присъстваше лекомислен наблюдател, който да хвърли мрежата на преднамерена ирония върху рампата. Бяха само те двамата и котката.

Котката се бе промъкнала подир Лира. Не можем да кажем в този момент какво я бе привело в движение, но сме доста обезпокоени от

присъствието ѝ. Нима не бяхме обещали да се придържаме към темата си? А ето ти я сега тази котка, която обитава пейзажа и привлича цялото внимание към себе си — към късата си козина и тъй нататък.

Така че нека се върнем към основния въпрос. Този за яснотата. Персей влезе в английската градина, ала щом пристъпи в нея и премина по облицования с плочки под към хладната влага на добре напояваното място с източени колони и тържествени цветя в декоративни вази, нещо мръдна в коридора зад гърба му и той се обърна — бързо, но без да проявява несръчна паника или каквато и да било друга паника. Стори му се, че там би могло да има нещо и то не бе от онези неща, които ще оставиш да те усъмняват, не и след като си възпитаван с истории за зверски убийства и други видове смърт, повечето предателски. Дължеше се на слугата, старият Катон, който му бе внушил мисълта, че зад всеки храст се крие убиец и от него трябва да се боиш дори на закрито, където храстите са твърде малко и много раздалечени един от друг.

— У-у-у-ш-ш-ш-ш! — рече той със северен акцент, който придаваше вкус на изтравниче в устата и хвърляше допълнително съчки в стихващия огън. Ала там нямаше никого, виждаше се само едно петно с цвят на емфие, изплюто от някой закашлял се негодник. Персей се обърна отново към градината, осъзнал в същия миг, че бе закъснял за срещата си и от това произтичаше облак на неясна многозначителност. Ала вината не бе негова, ако искате да стигнете до подобно заключение.

— Здравей — рече Персей. — Ти ли си моята непозната?

— Не. Дошла съм да извърша човешко жертвоприношение... Шегичка.

Те се вгледаха един в друг. А в друга част на двореца майката на Персей — Марджъри от Атина — се бе отдала на сеанса, който провеждаше веднъж седмично, всяка сряда: седеше там в затъмнената стая, положила ръка в дланта, за която лекомислено си мислеше, че принадлежи на възлюбения ѝ съпруг — д-р Арчибалд.

— Слушай — каза ѝ чудовището (защото за него не можеше да има друго определение) — тук вече ще е необходима човешка жертва. Това дори не ми харесва — имам предвид човешката плът — но така е

написано във всички книги, които разказват как да се извършват подобни церемонии.

Тук трябва да кажем няколко обяснителни думи.

Марджъри бе пренесла от Атина тоя навик със сеансите. И тя, и Арчибалд бяха „ауслендери^[3]“ и се утешаваха с изпълнението на необичайни и донякъде злокобни обреди.

— Няма смисъл човек да бъде прекалено благороден — обичаше да казва Арчибалд и се опитваше да изглежда зловец като Йеремиа.

Това обаче не беше никак лесно, защото някои хора имат дарбата за сатирично саморазкриване и приличат на онзи тип люде, които вдигат хартиени хвърчила в суетен опит да предизвикат небето. Подробното описание на събитията, предшестващи мига, в който Персей влезе в тържествената градина, където го очакваше непознатата, не бива да бъде приемано като обща тенденция в причинно-следствените връзки. Ние смятаме, че сме в състояние да дадем отговор на всеки възникнал въпрос, свързан с това.

И така, сеансът продължаваше, докато младият принц навлизаше в тържествената градина, където Лира, неговата непозната, с ясното си чело и завързаната на опашка коса, с бялата си ленена рокля с множество плисета, стоеше и разлистваше страниците на вестник, един от първите публикувани в древния свят, който, макар и отпечатан преди около година, все още съдържаше повече новини, отколкото някои хора научават през целия си живот.

Съжалявам, но не можем да продължим. *Какво е това — прекъсване ли?* Не, това е част от приказката, глупако. *Тогава кой говори?* Продължи да опитваш и ще узнаеш. Аз съм Лимюъл П. Благърт. *Съжалявам, в момента няма място за нови образи, махай се, моля те.* Добре, ще се махна и ще взема със себе си цялата история. *Защо възприемаш такъв подход? Да не искаш да разкажеш сам приказката, високомерен дух такъв!*

Гледайте и внимавайте дали аз продължавам да го правя. М-да. Персей. Това бе името му. Отиде да срещне онова гадже Лира, която току-що бе получила сума пари от имението на баща си в Сицилия. Не знам какво точно се е случило със старика. Казват, че в Сицилия имало вход към Града на мъртвите. Може би е минал през него, какъвто е разсеян.

Персей прецени, че това му бе предостатъчно. Въпрос на мига бе да се отърве от враждебния разказвач. След като го стори, Персей се обърна и й рече:

— Искаш ли да отидем на едно парти с изненади?

— Разбира се — отвърна Лира. — Стига там да получа възможността да срещна някого, когото не бива да срещам, и така да разкъсам на парчета нормалната тъкан на събитията.

— Ти си храбро момиче — каза Персей. — Нали виждаш, имам такъв проблем: налага се да направя нещо, което ми е предречено, ала съм изгубил някъде причините си за това.

— Мисля, че знам какъв е проблемът — каза Лира. — Липсва трупът. Това е, нали?

— Да. И колчанът ми е изпразнен, няма стрели.

Те се вгледаха един в друг. Втренчено.

— Обзалагам се, че не са останали пари — каза след малко Лира.

— Да, и даже знам защо — каза Персей. — Защото финансовата ни подкрепа бе неочаквано и мистериозно оттеглена.

— Мислех, че ги бяхме инвестирали в сигурен фонд — рече Лира.

— Човек не може да има доверие на никого от тях — каза Персей.

— Разорени! — учуди се Лира. — Колко гадно! Как могат да очакват от мен да продължа?

— Предполагам, че това не ги интересува особено.

— Но това е несправедливо! Не получих никакъв шанс.

— Изобрази бързо нещо — предложи Персей.

Лири се впусна в танц степ. След това премина в танц с лента, движеше се грациозно сред виещата се ивица плат. Този танц бе последван от друг, с пердета, с висящи тъкани в светли тонове. И завърши с неизбежния танц на лозата.

— Това бе страхотно — каза аплодиращият я Персей.

— Благодаря — отвърна Лира. — Но сега се нуждая от душ и от преобличане.

— Намираме се в тържествените градини на двореца — каза Персей. — Тук няма души.

— А в някое съседно помещение? — попита с надежда Лира.

Персей се огледа.

— Май нямаме съседни помещения.

— Тогава сме попаднали в капан.

Точно тогава се разнесе стържещ звук от покрива.

— Може би ще трябва да запазим тези проникателни съмнения за себе си — рече Персей. — Изглежда, предизвикахме някаква беда.

Двамата младежи се взряха в покрива. В него се появиха пукнатини. Отначало бяха малки, но бавно-бавно започнаха да се разширяват.

Още се разширяваха.

И още.

— Така ли ще стоим и ще гледаме как растат пукнатините? — възкликна Лира.

— Не ме питай, не аз съм режисьорът — каза Персей.

Точно тогава се появи конят. А малко подир това бе открита бременността. При това в най-неприятния възможен момент за древния свят. Беше толкова неубедително, колкото и пирът на Трималхион^[4]. В галерията вилнееше буйна клоунада и Персей се вгледа да потърси нова илюзия. Не знаеше какво да прави с Лира. Тази среща на сляпо изобщо не сработи добре. Странно, но така става понякога. А Мери Джейн, скрита зад завеса в класическия коридор, който водеше до безкрай към лишеното от слънце море, го ухапа по палеца и се изкикоти — ето, сега ще привнесем малко местен колорит, благодарение на приятелски настроените производители на грейпфрути, които ви доставят всичко необходимо, тъй че, щете не щете, ще купувате онова, с което разполагат.

Защото мигът на събуждането, изглежда, бе настъпил тъкмо навреме. И тъй, съществуващото на леглото отвори очи, премигна веднъж-дваж, претърколи се, опита се да възвърне силата на сетивата си, потърси начин да се самоидентифицира.

— Когато бъде погледнато в ретроспектива, всичко ще придобие смисъл — дочу се нечий глас.

— Добре — рече, — но това засега не ми върши много работа.

— Нека ти разправа за къщата на барда — каза тя. — Не че ще ти донесе кой знае каква полза. Но едно преживяване, от което ти настръхва кожата, си струва да забавиш темпото, не мислиш ли?

Той се насили да се изправи до седнало положение. Гол до кръста. С блеснало от пот тяло. Осветен от лъч с цвят на презрял

портокал. А мъжът в униформа се бе надвесил над него с цигара в уста, сключил длани около ръкохватките — *там*, в тъмната стая с единствения прожектор и задължителния мирис на страх, който витаеше във въздуха. Да, той отново бе попаднал *там*. Колко жалко. Защото сега му предстоеше кошмарното изживяване, при което щеше да яде червеи и други подобни неща, преди да се случи още нещо. Или поне това му бяха внушили да вярва.

---

[1] Акант (арх.) — вид орнамент. — Бел.прев. ↑

[2] Дезидератум (лат.) — нещо липсващо, желано, търсено. — Бел.прев. ↑

[3] Auslander (нем.) — чужденец. — Бел.прев. ↑

[4] Трималхион — герой от „Сатирикон“ на Петроний. — Бел.ред. ↑

ИСТОРИЯ ЧЕТВЪРТА ДЖОРДЖ И КУТИИТЕ

Странна беше тази случка с Джордж и кутиите. Той никога преди това не ги бе забелязвал, ала тогава с нещо привлякоха вниманието му — нещо толкова незначително, че той вече не помнеше какво точно бе то — освен че си спомни усещането за нещо като силна малтийска треска; моля, извинете непростимия начин, по който това изречение, тъй да се каже, си върти опашката — е, ами това промени всичко.

Джордж бе мислил много за подобни явления напоследък. Или поне той си мислеше, че е напоследък. Мъчно му бе да си спомни какво си бе мислил, без да е получил определено доказателство, че дори е съществувал преди този миг, когато, образно казано, отвори очи и видя кутиите.

Отначало изглежда бяха само няколко, ала бяха пръснати навсякъде. Джордж си мислеше, че мястото е само по себе си интересно — стига да не го сметнеш за отегчително. Всичко бе въпрос на настроение. Търсете вина във влиянието на луната.

Стаята, в която бяха кутиите, досущ като много други, бе с кутиеобразна форма, ала с удивителни изображения на стените на височината на кръста — или където тази височина би трябвало да бъде, ако погледът на Джордж не бе вторачен в кутиите.

И сега, след като ги забеляза, той не знаеше какво да прави с новото си наблюдение, или по-скоро, знаеше много добре, но не искаше все още да признае това си познание пред самия себе си. Защото нали знаете как е, когато току-що сте вечеряли най-спокойно, както всеки друг път, иска ви се да подремнете, а това може да продължи с години, и макар да заклеявявате леността си, все пак не ви се иска достатъчно силно да си вдигнете разпльокания задник и да направите онова, което кутиите подсказват.

— Извинете ме, но кой е пътят за град Виндърмиър — рече голямата жълта тиква, веднага след като излезе от първата кутия на

тънките си крачета. Имам предвид нейните тънки крачета, а не на кутията.

Джордж си помисли, че бе удивително една тиква да може да говори. Ала дълбоко, най-дълбоко в себе си той бе малко разочарован. Много добре знаеше, разбира се, колко смайващо бе да чуеш тиква да говори. Макар да бе наясно, че в някои индиански религии тиквата взема участие в доста неща, дори понякога смешно участие. Малко ли бяха историите за тиквите-мошеници?

Той изчака да види дали тиквата ще повтори въпроса си. Не го направи, което означаваше, че не биваше да бъде приемана насериозно. Имам предвид, че можете да я приемете насериозно, ако сте склонен да го сторите. Но едва ли ще ви се удаде да отгатнете по кои точно правила ще се развие случката. В началото още имате избор. Това означава, че можете да се оттеглите и да пратите ситуацията по дяволите. Все едно да стоите на брега и махате на отлитащите чайки на времето. Това е моментът, току преди действието наистина да е започнало, онзи кратък период на затишие, преди Джордж да бъде обвързан с необичайните подробности, които определиха живота му. Дори и кутиите още не съществуваха със сигурност.

Е, помисли си Джордж, да приемем, че ги има. Но би могло и да ги няма.

Това определи началото на следващия етап, защото онова, което трябваше да се разгърне оттук нататък, бе въпрос на ситуация.

Интересно е да се отбележи за кутиите, че те излъчваха оттенък на фалшивост. Онези с прави ъгли изглеждаха нормални, ала някои от другите имаха конуси и хълмнатини, подпори и полусфери, колони и балюстради, както и множество други форми. Джордж бе чувал за неправилните геометрични тела, ала тук нещата отиваха твърде далеч. Изглежда нямаше никаква разумна причина за такава степен на украса. Ако това изобщо бе украса, освен ако по някакъв чудовищен многоизмерен начин украсата всъщност не бе структурата.

Нямаше смисъл да се безпокои за подобни дреболии. Джордж реши, че е без значение какви форми придобиваха кутиите. Или какви форми бяха добили. Това нехайство щеше по-късно да има сериозни последствия, когато се сблъска с пресечените конуси. Ала това щеше да стане по-късно, ако изобщо станеше.

Джордж си помисли колко красиво е да се носи в огрения от слънцето океан, където малките вълнички сякаш танцуват, а кутиите се обръщат и им правят старомодни реверанси. Но всъщност не беше така. Джордж си го представи, за да се забавлява. Понякога правеше това. Когато плаваш в топло, огряно от слънцето море, без никаква грижа на този свят, е неустоймо да си разказваш приказки, за да минава неумолимото време.

Бяха чудесни мигове и Джордж им се наслаждаваше. Какво би могло да бъде по-хубаво от това? Очевидно — нищо. Така става, когато на човек понякога му се приисква нещо малко по-различно. Просто да се престори, че нещо е такова, каквото всъщност не е. Не всеки би могъл да разбере това. Джордж обаче се справяше, иначе би му се наложило да изразходва маса енергия, за да си въобрази, че стаята е въображаема, а океанът — истински. Нямаше причина обаче защо това да бъде така, след като, доколкото се отнасяше до Джордж, океанът и стаята бяха еднакво разумно обясними.

Обляното в слънце море бе хубаво, ала не можеше да трае вечно. То би могло да съществува колкото и да е, но дори и това да бяха хиляда години, споменът щеше да го съхрани като един-единствен епизод. След като си видял една вълна, значи си ги видял всичките. Слънчевите лъчи, които изпъстрят водите, са прекрасни, ала след като си гледал достатъчно дълго, закопняваш за едноцветност. Хубавото си е хубаво, ала понякога трябва да загребеш и да се заловиш за една от кутиите.

Джордж не разполагаше с някакъв критерий, по който да избере дадена кутия вместо друга. Просто му бе хрумнала идеята да се лепне за някоя. Помисли си, че би могло да бъде забавно. Ала за коя именно? За най-близката, естествено. Тя бе голяма, на сини и жълти ивици, с криле и клюн. Това, разбира се, не бяха истински криле и клюн; тук става дума за кутия, нещо, което е направено така, че да има криле и клюн. Джордж бе твърде сигурен по този въпрос. Ала подмина първата кутия, защото му се видя подозрителна. А и не представляваше трудност да преплава до кутията след нея, една хубаво украсена кутия с по-скромен външен вид. Или поне така изглеждаше, докато Джордж не посегна и не я преобърна. После, след като се разкри дъното ѝ, той вече знаеше, че нещата можеха да станат много интересни, разбра го мигновено, защото дъното ѝ бе необичайно.

И какво бе необичайното на тази кутия? Ами, първо, масата ѝ от нелепо струпани тръбни форми не бе привична за окото. А и имаше различни напречници, които свързваха тръбовидните ѝ елементи с различни размери. Чувал ли е някой изобщо за кутия с тръбовидни елементи? Макар че една тръбовидна кутия по никакъв начин не е невъзможна.

Той се опита с всички сили да не обръща внимание на дъното ѝ, преструвайки се пред себе си, че нищо не разбира. Джордж винаги бе знаел, че съществуват някои неща, които е най-добре да не разбираш. Защото за да ги разбереш, щеше да означава да ги разбереш погрешно. А като ги разбереш грешно, придобиваш изцяло по-различен поглед към нещата. Това именно трябваше да избягва в името на своето спокойствие.

Защо да гледаш на нещата по друг начин, освен по правилния? Не струват ли нещо спокойствието и уюта ни? Защо да се напругаме и да се потим на греблата, след като...

Извинете ме, отнесох се. Както и Джордж се отнесе за кутията.

Вътре в нея нещата бяха доста по-различни, отколкото отпърво си ги бе представял. Забавно е, но човек си мисли, че знае как би изглеждала вътрешността на една кутия. Но след това влизате в някоя и откривате, че е напълно различна. Или, може би, не напълно, има някои сходства; но няма все да тъпчем на едно място, надявам се, можем да приемем пряк курс сред масата кутии, които задръстват напредъка към оная лелеяна цел (дезидератума), чието име не бихме изrekli, дори и да го знаехме. За щастие незнанието ни е сигурна гаранция, че няма да го назовем.

Долу-горе по това време Джордж откри, че можеше да бъде смятан и за Ендикот. Това на първо време изглеждаше съвсем просто, ала все пак водеше до непосредствени недоразумения. Първо, дали Ендикот бе фамилно или лично име? Без да се задълбаваме твърде — тъй като нашите истински грижи са други — можем да кажем, че при обичайното ни отношение към нещата, дори и на място като това, името Ендикот може да бъде разбирано двояко. Древните християни са открили същото, когато са загивали на арената. Или може би императорът го е открил? Това засяга някой от тях; Джордж го знаеше, защото формата на метафората се бе набила в главата му и бе оставила

временно, ала докато траеше — много постоянно усещане на потиснатост от точното съдържание на метафората.

В този момент Джордж не разполагаше с различните жизненоважни съставки, необходими му, за да завърши фигурата на речта, да се присъедини към танца, да запее в ангелския хор, ала той знаеше достатъчно, за да употреби всичко под ръка, като например обикновено парче плат или разрушения храм на планинския склон. Тези неща не се интересуват къде ще попаднат. Джордж реши да изостави цялата тази работа. Освен това имаше твърде ограничен избор, след като тъкмо тогава, точно в онзи миг, в онзи скок и сблъскване във времето, се случи нещо, което, ако го бе обмислил предварително, щеше да прецени като безпрецедентно.

Такива неща се случват от време на време, но ние ги пренебрегваме, заети да осигурим насъщния. Няма две мнения — океанът, блещукащият на слънцето океан, който изглеждаше толкова истински и вечен, щеше да се озове в ужасното, безпредметно минало и точно тъй и стана. Това бе в съзвучие със случващото се ново нещо.

Трябваше му минута време, за да осъзнае какво ставаше. Това не е нерезонно, нали? И на вас ще ви потрябва минута, ако изведнъж ви изстрелят в някоя ситуация. Необходимо е време, за да се вникне какво означава дори една фраза от типа на „мигновено възмездие.“ Или пък за какво загатва. Имам предвид — в метафоричен смисъл. Ендикот дори не знаеше дали му бе дошло на акъла за първи път, ала реши да си позволи известно съмнение. Плащаха му да прави тъкмо това, тъй че от какво да се срамува? Какво значение има, по дяволите, опитваше се да обясни той на приятелите си в бара, или поне приемаме, че са били неговите приятели. Те си приличаха с него. По-набити бяха, обаче. Ендикот бе твърдо решен да е слаб. Джак Сплат^[1], ето как го наричаха те. Не бе много любезно, ако питате мен, но знаете какви стават понякога мъжете.

Какво ли не се случва. Особено вечер, когато слизаме до брега, за да приберем кутиите. И стаите. Да, понякога на брега изплуват кутии, понякога — стаи. Предполагаме, че са свързани едни с други. Но може да е погрешно да приемем, че стаите са породили кутиите. Природата е по-хитра от това допускане.

Основният въпрос на задаващата се история по онова време изобщо не стоеше на дневен ред. Хората бяха доволни такива, каквито

бяха. Водеха посредствен и почтен живот, какъвто скоро няма да видим.

А пък беше хубаво — там на брега, да събираме кутии и понякога някоя и друга стая. От разговорите между мъже и жени се получаваха магически настроения. Пикниците бяха забележителни с мешаните си салати. Това бяха наистина салатени дни!

Дори тогава възникваха пропуски. Но ние невинаги разбирахме кое бе пропуск и кое — промеждутък.

Джак Сплат. Представете си само да се наричате така. Или Джак Сплот. Още по-лошо. Младите са толкова груби. Особено тук, в тази наскоро заселена земя, където всичко над десетгодишна възраст се смята за паметник. Не че не сме благодарни, загдето сме тук.

Същата вечер Ендикот изпитваше безпокойство, докато клечеше на брега пред колибата си. Това бе доста стандартна на вид колиба, в която имаше обикновения набор кухненски пособия. По онова време нямаше домашни машини и жените вършеха всичката работа. Поне Ендикот допускаше, че бяха жени.

Първата от неприятностите възникна малко след това, а те започнаха тъй тихо, че човек не би си помислил, че ставаше нещо не на място. Освен ако не сте били по-наясно с езотеричното значение на пресечените конуси, отколкото ние, когато те започнаха да се появяват от начало по полетата ни.

Повече от всичко ни безпокояха техните отвратителни черти. И малките им мръсни усти. Макар всички до един да носеха китари, никой никога не ги чу да свирят. Предположихме, че в отговорите им се съдържа хитрост, твърде дълбока, за да я разберем.

— Къде отиваш?

— Долу, да видя пресечените конуси. Искаш ли да дойдеш?

— Бих искал, но не мога сега. Но защо не им отнесеш тази кошница с диалози?

— А-а, това е обичайният плод, който берете в гората на думите. Нищо особено на вид. Не е нещо, с което можеш да нахраниш дете. Нищо няма да излезе от това. Знаеш какво имам предвид.

Колкото повече го слушах, толкова повече се изпълвах с подозрения. Той ставаше учудващо бърбърив за човек, който миг преди това не бе проявявал подобна тенденция.

— Чуй ме — рекох, — може би ти трябва да отидеш.

— Името ми е Джордж — отвърна.

В старата мислителница прозвъня предупредителен звънец. Не бях го питал изобщо! Този Джордж — как само мразех името, а това бе преди още да го срещна, или може би малко след това. И ето го — да ми казва името си. Сякаш очакваше да остане. Той и торбата му, пълна с диалози.

— По-добре да не бях я донесъл. Доста е лепкава.

— Престани — рекох и бързешком затворих торбата. Ако има нещо, което човек не желае, то е да му излизат диалози от пробита чанта. И не само това...

— Освен тази причина има и други.

— Престани! — троснах се.

Ала диалозите изтичаха от дупката в торбата, а някои от тях изобщо не исках да слушам.

— Сирените на Франция напоследък са доста унили, с техните дълги дрехи и тогава аз му казах...

Това бе непоносимо — да досаждаш не само с диалог, но и с диалог в диалога. Тук може да сме малко наивни и да не сме свикнали с градските обичаи, но забелязваме оформящия се безкраен регрес, когато се появи на културния хоризонт. Тъй да се каже. Всъщност съзрях сега нещо свършено фалшиво в произходящото.

Този Джордж се беше представил, но не бе представил мен. Може би си мислеше, че аз ще го сторя сам, ала не вземаше предвид декора на ситуацията, благоприличието, моралните изисквания.

— По-скоро ще целуна смачкана хлебарка, отколкото да се представя сам.

Тази реплика ми прозвуча като натрапена отвън. Разбира се, не бях я изрекъл, слава Богу. Тя бе изтекла от торбата с диалози.

Сега, като си мисля за това, този приятел Джордж носеше торбата в кутия. Да, разбира се, това трябваше да е прочутият Джордж с кутиите! Ще призная, че това вече бе по-различно.

Колкото повече мислех за Джордж, толкова по-малко го харесвах. Не че го познавах и не че всъщност бях прекарал достатъчно време в мислене за него. Нещата стават далеч по-набързо. Знаете как става това вътрешно. Погледнете някого и си формирате мнение. Бедата е там, че не знаете нищо друго. Това ви притеснява. А по правилата на играта трябва да има още нещо.

— За да се избегне солипсистичната^[2] позиция ли?

— Точно така.

Понякога дори случайните думи от една торба с диалози може по тайнствен начин почти да придобият смисъл.

Аз крачех, нали разбирате, а думите продължаваха да изтичат от торбата, която Джордж ми бе дал да предам на пресечените конуси.

Ала нещо вътре у мен — това е словесна фигура, която, както се досещате, би могла да бъде и навсякъде извън мен — протестираше.

— За какво са ни потрябвали тези конуси?

— Не виждаш ли, че не те са същественото? Те дори не са стигнали до етапа да бъдат условни. Знаеш ли какво получавах, когато прибързвах в предварителния стадий? Нещо съвсем слабо и неубедително.

— Бедата с появата на този Джордж е, че той постави въпроса за решения, които мислех, че биха могли спокойно да бъдат отложени за известно време. За доста време всъщност.

— Всъщност, всъщност, всъщност...

Закрачих по-бързо. Течът от торбата ставаше все по-лош.

— А ти се боиш от липсата на смисъл, нали? Всеки се бои от него. Защото безсмислието се появява най-често в цялото великолепие на своята неприложимост за момента, а тези му качества се оценяват от хората по-късно. След като бъде задействан механизмът за възприятие.

Обясниха ми всичко това доста подробно. Отначало получавате обекта на възприятието. Той може да приеме всякакъв образ или форма — бухалка за крикет, бумеранг, три портокала, добрият хумор на приятели. Каквото и да е. Не съм изчерпателен по понятна причина, защото всичко може да бъде обект на възприятие.

После, след като в главата ни се е появил обектът на възприятието и е постоял в рамките на онзи милиметър от наносекундата, който се изисква, за да се установи като нещо с удобно поведение, тогава в нас щраква и се задвижва механизмът на възприемане. Някои казват, че самото възприятие се разцепва, дихотомизира се на две части — на възприятие и на перцептор.

— В този перцептор има нещо римско, нали?

Игнорирах бърборенето от торбата с диалозите. Бях решил твърдо да не отивам да видя пресечените конуси. Дори без да ги

виждам, знаех, че нямаше да имам нищо общо с тях. Страшно се нуждаех от нещо с формата на добре тапицирано меко кресло. Търсех някакво меко и удобно понятие, за предпочитане на ивици, което да не подлежи на пропадане и продължава да стои на малките си крачета.

Ето какво става по-нататък, както се твърди: възприятието се проявява, след това се разделя на възприятие и перцептор. После на земята се появяват цветя и ние ставаме свидетели на раждането на блуса. Не, присмивайте се, ако щете, но мога да ви уверя, че съвсем не е смешно. Да продължим напред. Не мисля, че в момента очите ми са отворени, тъй като не мога да видя нищо. Не че нещата не се появяват. Те проблясват изведнъж и ми е дяволски трудно да ги потуша. Но какво да правя с алуминиев патронташ или с брониран самоход, или с яйцевиден гребен на вълната? Ей такива са нещата, които се появяват — защото перцепциите рядко се появяват самички; те се комбинират с други представи, а това, разбира се, създава разнообразието на перцептора, т.е. вас, мен и нея.

Имаше и друга част след това, но аз не исках още да знам за нея. Всъщност имах чувството, че знаех вече изключително много и че бе време да започна да забравям по малко. Реших да започна да забравям Джордж. Но, естествено, мислех си го, без да имам предвид кутиите, тези проклетни неща, целите в ивици и изпъкналости, ала странно неосезаеми и някак си вълнообразни на всичко отгоре, тези мрачни видения, които намекваха и скриваха онова, което лежеше пред нас — ето че отново изречението е оставено да протегне напред пипалцата си и да се опитва да се залови за нещо, за каквото и да е, за да може да се добере до сигурно пристанище. Поне такава изглежда идеята. Идеята на кутиите, тези контейнери на неизказаното, както и на други, по-материални същности.

Ала от кутиите все още не излизаха никакви материални неща. Мисля, че можем да сме доволни от това.

— Напълно вярно. И бездруго един диалог от торба с диалози си е лошо само по себе си.

Течът от торбата ставаше все по-силен.

— Дяволски прав си, че течът става по-силен и аз съм тук да ти кажа, че си съвсем глух, ако не долавяш фалша на хора, който незабелязано пее сега в ушите ти.

Успях да вържа на възел дъното на торбата и така поне временно прекъснах засилващия се порой от думи. Това, че, както изглежда, имаха смисъл, още повече влошаваше положението. Какво по-кофти може да има от думи, които изглежда имат смисъл, но нямат? Ами всички знаем отговора, ала можем да го избегнем с малко усилие.

Напоследък никак не ми се умираше. Никога не бях очаквал толкова да се ядосам, че да попадна в клиниката. Искам да благодаря на лекарите след всичко станало. Вие ме накарахте да се почувствам повече от уютно. Знаем, че ви се е наложило да влезете в моята халюцинация, за да я направите безвредна за мен. Знаейки това, съм в състояние да понеса тия безсмислици с кутии, стаи и обляно в слънце море.

Струва ми се, че някой от екипа ви го нарече „пускане на слюнка“. Или само го спомена. Подобна терминология не ме изпълва с възторг, ясно ви е какво имам предвид.

Спомням си, че, преди да се озова тук, се намирах на съвсем различно място. Спомням си и за други места. Там бяха Фани и Макс и чичо Хари^[3]. Колко мили бяха всички те! Особено ми липсва двусмислената усмивчица на чичо Хари, когато си мислеше, че не го гледате. А имаше и нещо за чифт обувки. Всичко се връща в паметта ми парченце по парченце. А също и старият Ерик, мисля, че и той бе толкова изненадан, колкото всички нас, когато разбра, че пистолетът бе зареден. Тук той излиза от малко хиперболизирана ситуация и се намира въввлечен в явайската революция. Това бе малко след като Лил го бе зарязала и бе отишла в Шанхай да отвори „Червения петел“.

По онова време още ги имаше старите ветроходни клипери. Само че ги наричаха крипери. Типичното за белите хора объркване. Те никога не са чували за торби с диалози. Имаше обаче нещо у тези хора. Някакъв нюанс на съмнение. Не, не мисля, че можете да знаете какво имам предвид, тъй като и аз самият не знам. То е нещо повече от подсвирване в мрака. Дали да не го разкъсам на парчета. Да изтръгна направо червения му кървящ език, тъй да се каже. Кой ще забележи?

Пресечените конуси бяха там преди кутиите. Мисля, че не може да има съмнение за това. Трябва да започнем отнякъде. Затова започваме от ерата на невинността, когато пресечените конуси не знаеха собственото си име и смятаха, че е естествено всички да бъдат боядисани в синьо. Знаем, че продължавам да се въртя около темата, но

и вие бихте го сторили, ако обстоятелствата за живота ви бяха публикувани в чуждо време, както бе станало с моите.

— Някой тук изтърва юздите.

Това дойде от теча на диалоговата торба.

— Млъкни. Опитваме се да продължим. Отвъд пресечените конуси. Не ни затруднявай повече, и без това не ни е лесно.

Някакво усещане за нарушено равновесие, накланяне надясно, ръката ти като махало, нещо като от най-страшния кошмар на Айфел за кулата. Знам, че обещах да не споменавам повече Айфел, но какво да правя; всички сме хора, нали така?

Джордж най-сетне успя да натика кутиите обратно в стаята. Наложил се известно дърпане и бутане, защото някои от кутиите бяха по-големи, отколкото ги помнеше преди. Изглежда бе възможно по време на отсъствието му да бяха пораснали, макар да беше абсурдно, или някой да е заменил по-малките кутии с по-големи, което бе невероятно, тъй като тук нямаше никой друг, а само Джордж и спомените му за безименния разказвач, който се бе опитал да направи нещо ужасно — трудно бе да си спомни какво, винаги възникват нови катастрофи, които те карат да забравиш бедствията от миналото. Като сега.

Джордж едва успя да прибере всички кутии в стаята, когато мъжът, наричаш себе си Мандрейк, се завърна.

— Прибра ли ги всичките?

— Да, Мандрейк.

— Предполагам, че си имал затруднения с някои от тях.

— Да, Мандрейк.

— Но въпреки това успя, нали?

— Да, Мандрейк.

Той бе висок мъж, този Мандрейк, и през повечето време бе почти винаги гладко избръснат. Макар да беше уникален сам по себе си, съответстваше напълно на образа.

Странно е с новите хора — в първия миг изглеждат немислими, а в следващия вече става тъй, сякаш са били винаги там. Така беше и с Мандрейк. Това не бе истинското му име, разбира се. Човек не би могъл да очаква да използва истинското си име, след като идва от Провинция Двина в държава, която е изцяло обградена от други

държави. Нека я наречем У, макар да е почти очевидно коя държава имам предвид. Това е достатъчно подсказване.

Животът си течеше тихо и кротко в У или L, както я наричаха жителите ѝ. Провинция Двина бе най-отдалечената, най-далеко от Бог и от Париж, провинция, която до последно изключват от сметките си.

Тя бе доста старомоден район. В селото В още носеха цървули. С кръстосани повои. Мъжете още ловуваха с лъкове. Селските оркестри изпълняваха големи парчета сладникава чалга. Но, разбира се, човек не може да очаква да намери на подобно място изискаността на големите градове.

Поетът G определено не очакваше това. Той също изобщо не очакваше и дъждът да престане. Знаеше, че това трябва да стане някога, но защо, всъщност? Поетът G закусваше в салона. Той бе единственият гост на хотел G von Fch, защото още не беше настъпил туристическият сезон. Всички туристи бяха заминали по места, където сезонът бе подходящ за тях. Най-вероятно. Отвъд границата — в Балдисблат, на ски по хартиената планина. На юг — в Гранслайвия, където сезонът на свиренето с рогове и на ябълковите пити бе в разгара си.

Това напълно удовлетворяваше поета G. Той предпочиташе усамотението. Не съвсем, разбира се, но достатъчно, за да направи от това приказка. Ще излезе сутринта, след като е закусил на малката тераса в стаята си, с изглед към игрището за крокет и фронтоната в стил „джай-лай.“ Ще си посрѣбва кафето с мляко и ще слуша писукането на папагалите. За такива поне смяташе големите, красиво нашарени птици с малки галошки. „Обувчиците“ изглежда бяха присъщи на някаква местна птича разновидност.

Мисля споменах вече, че селото бе разположено върху разделителната линия между два сектора. Това обикновено не вредеше никому. Но природата понякога беше непредсказуема. Тогава срещате случайно римски пехотен легион и ако нямате какво друго да правите този ден, ги отвеждате до границата. Това никого не учудва. Шокът е добра одежда, зад която се скрива безизходицата. Извинете, докторът каза, че е дошло време да взема лекарството си. Ще приключи с тези уединения някой друг път и тогава, Джордж, имам изненада за теб.

Джордж се поизправи, както бе седнал. Това в никакъв случай не бе лесно. Той затвори кутията и я отместил настрани.

Опита да отвори вратата, но тя не поддаде. Ако бъдем по-точни — не се отвори. Той седна отново на пейката. След малко вдигна глава и забеляза жената, която бе седнала на стола с изправена облегалка срещу него. Не беше на повече от двацет или петдесет години и имаше руса или бяла коса, в зависимост на коя от двете възрасти беше.

Джордж усети, че се опитва да погледне спокойно на тези си наблюдения. Знаеше, че скоро щеше да дойде неговият ред. Помисли си да опита отново вратата, но после реши, че едва ли нещо би могло да се промени в толкова малък отрязък от време.

Жената изглеждаше повече като момиче, отколкото като възрастна жена, и това бе прието с консенсус. Джордж забеляза, че тя държеше под око другата врата — онази, през която бе излязъл полицаят, като я затръшна яко подире си и се чу онова леко изщракване на бравата.

Да, двете врати — единият изход, през който бе влязъл Джордж, и другият — през който бе излязъл полицаят. Това изглеждаше сигурно. А след това Джордж забеляза кутията в скута си.

Мислеше си, че се бе избавил от всички. Но тази някак си се бе залепила за него. Странно, защото бе останал с впечатлението, че ги бе продал на ниския дебел мъж с тежки гумени ботуши — щурмови ботуши, както ги наричат моряците. Не, май бе някой друг. Джордж реши, че ще е най-добре да спре да мисли за това. Започваше да се обърква. Ала объркването не се дължеше на случващото се. Туй му се струваше пределно ясно. Дължеше се на събитията от предишните два дни, които му откриха гледки от по-спокойни времена.

Към зазоряване сънят започна да се разсейва. Отпътувате от сънища, които малко преди това са били ваша неоспорима територия. Сега обаче реалността на съня започва да се разкъсва от проблясъци на друга реалност. Наричате я така, макар да не сте сигурни, че има повече от една реалност. Просто тъй изглежда, когато сънят започва да избледнява, когато за пръв път усещате, че предстои този уютен свят на сънищата да ви бъде отнет.

И какво ще го замени? Преди да си спомните за ситуацията на не сънуване, има миг, в който приемате себе си за непознат, за човек, който никога дотогава не е чувал за онова, дето го очаква.

В един миг виждате живота си като нещо необяснимо и чуждо. Това е, преди да ви връхлети пълноводният прилив на събуждането,

преди да сте се разбудили напълно, за да се озовете отново в онзи образ, в който навярно сте били вчера и много дни преди това. Това е вашият живот, но още не го чувствате такъв. Все още това състояние ви изглежда временно. В този миг ви е обгърнала някаква подобна на мембрана кожа и вие се превръщате в живо и дишащо същество. Това е миг, в който съществува възможността да се сдобиеете със свобода, защото само тогава сте на командния пулт на собствения си живот, който е като локомотив, понесъл се по многобройните линии в изпъстрения със стрелки маневрен район на света. Вие гледате напред, докато летите, ала не можете да изберете към коя линия ще ви прехвърли стрелката. Те връхлитат прекалено бързо; преди да имате време да помислите, вие вече сте избрали.

Ала в мига на събуждането все още има възможност да се промени тази метафора, изправяща ви пред избора на някоя от безбройните нишки на живота, които се кълбят пред вас.

Вие прекарвате години в напъни да уловите този миг. И макар през повечето време да не помните какво точно търсите, нещо у вас, което хем е, хем не е вашето аз, си съществува, има го и то опитва, опитва...

Това опитване няма почти нищо общо с яснотата на съзнанието. Ако има яснота, то тя ще бъде твърде заслепяваща. Законите на драматургията не ви позволяват да съзрете заговора, преди да сте въввлечени в него. Не можете да се взирате напред, а тъкмо това е желанието ви, защото онова, което ви е под носа, няма смисъл.

Точно така му се стори на Джордж, когато чу изтракването на ключа в бравата и веселия глас на Том, тъмничаря:

— Хайде, събуждай се, вдигай се и жизнерадостно срещай новия ден!

Том бе истински чешит. Изглеждаше създаден за нещо поизискано от онова, което всъщност вършеше. Беше весел, дори ироничен. Той отвори вратата на килията и пристъпи вътре. Не беше въоръжен. На Джордж му бяха казали, че никога не въоръжавали вътрешната стража, в случай че някой от затворниците се побърка и реши да ѝ отнеме оръжията.

Ала мисълта да надделе над Том не си струваше дори обсъждането. Том бе едър, силен, природно надарен атлет. Докато Джордж бе отслабнал поради затворничеството си. Това не си

проличава веднага — как може да ти се отрази прекараното в килията време — но след известен период няма как да не го забележиш.

— Как сме днес? — попита Том, докато бързо крачеше из килията и правеше стъпка по стъпка всекидневната си инспекция. Държеше поставка за писане с привързан с оръфано въженце към нея молив. Върху поставката имаше купчина печатни формуляри. Срещу текстовете имаше кутийки за попълване. Джордж успя да хвърли веднъж или дважд поглед върху формулярите, но не можа да прочете въпросите. Те бяха написани на някакъв непонятен нему език. Буквите бяха същите, като на собствения език на Джордж, ала думите — пффслтс, цинкоерним, флаксокон — той не бе чувал никога. Затова не бе ясно какво искаше Том тъмничаря.

Беше лесно обаче да се види какво върши. Той обикаляше килията, почукваше по различни места, след това проверяваше някоя кутийка, сетне повдигаше стола, подрусваше се веднъж или дважд на леглото, завърташе крана на чешмата и поставяше пръст под струята — после всичко това се отбелязваше в кутийките.

Тъкмо когато приключваше, Джордж започна да усеща първото си опасение за деня.

Понеже Том се забавяше с приближаването на края на списъка си, Джордж придоби чувството, че той не искаше да стигне до края, не искаше да премине към следващия етап, който може би не одобряваше. Макар да бе също толкова възможно да го одобрява напълно, но да му е било възложено да наподобява нежелание, за да въвлече затворника в правенето на предателски изявления. Способни бяха на подобни гадости, бяха дяволски изчадия.

— Тази килия изглежда наред — рече Том. — А сега да се заемем с теб.

Тъкмо от това се страхуваше Джордж. Повдигна и двете си вежди.

— С мен ли? — попита той, преструвайки се, че е в неведение. Или поне това сякаш искаше да каже изражението му — като се вземе предвид лекото свиване на раменете и леко загадъчното изкривяване на устните.

— Онова, което трябва да се запитаме, е колко дълго трябва да останеш тук? — рече Том.

— Същото се питах и аз — рече Джордж, защото то му хрумна, макар изобщо да не се бе питал за подобни неща.

— Е, това зависи от теб — рече Том. — Предполагам го знаеш.

— О, разбира се — отвърна Джордж.

Знаеше, че Том лъже. Неговият престой там бе нещо, напълно извън контрола му. Хитро бе от тяхна страна да се преструват, че зависело от него. Така на затворниците им затягаха гайката с още един оборот, с още един инч обираха винча, за да ги убедят, че самите те управляват съдбините си. Сякаш розовите фламинги имаха грижата по въпроса!

Джордж обаче си даде труда да не изрича всичко това гласно. Все още му бяха останали ресурси, няколко места, където тъмничарите и попечителите му не можеха да припарят, за чието съществуване може би дори не подозираха.

— Ето виж — рече Том. Вдигна ключовете и ги пусна в краката на Джордж. — От теб зависи.

Обърна се и излезе, като остави вратата на килията отворена. Съвсем небрежно.

Или поне на пръв поглед изглеждаше така. Това представление на невинно доверие, или го наричайте както си щете, бе един от най-жестоките им номера. Да, вратата бе отворена. А ако пристъпиш навън? Джордж със сигурност нямаше никакво намерение да открива какво би се случило, ако излезеше навън.

След като Том напусна, след като последното ехо от стъпките му заглъхна, Джордж се наведе през прага на килията и затвори вратата. Нямаше да се остави да го обвиняват, че я е отворил.

И той знаеше това-онова, затворниците винаги знаят: тук се позволяваше известна волност, но тя бе само привидна. Всъщност властите правеха всичко възможно да я ликвидират. Никой затворник никога не се срещаше с друг затворник. На всеки от тях се втъпяваше представата, че този голям затвор с множеството си тъмничари и денонощния си режим, е издигнат специално и само за него. Ала това бе толкова очевидна лъжа, че никой не ѝ се връзваше, дори Джордж, който общо взето бе наивник.

Струваше му се, че приближава нощта. Затворническите килии се осветяваха от система, която симулираше нощта и деня, и бе в състояние да предизвика множество неуловими нюанси, като

смрачаване и вечерня. Властите манипулираха осветлението по най-безсрамен начин, понякога оставяха дневната светлина с дни наред, а друг път редуваха деня и нощта на интервали, които изглеждаха като през половин час. Това се правеше с намерението да се заблуждават затворниците. Изглежда и тъмничарите се чувстваха малко неспокойни, особено ако не бяха информирани предварително какво ще е разписанието в смяната на деня и нощта. Някои смятаха, че и тъмничарите са затворници, които също са наказвани от определящите нощта и деня, досущ като явните затворници, дето спяха по килиите. Нямахме как да се провери със сигурност, разбира се. Онези, които стояха зад смятаните за тъмничари, внимаваха това да не стане.

Към тях човек можеше да изпитва само презрение. Но трябваше да си адски сигурен, че те няма да узнаят. Объркването на затворниците навярно бе опасно. То обаче бе предизвикано, за да се избегнат още по-опасни ситуации.

И ето че поемам към службата по земеразделяне. Това е ниска сглобяема барака, една от десетките пръснати по тази равнина. Накъдето и да погледна в далечината, се вижда кръг от планински вериги. Те са ниски и скучни. Майра ме улавя за ръката и казва:

— Наистина ли смяташ, че това бе добра идея?

Аз не отговарям. Тогава ми се струваше добра.

Казвам ѝ:

— Ние ще се измъкнем оттук и ще отидем на някое ново място.

И ако то е ново, ние също ще станем нови.

Ала не съм толкова сигурен.

Службата за земеразделяне може да почака. Онова, от което се нуждаем сега, е нещо за пиене. Дори не е и съвсем това: нуждаем се да пием, за да очовечим положението си. Добре е поне, дето сме наясно, че това извънпланетно приключение е експериментално и че винаги можем да се махнем оттук, за да се върнем обратно на Земята.

На една от бараките има табела. ИЗВЪНЗЕМНА ЗАКУСВАЛНЯ. Приближаваме и надничаме през отворената врата.

— Влизайте, приятели — чува се весел глас отвътре.

Майра и аз се споглеждаме. Най-накрая влизаме, Майра — първа, аз — веднага подире ѝ. Не знаем какво да очакваме. Как бихме могли да знаем? Това е нашият първи ден на Антиопа. Изобщо не прилича на показаното по постерите, брошурите, циклостилните

материали. Не прилича дори на документалния филм, продуциран от „Оф-уърлд пръдакшънс“.

Барманът е едър, як мъжага. Някои от якостите му са доста стари, ала поне нарастването им изглежда е спряло. Има плосък, сплескан нос, тънки устни; носи червена тениска, върху която е изписано „Оф-планет девелопърс“. Самият бар е нормален, най-малко пет метра дълъг. Ние сме единствените посетители. За момента.

— Аз съм Том. Бях моряк. Преди това изпълнявах цирков номер с животни. Работил съм от всичко по малко. А сега съм барман тук, в Селище едно. Какво ще обичате?

Поръчваме си по една бира, без да уточняваме Марката. Далеч сме от превземките и сложнотиите на Земята. Горди сме, че не се налага да решаваме кой от десетките видове бира да избираме. Том изглежда разбира желанието ни за простота. Взема две чаши, изплаква ги, след това ги напълва от кран без етикет. Поставя ги пред нас.

— Сега ли пристигате? — пита Том.

— Да — отвърща Майра. — Дойдохме с кораба „Съдията Джеферсън“. Решихме да хвърлим един поглед.

— Това е един хубав малък свят — казва Том. — Още не са внесли мистериите. След като ги доставят, ще бъде далеч по-интересно.

— Какви мистерии? — питам аз.

Том изглежда смутен, избърсва плота на бара, който е безупречно чист.

— Ще научите за тях доста скоро. Намерили ли сте къде да спите?

— На кораба ни увериха, че имаме запазено място в хотела.

— Леко преувеличение — казва Том. — Хотелът още не е построен.

— Тогава къде ще отседнем?

— Има туристически дом — казва Том. — На другия край на пистата за кацане. Не можете да го сбъркате. Там можете и да се храните. Или тук. Правя хамбургери, яхния чили, неща от този сорт.

— Като у дома — подсказва Майра.

— Да, точно така — отвърща Том. — Искате ли да хапнете нещо сега?

— Не веднага — казвам аз. — А ти, Майра?

— Мисля, че ще е най-добре да се върнем на кораба — съобщава ми Майра.

— Нима искаш вече да се връщаш?

Поглеждам я. Изражението ѝ ми е познато. Брадичката ѝ се е изострила.

Мисля си: ще трябва да напиша заявление за прехвърляне другаде.

И този диалог няма място тук. Сигурно е изтекъл от диалоговата торба. А и Том, тъмничарят, само дебне да ме улови в издънка. То е същото, както е казал Бекет: плащат ми да правя това и идват всеки ден, за да вземат страниците. Да, думите продължават да прииждат. Мога да произвеждам думи, не бива да има съмнение. Но какво е това? Не ме молете да го определя още; това е просто куриоз. Но какво е това? Нещо, което чака да бъде определено. Същината му е във възприемащия. А шоуто продължава.

Тих поток. Викингски кораб, придвижван от около дузината си гребла. Корпус с клинкерно лъскава обшивка, обрамчени с щитове бордове, единствено голямо ветрило. И какъв е надписът под него? „Ерик е тук^[4]“.

Да, добре дошли на вашата нова планета. Бихме искали да се чувствате като у дома си и да ви уверим, че скоро това голо място ще бъде натъпкано със спомени, които ще имат за вас специално значение. Но първо, заповядайте в кантората за земеразделяне, за да обсъдим нещата.

По това време затворът на Джордж страдаше от промяна в името, тъй като предишното название се бе оказало мъртвородено. Ужасяващи тежки въздишки, съпровождащи смяната на деня и нощта, свидетелстваха за нанесените душевни травми. Преброихме двайсет и една купички за картечници, ала може да е имало и други, скрити зад тях. Когато вкарвах Джордж там, бяха закопчали ръцете му с белезници зад гърба.

Един от тъмничарите носеше торбата с думите, която, в архивите на затвора вече бе описана като клюкарската торба с думи.

Войникът бе млад и изглежда службата не му харесваше. Ако на някои им се е сторило, че е нелепо един млад войник да носи отчасти надута торба с думи върху кожена възглавница, то те не го изразиха. Не и тогава. За да не привлекат вниманието на полицията на мисълта,

която носеше внимателните си дежурства да улавя недобросъвестни мисловни изблици. Навярно кожената възглавница служеше за това, войникът да не пипа торбата с ръце.

Много е трудно да изчистиш дрехите си, ако се напоят с описателен сок. Джордж го бе разбрал от собствения си горчив опит. Куртката му, някога бяла като, преди да е завалял сняг, сега бе цялата оплескана с прилагателни. Издайнически прилагателни. А и във въздуха се носеше острият мирис на описателния сок. Нищо не можеше да се направи по този въпрос за момента. Изличителите на миризми още се намираха на склад в столицата. Не си струваше да ги доставят по целия този път до Х, в Провинцията на В de la С, където бе разположен затворът.

— Що за затвор е този? — попита Джордж един от тъмничарите си.

— Затвор-модел за показ — отвърна мъжът. — Образцов.

Джордж не даде знак, че го бе чул. Продължаваше да се упражнява в глухота. Но вътрешно в себе си трепна. Или част от него трепна, онази, която се боеше от мизерията, от трудностите, от отегчението и лошите филми. Това бе онази част от него, която страдаше и той си каза: „О, Господи, не и затвор-модел. Не знам дали бих могъл да го понеса“...

Най-силните му страхове се материализираха, когато влязоха в зданието. Там по пътечката пред него имаше макет на Форт Тикондерога. Имаше малки оловни войничета, които стояха на горните му етажи с малките си мускетчета. Имаше и британски войници и репродукции с всички подробности от Американската революция.

— Виждаш ли модела ни? — попита тъмничарят.

Джордж кимна.

— Харесва ли ти?

— Бива го — отвърна Джордж почти бездиханно.

— Какво каза?

— Казах, че го бива — рече Джордж и този път добави малко сила в тона си.

— Може би и ти ще пожелаеш да изработиш някои модели, докато си в затвора — рече тъмничарят, а улегналият му тон издаваше неприличен, почти сексуален трепет, който си проличаваше и в тези най-невинни думи.

— Ще трябва да си помисля за това — рече Джордж, като се опитваше да възприема по-дипломатичен тон и да не предизвиква гнева на тъмничаря, надявайки се, че скритата в думите му лъжа не си личеше. Иначе бе решил, че по-скоро ще отиде в ада, отколкото да направи и един модел.

— Да, помисли си — каза тъмничарят. — Виж, ей там има друг.

Този път това бе експозиция на последната атака срещу Троя, което личеше и от дървените къщурки, с умалени до една двайсета размери, които заемаха вътрешния двор на класическия град.

Там бяха Ахил, Хектор, Одисей, Приам, Хекуба, а в ъгъла — с обърнато към небесата сляпо лице бе самият Омир.

— Хубаво е — рече потиснатият Джордж.

Нямаше ли край тази подигравка?

Огледа стените на затвора и му хрумна внезапна ужасяваща мисъл.

— Този затвор... Той не е в пълните си размери, нали?

— Мащаб девет десети — отвърна тъмничарят. — Това е неуловима техническа подробност. Но именно поради това затворът се класифицира като модел.

— Предполагам — рече Джордж, — че поради тази причина не ви се налага да създавате образци и на всички затворници?

Тъмничарят го погледна, без да се усмихва и Джордж зърна в проблясването на контактните му лещи нещо доста враждебно и непривлекателно. След това то изчезна, те завиха зад ъгъла покрай портикулата и навлязоха в район, който можеше да бъде определен единствено като вътрешния двор.

— Струва ми се, че вече съм виждал този двор насън — рече Джордж.

Защото в подобни моменти лекотата е решаваща. Тя обема всичко. Е, може би не съвсем всичко, но заема голяма част от пространството.

— Аз хъркам и пискам на сън — изтърси торбата с думите, които излитаха през разпран шев, който въпреки усилията на майсторите по шевове сред тъмничарите, между другото усвоили значителен брой професии, не бе защит; той просто не искаше да се затваря, което навеждаше на мисълта за онези вечно кървящи рани, раните от моделите в учебниците.

— Потърпи, момко — рече тъмничарят. — Почти стигнахме.

Нима в изражението на това едро продълговато лице се изписа жалост? Дори най-лошите хора могат понякога да се почувстват по... различни. Точно в този момент, докато вървяха по главния проход между килиите, с техните вериги и затворници и с тъмните им ъгли, където можеше да се скрие всякакъв вид отвратителност, Джордж си спомни нещо, което му се бе случило преди години. Чичо му Шеп тогава бе още жив, Шеп със сивите си кичури и старото си моряшко таке, Шеп, който сякаш създаваше светлина от всичко, до което се докоснеше, докато една юнска вечер Естер, която всички бяха отписали през последните пет години, изведнъж отвори вратата на спалнята си и...

— Ето я килията ти — каза тъмничарят и прекъсна спомена, който нямаше никакво намерение дори да си спомня, и отключи вратата.

Джордж се огледа, попивайки всяка подробност, но след това ги прогони до една, защото както изглеждаше, щеше да прекара тук дълго време и нямаше смисъл да експлоатира всичките детайли наведнъж.

Тъмничарят, който носеше торбата с думите, я положи внимателно на пода на килията, като остави кожената възглавничка под нея, а изражението му искаше сякаш да каже, че тя вече бе осквернена, опетнена с описателен сок. И беше вярно, че кожената възглавничка изведнъж бе станала много по-живописна. От една страна, върху повърхността ѝ бяха фино избродирани шарки, които нямаша нищо общо с фовизма. От друга страна, цветовете бяха неочаквано оживели по онези повърхности, които бяха избродирани, и им придаваха многозначителен вид. А и излъчваше сладкото ухание на балсам, което преди го нямаше.

— Е, благодаря ви — рече Джордж, защото всички тъмничари се бяха събрали до вратата и го гледаха с такова изражение, което кара обувката ми сама да се забие в лицето ти, ха-ха-ха, просто се шегувам, господари мои; докъде бях стигнал, а, да, застанали бяха там, сякаш очакваха едно последно нещо — признание, може би, за престъплението, което го бе довело на това място.

Или — навярно нещо друго. Толкова неестествени бяха израженията им засега, че бе трудно да се подразбере каквото и да било от тях. Надзирателите не могат да се нарекат много изразителни хора.

В деня, в който Джордж пристигна, през града минаваше колона от бронирани коли. Като се покачи върху вдлъбнатината на кафявия камък, той можеше да види ясно алфонеца във водещата лимузина, намираща се все още на известно разстояние. Алфонецът беше мъж с характерно малка глава и изшилени уши, с големите, светли очи на породата си. Той разговаряше с човек, който седеше до него на задната седалка и носеше копринен цилиндър. Джордж нямаше съмнение, че това бе политик: старомодният копринен цилиндър отново бе станал задължителен, след като бяха постигнали първите споразумения с алфонците. Това бе станало скоро, след като алфонците кацнаха на Земята и се разкриха.

Пред бронираната кавалкада се движеше със свой полицейски ескорт Викача, чиято професия бе да изтръгва от публиката верните отговори. Той беше облечен с кашмирено сако и носеше ярка и широка, копринена вратовръзка. Изглеждаше преуспял и доволен от себе си. Хората го ненавиждаха по принцип, тъй като работеше за създанията от Алфон. Ала го и уважаваха, защото бе добре известно, че човек, който преуспяваше в тези дни и тази епоха, сигурно вършеше нещо значимо.

— Добре, народе — рече Викача, — когато мине алфонската лимузина, искам всички вие да аплодирате силно, след като колата се изравни с вас. Наблюдавайте ме, ще ви дам знак.

— А ние какво ще спечелим от това, господине? — извика от тълпата едър мъж с отпуснати рамене, който можеше да бъде на двайсет или на петдесет годишен.

— Пари — отвърна Викача. — Моите помощници ще ви държат под око и онези, които аплодират най-високо и най-ентузиазно, ще бъдат възнаградени.

Тълпата бе унила, неубедена. Викача, едър мъж, чиято ярка вратовръзка не си подходеше с кашмиреното му сако, закричи, взрян в лицата на хората. Неговото собствено лице бе по-голямо от нормалното и много силно загоряло.

— Не се проваляйте — рече Викача. — Знаете, че тези алфонци са наши приятели. Какво щяхме да правим без тях.

— Щяхме да си гледаме задълженията — изропта глас от тълпата.

— С какво? Нашите природни ресурси свършиха. Щяхме да сме без работа, разорени, гладуващи, ето какво щяхме да бъдем, ако не бяха алфонците. Има ли някой тук, който би желал това?

Той изгледа свирепо тълпата, предизвикваше я да му противоречи. Хората се свиха назад. Макар да знаеха, че Викача е някакъв градски чиновник, отношението му изглеждаше свирепо и някак незаконно. Това спласи тълпата, поне за момента.

Джордж, който стоеше встрани, следеше всичко безучастно. Гледаше и когато колата се изравни с тях. Викача даде сигнал и тълпата изригна в нестройни аплодисменти. Алфонецът или не ги забеляза, или се престори, че не ги е забелязал. Лимузината бързо се скри от погледа им. Викача и помощниците му възнаградиха най-ентусиазираните зрители и се качиха в собствената си кола. Те отпрашиха бързо и остана само тълпата, вече безполезна, ала без особено желание да се разпръсва.

— Видя ли алфонеца? — обърна се една едра жена към Джордж.

Той кимна. Лицето му беше почти каменно. Само той изглеждаше невпечатлен от видяното.

— Мисля, че е срамно да оставят тези извънземни да си правят паради, когато си щат — рече жената. — Чувам, че още държат похитени хора в онези свои големи космически кораби. Защо не ги принудим да ни ги върнат?

— Не знам — рече Джордж и сви рамене.

Той дори не си и помисляше да осветли жената за онова, което ставаше всъщност. Дори самото правителство не бе готово да публикува фактите за това. Джордж ги знаеше, както и неколцина други. Останалите можеха да се досетят. Не беше трудно да го сторят.

— Бихте ли ми показали как да стигна до улица „Ашууна“? — попита я той.

— Тя е на две пресечки по-нататък, вдясно. И пак ще кажа, че не е правилно да се дава на улица в нашия град чуждоземно име.

— Това е акт на приятелство — рече Джордж. — Чух, че извънземните отвърнали със същото на своята планета, като кръстили един от булевардите си „Млечен път“.

— Млечен път ли? Какво общо има това с нас?

— Това е името на нашата галактика. Те твърдят, че била доста хубава.

— Писнало ми е да слушам за любезностите на извънземните — каза жената. — Не ги харесвам и това си е.

— Не сте само вие — измърмори Джордж и съжали веднага за думите си.

Говореше се, че вопосите разполагали с подслушвателни устройства с изключителна чувствителност и ги използвали за рутинно прослушване на тълпите в опит да засекаат всички разумни слова. Миналия месец петима души бяха обвинени в желание да изгорят флага на извънземните. И което беше още по-лошо, директното сензитивно сканиране на петимата показва, че те изобщо не са се шегували. Искали да изгорят флага, който бил символ на всичките добрини на извънземните. Кой би разбрал подобни хора? Ала въпреки това не беше хубаво вопосите да прослушват съзнанието ти, когато им скимне.

Изискваше се висока степен на умствен контрол, за да можеш да издържиш на тези кратки, но изгарящи проверки, когато изведнъж придобиваш неприятното чувство, че нещо като много интелигентен плъх е нахлуло в съзнанието ти. Най-доброто, което можеш да сториш, е просто да го игнорираш, докато плъхът не престане да гризе в информацията ти и не се разкара. Нямахме смисъл да се опитваш да го прогонваш. Вопосите от разузнаването бяха програмирани да проявяват по-голям интерес към онези, които се стараят да им противостоят. За да изпързалиш вопосите и техните телепатични сонди, трябваше да бъдеш прозрачен като въздух. Това бе техника, която Джордж бе тренирал дълго и целеустремено в специален тренировъчен лагер.

За малцина, като Джордж, бе ясно, че всичко туй не бе на хубаво. Вярно, Земята бе разорена. Ала не можеха ли да изнасят нещо друго, освен туристическото си очарование?

По целия свят се свикваха събрания, които да обсъдят проблема с извънземните.

Имаше извънредна среща на световните държавни глави. И това — във време на мир, след като най-различни земни армии се бяха били до пълно изтощение. Проблемът бе какво да се прави оттам нататък?

Всичко бе спряло временно, или бе забавено до едва забележимо църцорене. Нация от пролетарии. Изтощението на местните ресурси бе довело до крах на благосъстоянието.

Старата земя — най-сетне употребена докрай. Последните стари дървета — отсечени. Хумусният слой на почвата — отвян. Реките — разрушили дигите си. Морското равнище — непрекъснато повишаващо се, поради топящите се ледени шапки. Всички — изложени на радиационни изгаряния, поради изгубения озонен слой. Намаляване на всички хранителни ресурси. Отровите от предишните векове се прецеждат през водните каскади.

А освен това — забавянето на всичко. А неравенството пак управлява. Винаги ще има богатство и бедност, дори и когато се измерват с няколко кокосови ореха или овце.

Онова, на което сме свидетели, е изтощаването на великолепието на света. Ами да, къде другаде би ни отвел поетият курс? Основните въпроси, които остават, са космическите полети и посещенията на извънземни.

Защото, рационално погледнато, и това никак не е смешно, ние няма да променим нищо сами.

Нещо отчаяно трябва да се случи и да промени положението. Варварските нашествия. Печатарската машина. Църквата и държавата. Страната на духовното единение. Погълнатостта ни властва над нас.

Виждам, че цялото бъдеще разчита на туризма. Вече е факт, че доста държави се осланят — и имат абсолютната нужда да го правят — на туризма, за да могат да бъдат поне донякъде платежоспособни. Те са изостанали твърде много в производството, за да наваксат. И какво ще правят? Ще построят нов Канкун или Акапулко. Ами ако потокът от ордите гринговци, които идват да си харчат парите, пресъхне? Защото гринговците тези дни са силно притиснати от ориенталците.

Решението е, че се нуждаем от извънземни, които да дойдат и да купуват стоките ни, произведенията на нашите туземни занаяти.

Да вземем всичко това в по-малък мащаб. Един град. Едно село. На него му предстои да посрещне първите си извънземни. Те са уредили да дойдат на екскурзия. Ще изхарчат много, селото ще просъществува още известно време. Може би ще се наложи като важен туристически обект.

Новата конкуренция — кой може да произведе или да изобрети най-доброто място за ваканция? Какво точно искат извънземните? Ние ще им го доставим!

Агенция, която се специализира в изучаване вкуса на извънземните:

— Те харесват класическите статуи, но не напълно голите. Обичат и смокиновия лист по тях.

И ето ни: очакваме извънземните да довтасат. Местните производители изваждат на пазара сувенири без никаква цена, които могат да привлекат някого, ако се настоява пред него достатъчно дълго. Всяка дреболия, която се е търкаляла и застоявала прекалено много, е вече съкровище.

Земята, годината е 2297-а. Най-лошото се бе случвало толкова често, че започнаха да честват това като някаква победа. Горите бяха изсечени преди години. Сега вече никой не се сеща за тях. На хората не им липсват, защото никога не са ги виждали. Не повече, отколкото биха ви липсвали динозаврите, колкото и благородни създания да са били. Бихме могли да я наречем обеднялата планета, но се справяше доста добре. Населението се бе свило значително, защото не всеки можеше да си позволи екипировка за кислородно обогатяване. Ала все пак бяха останали доста хора. Нямахме обаче минерали и горива. Но майната му, казваха всички, тези неща не могат да траят вечно. Онова, с което разполагаха сега, бяха туристите. Извънземните туристи. Никой не можеше да си спомни точно кога бяха пристигнали за първи път.

С години вървяха всичките онези приказки за летящите чинии. А след това се появиха съобщения за интервюта с хората, които са били на летящите чинии, после започнаха да се появяват фотографии и скоро научихме, че президентът отдавна знаел за тях, както и няколко президента преди него, ала не съобщили на обществото, докато то не било готово за това. И защо бе готово то сега? Няма значение, каза президентът. Те са приятели; погледнете пипалцата им.

Пришълците се оказаха не просто приятели. Те бяха контактували с хората в продължение на стотици години. И ето че най-сетне се бяха разкрили. А защо чак сега? Ние трудно вземаме решения, казаха те. Трябваше ни време, за да сметнем вероятните последствия. Но след като най-после взехме решение за това, ние никога повече няма да се откажем.

Сега извънземните участваха във всички аспекти на живота на Земята. За това им бяхме благодарни, защото всички страни на Земята бяха като онези, които някога са били наричани страни от Третия свят.

Сега нито една от тях не притежаваше развита промишленост. Някои хора бяха напуснали планетата, за да живеят в космически колонии, но не бяха много доволни, защото новите филми пристигаха с голямо закъснение. За известно време сред рокгрупите бе модно да свирят на космическите станции, но тази мода не продължи дълго.

Извънземните бяха силно заинтересовани от Земята. Те обичаха нашето минало.

— Ние съвсем не сме като вас — казваха те. — Вие сте възхитително ирационални. Докато ние сме родени благоразумни. Винаги сме били задружни.

— Тогава защо идвате да ни посещавате?

— Защото искаме да узнаем какво сме пропуснали, след като не сме били глупави, алчни и късогледни. Земята е страхотен нагледен пример. Всичките тези войни! Ние не сме имали войни. Освен ако не броите Аферата Тримкин, която е наистина нещо съвсем различно.

И в град подир град хората бяха окуражавани да обличат националните си носии. Когато нямаше такива или бяха прекалено еднообразни, извънземните наемаха моделиери от Земята да проектират такива фолклорни костюми.

Имаше и хореографи за народните танци — нови и стари. Работа за художниците, които творяха диорами на прочути моменти от историята. И за писателите, които да описват миналото в сензационен стил, но не и без известно майсторство.

Някои градове отидоха твърде далеч в сътрудничеството си с извънземните. В Портланд, Орегон, бе решено чрез референдум целият щат да бъде превърнат с помощта на извънземните в туристически район. Портланд бе построен наново и бе разкрасен с кафе-клубове от двете страни на Уилямет. Колоритният речен транспорт, поддържан от по чудо оцелели заводи, бе възстановен и поддържан. Това бе направено и в още доста градове.

Джордж вървеше по дългата паякообразна улица, с нейните все повече пресечки, които приличаха на паяжина поради стесняващата ги в далечината перспектива. Това бе стандартният мотив в града — Спайдър сити — както скоро бе преименуван, а улиците му, построени във формата на паяжина, неизменно присъстваха в списъка на най-интересните нови атракции на Земята.

Джордж не се интересуваше от паякообразността на града, или както искате я наричайте. Нуждаеше се да пийне нещо. Макар че това навярно бе прекалено патетично казано. Той искаше да пийне; той би се насладил на едно питие; но чак пък да се нуждае от питие? Може би само едно.

По принцип не бе от пиещите. Ала последните събития бяха го лишили от издръжливостта му. Това, разбира се, бе по време на кулинарните улични войни, когато с награди бе насърчавано всяко неординарно потребителско поведение.

И тъй, ето го Джордж да препуска бързо по улиците в малка полуоткрита (и полузакрита) кола, боядисана в черно, с едноединствено колело, което се въртеше в монорелсовия улей по средата на черната паяжинна нишка, която бе улицата.

— Бас държа, че са вложили сума ти пари в този малък номер — рече на себе си Джордж.

Той не одобряваше транспортната система на града. Тя му приличаше на израстък, прекалено лъскавоок, прекалено подпухнало стремителен. Той не би изрекъл такива определения публично, но представяха точно какво изпитваше.

Там, пред себе си видя едно място с блеснала неонова фирма. Не беше истински неон, естествено. На подобно нещо можеш да се натъкнеш само в музеите. Това бе тръбовидната опашка на фосфоресцираща змиорка. Леко намирисваше, имаше свойството да изсъхва на жегата, ала излъчваше съответстващата светлина. Не и като прожекторен лъч, то се знае, но достатъчно, за да се освети и да привлече по този начин вниманието на минувача. Точно така привлече и вниманието на Джордж.

Змиорковите неонов букви изписваха „Грогерия Гроугън“.

Виж ти, каза си Джордж. Звучи почти нормално.

Когато животът те е наранил, както е в случая с Джордж, тези малки решения приемат иронично съдържание, което е още по-парадоксално, поради факта че е неразбираемо за онзи, който ги взема. Целият живот се стреми към украшателство.

След като влезе, Джордж се поспря, за да свикнат очите му с новото осветление. То беше едновременно и твърде тъмно, и твърде ярко. Най-сетне се установиха на опушената картина на ниско помещение с ламаринен таван и множество дървени маси, разхвърляни

по посипания с талаш под. Около повечето от тези маси седяха мъже с най-различен външен вид, ала всички до един клоняха към грубоватостта. Те очевидно не бяха хора, с които да се шегуваш и не биваше човек да се закача с тях. Това бе сериозно; той трябваше да премине към действие. Тоест, нуждаеше се от едно питие. Преди всичко тъкмо с надеждата за това бе излязъл на паяжинообразните улици на Спайдър сити. Макар да бе наясно, че подобно пътешествие не бе за всеки.

Покатери се на столче на бара. Барманът пооправи бялата си каубойска риза и приближи.

— К'во шъ пийш?

Джордж поръча двоен барбадоски ром. Той му напомняше за старите времена, за фалшивите стари времена, които нямаше никога да напуснат паметта му, въпреки че нямаха право да бъдат там. „Аз съм отново с теб под звездите, мила. Точно така не е било никога.“ Ромът — да, и бамбукът, деликатните му зелени цветчета като сажди по клепките на Буда, и всичко останало, мангото, бронзовите гонгове, многолюдните улици с техните велосипедисти и войниците, които се връщат от казармата; и всички останали винетки от подобен сорт.

Джордж надигна рома, но внимателно, за да не го разлее, и след като постигна това, го изпи. Топлият огън в стомаха му потвърди, че наистина бе изпил рома. Той описа небрежен жест, който означаваше „Налей по още едно, Джо“, но без съпровождащата го тъжна история, която се разказва от пиещия в такива случаи.

Питието дойде отново. Двойно, разбира се, в чаша за двойно. Никой не би трябвало да го заглежда, защото какво интересно може да има за обитателите на един бар в това как един мъж пие двойни ромове? Тъй че нямаше причина те да го наблюдават. Ала го гледаха. Нечестните очи на стари пандизчии, които са видели всичко. С неизбежното презрение.

Джордж не бе съвсем готов за това внимание. Всички го гледаха, докато се преструваха, че не го гледат. Всъщност неколцина стигнаха дотам, че да изпият бирите си, да избършат демонстративно устни и да излязат, навярно в опит да успокоят Джордж като му създадат измамно чувство за сигурност.

— Още едно — рече Джордж, като имаше предвид двойно, което барманът разбра.

Той бе решен да отиде докрай. Това изведнъж бе станало много важно. Някаква аура на важност висеше над всичко. Нямаше право да се оплаква; такива бяха картите, които то (какво и да бе) му беше раздало.

— Не съм те виждала тук преди, миличък.

Думите принадлежаха на дребна жена с черна, сатенена, вечерна рокля с тънки черни презрамки на бледите ѝ рамене. Под белите рамене се възземаха горните лунни половинки на белите ѝ гърди.

Тя дойде, акомпанирана от гръмливата музика от джубокса. Не можеше да бъде предварително нагласено; трябва да беше съвпадение. Устата — трептящ червен квадрат. Гримирани в черно очи с неопределен цвят. Присъствието ѝ — двусмислено, подканящо, заплашително.

— За първи път съм тук — рече Джордж.

— Значи си нов, а?

— Да, може да се каже — отвърна Джордж.

Точно тогава разговорът се отклони в посока на по-чувствена тема — храната.

— Мога ли да похапна тук? — попита той.

— Ще ти донесат отровни бълвочи — каза жената. — Ела с мен; знам едно място, което ще ти хареса.

Джордж намери в ръката си нов двоен ром. Или беше същият, но отново пълен. Някой — навярно барманът — му бе долял, докато не гледаше. Това бе много мило.

— Там имат ли полски наденички? — попита Джордж, защото изведнъж, колкото и да бе абсурдно, това бе станало много важно.

— Там много ще ти хареса — отвърна тя. — Айде, да вървим.

Тя го дръпна за ръката и Джордж последва жената на улицата с известна неохота. Испита все пак облекчение тази жена да го води нанякъде. Беше доволен да е навън тази нощ, в недвусмисления мрак на нощта, пронизван от хиляди синтактически точки, някои от тях много пъти по-големи от цялата слънчева система. Това бе същата нощ, която Теокрит^[5] бе познал преди много, много години, когато се събудил от изпълнения си с вавилонско великолепие сън и се видял като сицилиански селянин, задрямал на планинския склон. Странно е как всичко съвпада.

— Накъде ме водиш?

— Навън оттук, миличък. В едно хубаво местенце, което знам. Местенце, което ще се хареса на хубаво момче като теб.

Може би тогава тя се бе изкикотила. Джордж не можеше да бъде сигурен в това, тъй като един облак на несъответствие бе довеян от пустинята и той затрудняваше целенасочените действия или по-скоро превръщаше в заплашителен избора кое действие би постигнало целта — и пораждаше трудността да бъдеш сигурен каква точно бе целта.

Улицата се бе разширила, не беше вече тънка и черна нишка паяжина. Като я погледнеш, изобщо няма да си помислиш за паяжина. Имаше самодоволен, благополучен вид; беше нещо като добродушния бургер на улиците, с малки мустачки и черни лачени ботуши. Така улицата вдъхваше и кураж, с полицейските си будки на всеки петдесет метра, с яркото си осветление отгоре, с големите удобни автобуси, които се носеха на своите десетки дебели гуми от някаква особена изработка. Това бе улица със светофари и те бяха вдигнати високо на пилоните, тъй че трябваше да извиваш врат нагоре, за да ги видиш. Бяха изпълнени с трепкащи цветни светлини, които течаха ведно със стрелки и скоби, които се появяваха и изчезваха. Командите се даваха на езика на прищълците, ала Джордж можеше да забележи, че всяко нареждане бе придружено от дълъг списък на изключения, условия и откази.

— Пригответи се — каза му жената, която преглеждаше нетърпеливо съобщенията. — Според таблото всеки момент се очаква промяна в посоката на движението, както въз основа на закона за аварията, така и поради това, че тази промяна е била предварително планирана, а така се анулира общото правило, което обединява повторенията. Не е съвсем ясно написано, но мисля, че... да, да вървим!

Тя го дръпна за ръката и се втурна по улицата. Джордж я последва, уловил дланта ѝ, разлепените подметки на клоунските му обувки зашляпаха смешно, макар и може би не дотам убедително. Докато тичаше на пряко на широката и без сенки улица, или булевард, както се оказа по-късно, се чу шумът на трафика, който зарева дълбоко с цяло гърло, а след това се понесе под формата на автомобили, мотопеди, каляски и множество други колесни превозни средства, които бяха чакали възможността си да изскочат на него. Защото не ще и дума, това бе пробив.

Бяха изминали почти половината разстояние до точка, от която нямаше връщане назад, когато войната за притежание на булеварда избухна несериозно, след като преди това всичко бе сякаш на шега. Сега към военните действия се прибави и кошмарът. Но дори и без него, това бе кървав спектакъл. Кой би забравил гледката на градската бригада, която си мислеше, че е попаднала в съвсем различни действия, но въпреки това се би отлично? Кой би забравил прогонените ханаанци, които се възползваха от възможността да се появят отново на сцената на историята, като изскочат от странична улица в компактна маса от трийсет хиляди души, не чак колкото една армия, но достатъчно на брой, за да предизвикат промяна тук, на това място, по това време.

Самата дълбочина на проблемите, свързани с пресичането на улицата, накара Джордж да се закове на място. Жената го дръпна за ръкава с нокти, а той се разгъна като пожарникарски шланг. Облачният покров изведнъж се увеличи и от небесата рукна дъжд. Сега Джордж трябваше да изпита нещо, за което само бе чувал — усещането да се намоксиш.

От една страна, не бе кой знае какво. Но от друга, човек все трябва да започне отнякъде.

Може би тъкмо поради това стоеше по средата на улицата, дърпан от жената, която бе доста нетърпелива да каже на Джордж името си и да му даде някаква представа какво иска, докато наоколо ревяха трийсет хиляди ханаанци, повечето от които изглеждаха като Виктор Мапоър с къдравата брада, с изключение на неколцина блондини, разбира се. И други фактори и влияния се натрупваха толкова бързо, че нямаше време дори да ги изброи, а още по-малко да използва по-съвършени форми на сравнение. Просто нямаше време. Трябваше да вдигне ръце и да продължи; нямаше къде другаде да ходи. Единствено благодарение на волята си той продължи да пресича улицата, знаеше, че това скоро ще свърши, след което ще си получи лейкопласта и собствената си ярка звезда. И да — щеше най-после да се нахрани.

Имаше един момент на противостояние там, тъй като жената, макар и да му бе обещала висококачествена манджа, нямаше никакво намерение, както бе видно сега, да остави Джордж да яде. Вече бе очевидно, че яденето не влизаше в плановете ѝ. Защото до мястото,

където го отведе, се стигаше през малка дървена врата в една много висока иззидана стена. След като премина през нея, Джордж реши да подхвърли остроумна забележка, ала промени решението си, като видя къде се бе озовал.

Старият манастир бе точно пред него, разположен върху леко възвишен терен. Можеше да се видят монасите, които работеха по близките ниви, със свалени качулки и запретнати раса, за да не пречат на мускулите на краката им и да могат по-лесно да се придвижат по калната почва. Джордж видя плодни дръвчета, пръснати в приятно за окото безредие, сякаш за да наподобят случайността. Към тях приближи един мъж с охранени бузи, чиято снажност излъчваше такава важност, че би трябвало най-малкото да бъде Главния брат или може би дори Старшия чичо.

— Поздравявам ви и ви се кланям — рече преподобният игумен, защото такъв се оказа и тъй каза.

— Смирено коленича пред нозете ви, благопочитаеми — отвърна Джордж, защото искаше да бъде любезен, макар че грубостта никога не е излизала от мода.

— Влизай и се накльопай — каза игуменът.

Джордж вдигна всички вежди, които имаше — две със сигурност, а може би и повече.

— Вие се изразявате много свободно, отче.

— Прямота в изказа и никакви преструвки — това са характерните черти на Зен — рече игуменът.

— Значи това е манастир на Зен?

— Не съм казал такова нещо — отвърна игуменът. — Но хайде, влизай!

След като влезе, Джордж срещна Волтер, Чингиз хан, още един Волтер и Ларап Съдри, всичките облечени в монашески раса. Имаше и още много монаси, някои от които му бяха познати. Не можа да се сети за имената им, но ги беше виждал и преди.

Множество монаси крачеха чинно по пътеките. Джордж тръгна редом с игумена. Жената, която го бе придружавала до стените, изглежда се бе изгубила при чистка на кадрите, която дори и сега продължаваше между нелоялните групи. Странно бе колко често раздорите могат да сполетят и най-спокойните места. Те продължиха покрай лехи с цветя, които изглеждаха до едно мъдри и наивни.

Игуменът често се усмихваше. Беше един от онези меки дни, които ти напомнят, че не всичко е съвсем невъзможно. Джордж забеляза пред себе си висока арка. Изведнъж се усети, че се устреми към нея и сега той водеше, а игуменът го следваше.

— Нека външният вид на бардак да не те заблуждава — каза игуменът. — Ето я столовата. Време е за кльопачка.

И тази фраза отново напомни обезпокоително на Джордж за други места и за други времена. Влезе в столовата.

Тя бе пълна с монаси, някои от които си бяха турили еленови рога в отговор на някакво дълбоко стаено желание. Така пишеше в свещените книги. А някои от тях носеха маски. Това бяха маскираните монаси от Литълтаунското абатство. Те бяха специална порода, не дотам уважавана. Бяха около десетина, а друга дузина пък бяха с гримирани очи.

— Бъдете така любезен да седнете — каза игуменът.

— Точно тук ли? — попита Джордж.

— Да, мисля, че това място ще свърши работа.

— Тогава ще седна — рече Джордж.

Рече така, плъзна стола назад и се вмъкна в дългата редица от седнали монаси.

В столовата витаеше аромат на зеленчуци. От магерницата се носеше пара, която се виеше нагоре до високите греди на залата, където проскубани птичета-орехчета играеха безразсъдните си игри. Този ден сервираха месо, защото беше един от месните дни. В безмесните дни не ядяха месо; а в месните ядяха твърде много месо. Така беше и така е било винаги.

Като забелязаха новодошлия, което стана между супата и ядките, монасите запяха в хор песента, с която посрещаха странниците: „Защото той е някъде от другаде, но не е толкова лош, колкото изглежда“; пееха в ликсийска тоналност, при която обертоновете звучаха старомодно за ухото на Джордж, тъй като не бе свикнал на подобни закачки.

Подадоха му соса, който бе кафяв със сиви жилки с цвят на бекон. Тези жилки бяха от наличието на хорст-VII, паяков лишей, който бе започнал да се шири навсякъде из царството. Практически погледнато, манастирът не бе част от царството, разбира се, защото тук служеха на друг господар, ала се свързваше с него посредством лишея.

След соса му подадоха хлебчетата. Бяха с форма и размери на трифунтови гюлета. Наричаха ги оръдеен хляб и здравеняците слуги залитаха под двойните порции, които изнасяха на дъските за хляб, понесени от по няколко мъже от всяка страна. Друга колона, но от слугини, разнасяше напитките. Помагаха им няколко опитомени маймуни, които демонстрираха забавно предразположение към сервирането. Никой не се оплакваше, тогава защо да не го правят?

А после, след соса и хляба, отгоре долетя шумът от някаква безредица. Джордж вдигна глава и установи, че между гредите ставаше нещо странно. Там, по-високо, където въздухът бе по-ясен, отколкото изпълнения с пара долу, две малки крилати създания се стрелкаха напред-назад, а отнякъде долиташе цвърчене — като от множество дребни примати. Игуменът се усмихна и кимна на Джордж:

— Как ти харесва при нас досега?

Докато задаваше въпроса, сръчните му, месести пръсти дълбаеха дупки в оръдейния хляб.

— Много е хубаво — рече Джордж. — Доколкото не си спомням, че не би трябвало да бъда някъде другаде в някое друго време.

— Много е хубаво това да се забравя — каза игуменът. — Бих искал да можем да ти обясним по-ясно нещата. Тези две крилати създания, например. Но едно от правилата на съществуването ни е да се преструваме, че онова, което не ни харесва, не съществува.

Джордж бе съгласен по този въпрос. Това бе правило, съгласно което живееше и той. Той гребна от соса и се опита да не изглежда много притеснен, когато част от него се изля от невнимателната лъжица върху вратовръзката му. Прецени, че така или иначе бе изпреварил останалите в тая игра, след като бе облечен по този начин.

Но ето че идва прекъсване. Вратата се отвори и влезе трупа мариачи, които думкаха по китарите си, ухилени, а под самонадеяните им сомбрера бляскаха белите им зъби. Бяха петима, сред които и жена. Средна на ръст, който се подчертаваше от високите ѝ тънки токчета. Беше мургава и устните ѝ бяха с карминено червило. Тя се впускаше стремглаво и танцуваше на мелодията на мариачите, нехармоничната мелодия, подета и от двама тромпетисти, които влязоха веднага след тях. А у нея имаше и нещо по-различно. Нещо необичайно. Да, ето какво бе. Нямахме я лявата ѝ ръка. Само пънче на половината подир

лакътя ѝ. То бе обвито в разкошно кадифе, бродирано със златни нишки.

Очевидно бе обаче, че на монасите това не им хареса, защото игуменът се изправи.

— Такова натрапване не е желано — рече той. — Защо не идете някъде другаде с вашите светски мелодии?

— Ние сме на мястото, посочено от сърцата ни — отвърна жената. — Тук, където се събират светлините на прожекторите, тук, където няма сълзи, тъй като душата има само надежда.

Монасите зашепнаха помежду си при тези думи. Бяха чували доста подобни доктрини, доктрини, привнесени от света, който се движеше, пулсираше и гъмжеше отвъд стените, които обграждаха техните овощни градини.

— Боя се, че не бихме могли да се ви приемем точно сега — каза игуменът. — И ще ви кажа ето какво. Или това чуқанче си отива, или аз.

— Ти не знаеш за какво може да служи едно чуқанче — отвърна жената.

Тя махна повелително на мариачите. Двама от тях свалиха китарите си и избързаха напред с голяма плетена кошница. Отвориха капака ѝ и отстъпиха назад.

Настъпи пълно мълчание. Беше един от онези моменти.

Жената се наведе над кошницата и с тренирана хватка на чуқанчето си извади от кошницата едно дете. Вдигна го високо, за да я аплодират (защото това не може да се види често и потрисаше вдън душа) — след това го върна на мястото му сред аплодисментите. Оркестърът засвири туш.

Джордж откри, че започна да го завладява тревожно чувство. Те вършеха всичко това с някаква цел. Присъстващите знаеха нещо, което бе неизвестно нему. Спомни си какво му бе казал инструкторът — там, в базата, където го готвеха за такива екстремални случаи. Да, внимавай с неканените гости. Искаше му се да му бяха обяснили по-внимателно. Не му беше съвсем ясно.

Стана му обаче ясно, че нещо се случваше. Той не искаше то да се случи. Коя бе тази жена? То го затрудняваше — това нейно пънче. Реши да продължи с делата си. В крайна сметка се беше нахранил до насита със соса.

Изправи се и тръгна. Оркестърът захвана някаква песен. Докато свиреше, стените на манастира започнаха да избледняват. На тавана се появиха ивици, двете люлеещи се същества бяха изчезнали, детето плачеше и всичко това — на фона на призрачната мелодия. Джордж усети как всичко се изплъзва. Това не му бе необходимо, нали?

След това светлините изгаснаха. А когато отново светнаха, игуменът и манастирът ги нямаше. Онова, което бе останало, бяха жената, оркестърът от мариачи и детето. А вместо манастира се виждаха назъбени черни планини. Имаше равнини, покрити с линияла жълта трева. Из равнините бяха пръснати волски черепи. Вятърът виеше тъй, сякаш се жалваше. С падането на нощта всичко потрепери.

Игуменът дойде да види Джордж по-късно, когато той почиваше. Дебел, мазен, ала в изражението му имаше някаква нотка на загриженост, когато промъкна първо шкембето си през вратата, след това влезе и самият той и подпря туловището си в ъгъла.

— Всичко това се дължеше на непокорството — обясни той. — Но как си ти? Изглеждаше малко бледен на обяда.

— Сега съм добре — рече Джордж. — Къде се намираме?

— Малко встрани от мястото, където бяхме одеде — призна игуменът.

— А какво стана с жената, която ме доведе при вас по-рано? Ами свиращите мариачи?

— Трябваше да се погрижат за някои свои дела — обясни игуменът. — А може би те просто не са искали да приветстват героя.

— О, така ли? И кой е той?

— Това си ти! — отвърна игуменът. — Хайде де, сигурно си го знаел!

— Да речем, че подозирах — каза Джордж. — Много мило от тяхна страна, но аз наистина не искам да бъда герой.

— Ти ще си герой по неволя — рече игуменът.

— Но аз не ща дори и това.

— Все трябва да бъдеш нещо — обясни му игуменът.

— Не мога ли да бъда просто Незамесения Зрител? — попита Джордж.

— Боя се, че тази роля вече не съществува. Светът е разорен. Всеки трябва да свърши своето.

— Но каква е тази история с героя? — попита Джордж.

— Боя се, че още не ни е известна — отвърна игуменът. — Но твоите умения с оръжията ще ни бъдат добре дошли.

— Моите ли? Избрали сте неподходящия човек.

— Съгласявайте се! — прошепна игуменът. — Ние ви обещаваме минимално наказание.

— Моля?

— Извинявай. Това е една стара песничка, която пеехме някога в семинарията. Няма значение.

Това не задоволяваше Джордж, но бе краят на разговора. Игуменът каза, че трябвало да се връща на нивите. Беше време да се връзва царевичката, а за тази работа не се доверяваше никому, освен на себе си.

Джордж подремна и после се поразходи наоколо.

Както и очакваше, групата мариачи не бе далеко. Всъщност всички го очакваха зад малка, порутена стена. Жената с чукачето на ръката също беше там.

— Ето че отново се срещнахме — рече жената. — Аз съм Есмералда. Имам да ти казвам нещо, а след това ще има друго, а после можем да тръгваме към края, който всъщност е едно ново начало...

— Чуй ме — каза Джордж, — много би ми се искало да вися тук и да си говоря с теб за различни смътни възможности, ала ме извикаха, имам среща, трябва да се разделим.

Той понечи да тръгне, но забеляза, че един от мариачите бе бръкнал в китарата си, бе извадил оттам три топки и бе започнал да жонглира с тях. Погледът на Джордж бе привлечен от въртежа на топките. Това бяха огледални топки и като ги поглеждаше, виждаше сам себе си, как се издига нагоре и после отново пада. Подир това топките му показаха и други неща. Високи катурнати кули. Градски улици без жива душа по тях. Светлини на далечни фарове. Указателни пътни табели на чужди езици. Менюта, написани с руническо писмо.

Трудно бе да се каже докъде щеше да се стигне, ако в този миг не се бе появил отново игуменът. Той хвана Джордж за ръката и го отмъкна настрана, извеждайки го от захласването.

— Тези са опасни — каза сериозно той.

— Тогава защо не се вземат мерки спрямо тях?

— Защото са под защитата на Сивия орден.

— А кой и какво е Сивият орден?

— А — отвърна игуменът, — точно това трябва да обсъдим. Вярвам, че имаш новини за нас.

— Аз ли? — рече Джордж. — Не, нямам никакви новини.

— Нещо, свързано със Сивия орден?

— Не знам нищо за него. Ти постави въпроса.

— Напрегни се и си спомни. Е, аз само те проверявам...

Странно, колко бързо се стъмняваше наоколо. Коремът на игумена се мяркаше едва-едва в тъмното, докато той самият бе почти невидим. Джордж усети зова на чуждестранни земи. Трябваше да се маха оттук. Той обаче не направи нищо прибързано; това можеше да има фатални последствия. Дори не затвори очите си, за да не допусне да бъде изигран. Пристъпи съвсем леко встрани. И тогава усети ръката, която се впи в неговата. Ноктестата лапа на неговия критик — тъкмо онова, от което така се боеше.

— Какво искаш? — попита Джордж.

— Не се прави на невинен.

— Но какво, защо, накъде ни води всичко това? Мога ли да изляза от тази ситуация поне за малко?

— Първо погледни насам — рече гласът и по властния му тон Джордж разбра, че бе срещнал някой от Сивия орден, и то доста по-скоро, отколкото бе очаквал.

Същата вечер Джордж се изми, избърсна се и слезе на вечеря. Беше благоприлична сцена. Всички разговаряха с приглушени гласове. Никой не спомена колко дълго бе отсъствал Джордж. Той самият би искал да узнае, ала изглежда картите не показваха това. Не и сега. Още не.

Когато Лаура сервира десерта, Джордж откри, че изпитва почти непреодолимо желание да направи една хубава разходка около квартала. Понякога един мъж се нуждае тъкмо от това. Да остави семейството си за кратко, въпреки че го обича много и да предприеме една малка самотна разходка.

Веднага след вечеря той помогна на Лаура да прибере, а сетне ѝ предложи да ѝ помогне с измиването на съдините.

— Защо вместо това не се поразходиш малко? — попита го тя.

Джордж не го очакваше. Много мило от нейна страна. Макар да му се стори донякъде необичайно. Ала навярно и тя се бе уморила от всичко това. Между тях нямаше интимност. Децата също изглеждаха

доволни да напуснат масата колкото е възможно по-скоро и да се заемат с домашните си.

Джордж реши да се поотпусне. Настани се в големия стол, за който предположи, че бе неговият и зачете вестник отпреди два дни. Прочетеното не носеше за него никакъв смисъл. Какво означаваше разпродажба на грифити? Кой бе Хелмдилио и защо заплашваше да се оттегли от „Ренстак“?

— Мисля да се поразходя малко около квартала — извика той на Лаура.

— Направи го — извика му в отговор тя.

Е, това уреждаше нещата. Не му оставаше нищо друго, освен да предприеме своята обиколка. Джордж стана и прекоси на няколко пъти стаята, после се върна и най-накрая отиде до входната врата. На бравата ѝ имаше още една от онези, облите дръжки, които не му се нравеха. Обърна се и се запъти към задната врата. Кимна на жена си и излезе през вратата, заобиколи същата по настланата с чакъл пътека и излезе на улицата.

Улицата бе пуста и права. Двата ѝ края изглеждаха съвсем еднакви. Нямахме какво да се избира между тях. И все пак бе важно да избере. Джордж си спомни, че някой му го бе казал. „Не прави нищо случайно, дори и ако нямаш представа какъв би могъл да бъде резултатът. Направи най-добрия си избор за момента и го следвай.“

Звучеше му като пълна глупост. Но тъй като гледаше наляво, докато траеше мисловната му главоблъсканица, той избра тази посока и закрачи.

Кухнята беше хубава, много чиста, изрядно поддържана. В нея изглежда имаше множество спестяващи труда устройства. Те бяха с формата на странни машини, малки, направени от неръждаема стомана и стъкло, с необичайни извивки и прибавки, без да може човек веднага да разбере предназначението им.

Джордж съзнаваше, че сигурно бе отсъствал бая дълго и че тези джаджи биха могли да се променят доста бързо. Щеше да ги разучи по-късно, след като си отпочине, тъй като бе отсъствал известно време. Миналото щеше да изплува отново в паметта му.

— Слушай — рече жената, — децата ще се върнат всеки момент. Най-добре ще е да се разберем какво да им кажем.

— О, да, така е — отвърна Джордж.

Жената му се усмихна и зачака.

Джордж рече:

— Ти какво предлагаш?

Тя обмисли сериозно въпроса.

— Смятам да им кажем, че си у дома в отпуск.

— Да, съгласен съм — рече Джордж.

— В крайна сметка това може и да е вярно.

— Мисля, че е напълно възможно.

— Няма значение. Това ще им кажем. А що се отнася до други въпроси, ще се справяме с тях, когато възникнат.

— Да, предполагам, че така ще е най-добре.

Тя стана от креслото си и дойде до него. Обхвана с длани лицето му, наведе се и го целуна. Целувката ѝ бе хладна и безразлична. Дали това означаваше нещо? Джордж не знаеше. Всъщност тя жена му ли беше? Или бе нечия друга жена? Искаше му се да може да я попита. Но интуицията му подсказваше, че това би бил нетактичен въпрос. Каквато и да беше връзката им, или каквато и да е била преди, а той не я помнеше, между тях вече не съществуваше близост.

— Аз наистина имам да ти казвам нещо — рече тя.

Точно в този миг чуха отварянето на входната врата и къщата се изпълни с детски гласове — на момче и на момиче. Караха се за нещо. Говореха толкова бързо, че Джордж не можеше да схване думите им.

Влязоха в кухнята: високо, слабо момче на около дванайсет години и около осемгодишно момиче. Още щом забелязала Джордж, спряха да говорят и се вторачиха в него. Джордж изпита неудобство от погледите им и най-накрая рече:

— Здравейте, деца.

— Ти пропусна рождения ми ден — каза момичето.

Момчето ѝ прошепна нещо и тя се изхили.

— Ти моят татко ли си? — попита момичето.

Джордж не знаеше какво да отвърне. Допусна, че бе бащата на детето. Или по-скоро изглеждаше ясно, че другите вярваха, че той бе баща ѝ. И на момчето, разбира се. Ала все пак Джордж не бе напълно сигурен в това. Нямахше никакво вътрешно чувство, никаква реакция. Досущ както става във филмите. Ала освен това не можеше да си спомни и къде бе гледал тези филми.

— Идете да се измиете за вечеря — рече жената. — Между другото, аз съм Лаура.

— Здравей, Лаура. Аз съм Джордж.

— Да, знам.

Двамата се усмихнаха. Джордж си помисли, че всичко щеше да бъде наред. Сигурно много често става така. Той, и навярно мнозина като него, винаги тръгваха на битка. И вършеха там каквото трябва. Най-вероятно — нещо опасно. Във всеки случай другите намираха за естествено обстоятелството, че той се бе завърнал с повредена памет.

Джордж някак си бе открил дома си. Изглеждаше така, сякаш се бе случило много естествено. Ала той всъщност не го помнеше изобщо. Подмина го, поколеба се, а сетне осъзна, че бе неговият дом.

Обзе го непреодолимото чувство на облекчение. Беше възхитен. Всичко щеше да бъде наред! Едва ли не весело той отвори малката дървена портичка, след това изкачи трите стъпала към входната си врата. Посегна към дръжката с дясната си ръка. Дръжката не бе съвсем такава, каквато бе очаквал. Имаше странна форма, не бе кръгла като повечето дръжки за врата, нито имаше копче, което да обхване показалецът. Дръжката бе овална и в средата си бе издута. Бе направена от някакъв убито сив метал, който въпреки всичко блестеше на намаляващата следобедна светлина. Не пасваше много добре на ръката на Джордж. А и след като я обхвана с длан, не знаеше какво да стори после. Трябваше да има бутон или спусък. Или серия от бутони, ако използваха кодове. Трябваше да има някаква особеност. Иначе как би могла да функционира? Може би просто трябваше да я бутне; нямаше как да я дръпне. Той бутна дръжката. Нищо не стана. Вратата изобщо не поддаде. Под дръжката нямаше ключалка. Изглежда нямаше начин да я задейства. Ала все пак имаше чувството, че неподвижда нещо очевидно.

Той отстъпи от вратата и се огледа. В предния двор имаше дърво, не по-високо от самия него, със здрави клони, които растяха под прав ъгъл. От един клон висеше бледожълт плод, покрит с морави ивици. Близо до дървото пътеката продължаваше около къщата. От двете страни имаше други къщи. Калканите им, обърнати към неговата къща, бяха слепи.

Ала това ли бе неговата къща? Джордж не желаше да изпада в неудобно положение. Достатъчно зле му беше, загдето се бе възправил

срещу тази несигурност вътре в себе си.

Той пое бавно по пътеката към задната част. Живият плет, обрамчил къщата, му се стори познат. Или поне не напълно непознат.

Когато стигна отзад, видя петте стъпала, които водеха до задната врата. Беше стъклена. През нея можеше да види някой, който се движеше в помещение, напомнящо кухня. Беше жена. Пееше си нещо, ала Джордж не успя да долови мелодията. Просто такава впечатление доби.

Изкачи стъпалата. Преди да успее да потропа на вратата, жената се озърна и го видя. Имаше един миг, в който изражението ѝ изплаши Джордж, защото не знаеше какво означаваше то. След това забеляза в очите ѝ, че го бе разпознала, и изпита задоволство.

Ала трябваше да признае пред себе си, че сам той не я бе познал.
— Джордж! Защо не се обади, че се завръщаш?

Тя бе отворила вратата. Беше дребна жена с пухкава, къса, руса коса. Лицето ѝ бе хубавко, ала бе преминало първа младост. Бе леко гримирана. Хвана го за ръка и го въведе вътре.

— Защо стоиш там? Това е твой дом! Влизай!

Джордж я последва вътре. Вървеше подире ѝ, гледаше я как се движи, опитваше се да събере в едно парченцата от спомените. В съзнанието му нямаше съмнение, никакво съмнение, че бе попаднал на правилното място. Там би трябвало да се намира. Това бе неговият дом. Не можеше да има съмнение. Ала го безпокоеше това, че не изпитваше нищо друго, освен слисване и тревога, сякаш предстоеше да се случи нещо ужасно.

Джордж бе разговарял с член на Сивия орден. Това бе постижение. Тъкмо за това го бяха изпратили. Сега се връщаше в Глв.кв. Беше се бавил доста време; беше открил това-онова.

Хубаво бе да се върнеш в Главната квартира. Това бе познатата розова градина. Ей там, току зад нея бе обелискът с йероглифите в основата му, издигнат в памет на мъчениците от Деветата космическа експедиция. Джордж пое по настланата с чакъл алея, която се виеше между сградите. Денят изглеждаше хубав, не съвсем реалистичен, но въпреки това доста приличен на вид. Джордж продължи и стигна до централната групичка сгради. Тук един часовой го насочи към първата приемна станция. Млада жена в униформа на Звездното братство го поздрави и го помоли да седне на стола до писалището ѝ.

— Вие току-що се връщате, нали така?

— Да, точно така — отвърна Джордж.

— Били сте в сектор ФРХ, нали така?

— Това бе задачата ми. Да проникна в Съмнителния квадрант.

— И успяхте ли?

— До известна степен — да. Открих, че съществува състояние на объркване и смут, както предполагахме.

— Само това ли открихте?

— Ами, не, не съвсем. Имаше също така...

Жената махна властно с ръка.

— Не ми казвайте. Запазете го за Подробния разпит.

Джордж кимна, макар никога да не бе чувал за подобно мероприятие. Важното беше, че се бе върнал в Главната квартира. Познатата розова градина. Приятно бе да се завърнеш; най-приятно е там, където отдавна не си бил. Винаги бе изпитвал странни затруднения да открие спомените си за Главната квартира. Ала те щяха да се завърнат скоро; този вид пропадане на паметта бе доста обичаен, когато си прекарал известно време в сектор ФРХ. Или поне така си мислеше. Трудно бе да бъдеш сигурен със сигурност.

— Засега това е всичко — каза жената. — Можете да си починете и да се възстановявате. Ще намерите жилището си непроменено. Рано или късно някой ще влезе във връзка с вас и ще проведе разпита.

— Можете ли да ми кажете кога точно? — попита Джордж.

— Боя се, че не знам това. Напоследък всички са твърде заети. Случват се много важни събития.

— Какви например?

— Можете да отидете до библиотеката и да получите извлечение от Информационната служба. Довиждане и благодаря ви за съдействието.

Джордж разбра, че бе свободен. Стана и напусна Главната квартира.

Навън повървя известно време безцелно. Не искаше да пита никого къде бе библиотеката. Предполагаше се, че би трябвало да знае. Но още по-неудобно беше, че не знаеше къде бе собствената му квартира. Където нищо не било променено, както му бе казала тя. Беше поне хубав ден за разходка. Нито много горещ, нито много студен. Мек

ден, слънцето — скрито зад покров от бели облаци, лек ветрец подухваше из обширния парк покрай Главната квартира.

Той продължи да върви сред високи дървета с разперени клони и изобилен листак. Беше му чудно обаче, защото бе останал с впечатлението, че листата трябва да са зелени. Обикновено са такива. Ала тук наоколо нямаше дървета със зелени листа. Листата им бяха сини, оранжеви и с лилав оттенък. Сигурно са специална разновидност, реши той. Щеше да разбере това по-късно.

На Джордж му се струваше, че е особено важно да намери верния изход. Не познаваше обаче в подробности водния басейн, по чиито брегове вървеше. Но се ширеха слухове, легенди. В момента не можеше да се сети какви бяха те. Беше твърде зает да отмахва листата от очите си, докато бързаше напред, приведен, в търсене на излаз.

Всеки път, когато опитваше да приближи водата, все нещо се случваше. Това бе досадно, защото Джордж всъщност искаше да влезе в нея. Доста време бе мислил почти само за това. И този спомен му се бе запазил. Имаше усещането, че нещо изследваше речния бряг посредством него, сякаш той бе някакъв вид ловджийско куче. Но това не можеше да бъде. Не се връзваше със здравия разум. Както и тези цветя на речния бряг, очевидно направени от златни нишки и кадифе. Намачкано кадифе. Брегът лежеше пред него. Той отиде до самия му край, без да се оглежда нито наляво, нито надясно. Да. Всичко беше наред. Сега. Той се плъзна във водата, като едва-едва я накъдри.

И все пак дори най-малките вълнички трябва да се вземат предвид. Цели села загиваха, цели гори биваха изсичани, вулканите изригваха и всичко това — в резултат на един малък крив сегмент, който предизвиква носещата се напред вълничка. Самият Джордж не предизвиква никакъв ефект. Ала вълничката, която можеше да се каже, че бе на Джордж, предизвикваше сериозен ефект навсякъде около него.

Ала нямаше нужда да разсъждава за това сега. Той бе във водата. Лежеше по гръб, а слънчевите отблясъци играеха по кожата му. Това бе идеалният миг, макар че би било по-добре, ако тъкмо тогава Джордж не бе получил стомашни спазми. Нищо опасно. Лежеше по гръб и чакаше затрудненията му сами да се оправят.

Водният басейн, в който се носеше, бе всъщност тесен и дълбок канал и водата течеше доста бързо. Можете ли да я видите — как водата тече доста бързо? Това е част от изживяването на Джордж,

което можеше да изрази всичко останало, ако той бе в състояние да го задържи. Ала той се движеше в посоката, която каналът предопределяше, а изглежда имаше и други неща, които се движеха заедно с него.

— Кой е тук?

Джордж изви врат, опитвайки се да види кой го бе заговорил. Във водата до него плуваше костенурка, черупчеста костенурка с обичайния костенурски вид, съвсем истинска костенурка като всички костенурки, макар че обществото от благоприличие би могло да каже, че бе сухоземна костенурка. Джордж отхвърли тази мисъл, но тя се върна под формата на не съвсем безсмислено лекомислено осмисляне на смисъла.

— Я се стегни — каза костенурката. — Нямаш си представа на какво приличат идиотските ти мисли.

— Как може да чуеш какво си мисля? — попита Джордж. — И откога на костенурките е разрешено да говорят, или това е някаква басня?

— Ти си готин тип, Джордж — рече костенурката, — ала имаш склонност към монолозите. Забеляза ли шарките по гърба ми?

Костенурката се извъртя, за да му се покаже. Джордж видя равностранныя триъгълник, изписан с три фини черни линии. За Джордж това не означаваше нищо особено, ала костенурката изглежда си мислеше, че гледката потвърждава казаното от нея.

— Хайде да не се разделяме толкова лесно — рече костенурката. — Не можеш да се отървеш от мен тъй лесно. Показах ти триъгълника си, за да ти вдъхна увереност. Всяко твърдение може да бъде илюстрирано.

— Къде отиваш? — попита Джордж, забелязал, че бреговете се надигаха по-стръмно, а водата, която откак Джордж бе влязъл в нея течеше решително напред, сега се виеше в агонията на неопределеността.

— Понякога напред, понякога странично — рече костенурката.

Джордж се носеше покрай нея и забеляза, че костенурката бе казала истината. Тесните канали се пресичаха и се плискаха един в друг, не просто по един или два, а по дванайсет и четиринайсет, толкова сложен бе моделът и толкова отдавна бе възникнал. Слънчевата светлина бе окуражаваща, пък и Джордж още не бе готов

за промяна, поне не и за такава промяна — при която времето се превръща в решаващ фактор.

Проблемът внезапно се фокусира. Джордж веднага осъзна това. Каналите не бяха трудни за преодоляване. Но взирането в тях водеше до нежелани усещания, които може би бяха измамни. За него бе важно просто да следва хода на събитията. Понякога ви идва такова желание. Да заглушите в себе си гласа на бърборещата редом с вас зелена костенурка на безумието, и се заемете с дълбочинно решаване на същинските проблеми. По време на този дълъг и ужасен поход имаше моменти, когато Джордж смяташе, че бе стигнал до края на силите си, да не говорим за тези на костенурката, и в момента си мислеше за жестоката съдба, която го бе отнесла от водата на този обширен градски площад, където той, ведно със стотици други, бе жертва на вавилонското слънце.

Нямаше бърз изход от там. Донякъде появата на торбата с диалозите бе от полза. Ала у нея сега имаше нещо злокобно, защото се бе дотъррила под формата на кутийка, оцветена на весели райета.

Още от предишните си преживявания, за които се надяваше да не са записани някъде, Джордж изпитваше опасения към кутиите.

— Всичко това е чисто дрън-дрън — рече диалоговата торба, като думите се процедиха от нея с възклицателно потреперване.

— За първи път го узнавам — рече Джордж.

— Сигурен ли си? — попита торбата с думите.

— Струва ми се, че се домъкна непоканена — продължи Джордж. — Време е за решителни действия, а ти идваш тук да ме будалкаш с твоите словца.

— Виж ти, кой ми говори за словца — отвърна торбата. — Миличък, ти се нуждаеш от помощ, не се ли светваш?

— Като стана дума за светване — рече Джордж, — какво става тук?

— Радвам се, че ме попита — отвърна диалоговата торба и ъгълчетата на малката ѝ като розова пъпка уста се повдигнаха. — Работата е там, че ще трябва да разберем. Чуваш ли онзи звук?

Джордж се заслуша и долови тежкия бумтящ звук, докато метафората скоро придоби очертания в ковачницата на лексикографа. Шумът на дъжд. Да, на всичкото отгоре щеше и да се намокри.

— И то точно сега — възкликна торбата с думите, опитвайки да прикрие отвращението си към ставащото.

Там, право пред тях, се издигаше тухлена сграда със значителни размери, висока шест етажа. Всички съществуващи прозорци от фасадата на библиотеката (защото, не ще и дума, това бе библиотека) бяха заковани с шперплат, или нещо, което приличаше на шперплат, само дето бе по-евтино. Това бе направено, за да се защитят неколцината случайни минувачи като Джордж от летящите отломки. Защото вътре в сградата и подаващ се от ръба на покрива ѝ, който бе премахнат, можеше да се види огромен механичен чук, който бе управляван от тежки метални проволки и колосална стоманена рамка. Този бе хидравличен, не защото бе задвижван от вода (макар и това да бе вярно в крайна сметка), а защото от кесоните излизаше пара и боклук, в които се съдържаше енергията на парната машина с блестящи бутала и миризма на мокър чакъл, която всъщност задействаше цялата тая измишльотина.

В съзнанието на Джордж се появи мисълта да изключи това положение на нещата, защото не виждаше никакъв смисъл в тях.

Чукът се издигаше високо, а долу млада жена с предпазна каска, под която се виждаше косата ѝ, сплетена на руса плитчица, завита около главата ѝ, бе спряла и тъкмо се канеше да се обърне към него.

— Ей, ти!

Тя наистина се обърна към него.

— Кой, аз ли? — попита Джордж, връщайки се към първоначалното си примирение.

— Да, ти. Искаш ли да се отместиш с няколко стъпки?

— Разбира се — отвърна отстъпчиво Джордж с мазна усмивка, — но кажи ми първо какво прави този чук там горе?

Русата, опашата, каскозащитена блондинка се усмихна и за миг се поколеба дали да не му държи обяснителна реч — и идиосинкратична, и класически риторична. Ала чукът удари напразно, защото обясненията за него, неуловими като невестулка, отчаяни като албанец, вързани едно за друго, доколкото си подходяха... какво?

— Казах да млъкнеш — настоя Джордж.

— Извинявай — отвърна торбата с думи.

— Къде се дяна хидравличният чук?

— Изглежда нещо му се е случило — каза блондинката с предпазната каска.

— Не започвайте пак да си играете с мен — рече Джордж. — Всички да останат на място, инак ще стрелям!

— Какво? — рече каскозащитената дама, а нейният въпрос беше повторен като ехо от торбата с думите и костенурката, която се бе появила изневиделица.

— Няма начин да се спре онова, което е писано да стане — рече костенурката, — дори да се бориш срещу него, не можеш да се отървеш.

— Искях да ти кажа — рече каскозащитената блондинка. — Не ме познаваш добре, но аз знам доста неща за теб.

— Наистина ли? — попита Джордж, който намери това за удивително.

— Надявам се, че си готов да сториш нещо за всички нас — рече тя.

— Ей, почакай малко, не съм готов за това.

— Джордж, ще се научиш ли някога да поемаш отговорност?

— Не, по дяволите! Това няма нищо общо с мен.

Цяла орда обяснения се спуснаха от тавана. Бяха облечени в червени трика и танцуваха. Изглеждаше, че няма как да бъдат опровергани. Но не бяха достатъчно убедителни.

Ситуацията бе изгървана? Накъде тръгна краят на мисълта му? Дали не изчезна в онази дупка? Вярно ли е, че Джордж променяше форми, трансформираше, превръщаше се сам в нещо друго? Това ли бе значението на кутиите?

— Спокойно — шепнеше торбата с думите.

Тя поддържаше Джордж за двете рамене. Непокосимо, но нежно.

— Успокой се, здравеняко — говореше торбата с думите.

Джордж изстена и стисна с ръце главата си. Направо го цепеше от болка. Подозираше, че това бе нечия друга глава. Преди тези главоболия не бяха типични за него и той не знаеше дори дали изобщо би могъл да ги изпита.

Все повече изпаряващото се равновесие се залюля на една страна и се разтърси неспокойно, преобразувайки се във форма с лоши намерения.

— Не скланяй по този начин! — извика торбата с думите.

Джордж наистина бе нарушил всички граматически правила за склонение на предметите на сцената. Те бяха сега твърде нетрайни, съгласно закона на Братя Грим, който твърди, че умопомрачението се проявява експонентно при загубата на яснота. Големият хидравличен чук пак се заиздига. От пулта му за управление се дочуваше накъсан писък като маниакален смях, съпроводен с равнодушно клокочене.

Русокосата каскозащитена дама, или по-скоро момиче, защото не бе по-възрастна от момиче, първа забеляза затруднението.

— Ще гръмне! — извика тя. — Трябва да отворя предпазния клапан!

Тя си получи заслуженото за тези си думи. Пултът за управление на хидравличния чук изстреля сини светкавици, които я отхвърлиха назад и тя изпищя.

Джордж междуременно се бе хванал за една стойка и така бе предотвратил падането си, но бе пропуснал да се закопчее. От този дребен пропуск можеха да произтекат големи неприятности.

Джордж видя, че костенурката седеше на рамото му. Сигурен бе, че беше същата, защото имаше триъгълник на гърба си. Ала после се сети, че всеки би могъл да начертае равностраничен триъгълник. Защо бе толкова глупав? Защо продължаваше да се доверява на преструвките на говорещи животни и одушевени торби с думи?

Дъждът, носен от студения влажен вятър, се опита да избие опората от ръката му. Джордж удвои силата на хватката си. Водата се лееше като водопад, течеше, капеше, демонстрираше всички свои гадни, малки номера. Другите му крещяха:

— Стойката! Закрепи я!

Джордж едва тогава забеляза Стойката, преди това тя бе просто едно от нещата, за които се държеше. Какво трябваше да направи с нея?

— Закрепи я!

Докато тези думи попиваха в съзнанието му, Джордж усети движението на кораб. Миг по-късно забеляза, че се намираше на палуба. А след това — леерната стойка. Погледна я отново, фиксира я в паметта си, прогори я в нея, както паметта на изригващия вулкан се прикрепя, към която си поиска метафора, а самата надежда издъхва върху сивите, мокри гърбове на вълните в морето, красивото море.

— Закрепи...

— Добре, добре — рече сприхаво Джордж и прикрепи Стойката в единия ѝ край към планката, която стърчеше над държача на релинга. Движението на кораба веднага се успокои.

— Добра работа, сър — рече един снажен индивид.

Новодошлият излезе от малката кабина, издигната на най-горната палуба на кораба, но под ветрилата му, които бяха бели и издути. Лицето му имаше крушовидна форма, с големи бакенбарди и купища спазматичен смях, скрит зад привидно високомерно изражение. Беше облечен в синя куртка със златни галони и сребърни копчета. Носеше перука или *peruke*^[6], а може би и двете. Шапката му бе накривена. Панталоните му бяха от еленова кожа и бяха много бели.

— Кой си ти? — попита Джордж.

— Аз съм Роло, веселият капитан на „Пинафора“. Преди двайсет и два дни отплавах от Йокохама, натоварен с уаби за износ. Наскоро бях споменат в депешите на флота за успешното си проникване във висшите ръководни кръгове на Тонг Уан Ан. Това, разбира се, бе преди Джулия да се качи на борда със своите хрътки и претенциите си, и преди да бъдем подложени на папагалските сеанси на онзи неин папагал с муцуна на плъх. Ала тихо, чувам я да идва.

Не би могло да се каже, че Роло, капитанът на „Пинафора“, бе чул стъпки, тъй като звукът дойде миг след като бе свършил речта си и бе от скърцаща врата. Тя се отвори със замах и в пространството, което бе заемала преди това, се появи жена — руса и приятно закръглена, не съвсем в първа младост, но не и грохнала старица. Беше много привлекателна, облечена в прасковено оранжева рокля, с тъмносини панделки, вплетени в царевичножълтата ѝ копринена коса.

— Здравсти, момчета, к'во мога да направя за вас? — попита тя и Джордж мигновено разбра, че по незнайно каква шантава причина, тази жена, която стоеше пред него, не бе никоя друга, освен Мей Уест^[7].

— Мис Уест! Как попаднахте тук?

— Също като теб, глупчо. Бях въведена. Защо задаваш глупави въпроси? Разумът изисква да се приспособяваш към онова, което е. Въпроси от типа „защо“ водят само до лошо препъване.

Капитан Роло се усмихна.

— Забавна е, нали? Прави ни компания по целия път от Япония насам.

— Какво правехте в Япония, мис Уест? — попита Джордж.

— Не си ли чувал за Шанхайската лилия? — отвърна на въпроса с въпрос Мей Уест.

— Не мисля, че е необходимо да задълбаваме в това точно сега — рече капитанът.

— О, не мислиш, така ли? — намръщи се Мей Уест. — А кой, по дяволите, си ти?

— Аз съм капитанът на „Пинафора“ — отвърна Роло.

— С име като Роло? Не ме разсмивай.

— Скъпи мои — намеси се Джордж, — необходимо ли е да се дърлим? Не е ли време за чай?

Подходът му бе добронамерен и всички го оцениха, дори и моряците от кораба на негово величество „Пинафора“, които се появиха с техните моряшки опашчици (тук вече изобщо не ставаше дума за перуки) и се строиха в дълга редица с лице към океана.

Джордж отдели време да погледне океана. Мукавян, както и бе подозирал, боядисан в морско синьо. И тъй, значи се опитваха да му навлекат нови ядове! Той посегна към нещо, което отначало бе камбана за тревога, сетне се превърна в предпазен клапан, а после — в трубка, направена от желатин. Той тъй и не разбра в какво се превърна последно, тъй като капитан Роло го изби от ръката му, преди да се оформило окончателно.

— Няма нужда от излишен шум! — каза Роло. — Можем да се разберем прекрасно и помежду си. Мис Уест, мога ли да попитам какво направихте с Джулия?

— Забрави за Джулия — отвърна Мей Уест. — Тя бе шкартирана на едно от първите обсъждания при планирането на фабулата; не си ли спомняш?

— Никога не ми съобщават навреме, за да отида на тези жалки съвещания. Чуйте, аз самият имам някои собствени проблеми. Споменах ли за подаграта си? За язвите си? За сабите си? Споменах ли за маймуните и за странните проявления на тяхната благодарност? Имах ли възможността да ви обясня за главната линия в политиката на правителството и за погрешния завой, който предприеха в Пиренеите?

Точно в този момент се чу силен гръм и миг по-късно едно поле се заби в носа на „Пинафора.“

— Страхотно — рече капитанът. — Някой ни напада — тъкмо се нуждаехме от разкършване. Всички по реите, морячета мои!

Четиричленен екип, известен като „Морячетата на Роло“, се изстреля по такелажата и с лекота се закатери по въжета, шкоти, фалове, ванги, браси, стенги, гълбови пера, ленти от пишеща машина и всички останали неща (някои от тях невероятни), които имат или нямат пряко отношение към корабната конструкция като цяло. Преди върха се спряха на топовата наблюдателна „кошница“, ала шкотите още не бяха сухи и затова продължиха нагоре; продължиха, като си подвикваха с пронизителни момчешки гласове и така стигнаха до най-високата точка. Ала и това не ги задоволи — да останат там. Продължиха да се катерят, издигнаха се във въздуха, изкачваха се по невидимите стъпала на въжените стълби, докато най-накрая не изчезнаха в купчината ниски кълбести облаци.

— Не се ли издигнаха прекалено високо за прости морячета? — рече Джордж. — Сега може би ще слязат при простолюдието и ще ни разкажат какво са видели.

— Предполагам искате да узнаете — каза капитанът, — дали имаме някакви шансове.

Джордж изобщо не си бе помислил това, но все пак не биваше да отхвърля възможността да разбере онова, за което намекваше капитанът, и затова, като угаси цигарата си и като си наля безалкохолна напитка в тъмната ръбеста чаша, която бе невинният автор на толкова много от мъченията му, заедно с партньорката ѝ — торбата с думите, рече:

— По-добре дайте разумно обяснение за всичко това.

Мей Уест се разсмя.

— Харесва ми твоята наивност, Джордж.

— Инат, както винаги — изсумтя капитанът.

— Мисля, че трябва си направим парти — рече Мей Уест.

— Нямаме достатъчно хора за парти — каза Джордж, тъй като изобщо не бе сигурен дали предложението му харесваше.

Но както обикновено, той бе казал не каквото трябва, защото само докато премигне, докато поеме дъх между едно възприятие и друго, на юта се появи хубавичка компания — от много земи и страни,

имаше един, който дори приличаше на Сократ, а други също приличаха на известни личности — Иван Грозни, Бела Лугоши, Зазу Питс — и то до такава степен, че не можеш повече да спориш.

— Какво искаш да кажеш с това, че са избягали? — генерал Сефалио Вегас питаше първия си заместник — безотговорния хубавеляк дон Хорхе де лае Агуилас де Оро де Сан Висенте и Сан Хуан, известен сред приятелите си като Джордж. Те предпочитаха американското име, тъй като Хорхе се бе учил две години в Института за авангардни науки в Принстън, където бе специализирал по предмети, интересуващи свирепо интелигентния, стар, ацтекски ум на Хулио Сифуентес, благородния стар водач, свален от силите на революцията в последните им дни и заточен на бунището на историята, което се намира току отвъд Матаморос.

— Имам предвид, Ваше превъзходителство, че им се удало да избягат.

Така отговори Хорхе или Джордж, който знаеше много добре, че Сефалио бе негов приятел от добрите стари времена, когато двамата бяха деца в Сайта Флора де лае Анималес, в онези години, когато посвещаването в обществото на кутиите изглеждаше върховната цел на живота — о, младост! Но, разбира се, той знаеше, че дългото му познанство със Сефалио нямаше предишната цена сега, когато на карта бе заложено толкова много — ранчото, русокосата жена от север, малкият английски кораб, който идваше да хвърли котва в пристанището, масивната сграда на Бастилията, докарана с големи разходи от Париж.

— Никой не е виновен — добави Джордж. — Мисля, трябва да разберете, че цялото стечение на обстоятелствата, необходими, за да стане бягството им възможно, навярно никога досега не се е стичало и навярно никога повече няма да се стече.

— Откъде да съм сигурен в това? — попита Сефалио и се изтегна на стола си с плетена тръстикова облегалка, захапал тънка пура, хубав и с голяма шапка там, под лятното слънце в прашната тухлена сграда в Мексико, която никога не е съществувала, ала все пак справедливо претендираше да е истинската; само ако имахме сили да сторим това.

— Колко далеч мислиш, че са стигнали?

— Навярно досега са изминали половината път до Укалион.

— Дори въпреки бандитските нападения върху железницата в столицата на провинцията Сан Хуан де лае Фрутафрескас?

— Когато правех изчисленията си, взех и това предвид — отвърна Джордж. — Половината път до Укалион означава, че са по средата на прохода Скършен гръбнак в провинция Слерамио.

— Освен ако не са избрали по-лесен път през джунглата — рече язвително Сефалио.

— Не биха го сторили, ваше превъзходителство. Откъде го знам ли? Защото Стобридж, техният предводител, си въобразява, че може да ме надхитри. Това е илюзия, която той храни още от едно време, когато учихме заедно в Итън. След като знам това, аз мога да го надхитрям непрекъснато, като отгатвам какво мисли, че аз мисля, че ще прави, преди да предприеме съответните действия.

— Съответните действия! — възкликна Сефалио. — Само ако знаехме какви трябва да са те!

Той отвори широко очи. За един миг бе отново старият Сефалио, когото Джордж познаваше толкова отдавна, когато слънцето и сянката си бяха поделили небесното царство и светът се наслаждаваше на мира. Ала след това клепките му отново се спуснаха като качулки — онези малки качулки от кожа на змиорка с техния чуждоземен лак — и той се обърна и даде знак. Войникът, който стоеше невидим на пост, се появи мигновено с мустаците си и всички подробности. Той рече:

— Да, господин генерал?

На Джордж му бе омръзнало. Той мина бързо покрай Сефалио, разбрал, че фалшивите спомени са били имплантирани в паметта му, единствено за да го объркат. Ала те не бяха си свършили напълно работата, доктор Азоф и неговите зли бледолики лакеи. Ако надзърнеше под повърхността, човек можеше да забележи ръбчетата на имплантите. А Джордж бе опитен в подразбирането, както и всички оператори от Сивия корпус, и знаеше, че врагът вече е завзел земите ни, жените ни, работните ни места, че се стреми да анулира сега нашите души и да превърне цвета на нацията в недееспособни идиоти. Ала въпреки всичко това, човек все още бе в състояние да открие ръбчето на раздвоената памет, да надникне под него, да го повдигне, да погледне в котела на създанието, в тъмния център, откъдето произлиза всичко. Макар това, разбира се, да беше влудяващо.

Капитанът се прокашля силно, опитвайки се да привлече вниманието на Джордж.

— Какво има?

— Може ли за миг да разчитам на вашето любезно внимание?

— Давай — каза Джордж.

— Не и пред дамите — рече капитанът.

— Не можете да кажете нищо, което да не ми е известно — рече Мей, а безгрижието превърна думите ѝ в малка шега.

— Давай, човече, говори — каза Джордж. — Защо спряхме?

— Никога не сме обещавали, че отиваме някъде — рече капитанът. — Решихме и спряхме. Ясно ли е?

— Разбира се, че не. Но аз не искам да ви създавам затруднения.

Капитанът изсумтя.

— Той не иска да създава затруднения — обърна се снажният мъж към Мей Уест. — И въпреки това и пръста си няма да мръдне, за да подкрепи сюжета в този от Бога даден миг, когато всички най-сетне се събрахме заедно, ти, аз, Джордж, нашият екипаж с опашниците на косите си. Тук има упорита работа, а ти се опитваш да слезеш на брега. Можеш да преброиш всеки от нас в това мукавено море, за да свършиш нещо полезно, вместо да се отказваш и да се буташ пак там, където не ти е мястото.

— Капитане, вземете се в ръце, моля ви...

Нямаше полза. Капитанът се бе зачервил. От гарваново черната му коса щръкна перушина. Носът му порасна и се изкриви като клюн. Тенът му прие красив бронзов цвят. Той се погледна от глава до пети и рече:

— Какво правиш с нас, Джордж? Какво си позволяваш?

Пое дълбоко дъх и с върховно усилие на волята изчезна. Изгасна като лампа. Досуц като „Хей мамбо, бомпо, ей сега го виждате, ей сега го няма“. Ето, така вървяха нещата през тази седмица за Джордж. Но на него му бе все едно.

— Ти си следващата, Мей — рече Джордж.

— О, глупости — каза Мей. — Можем да се позабавляваме.

— Не — отвърна Джордж. — Не е време за хуморески. Страхът е горчивият плод на отчаянието. Вълните не знаят какво се крие в дълбините им. В момент като този ние трябва да забравим...

Мей направи... не жест, а по-скоро жестченце. Но то бе достатъчно. Тя изчезна, изпари се, може би да се присъедини към капитана, но по-скоро навлезе в голямата страна на възможностите, в която образите отиват, когато напуснат сцената.

— Ето че останах сам — рече на себе си Джордж.

— Останахме двама — рече торбата с думите.

— По дяволите, ти още ли си тук? — попита Джордж.

— Най-добре е да повярваш в това, приятел — отвърна торбата.

— И аз съм още тук — заяви костенурката.

— Но къде се намираме? — интересува се торбата.

— Мисля, че това е корабът на негово величество „Пинафора“ — отвърна Джордж.

— Нелош опит за отгатване, Джордж — каза костенурката. — Само че ти лазиш към безопасно местенце, след като лавината вече е отминала. Съжалявам, но не можеш да се върнеш отново. „Пинафора“ с цялата си неосъществена слава, вече не е с нас.

— Тогава къде сме? — попита Джордж.

— Неприятно ми е да ви го кажа — рече костенурката на торбата с думите, която повтори чутото, дума по дума, — но изглежда се намираме никъде.

— Никъде ли? — отзова се като ехо Джордж.

— Никъде — отвърна костенурката с типичната за нейния вид и нейната възраст невъзмутимост, която не оставяше съмнение.

Беше един от онези хубави облачни следобеди в гората. Боровете бяха великолепни, а малките червени храсти между тях твърдяха, че никога не бяха виждали по-приятен ден. Джордж крачеше и оценяваше всичко това, но възторгът някак му убягваше. Би му харесало повече, ако не бе тежестта на костенурката, която яздеше на гърба му. Торбата с думите представляваше по-малък проблем, тъй като се побираше в един от големите колкото войнишка мешка джобове на самото му. Ала костенурката, да, тя наистина тежеше. А нещата никак не се подобриха, когато тя запя:

На бандата ѝ омръзна в горите, охо!

Жална песен чучулигата в ливадата реди.

Никой не ще в леса да стои,

макар отвъд дърветата да чака съд и зъл палач.

Припев:

*А песента лети в небето
като лястовичка в простора.
Там, където ангел твори чудеса
и ни веднъж аз не съм бил.*

— Умолявам те — рече Джордж.

— Моля? — сепна се костенурката.

— Би ли престанала да пееш?

— Какво има, не ти ли харесва?

— Не я разбирам — каза Джордж. — И ме тревожи.

— Защо, съвсем разбираема е — рече костенурката. — Какво ще кажеш, торбичке с думи, ще продължаваме ли?

Торбата с думи изпълзя внимателно от джоба на Джордж и седна на тънките си лексикографски крачета. От нея намирисваше на таблетки.

— Не съм сигурна докъде стигнахме — рече торбата с думи. — Което е притеснително. Но ме успокоява великолепието наоколо, което няма скоро да бъде забравено от изнурения пътник. Добре прозвуча, нали?

Джордж попита:

— Има ли някой представа къде сме?

Спътниците му отговориха с мълчание.

— Или накъде отиваме?

— Нека това не те безпокои — каза костенурката. — Направи ми услуга и се отдръпни от пътя.

— От пътя за къде?

— Направи го и ще видиш.

На Джордж му беше неприятно да изпълнява нарежданията на една костенурка, особено след като подозираше, че може би не беше морска, а земна. И ако е така, в морето ли бяха, или на сушата? Но се отдръпна от пътя все пак и то тъкмо навреме; защото в този миг един много голям камион с огромни колела премина с рев покрай него —

появи се от вътрешните пазви на гората и изчезна във външните ѝ пазви.

— Какво беше това? — попита той.

Камионът с нахлупилия каубойска шапка шофьор зави край една фиданка и отново застана срещу него. Двигателят му ревеше още по-противно, чуваше се и стържещо почукване, което можеше да се дължи единствено на запушен карбуратор. На Джордж това никак не му хареса, а особено не му се нравеше камионът. Бе огромна квадратна машина и бе боядисана в психеделични камуфлажни цветове, въпреки че тази мода бе отминала отдавна. Стоеше там, или беше паркиран там, двигателят му ревеше, ауспусите му бълваха сив дим, а противопожарните клапи тракаха като инжектори.

— Може би трябва да поговориш с него — предложи торбата с думите. — Може би трябва да се обърнеш към него с нежни слова. Опитай този подход и да видим какво ще ни сполети.

— Сполети! — повтори костенурката с презрително изражение. — Лично аз няма да гледам какво ще излезе отвътре. Омръзнаха ми вашите детски забави и изненади.

Камионът приближи. Сега Джордж забеляза, че до шофьора седеше жена. Беше червенокоса и тънка като върба, дълги клонки с листи се виеха около главата ѝ, а очите и бяха проникателни. Камионът намали и после спря напълно. Джордж стисна зъби. Това изглеждаше опасно. Особено когато мъжът извади от кобура си пистолет, с орехова дръжка и синкава стомана, и даде знак на жената да го последва.

На Джордж му скимна да им се представи, ала нещо — може би спокойствието на деня, нежният ветрец, катеричките, които кимаха с разбиране от короните на дърветата — го накара да се въздържа, преди да е започнал. Тук имаше нещо, което убягваше от погледа, поне така му се стори. Реши да стои отстрани и да наблюдава.

— Аз също — каза торбата с думите; и тъй като малката ѝ многоцветна възглавничка я нямаше в момента, тя се покатери с усилие върху черупката на костенурката.

— А сега искам да ти покажа — рече каубойският индивид на червенокосата жена — как да се защитаващ. Знаеш, че се безпокоя за теб. Не ми се ще да те оставям в нашата къщурка в прерията, където не се чува никакъв друг звук, освен воя на вятъра, а ти си там сама и ако

нещо възникне, или се случи, или стане, няма с какво да се защитиш, освен с красивия си старинен гребен.

— Но, Люк — рече жената, — нямах си представа, че си загрижен толкова за мен. През цялото време си мислех, че ме цениш, само защото имам ненадминати езикови дарби и затова съм високо ценена от тукашните обитатели.

— А сега гледай внимателно — каза каубоят и разкопча жилетката над колана с пистолета, който придържаше и дънките му „Ливайс“, чиито крачоли бяха натъпкани в ботушите от груба кожа, които предпочиташе пред ботушите от обработена кожа, носени от повечето градски жители. — Вдигаш ей това нещо тук, а после буташ ей това тук. Туй е предпазителят. Опитай.

Жената-върба натисна предпазителя. Пистолетът мигновено изгърмя, гърмът отекна в гората, единственият му изстрелян куршум прожужа ядно между дърветата и рикошира в посока на малката уличка, водеща към лагера на заселниците, където почти веднага едно дете, а може би беше джудже, трудно бе да се каже от такова голямо разстояние, извика уплашено и се строполи — мъртво като скумрия на луната.

— Точно така — каза каубоят. — А сега да опитаме стрелба по възможни цели.

Той се огледа, забеляза за първи път Джордж и се прицели в него.

— Ей, чакай малко! — извика Джордж и се хвърли зад близкия дънер, като междувременно отмести един кралски щъркел, който тъкмо се бе настанил там преди няколко секунди.

— Извинявай — рече Джордж, — този луд човек стреля по мен.

— Мисля, че можем да направим нещо по въпроса — каза щъркелът.

После пропълзя в дънера, който беше кух, и извади от корубата му лък с единствена стрела.

— Гледай сега.

Като изкриви силно тялото си в поза, която бе необичайно трудна за щъркел, той опъна тетивата и пусна стрелата. Освободената най-сетне стрела се изви в небето, премина най-високата точка на полета си и започна дългото си спускане към Земята.

— Внимавай! — извика Джордж.

Ала беше твърде късно. Стрелата с бронебоен връх, зареден с експлозив, бе пробила кабината и бе причинила на двигателя на камиона поражения, далеч по-големи от повърхностна рана.

— Пресвети щитоносецо! — рече мъжът и използваната клетва го разкри като представител на племето на трепалите, макар никой повече да не спазваше старите обреди и обичаи на неговия народ. Той откачи раненото място на колата и го просна на моравата.

— Не изглежда чак толкова зле — рече той и го третира с бутилка масло „Валволин“.

Двигателят на камиона въздъхна доволно, изцъка дважди и заспа.

— Ще се оправи ли? — попита жената-върба, червената ѝ коса затанцува на внезапния порив на вятъра, полата ѝ се развя, а хубавите ѝ млади гърди се въздигнаха срещу тънкото великолепие на първокачествения плат и дадоха надежда (която обаче нямаше да се осъществи), че най-сетне щеше да започне сексуалната част.

— Внимавай! — извика торбата с думите.

— Какво има? — попита Джордж и се сви инстинктивно.

— Нищо — отвърна торбата. — Просто ми се видя забавно да го кажа.

— Шегите ти миришат зле — каза Джордж.

По това време каубоят и рижата дама го бяха разпознали — до онази степен, до която това бе възможно. Каубоят бутна назад голямата си шапка и рече:

— Хаа, сещам се за онзи, дето видял краставата жаба и вързал гваделупата.

— Искаш ли да ти го преведа? — попита торбата с думите Джордж.

— Просто млъкни — рече Джордж. — Мога сам да разбера какво имаше предвид.

Обърна се към каубоя и като махна широко с ръка, каза:

— Отивате ли нанякъде? Добре! Може би ще ме вземете, както, разбира се, и партакешите и принадлежностите ми.

— Пфу! — каза каубоят и след това изтри устни, защото изказването му се бе оказало доста мокро. — Ти натам, където отиваме, ли си се запътил?

— Гаранция — Франция — отвърна Джордж.

Нещо в него се възпротиви срещу посоката, която придаваше на диалога. Забеляза, че торбата с думите го манипулираше и не му оставаше друго, освен да продължи на съмнителен английски.

Всички се качиха в камиона и известно време пътуваха в мълчание, или почти в мълчание, нарушавано единствено от бумтежа на мотора и от дразнещите тихи изщраквания, които костенурката издаваше, докато хапваше набързо блюдо от синтаксис.

Моноглотите не бяха очаквали да бъдат описани толкова скоро. Те се завтекоха в костюмиерната, за да се наредят. Бяха решили да са с по три крака и една ръка. Това бе последната мода в Париж. После излязоха навън, заобиколени от камерите и думозаписвачите. Джордж бе виждал и по-калпави индустриални райони от този, но това бе преди много време.

Когато съгледаха рижата жена, моноглотите извикаха:

— Това е спасителката на нашата раса.

Биха казали и още нещо, но неприятното осветление изнервяше всички. Кадрите бяха провалени.

— Хм, сиво, гробовно — отбеляза торбата с думите. — Тук изглежда доста противно. Какво става? Накъде се е насочил този глупак?

Каубоят спря камиона, защото бяха стигнали до външен път, който обикаляше голям градски конгломерат. Минаха бариерата и каубоят даде отново газ, включи взетото на изплащане возило в камуфлажна маскировка и потегли бавно. Джордж и останалите бяха намерили пушките в една кутия, пристегната към багажния контейнер отзад. Разпределиха си ги мълчаливо. Нямаше нужда да говорят. Или по-скоро имаха голяма нужда да говорят, но на никой не му се слушаше.

— Кое е това място? — попита Джордж.

— Прилича на Покомоко — отвърна жената-върба и протегна дългата си шия в напразен опит да извлече допълнителни сходства.

Конят, който мина през централната порта, бе породист, а ездачът му беше облечен в разполовяваща се одежда от плесен, която бе много популярна тази година сред бродягите и другите откачалници.

Навлязоха. Кокалчетата на ръцете на каубоя бяха побелели да стиска волана, докато се движеха покрай дългата редица от кайсиеви дръвчета, за да излязат на градските улици.

Забелязаха тълпите мигновено. Бяха навсякъде. Мнозина бяха облечени в народни носии. Изглеждаше така, сякаш предстоеше да се състои някакво празненство. Музикантите вече се подреждаха. Времето си оставаше благоприятно. Причинно-следствената машина работеше усърдно.

Посоката, която каубоят пое в града, не бе напълно случайна, но само наивник би сметнал, че Джордж не обърна внимание на този детайл. Зрителите бяха навсякъде; знаеха, че някои човешки същества, като Джордж, притежаваха способността да проникнат отвъд ограничения периметър, да се откажат от удоволствията и болките на срещите с гаджетата и да се заемат с нещо друго. Зрителите бяха с плешиви, изшилени глави. Обичайното правило бе всяка глава да има по един връх, а онези, на които това не им се нравеше, ги екзекутираха набързо. Или поне така беше в лошите стари времена, преди разумът да надделее.

Никой не обича да бъде покоряван, но повечето от нас вече свикнаха. На останалите често им се налага пътуване в тъмното, когато фаровете не работят, а знаковите „стоп“ са като големи стрелки, които сочат към неумолими паркинги в небето. Въпреки това те продължават покрай скритите картечни гнезда, покрай кутиите за хапчета с техните злокобни таблетки против киселини, покрай старото оръдие, снето от „Пинафора“ и поставено тук, в това място, където никой не може да бъде в безопасност, освен теб, мен и Матилда.

Но нека не си подкопаваме сами здравето с тези предположения. Би трябвало да е достатъчно да кажем, че Джордж скоро се озова седнал на кушетка, където една жена му събуваше обувките, а той се бе изтегнал и четеше вестник.

Той избухна в пламъци, вестникът де. Джордж го угаси и тутакси го захвърли настрани. С което свърши преструвката му, че е спокоен.

След известно лутане Джордж излезе в далечния край на града. Вече бе тъмно, а тъмнината се състоеше не само от чисто мрачни елементи, но и от някои, в сравнение, с които понятието за тъма е равно на понятието за светлина, или поне така изглежда... или поне така изглежда.

— Джордж! Там ли си!

Гласът, който го търсеше, бе груб и свикнал да командва. Ала Джордж бе изпаднал в кратък, но блокираш миг на психическа афония

(немота), усложнен от истерични конвергенции.

Това бе състезание, нали схващате, да се разбере колко дълго можеше да продължи без изображение. Бикът не се брой; той просто опита да се промъкне, тъй че да надигне черната си глава, да разтърси муцуната с капещата слюнка и да се върне към по-приятни размишления.

Тъкмо тогава всичко се разпадна. Всичко се разпадна. Джордж бе очаквал този хаос от известно време насам. Съжаляваше много. Не му беше лесно да изгуби Мей Уест по такъв начин. Но беше дошло времето да отстрани всеки фалш. Време да се изправи и да направи нещо, или да изпадне от купа. Образите префучаха светкавично покрай него, досущ като розовите прилепи. Не ги подреди. Не му беше времето сега. Той увеличи скоростта, и секундите бяха ценни. Някаква сила обаче му пречеше да се добере до целта. Не можеше да се гмурне под повърхността. Какъв беше смисълът да имаш хриле и да не можеш да стигнеш до тинята и да се скриеш в нея? Той пое с храбри кроул замахвания, но движението скоро се прекрати. Както най-често става. Джордж осъзна суетността на битието. Дори си помисли да се откаже и да отхвърли задълженията си да държи винаги всичко под око.

— И защо трябва да го правя?

— Не се безпокой — каза костенурката. — Ние ще го правим вместо теб. Нали, торбичке с ветрове?

— Аз съм торба с думи, а не с ветрове — отвърна торбата. — А ти си пълна глупачка, ако смяташ, че между мен и теб може да съществува някакво сътрудничество.

— Просто се опитвах да помогна на този момък — каза костенурката и указа с късопръст намек към блатото на нещата, от което се подаваше главата на Джордж.

Точно в този момент се появи дамата с белия жребец. Беше облечена в ослепителни дрехи на момиче-каубой, цялата в бели еленови кожи, имаше и бяла шапка, която размаха към публиката. В свободната си ръка държеше звездно ивичестия флаг, който плющеше и без изчезналия си прът.

Жребецът пръхтеше и риеше земята. Зад него се появи група мъже в ярки костюми на карета със сламени шапки. Те предлагаха на публиката мостри от новия продукт „Куил Куик“, лекарство, за което

твърдяха, че помагало да ви приспособи към охотното приемане на всичко, което се случваше или би могло да се случи.

Необходимостта от такова лекарство бе очевидна отдавна. Хората ставаха все по-мрачни, чак до степен на враждебност, след като опустошената земя, оголена от всякаква растителност, възникна редом с техните жилища от армиран картон. В някои райони на Ню Джърси имаше бунтове. Гуардия сивил бе повикана да се намеси в Акрон, Охайо, ала се оттегли разстроена, след като някои журналисти изтъкнаха, че войниците не говорели испански. Подобни инциденти се случваха всеки ден. Никой не знаеше кое е начало и кое край. Ако изобщо можеше да има такива. Това беше толкова смущаващ период, че дори експертите декриптолози изпитваха затруднения да нарисуват такива картини на света, които да обяснят на хората в каква среда живеят. А и това не бе смятано за обществена услуга — да се казва на хората какви всъщност бяха нещата. Вместо това всички продължаваха да оправдават сегашното дередже с по-старите реалности. Съвпадения, късмет, свръхестествености от всякакъв вид — това са неща, които се случват в действителност на други хора, а не на вас.

Един бегъл прочит на всекидневниците показваше, че нито една ситуация не бе прекалено гротескна за реалния живот. Но можеше ли животът от вестниците да бъде навсякъде? Това ли бе истината за съществуването? Хората, които си задаваха този въпрос, имаха сериозни неприятности. Самото задаване на въпроса за същината на реалността ви гарантираше да попаднете в състояние на объркване, да не говорим, че можеше да предизвика нежеланото внимание на ФБР.

„Танцорът на танго има язва.“ Съдейки по тази кодирана фразеология, това бе човек на ФБР, който се обаждаше на колегите си по „каминар абладо“, както руснаците наричаха уоки-токи станциите, докато бяха в Куба. Трима от агентите на ФБР следваха мъжете, които предлагаха образци от „Куил Куик.“ Пръстите им нервно опипваха папийонките, заредени със сачми номер десет. Разпространителите на медикамента не им обръщаха внимание. Знаеха, че са пропаднали под дъното. Човек си представя всякакви неща, но дори и в най-гадните си сънища не очаква да стигне до там — да продава лайняни таблетки на ъгъла на улицата в безименен град, прекадено тъжен, за да се живее в него.

Жената се поклони на публиката. Публиката я гледаше с известна неувереност. Каква точно би трябвало да бъде реакцията ѝ? Това бе въпросът, който витаеше сред тях.

— Скивате ли я, на онзи бял кон, с флага на нацията ни, който сред другите си добродетели притежава и правото на не горимост?

— Да, виждал съм я вече някъде — каза нисък мъж с вълнена вратовръзка и бомбе, застанал близо до тротоара, където каубоят бе паркирал своите четири гуми и след това бе изчезнал с онази пъргавина, която е характерна само за много калпавите скици — тези, на които предстоят поправки. Не разполагаше с присъщ единствено нему образ, беше жив само докато говореше; нека това бъде епитафията му или каквото и да е, въпросът е в това, че той сега не е там.

Това е Джордж с неговата костенурка и торба с думи, която с пискане и с рев изглежда се напъваше да се превърне в торба с ветрове чрез катаклизма, предречен в някои от най-великите митове на света: Жизел и Унгария, Малката пълзяща Бо, Хензел и Ди Готердамерунг, Самбо и близнаците Тамбурти и много други.

— Какво прави тя на онзи кон? — каза внезапно торбичката с думи.

И Джордж, и ниският мъж с вратовръзката се обърнаха и погледнаха торбата.

— Колко странен въпрос! — рече дребосъкът.

— Не гледайте мен — каза Джордж. — Тя го каза, а не аз. Разбирате кого имам предвид.

— Това е вашата торбичка с думи — рече ниският.

По лицето му се появи изражение на любопитство, ала бързо изчезна. Нещо ново замириса във въздуха. То обаче мина и замина като пръдня на сън, както казваше капитанът.

— Чуйте — рече торбичката с думи. — Не бъдете толкова лековат в предположенията си. Аз не съм нито негова торбичка, нито на някого друго. Аз съм си своята торбичка и не произлизам от никого.

— Мисля, че грешиш — каза ниският. — Очевидно е, че ти си хлабаво оформена в нечия умна глава алегория.

Самият кон бе красиво създание. Костенурката веднага го хареса. Тези очи! Тази грива! Самата костенурка бе мъжка, но в един процес,

известен само на костенурките, се превърна в женска, за да бленува по причини на чифтосването. Ето как компенсират те наличието на твърдите си черупки!

— Господи, колко е хубав — рече костенурката. — Но какво ли би му харесало у мен? Аз съм просто една обикновена костенурка с равностраничен триъгълник на гърба, която страда от сексуална неудовлетвореност.

Костенурката се оплакваше от модерните времена, от ефекта от изхвърлените в атмосферата различни химикали, които се свързваха в стратосферата сред светкавици и дъжд, там, където въздухът е разреден и молекулата има достатъчно пространство да диша.

Точно там те се комбинират и формират нови и свръхмогъщи облаци от мазна киселинна супа, някои я наричат объркваща супа, тъй като разстройва и хора, и животни, като кара базовата им линия да се колебае и я размива. Това разстройство на базовата линия, известно също като параметър на реалността, се нарича DERAP. Но това не е съвсем сигурно. Както винаги, говорим приблизително.

Конят не знаеше нищо по въпроса. Той мислеше за онова, което един кон смята за реалност. Конската преценка е толкова правилна, колкото са и нашите.

Тя вдигна шапката си във въздуха и я показа на публиката и от двете страни, за да докаже, че е празна; въпреки това извади от нея гълъб, който изпляска с криле и отлетя. А сетне — бял прилеп, варосан всъщност, изпърха нагоре от шапката ѝ по причудлива спирала, която съдържаше в себе си определена грация, въпреки разтеглеността си.

Тя обърна отново шапката си от двете страни, преви я на коляно, потупа я отсечено три пъти и от нея рукнаха потоци вино, които публиката се втурна да лочи, но след това се люшна рязко назад, когато винените поточета се превърнаха в змии.

Джордж гледаше произходящото зяпнал от изумление. Ама и работа! Наистина бе изумително. Хрумна му, че може би беше някъде, защото къде можеше да става всичко това, освен някъде?

Торбата с думите също гледаше случващото се със значителен интерес. Това бе нейният способ да обмисли положението щателно, но бързо, в рамките на наносекундите, отпуснати ѝ за размисъл.

И сега бе стигнала до заключение. Усещаше размерите и формите на извода си, ала нито една от думите ѝ не пасваше.

Всъщност не съвсем. Беше затруднена. Безразсъдно отвори цепнатината в долния си ляв ъгъл малко по-широко и рече:

— Някои неща остават, дори и след като изчезне тяхната материална същност. Това е лош навик на автора, да си представя какво трябва да бъде обрисувано, преди да го е написал. Ние тук ще прибавим мирис на зимен дим, малко газ, ще въведем тъмна зимна вечер, когато светът изглежда така, сякаш се готви да умре. Не исках да съм мрачна, но така се получи. А после вие виждате това момиче с бялата шапка върху бял жребец, разцъфтяла слава, останала от старо време, нейните викове и каскади, които звънтят като звънчетата на нашата младост. И в тази стаена тишина, в този квадрат светлина, която сумракът още не е погълнал, вие изведнъж разбирате, че наистина сте били тук преди, но по начин, който изобщо не сте си представяли.

Това не е най-лесната от мислите, затова вие я отхвърляте със смях и някое остроумие. Винаги е така, казвате си вие, докато мачките листата по пътеката си, великолепие то на лятото е отминало, няма какво да очакваш с нетърпение, освен реалностите на зимата.

Тъкмо тогава осъзнавате, че е възможно да се живее и другояче, че бихте могли да предприемете мерки за промяна, само да не бяхте торба за думи, забутана в една странна сцена с образ на име Джордж и безименна дама в бели дрехи от еленова кожа върху бял жребец.

Тогава едър индивид от публиката си проправи път сред наречията, които се бяха излегли навсякъде и предизвика появата на смут около себе си. Той бе мъж с татуировка на лицето: пеперуда в червено и зелено върху бузата. Той посегна и взе торбата, която му трябваше.

В първия миг Джордж бе твърде сличан, за да реагира. А след това бе вече твърде късно.

— Спаси ме! — извика торбата с думите.

— Ш-ш-ш-т! — каза мъжът. — Трябваш ми.

— Какви са тези думи, които чувам? — попита торбата с думите.

— Истинските. Защото знай, моя скъпа торбичке с думи, че аз съм от планетата Експталмия, където, поради внезапна инфекция от де-мит — демитологизиращият вирус, който връхлетя цялата галактика, всички наши езици бяха изгубени. Останаха няколко резервоара с думи, ала те са като кладенци в огромна пустиня на

объркване и неразбиране. Всички искаха да се заселят край тези кладенци и затова последваха войни. И няма никаква надежда за споразумение, тъй като се сражаваме дори за думите, с които то се сключва.

— Сложен проблем — отбеляза торбата с думите. — Но не виждам с какво...

— Тъкмо стигах до там — рече мъжът. — До твоята роля във всичко това. За нея искаше да чуеш, нали?

— Не бих имала нищо против — рече торбичката с думи.

— Ние настояваме да дойдеш при нас с твоята неограничена сила на изразяване. Искаме да обиколиш и да облечеш нашия свят с думи. Ние ще те следваме отблизо и ще си водим бележки. Онова, което кажеш, ще бъде нашата логика, нашият синтаксис, нашата реалност. Как ти се харесва?

— Изглежда ми като голяма веселба — каза торбата с думите. — Ала първо трябва да разменя няколко думи с Джордж.

Преди торбата да получи възможност да се обърне към Джордж със своята дилема, жената в бяло извади някакъв малък предмет от чантата на седлото си. Той тутакси се превърна в зелена конска муха. Това винаги е било доста рискована работа, да се опиташ да се вмъкнеш в една сцена по такъв начин. Онази муха избръмча веднъж или дважд, ала някак предпазливо, което караше човек да си помисли, че не бе веща в бръмченето. Идеята, че някой извънземен се опитваше да се пробута на земята като нещо само чрез бръмчене, беше ужасна. Това бе много труден момент и за Джордж, който можеше да види, че бръмчащата муха щеше да окаже напълно непредвидим ефект върху сцената. Всъщност тя щеше да я претовари.

Междувременно жената се обърна към мухата.

— Престани! — рече тя и мухата се върна в сферата на неосезаемото.

Диорамата беше съвсем като жива. Всъщност, докато Джордж я гледаше, видя един кафяв силует да профучава по скалите вътре в нея. Беше северноамерикански заек — малък наистина, но определено северноамерикански заек.

— Как е възможно? — попита Джордж. — Нима сте поместили и нещо живо тук?

— Всичко е живо — каза техникът.

После, когато Джордж се вгледа, видя ловци от палеолита, облечени в мечешки кожи, да излизат иззад планина; двама мъже носеха копия, а две жени бяха клекнали около огън. Малко зад тях виждаше дървета, камъни, ръба на една скала. По-назад пейзажът бе боядисан — голямо пространство, което гледаше към хълмисти земи (степ, прерия, равнина), и ловците кроманьонци изглеждаха толкова истински, ако се съдеше по приликата им с гръцките богове, умовете им имаха приличен капацитет, бяха светлокожи, с орлови черти, жените бяха с дълги спуснати коси (гордостта на жената). Тези хора се намираха там, в зората на времето и рисуваха картините в Ласко. Бяха в благоприятно положение, защото всичко още предстоеше да бъде изобретено. Светът бе толкова нов, че всичко предстоеше тепърва да бъде направено. Не че кроманьонците бяха наясно с това.

— Удивително — каза Джордж. — Да не би да фотографирате истински пещерни хора някъде в миналото и после да ги прожектирате тук?

— Няма никаква разлика между пещерната сцена в миналото и тази пещерна сцена, която виждаме в настоящето — отвърна техникът.

— И как става това?

— Магическо инженерство — обясни техникът.

— Мисля, че съм чувал нещо за него — каза Джордж.

Погледна отблизо, за да види какво вършеха сега пещерните хора. Бяха запалили огън и изглежда се канеха да сготвят вечеря.

— Имат там една овца, която ще сготвят — рече Джордж и се наведе по-близо, за да наблюдава с огромен интерес, тъй като в Месния университет бе специализирал агнешко печено, а в подготвителния курс — мариновани свински крачета.

— Внимавай! Не приближавай много! — извика техникът.

— Не се тревожи за мен — заяви Джордж, само миг преди кракът му да се подхлъзне и да се запързала по пода на лабораторията, който се промени под нозете му в хлъзгав сипей, характерен за онази част от диорамата, в която бе паднал. Унд зо^[8], Джордж бе влязъл в диорамата.

Магда го намери на източния хребет да гледа към планината. Когато Джордж възстанови равновесието си, разбра, че вече не бе там, където беше преди. Стоеше на камениста пътека, планината вляво се издигаше стръмна, а склонът вдясно се спускаше рязко в бездната. Той

се отдръпна от ръба. Макар да бе възможно всичко това да бе въображаемо, той подозираше, че дори едно въображаемо падане от такава височина можеше да го убие.

Огледа се и видя диорамата, която допреди малко бе наблюдавал. Ала този път той бе в нея. Помисли си, че това бе просто резултат от лош късмет. Какво диреше тук? Трябваше да измисли нещо, за да се измъкне и да се завърне там, където бе преди — където и да беше това.

В този миг една жена се появи иззад завоя на пътеката и се закова на място, като го видя. Беше хубавка, с черна коса, облечена в антилопова кожа, с малки прозрачни сандали от луситано, естествения дървесен продукт, който толкова напомня за лусит^[9].

— Кой си ти? — попита тя.

— Казвам се Джордж — отвърна Джордж. — Идвам от друг свят.

— Аз съм Магда — представи се тя. — Жена съм на Улдрайх, Неголемия на ръст, но Много силния.

— Не съм имал удоволствието да го познавам — рече Джордж.

— Скоро обаче ще го имаш. И мога да те уверя, че няма да е никакво удоволствие.

— Откъде знаеш английски? — попита Джордж.

— Аз говоря на ранен кроманьонски — отговори жената.

— Аз ти превеждам — прошепна в ухото му торбата с думите.

Джордж съвсем бе забравил за торбата, но тя не се бе забравила. Бе кацнала на шията на Джордж, току под яката му. Костенурката, която се бе смалила доста, се бе свила върху нея и очевидно спеше дълбоко.

— Всичко това е твърде необичайно — каза жената. — Чакай тук и не мърдай. Ще доведе някого.

И преди Джордж да успее да възрази, както по принцип бе възнамерявал, жената се обърна, изприпка по пътеката и се скри зад завоя ѝ. Джордж не знаеше какво да предприеме. Обърна се и пое в противоположна посока. След двайсетина метра пътеката свърши до каменна стена. Нямахше начин да се заобиколи нито отстрани, нито отгоре или отдолу.

— Изглежда нямам никакъв късмет — рече Джордж и седна на пътеката да изчака завръщането на жената.

Тя се върна твърде скоро, водеше със себе си някакъв мъж. Той бе едър, с широки плещи, носеше син колан през рамо, към който бе

прикачена значката му на помощник-шериф.

— Така-а — рече той. — Аз съм помощник-шериф Урих и ми бе докладвано, че ти си необясним случай. Моля обясни се и покажи някакъв документ за самоличност.

Джордж не носеше със себе си никакъв документ за самоличност. Помощник-шериф Урих му каза да тръгва с него в участъка. Щели да решат какво да го правят, след като стигнат в лагера.

В кроманьонския лагер хората се бяха сбрали около огъня и се опитваха да решат един проблем, който възникваше отново и отново в простия им живот: как да приготвят агнешко печено.

Лефти казва:

— Къде остави агнето за печене?

Магда казва:

— Ей там е, на слънцето.

Лефке:

— От слънцето се появяват личинки.

Някой друг:

— Трудна работа, както винаги е било. Но трябва да изпечем това нещо.

Опичането на агнешкото винаги бе трудоемко задължение. Обикновено хората от племето на Лефке имаха роби, чиято функция беше да държат агнето да се пече над огъня. Това често водеше до тежки поражения върху пръстите и ръцете на държаните на печеното. Бяха изпробвали различни способности. В дните на велики победи бяха използвани екипи от роби, един, от които дори изгоря напълно заедно с агнето. Очевидно бе, че трябваше да се изнамери по-удачен метод.

— Къде е робът?

— Мъртъв. Морте, както биха казали в някое бъдеще време. Вече не е с нас. Възнесе се, за да бъде възнаграден на небето.

— И как ще опечем печеното?

— Забравихме за горящата планина. Нека хвърлим агнешкото в лавата да се опече.

— Почакайте! — извика Джордж. — Мисля, че можем да се справим и по-добре, отколкото с голи ръце.

— Тъкмо от това се боях — рече Хенке. — Има вид на рационализатор. Именно хора като него са причината динозаврите да

измрат. Да го убием и да си продължаваме постарому поне още известно време.

Точно тогава двамина мъже, облечени в тъмни бизнесменски костюми, се появиха иззад една скала. Единият от тях носеше дълга метална пръчка в ръка. Те се огледаха на всички страни, после бързо оставиха пръчката и се оттеглиха зад скалата.

Ала изходът междувременно бе изчезнал. И така бяха попаднали в капан до сутринта. И трябваше да прекарат дългата нощ на плейстоцена там, затворени на това място. За щастие си носеха пакетиран сандвичи.

Те бяха помощник-уредници в музея и бяха недоволни от мудния напредък на кроманьонците.

— Тези хора дори не се опитват. Хайде да им помогнем заедно.

Те спасиха Джордж от маса неприятности. Дали Джордж им бе благодарен? Не особено. Той стоеше там и се взираше в далечината, потънала в кристална яснота, която може да се срещне само в доисторическите времена, когато сме имали очи за нея. Диваците дъвчеха агнешката си яхния, наслаждавайки се на анахроничния сос, с който бе залято месото.

Пръчката имаше голям успех в операцията по приготвянето на агнешкото печено. Един от племето, старият Наруейл, отбеляза, че с такова нещо, като пръчката, печенето на агне е „толкова лесно, колкото да се изплюеш.“ Това бе първият път, в който се използва този израз и той веднага придоби популярност сред племето. Понятието „да изплюеш агне“, а по-разширено — и каквото и да е месо, а още по-разширено — всичко, което можеш да набучиш на шиш или шишообразен предмет, като клонка, се прие от всички племена в плейстоцена, благодарение на много бързата културна дифузия, която се получаваше през онези времена. Изплюотото месо стана всеобщо увлечение, макар да съществуваше известно объркване сред Плюещите народи от Централната джунгла, които настояваха първо да има олигавяне на месото, за да се запази, както се изразяваха те, „истинският архаичен произход на думите^[10]“.

Ала всичко това щеше да се случи по-късно. Засега Джордж яде с другите и когато извади шиша от овъглените кости, се огледа да потърси помощник-уредниците, за да им го върне и да се прибере с тях. Нямаше ги в близост до лагерния огън. Джордж излезе от района

на лагера, понесъл пръчката малко предпазливо, тъй като тя бе единствено и уникално по рода си за онова време приспособление и защото пръстите му бяха лепкави. Той заобиколи група камъни, които бяха струпани живописно около основата на скалата. Видя му се подходящо място да остави пръчката, като я подпре върху лицето на скалата. Би му се понаравило да остави и бележка, но за нещастие бе пропаднал в диорамата, без да вземе със себе си пособия за писане. Подпря внимателно пръчката, отстъпи назад и усети как колелата му се плъзгат. Това бе толкова необичайно усещане, че в първия миг той не предприе нищо. А това бе ако не фатално, то поне зашеметяващо. Ходилата му (възприятието „колела“ бе погрешно, естествено!) се хлъзгаха сякаш по собствено желание в една хлабава грамада, която не бе забелязал преди, защото тя имаше същия цвят, като по-твърдия материал около него. Обувките му драскаха, а и цялото тяло, в съзвучие със закона на Ом, последва краката и с характерно размърдване се озова в хлабавостта, която сега се разкри като ронлив камък, ранна и не съвсем успешна форма на подвижните пясъци.

Той хлътна, като леко се превъртя, което не бе по негова вина. Това придаде на тялото му пробивно ускорение и той започна да пропада още по-бързо. Хрумна му най-сетне да разпери ръце, за да спре движението. Това не доведе до успех, тъй като миниатюрните микроорганизми, които обитаваха парчетата от трошляка, възнегодуваха и успяха да подадат оплакване в касационния съд. Продължи да пада все по-надолу и по-надолу, като правеше шишообразни движения, които нямаха нищо общо с агнешкото печено, защото земната паст се опитваше да го погълне.

Още не се бе задушил. Ала пред него вече мержелееше възможността да умре, независимо колко често бе отлагана, ако нещо по-весело не се случеше скоро. И през цялото това време в главата му се носеше някаква песен — тум-та-та — песен, която не можеше да свърже с никакво име, освен ако не бе „Амапола“, а той продължаваше да пада и да пада, куршумите вдигаха прашни облачета върху тревата, ала само във въображението му, тъй като нямаше обективна корелация наоколо, с която да свърже тази картина.

Това бе страховито пропадане, ала не всичко в него бе лошо. Онази част, в която той летеше в някаква подземна вихрушка, с намигването на слюдените парченца в тъмната пещера над него, не бе

чак толкова лоша. Не беше кой знае какво — тези прозрения в променящия се свят — ала те му помагаха да продължи, докато най-сетне не се строполи на пода на пещерата далеч под другите пещери, през които бе пропадал.

Джордж бързо огледа ситуацията, след това се поспря и я огледа отново. Седеше на земята до група шимпанзета. Всички се бяха сбрали край висока купчина пръст, която Джордж разпозна като голям мравуняк. Пъхаха в него пръчки, вадеха личинки и ги ядяха със зелен сос, специално приготвен за целта в Приматските лаборатории.

— Е, здрасти, какво имаме тук? — рече най-възрастното шимпанзе, едър приятел с бяла коса и сламена мексиканска шапка, която предизвика у Джордж най-дълбоки подозрения.

— Какво е това чучело? — попита една от женските, онази на име Лейла.

— Мисля, че е колега примат — отвърна Сакс, Стария. — Виж двата му крака, жалка пародия на двуногост. Забележи нераздвоената уста, плитките носни кухини, отсъствието на костна броня на черепа. Забележи и обувките му — сигурен знак, че е чел книги.

— Дай му личинки — рече Лейла. — Здравсти, колега примат, искаш ли личинки?

Джордж понечи да откаже, тъй като личинките още не бяха класифицирани като приятни на вкус за хората. Ала след това забеляза, че не бяха истински личинки, бяха изкуствени личинки, защото по онова време личинките, намирани в мравуняците, бяха направени от марципан и високо се ценяха от правиенчаните, които си съперничеха с унгарците в доставките на червен пипер.

— Хубаво, но само една — рече Джордж и пъкна мъничкото бяло нещо в устата си.

Доста вкусна беше. Помисли си дали да не вземе още една — нагаждаческо донякъде настроение, в което все повече и повече изпадаше напоследък.

— Искаш ли още една? — попита Лейла.

— Ами, бих могъл — отвърна Джордж.

— Той говори доста добре — обърна се Лейла към Сакс.

Тогава в далечината отекна звук. Той се усилваше и Джордж го разпозна като музика от флейта и дайре. Звукът май идваше от дъното на пещерата — поне Джордж го бе определил за такова, тъй като бе

най-тъмната ѝ част, а освен това се стесняваше до големината на царевичен кочан, ако не и повече.

Наблюдаваше внимателно. И от дъното на пещерата се появи малък оркестър, състоящ се от флейти и дайрета, а онова, което бе най-забележително, не бяха инструментите, а свирачите. Защото музикантите изглежда бяха леопарди.

— Здравейте всички — рече водачът на леопардите. — Това е оркестърът на леопардите и ние сме тук да ви развеселим хубавичко^[11].

На Джордж му бе известно, че леопардите не свирят на музикални инструменти, не свирят дори и на немусикални, но не каза нищо по въпроса, тъй като знаеше, че се намира в зората на времето, където множество роли още очакваха да бъдат раздадени на подходящи изпълнители и никой не бе съвсем сигурен какво би трябвало да върши.

Леопардите бяха дошли да обявят откриването на новата библиотека за слонове — идея, изпреварила толкова много епохата си, че никога не можа да бъде напълно реализирана.

Джордж се огледа бързешком да намери изход, защото пещерата не бе достатъчно голяма, за да побере и слонове плюс всички останали, и ако те дойдеха, човек можете да очаква сериозно газене. Ала слоновете не дойдоха. Като действаха съгласно ограниченията на съмнителната си логика, те бяха решили да отложат появата си за по-благоприятни времена. Изпратиха обаче съболезнованията си. Те бяха прочувствени колкото и благодарностите за слонската библиотека, само дето леопардите не можеха да четат друго, освен числа и нотно писмо.

Чу се тихо изплюкване и нещо цопна от тавана в скута на Джордж. Както и подозираше, това бе торбата с думи.

— Е, сега — рече торбата с думи, — сега пък в каква непредвидена случка се вълече?

— Ей, не хвърляй вината върху мен — каза Джордж.

— Паднах в една дупка, това е.

— Напълно достатъчно е — рече торбата с думите.

— Съвсем скапа сюжетната линия с неблагоприятието си. Мисля, че е време да я поосвежим.

— Само това не! — извикаха шимпанзетата.

— Само това да — отвърна торбата с думите.

В резултат на потресаващите събития, разиграли се напоследък, наоколо често можеха да се видят странни видения — говорещи животни, слонски библиотеки и мравуняци, чиито обитатели си комуникираха по телепатичен път. Никой не смяташе, че трябва да бъде така. Предприети бяха мерки. На най-важните места бяха поставени торби с думи и мнозина бързаха да определят ситуацията за работещи. Това нямаше значение за най-малките, разбира се, които живееха само за марципана и пещерите. Затова трябваше да бъде намерен нов подход.

— Никакви нови методи, моля — каза Джордж. — Трябва ми време да свикна с този.

— Няма време — рече торбата с думите, — дори сега, в началото на нещата. Забелязал ли си тенденцията нещата да се скупчват едно връз друго и да си придават благоразумен вид? Това е обезпокоително, нали, как стават тези работи. Джордж, смятам, че е време да си вземеш марципановата дажба и да се махаме веднага оттук.

Джордж не се нуждаеше от повече увещания. Той се изправи енергично, протегна схваналите се крайници и закрачи в посоката, която според него водеше към изхода.

— Не натам! — изсъска му торбата с думите.

Джордж се обърна и тръгна в обратната посока.

— Да не си полудял? — извика костенурката, която дотогава дремеше в торбата с думите.

Джордж се завъртя на място и се опита да измисли какво да стори. Сакс, старото шимпанзе, рече:

— Типична човешка дилема — и се обърна отново към мравуняка.

Лейла, младата самка, се изкикоти и избърса носа си с птиче перо.

Перо! Откъде пък се бе пръкнало то?

— Погледни нагоре, насам! — извика някакъв глас.

Джордж вдигна глава. Да, ето къде беше — птица, която приличаше на синята птица на щастieto. По-късно се изясни, че това беше синята птица на съмнението.

— Последвай ме! — извика синята птица.

— Това се казва изненада — ахна Джордж.

Ала се намери вдигнат неумолимо във въздуха, в лъчистия, заобикалящ го отвсякъде въздух, въздухът, който никога не можеше да нарани някого, въздухът, който бе фонът и основата на всичко друго. Той се издигаше бавно, неумолимо и усети как го изпълва чувство на облекчение. Какво удоволствие бе да се върне отново във въздуха! Срећна слаби въздушни течения и всяко от тях му разказа собствената си история. Северният вятър говори за славата, за нещастieto и за дълбокото мълчание; южният вятър бе изпълнен с аромат на подправки и говори за съкровенията кътчета на сърцето. Източният вятър беше подвусмислен, с известен нюанс на недоброжелателност; а западният вятър говори за царствата на изпълнените желания.

Докато се издигаше, той видя най-различни предмети да се носят във въздуха около него. Имаше столове и училищни чиновци; имаше писалки и пишещи машини; имаше кошници с плодове и дори цял иглолистен храст, хвойна, ако се съдеше по прикачения му етикет — той се носеше покрай него с корените нагоре.

Джордж откри, че като движеше леко ръцете си, бе в състояние да увеличи скоростта на издигането си. Направи го, зави на запад — посока, която намери за загадъчна и привлекателна. Издигна се над покривите на носещото се във въздуха село, хората му махаха и той — на тях. Дойде му наум, че в това имаше нещо едновременно погрешно и възхитително. Погледна надолу и видя как земята бавно се върти на златна верижка. Наблизо изпърха някаква птица, бяла птица с черно по крайчетата на крилете си. Тя погледна Джордж с мънистеното си око, сетне наклони едното си крило и отлетя бързо.

Такова разнообразие имаше там, че Джордж доби впечатлението, че въздухът си бе отделно царство, царство господарство, характеризиращо се по-скоро с пълнота, а не с празнота. Това бе място на градове и кули, във въздуха имаше и реки, самите те от въздух, но от по-различен въздух от окръжаващия ги. Докато продължаваше да се издига, забеляза далеч пред себе си нещо тънко и блестящо. Той го приближи, като коригираше полета си само с връхчетата на пръстите си, а предметът нарастваше и той забеляза, че това бе корабно ветрило.

Да, то бе издигнато на лодка, бяла лодка с бяло светещо ветрило, а по средата на ветрилото се виждаше някакъв символ — кръг, пресечен от две линии — но той не разбра нищо.

Зави и приближи още, лодката стана по-голяма, още по-голяма, ала колкото и да се взираше, не видя никой на борда ѝ.

— Не се безпокой — каза костенурката. — Това е лодка, но не означава, че трябва да е твоята лодка.

— В изявлението ти няма логика — каза торбата с думите. — Може да бъде лодката, на когото и да е. Защо да предполагаме? Да минем покрай нея и да видим какво ще се появи после.

Това бе първата мисъл на Джордж. Ала лодката изглеждаше тъй примамлива и подканваща с дълбокия си изящен корпус и светлото си ветрило, с блестящите си въжета и свободно въртящия се румпел, та той се приближи и успя да се изкатери на борда ѝ.

— Е, тук е вече по-цивилизовано — каза торбата с думите. — Можеш да ме поставиш върху онази банка ей там, та да си поема дъх.

Джордж го стори. Костенурката също бе престанала да мрънка и сега седеше на носа и се печеше на слънцето. Лодката междувременно бе направила поворота, или по-скоро бе завила във въздуха и сега пое в определена посока, накренена^[12] леко от вятъра.

— Чудя се накъде ли отиваме? — рече гласно Джордж.

— Не питай — каза костенурката. — Защото сам ще разбереш.

Лодката сега приближаваше облачна маса. Облаците бяха огромни бели тела с черно морави корем и Джордж тъкмо щеше да навлезе помежду им, когато някаква предпазливост го накара да промени курса и да мине покрай тях. Посегна и пипна един от облаците. Както и бе подозирал, той бе доста твърд, с изключение на пухкавата му външна част. Стъпалата му потънаха в нея, когато пристъпи от лодката в облака. Спомни си обаче да вземе със себе си въженцето, привързано към носа на лодката; защото идеята да остане някак си заточен на пустинния облак не му се нравеше в действителността толкова, колкото би му харесала в сънищата му.

Той излезе на облачния бряг, който се издигаше навсякъде около него като множество хълмове. Закрачи по него, а костенурката викна подире му:

— Ей, Джордж, не ни изоставяй тук!

— Само ще поогледам наоколо — каза Джордж. — Скоро ще се върна.

— Всички така казват — рече скръбно торбата с думите.

Джордж разбираше до известна степен чувствата им, ала трябваше да огледа и да види какво имаше на този твърд облак. Най-отгоре намери стълба и се спусна по нея. Вътре в облака имаше зала, чиито стени бяха покрити с копринени драперии, имаше кушетки с най-фина дамаска, маси, отрупани със скъпи ястия, всички вдигащи пара, когато трябваше да са горещи, и ледени, когато такава беше формата им. Той се озърна, ала нямаше никакъв признак за човешко присъствие.

Седна, но веднага се изправи отново. Нещо не бе наред в това място. То не бе само в необичайността на собственото му присъствие там (което си беше достатъчно странно); то бе чувството за недовършеност на сцената. За кого бе подготвен този пир? Реши да провери.

Пак се огледа наоколо. Имаше изход от стаята в търбуха на облака. Върху него бяха изписани следните думи: „Не отваряй тази врата, ако не търсиш изненада“.

Точно в този момент на Джордж не му беше до изненади. Седна отново на кушетката и обходи с поглед пира. Имаше скариди от всякакъв вид, два вида печено телешко, котлети със супа, салатата с парченца бекон и всякакви други вкуснотии. Джордж не знаеше какво да стори, ала не виждаше някаква опасност, ако опита от това угощение. В крайна сметка наблизо нямаше никой. Може би, доколкото можеше да прецени, трапезата бе сложена за него. Той взе една ветрилообразна опашка от скарида, потопи я в коктейлния сос и я лапна.

В същия миг се разнесе удар на гонг.

— Какво е това? — попита той и бързешком сдъвка и глътна вкусната хапка.

Отвори се една доскоро невидима врата в страничната стена на стаята. През нея премина процесия от девизи. Бяха половин дузина, облечени в дълги рокли от тюл и дантели, и всяка следваща бе по-красива от предишната.

— Привет на госта! — извикаха те.

— Благодаря ви много — каза Джордж.

— Очаквани бяхте.

— Колко мило. Макар да не знам как бихте могли да ме очаквате, тъй като преди минута сам не знаех, че ще дойда тук.

— Нашият господар ни каза да се подготвим за посрещането на Хинкомана и хоп! — вие дойдохте!

— Извинете — рече Джордж, — но кого, казахте, че сте очаквали?!

— Хинкомана. Вие сте този, нали?

Сега вече Джордж бе объркан и не знаеше какво да отговори. Нямахше нищо против да бъде Хинкомана, ако това бе хубаво, ала не искаше да прибързва в нищо. Обърна се към торбата с думите.

— Чувала ли си изобщо за Хинкомана?

— Един момент.

От вътрешността на торбата долетя шум на суматоха, сякаш тънки пръстчета бързо прелистваха безбройни издраскани листчета. След малко торбата каза:

— Не, тук няма нищо подобно.

Костенурката също каза:

— И аз никога не съм чувала за това. Опитай се да отгатнеш.

Джордж се обърна към девиците:

— Как изглеждаше този Хинкоман?

— Ако знаехме това — рече водещата девойка, — нямахше да се налага да ви питаме дали сте той. Или то. Нали така?

— Предполагам — отвърна Джордж. — Нека ви попитам, само хипотетично, какво ще стане, ако се окаже, че не съм Хинкомана?

— Трудно е да се каже — отговори водещата девойка. — Може да се стигне до затруднения. В близко бъдеще — да се стигне и до смърт. Вие не сте ли Хинкомана?

— Не съм казвал подобно нещо — рече Джордж, нагаждайки се с такава бързина, че в хълбока на жизнения материал се отвори дупка. — Не, няма да ме хванете натясно. Особено след като не знаете как изглежда Хинкомана. Откъде ви хрумна, че това съм аз?

— От вашето присъствие тук — отвърна водещата девойка. — И от начина, по който сте вчесали косата си на път, от факта, че носите торба с думи и костенурка, точно както е записано в старовремските ръкописи от отдавнашното време.

— О, разбирам — рече Джордж. — А сега какво ще стане, ако съм Хинкомана?

— Доста хубави неща — отвърна помощник главната девойка.

Тя бе червенокоса и излъчваше известна солидност.

— Добре — каза Джордж. — Да речем, че съм Хинкомана.

Изведнъж всички потънаха в гробно мълчание. Джордж потрепери вътрешно от това си безразсъдство да заеме позиция. Нямаше никакво намерение да го прави. Катеренето на стената, прекрачването на оградите — това бяха неговите модалности. Ала понякога трябваше да се действа. Трябва да се съгради мост от нещото, което става и което предстои съвсем скоро да свърши, към следващото нещо, нещото, което се издига във въздуха и проблясва като бяло ветрило с непонятен символ.

— Той е Хинкомана! — рече водещата девойка.

Останалите девойки — а те не просто го погледнаха — запяха:

*Хинкоман, Хинкоман полети над полето,
където белеят костите на загиналите преди теб.
Сълзи ще се стекат по лицата ни в дългата нощ,
ако гарванът изкълве черните ти очи.*

Когато свърши последният стих от песента, се чу силен шум — като че крачеше някакъв великан с чизми не по мярка, с клинци на подметките. Този шум долиташе някъде отвън, където и да е това отвън.

— Кой е това? — попита Джордж.

— Това е великанът — рече водещата девойка. — Той реагира мигновено на присъствието на хинкомани.

— Какво прави той, този великан?

— Сърди се и пухти, ала няма или почти няма лоши намерения.

Докато Джордж зяпаше, сякаш отникъде подухна вятър и започна да разхвърля хартиите, които бяха подредени на правилни купчинки върху писалището. Вятърът се усилваше все повече и повече и Джордж усети как костенурката го дърпа с уста за ръкава.

— Джордж, хайде да се махаме от тук!

Джордж също реши, че бе време да вървят. Имаше чувството, че която и страна от противоречието с Хинкомана да заеме, това ще се окаже неправилно и навярно — фатално. Покатери се и се промуши през един отвор и се върна на борда на кораба. Торбата с приказките и

костенурката успяха по някакъв начин да се задържат за него. Родените в сънищата неща не могат да се изгубят толкова лесно.

Корабът вече беше доста накренен, подгонен от силния вятър. Фучаха и още няколко вятъра, тъй че нямаше смисъл в това да се търси някакъв садизъм. Джордж сграбчи румпела в мига, в който о носа се разби вълна от небитието и забули видимостта напред. След като водите се оттекоха, той отново зърна гледката на следващото новообразование.

— Вижте там! — извика костенурката. — Виждате ли? Антилопи и канталопи, ето какво виждам!

Джордж погледна. Виждаше сякаш степ или равнина, обрасла с трънест дървета и висока трева, в която бяха неизбежните антилопи и канталопи. Може и да имаше нещо нередно в нея, ала на Джордж не му се стори подозрителна. Той насочи лодката към равнината и магическата лодка бавно откликна, поела полека, „захапала кокала^[13]“ и сграбчила плъха в ноктите си, приближавайки брега.

Чу някой до го вика отдалеч:

— Хинкоман! Хинкоман!

Това никак не му се хареса. Вдигна глава и видя към него да се спуска крилата мечка. Е, този образ бе напълно погрешен, разбира се, ала нямаше кой знае колко време да предприеме нещо. Извъртя се и се отклони, докато се оглеждаше какво бе следващото, което щеше да се случи. Ала изглежда нямаше да намери спасение от сегашния сблъсък на светлини и цимбали. Отново се озова на горния край на въжената стълба, на която тъй нехайно се бе покачил одева. Искаше му се да има време да измисли по-разумна схема на придвижване. Ала изглежда това щеше да бъде — начинът, по който трябваше да замине. Затова се изсули покрай мечката и двете ѝ мечета, които бяха мили, но не и опитомени, и изтича покрай ствола на големия баобаб.

Точно тогава той видя града.

— Виждаш ли онова, което виждам аз? — попита Джордж торбата с думите.

— Градът ли? — отвърна на въпроса с въпрос торбата с думите.

— Да, разбира се.

— Имаш ли представа кой град е този?

— Не съм сигурна — отвърна торбата. — Струва ми се, че би могъл да бъде изгубеният град Каркоса. Но човек никога не знае.

Наистина. Тези градове, които възникват тъй бързо, са фата моргана^[14]. В историята на този свят и другите светове сме имали множество градове, които се въздигат като струйка дим, отразена от очната ябълка, на границата на видимостта, а след това потъват, често изведнъж, но понякога и твърде бавно обратно в небитието, откъдето са дошли.

— Е, и кой е този град?

— Защо питаш мен? Защо не отидеш там и не разбереш сам?

— Омръзнало ми е да ходя по места, които принадлежат към условната реалност — отвърна Джордж. — Бих искал да намеря място с огледала.

— Това е твърде странно изявление — отбеляза костенурката.

— И ти на мое място щеше да се чувстваш странно — каза Джордж. — Но няма значение, може и да възникнат проблеми, ала мисля, че най-добре е да опитаме. Какво ще кажете?

— Когато всички възможности са еднакво невъзможни — рече торбата с думите, — тогава ни пита. Аз гласувам за една вечеря.

— Не вечеряхме ли току-що? — осведоми се костенурката.

— Винаги ще се намери място за още една вечеря — изтъкна торбата с думите.

— С какво се хранят торбите с думи? — попита Джордж.

— Пържените нюанси са нашето основно блюдо — заяви торбата с думите. — Ала по тези места се намират рядко. Не бих имала нищо против сварен сандвич със зехтин.

Дървено масло! Самата дума приличаше на уютна постеля — хем хладна, хем топла. Джордж реши, че е време да продължи. Възседна коня, който се бе появил в кадър доста неочаквано, и пое в тръс, спазвайки посоката към града, когато той бе видим.

И сякаш това не бе достатъчно, та се появиха и светулките. Те бяха пуснати от Главното командване — макар Джордж да откри това по-късно — и бяха до известна степен интелигентни. Всяка носеше малката си марципанова личинка, всяка излъчваше слабия си товар от студена светлина; сбраха се около Джордж, който потисна желанието си да ги размаже, тъй като не бе сигурен до какво щеше да доведе това. Присъствието им напълно закри града, тъй че Джордж дори не можеше да открие посоката, в която да върви. Ала той трябваше да изпълнява предписанието да не стои на едно място. Дилемата бе

„марширувай или умри“, независимо колко отвратително беше, независимо колко хиляди те презират. Затова той продължи. Торбата с думите тръгна с него, но костенурката помоли за отпуск, да остане там, където бе в момента, за да дослуша китарната соната, която бе зазвучала от плитките корени на разклоненото дърво. Беше такова място — мораво и зелено — ала цветовете не бяха кой знае колко ярки. Пътят бе блокиран и той не можа да го открие отново. И къде бяха сигналните светлини — точно сега, когато имаше нужда от тях?

И все пак, не беше време за умуване. Беше време да продължи, въпреки определена неосезаемост, която обгръщаше всичко с пагубните си пари.

— Нима това е изход от положението? — попита Джордж. — Да не спирам?

— Справяш се добре — отвърна му неидентифициран глас.

Джордж обаче бе уморен и намери един полегнал на хълбок абзац, който едва-едва риташе с крака. Обърна го на дясната му страна и седна върху него. Абзацът мигновено се превърна във Френската революция, след което се сгромоляса. Очевидно беше, че не бе абзац, предназначен за сядане. Джордж отново се огледа наоколо.

Хубаво беше да се върне пак на кораба. Старите дами седяха на долната палуба, плетяха или се шляеха с видеокамерите си. Децата играеха по коридорите, а главите на пасажерите се клатеха напред-назад и се смееха. Замъгленият бряг едва се виждаше, а на палубата преобладаваха кльоцави дългучи, сака от туид, състезания с ролери и празници на песента. По водата се появяваха оранжеви петна в отговор на незайни и невидими явления, след което отново потъваха в гъсти мъгли, които скриваха всичко. От време на време можеше да се чуе силен шляпаш шум. Предизвикваше го някакъв великан, който измъкваше крака от тинестото дъно и напредваше бавно с гигантските си обувки в кожа стъпала към кораба, на който бе самопризналият се Хинкоман.

— Като си помисля по-внимателно — рече Джордж, — може би не съм Хинкоман.

— О, вече е малко късно за това, не смяташ ли? — попита великанът.

Той имаше неприлични черни мустаци, пронизващи сини очи, синина на лявата китка и тамилски пояс с най-различни знаци на

кръста си. Нещата се влошаваха още повече от танцуващите момичета, които излязоха заедно с него от блатото, тапките^[15] им шляпаха из калта, а те се смееха, кикотеха се в онзи характерен за сънищата маниер, който Джордж намираше за зловещ.

— Зловещ! — повтори торбата с думите. — Самата дума е като камбана.

— Спести ми поетичните си алюзии — каза Джордж. — Защо не опиташ да разбереш какво ще се случи след това?

— Значи ти си Хинкомана — каза великанът.

Вече бе близо до Джордж, застанал, както казват на местния диалект, лице в лице срещу него, дългата му неугледна коса се спускаше върху очите, които бяха малки и приличаха на сушени сливи. На Джордж великанът не му се хареса още от пръв поглед. Първо, не бе много едър. Той беше всъщност великан-пигмей и бе с няколко инча по-нисък от Джордж. Ала пигмейството не променяше основните му великански атрибути, които бяха бруталността и вроденото умение да борави с шиша.

— Фий, фай, фо, фум — рече великанът. — Другото не си го спомням, макар туй да е жална жалба, която като се изпее, приспива хората, независимо от истински опасната ситуация. А сега, сър, вие сте, вярвам, Хинкомана?

— И какво ако съм? — попита Джордж.

— Ами, нищо, съвсем нищо — отвърна великанът с определено извинителен тон. — Не ми е работа кой сте. И мога да ви уверя, че не обмислям никакви прибързани действия. Както се казва, бързата работа е срам за майстора.

Торбата с думите промърмори:

— Събират се тъдява — всичките онези излезли от употреба символи от отдавна отминали времена. Те не знаят какво означават и кой как възнамерява да ги използва. Те са просто тук и дяволът е най-отзад.

Това не изглеждаше да сочи изход за Джордж. То му се видя толкова далечно, колкото и мястото, към което се бе запътил. Той се нуждаеше от нещо. Изведнъж усети, че го обзема силно желание. Можеше да го усети, дълбоко в себе си, копнеж по отминали времена или по времена, които все още предстояха. А ето че се бе възправил срещу тези невъзможности, всички тези създания, излезли от

недоброжелателна вселена. И сега можеше да разбере защо не стига доникъде. Бе принуден да се върти в омагьосан кръг, без никаква логика, а тази проклета костенурка никак не му помагаше. Тя продължаваше да твърди: „Аз съм тук временно, така че не ми обръщай внимание“

— Хайде да не дърдорим повече за това — тросна се Джордж. — Всички сме временни, но Боговете на създанието очакват всеки от нас да изпълни предназначенията му. Хайде, торбичке с думи, твоя е задачата да намериш смисъла във всичко това.

— Моя ли? — възмути се торбата с думите. — По дяволите, миличък, нямам никакви отговори. Нека се пръждосаме някъде другаде. Продължаваме, нали? Забрави моята самовглъбеност, защото самоотвореността ме влече не по-малко — към едно велико, хубаво място.

— Ей, къде търти? — обезпокои се костенурката. — Не ни изоставяй сега, торбичке с думи.

— Естествени нужди — обясни торбата с думи и излезе встрани от пътя, зад голяма лиственица, където изпусна няколко лигави изпражнения от коремно отворстие, което току-що бе открила. Облекчението ѝ позволи да усети по-осезателно новата си измислица. Беше лека; можеше да литне! Реши да направи пауза в словесния поток, да си почине малко. Легна и се наслади известно време на мълчанието. Джордж бе наблизил, застинал в наполовина изразен жест, зяпнал да обясни нещо, което изобщо не успя да излети от големия лабиринт на устата му. А торбата с думите бе много доволна. Може би беше време да поеме по свой собствен път. Ала знаеше, че не можеше изобщо да го стори. У нея действаше същата онази нерешителност, която държи всички ни под игото си. Тя се отпусна и мигновено заспа.

Докато траеше всичко това, Джордж изведнъж забеляза някакъв блестящ предмет в небето. Отпърво си помисли, че бе аероплан, алуминиев аероплан, който отразява слънчевите лъчи със сребрилата си кожа. Но сетне откри, че в конструкцията му нямаше никакъв план. Не, не можеше да бъде самолет. Ами НЛО? Това също не му се струваше вероятно. Изследва небето. Беше в обичайните си зелени и морави цветове. У Джордж битуваше обичайната му незаинтересованост, макар че нещо се случваше; можеше да го усети по косъмчетата на брадичко-брадата си. Да, нещо ново навлизаше в

живота му и той не смяташе, че това му харесва. Твърде често се случваха новости и всичките, почти неизменно — в негова вреда. Не му харесваше нито вида, нито усещането на това ново нещо — ослепителният блясък в небето, който растеше и придобиваше контурите на човек.

Да, човек. Какво търсеше летящ човек в небето? Що за човек бе той? Джордж огледа внимателно и отблизо онова, което приближаваше към него. Когато наближи още, то се превърна в образ на млад човек, облечен в червено трико, под което носеше прилепнал към тялото костюм от стегнато бяло платно, покрито с ярки златисти звезди. Одеждите му допълваше обсипана с пайети шапка. Изглежда летеше без всякаква поддръжка. Ала като се вгледа в него, Джордж установи, че мъжът седеше на нещо и че ръцете му бяха вдигнати над главата, сякаш се бе вкопчил в друго нещо. Каква необичайна поза! Да се държиш за нищо и да седиш във въздуха! Като приближи още с неизбежността на падаща от покрив керемидата, Джордж видя, че онзи приятел седеше на лост, към чиито краища бяха завързани въжета. Тези въжета се издигаха към безопасното небе. Онзи седеше на някаква голяма люлка или трапец. Да, това беше. Този мъж се спускаше с трапец, приближаваше бързо, още по-бързо и по-бързо, право към Джордж, а Джордж трябваше да свие настрани, тъй като сблъсъкът между него и непознатия изглеждаше неизбежен.

В последния възможен миг артистът на трапеца се издигна отново, но не и преди да се наведе от трапеца си и да грабне торбата с думи от ръката на Джордж.

В следващия миг акробатът на трапеца вече бе изчезнал високо в блещукащото небе, яхнал трапеца си с увереност, която издаваше предварителна премисленност; светкавично бе сграбчил торбата с думите и я бе напъхал в малката плетена кошничка, която висеше от кръста му на златен шнур.

— Внимавай! — извика костенурката.

— Какво искаш да кажеш с това „внимавай?“ — рече Джордж. — То вече се случи.

— Значи малко съм закъсняла — каза костенурката. — Не е много лесно, нали разбираш, изведнъж да ти възложат да бъдеш система за ранно оповестяване.

— Ако си това, ти претърпя пълен провал — рече Джордж. — Ако знаеше, че ще се случи нещо подобно, защо не ме предупреди навреме?

— Навреме ли? Преди какво време?

— Преди събитието, разбира се, вместо след него.

— О, значи това е целта на занятието, така ли? — отвърна костенурката. — Окей, нека се върнем една-две стъпки назад и да опитаме пак.

Джордж отново откри, че наблюдава малкия блестящ предмет, чиито размери бързо растяха с приближаването му.

— Внимавай! — рече костенурката.

— За какво? — попита Джордж.

— За ей онзи блестящ предмет — отвърна костенурката. — Той не идва с любов.

Джордж гледаше като омаян как предметът приближава, как се превръща в младеж на трапец, облечен в цирков костюм, който му бе бегло познат. Акробатът профуча надолу и в най-ниската точка на спускането си с люлката бе достатъчно близо до Джордж, за да грабне торбата с думи от ръката му и да продължи с последващото си издигане нагоре във въздуха, докато костенурката издаваше тихи клепащи звуци на неодобрение.

— Торбата ми с думи! — извика Джордж. — Той я взе!

— Е, аз те предупредих — каза костенурката.

— Каза ми само да внимавам. Не каза за какво.

— Но от къде на къде би трябвало да отгатна какво ще се случи?

— Не знам, но твоята отбранителна и предупредителна система е калпава, щом не може да ме насочи правилно.

— Добре, ще опитаме отново — каза примирено костенурката.

Докато Джордж наблюдаваше, обектът се появи в небето — малък и блестящ. Той бързо се превърна в младеж на летящ трапец и се понесе право към Джордж.

— Внимавай — рече костенурката. — Мисля, че това създание, какво и да е то, възнамерява да ти отнеме торбата с думите.

— Ти пък откъде би могла евентуално да знаеш това? — попита Джордж. — Я виж, това е само един мъж на летящ трапец, при това хубавец на вид. Какво възхитително прилепнало трико; каква красива, обсипана с пайети шапка. Параноично е от твоя страна да допускаш,

че този непознат, с неговите прилични маниери и грациозен вид, който се носи изневиделица към мен, възнамерява изобщо да ми навреди.

— Както желаш — каза костенурката, докато мъжът на трапеца в това време пикираше надолу.

— Ей, здравей — каза Джордж, ала последната сричка от поздрава се затъкна в гърлото му, когато акробатът връхлетя, посегна с една ръка, грабна торбата с думи от мястото, където си седеше, и следвайки закона на дъгата, полетя отново към синевата.

Джордж се обърна и погледна укоризнено костенурката.

— А сега какво ще кажеш?

— А?

— Твоят лекомислен начин на предупреждение доведе до загубата на моята торба с думи. Наистина, костенурке, трябва да намериш по-свестен способ да ме убедиш, ако смяташ, че е надвиснала опасност.

— Добре — каза костенурката. — Край. Приключих с цялото връщане на времето назад. Джордж, ти си смотаняк и идиот и аз най-искрено те ненавиждам.

След тези думи костенурката се спусна от рамото на Джордж и, силно разлютена, се скри в хрусталака.

— Какво толкова съм казал? — попита Джордж.

Отговор не последва. Костенурката изглежда си бе отишла.

— Не знам в какво се състои проблемът — рече неадресирано Джордж. — Затова бях малко нервен. Кой не би бил, след като е изгубил толкова ценна торбичка? Костенурката не биваше да си тръгва толкова сърдита. Беше много грубо от нейна страна и напълно непредизвикано.

И ето ти сега: торбичката му бе отвлечена или открадната (което бе по-точно казано), а костенурката му си бе тръгнала с такъв гняв, който би могъл да я отведе навсякъде.

Колко несправедливо бе всичко това! Те го бяха напуснали. Е, в известен смисъл торбата с думи не го бе напуснала, след като навярно бе отвлечена мимо желанието си. Навярно. Ала не съществуваше ли определена, дяволска липса на нежелание в поведението на торбата с думи, когато дланите на акробата я сграбчиха? Не би ли могло да се каже, че тя, торбата с думите, бе приветствала съдбата си, че дори се опита да се извърти или да отскочи в посока към онзи, който я плени и

бе искала това да се случи, защото тайничко го бе желала? Колкото повече разсъждаваше за това Джордж, толкова по-вярно му се струваше. А на всичкото отгоре костенурката, вместо да му съчувства, вместо да го утеши с благи думи и костенурски яйца, вместо да направи всичките хубави неща, които една костенурка би могла да направи, тя взе, че си тръгна разядосана и така увеличи загубата му. Нима действително сме подвластни на думите, които не можем да преглътнем?

— Какво имаш предвид? — произнесе някакъв глас близо до него.

Това бе необичаен глас и то с тази особеност, че бе женски. Дори без да вдигне глава, Джордж можеше да каже, че бе русокосо-женски глас, висок около метър и седемдесет, и навярно облечен с шиферна синя рокля, с приложения в цвят слонова кост. Вдигна глава и видя, че се бе оказал прав.

— Ние сме изоставени на произвола на онова, което ни връхлита без предупреждение или без адекватно предупреждение от страна на онези, на които сме се доверили да защитават интересите ни. Това води до непрекъснато влошаващи се ситуации, които не са наше дело. Не ние носим вината за несъответствията в този свят, за несъстоятелността на приятелите, за вероломството на любовниците, за вероломното инатство на обстоятелствата. Или поне така ми се струва.

— Аз съм Сатия — рече жената. — Казвам името си, не за да нахлуя в твоето съзерцателно уединение, а за да можеш да ме именуваш с нещо по-различно от „тя“, когато във въпиещата ти мисловна дейност обмисляш ролята (ако изобщо ще я има), която мога да играя в живота ти и в трудните моменти. Онова, което току-що каза, е съвсем вярно. Твоите създания са злоупотребили с теб и така става още по-лошо, защото никой няма да поеме отговорността, загдето по най-жалък начин са ти причинили нещастие, посредством несъответствието и злонамереността на постъпките си.

— Значи ме разбираш! — изненада се Джордж, вторачи се за пръв път в лицето на Сатия и я намери за невероятно хубава.

— О, Джордж — каза тя, — естествено, че те разбирам, както би те разбрал и всеки, стига да се замисли за миг върху тежкото

положение, в което се намираш, и да забрави за собственото си незначимо аз.

— Ти ме разбираш! — рече Джордж. — Колко е чудесно това!

— Уверена бях, че ще ти хареса — каза Сатия. — Всички само са се възползвали от теб. Аз съм предопределената, онази, на която отдавна е писано да дойде и да оправи всичко. Но само ако ме желаеш, Джордж, защото ако сега не е подходящият момент за това, ще се върна в своята стая-затвор и ще продължа да се занимавам още известно време с гоблените си.

— Не, остани! Почакай малко — рече Джордж. — Защото това е най-голямото утешение, което бих познал: ти да ме намериш тук, сам и ограбен, и да прозреш, че вината за бедата не е моя, и да се погрижиш да се почувствам по-добре и по-доволен, и да направиш всичко по-положително и радостно. Нали за това си дошла?

— Ти обрисова положението с максимална точност — отвърна Сатия. — Това ти е присъщо, Джордж, да виждаш толкова ясно същината на нещата, дори когато си смазан от болката на незаслуженото изоставяне. Защото торбата с думите не е била просто отвлечена, както ти е било представено чрез нейната пасивност — да бъде взета по този начин от злия гимнастик; тя е била съучастничка в собственото си отвличане, както правилно предполагаш, и в този момент си живее далеч и ти се присмива, докато споделя своята неизброима орда от думи с лукавия и изпяло неприятен акробат на трапец.

— Тъй и подозирах! — прошепна Джордж. — А костенурката...

— Да, това е трябвало да се очаква от такова същество — с корава черупка и кораво сърце, да те зарече тъкмо когато си имал най-голяма нужда от нея. Не си ли допускал винаги, че така ще стане?

— Разбира се! — каза Джордж. — И ето че всичко се сбъдна!

— Но аз съм тук, за да те утеша и да те успокоя — каза Сатия. — Аз никога няма да те изоставя, Джордж, а ще те придружавам навсякъде, където отидеш, ще бъда винаги на твоята страна срещу всякакви препятствия и ще се вглеждам през гъстите зловонни изпарения на външните ти действия към дълбоката чистота на сърцето ти, което те е подтикнало към тях.

— Господи, колко се радвам! — рече Джордж.

Ала бе дяволски вярно, че започваше леко да се отегчава, защото Сатия, макар и много мила, се изразяваше с доста празни изречения. Хубава беше, не ще и дума, ако харесваш този тип — женствени, руси, красиви, ала не бе невъзможно един мъж да не може да се справи сам по-добре. И все пак, това не бе мисъл, в която да се вдълбочава засега. Първо трябваше тя с обявената от самата нея задача да го разбира.

— И сега какво? — попита той.

— Сега — отвърна Сатия — мисля, че трябва да се махнем от тук. Тази джунгла...

— Моля?

— Намираме се в джунгла — отвърна Сатия. — Виж тези лиани и пълзящи растения, горещия и влажен въздух, пронизителните писъци на папагалите. Ала аз не ти казвам нещо, което да не ти е известно, тъй че не се огорчавай. Отдавна би се отърсил от всичко това, ако не беше дълбоката рана, нанесена ти от тези, които си смятал, че са те обичали, а те са те изоставили.

— Ти наистина разбираш състоянието ми — рече Джордж удивено. — Много добре, Сатия, какво ще правим сега?

— Имам една къщичка недалеч от тук — отвърна тя. — Ела с мен и си почини, нахрани се и се успокой. Всичко ще бъде наред.

И тъй, Джордж последва Сатия и те поеха през джунглата, която сега, след като Джордж я бе забелязал, бе станала изключително истинска. Беше обичайната джунгла с всички видове лиани и пълзящи растения. От време на време се чуваше птица, пронизителният ѝ писък подсказваше за блестящата ѝ невидима перушина, чуруликаше на партньора си, или в краен случай — на нечий друг партньор. Ето как природата ни обърква с прямотата на своите средства! Докато вървяха, можеха да чуят и дълбоко грухтене, и звънко цвърчене, а под краката им прогизналото дъно на джунглата прешляпваше и се оплакваше.

Най-сетне стигнаха до една полянка. Тук Джордж видя няколко лехи с посадени растения — растения ростбиф и растения йоркширски пудинг, а може би и още други. Като вдигна глава в отговор на жеста на Сатия, той видя високо в дърветата къщичка, направена от лиани и отвесно спускащи се лози, със сини жалузи на прозорците и малък, но много красив комин, които стърчеше от покрива, придавайки му донякъде развратен вид. Имаше въжена стълба, която изискваше сръчност, но веднъж вече озовеш ли се вътре, можеше да видиш, че си

на място със зелени сенки, ниско двойно легло и бюро от раотанга, с ракла, която изглеждаше така, сякаш е била пиратско притежание, толкова бе живописна с инкрустираните си мидени черупки и тритонски рогове.

Имаше два стола и Сатия го уговори да заеме единия.

— Първо ще закусим, за да се подкрепим — каза тя. — После ще ми разкажеш за всичките си проблеми, а аз ще слушам и ще кудкудякам съчувствено.

На Джордж идеята му се стори възхитителна. Той седна край малката маса за хранене и пъкна салфетката от листо под брадата си. Сатия се засуети игриво край него — пъкна си носа в гърнетата, душеше, след това разбъркваше съставките и добавяше нови.

Слънцето хвърляше шарени сенки върху пода, а навсякъде се бе спуснала приятна тишина.

Беше наистина хубаво да се седи така. Джордж бе доволен, а още по-доволен остана, когато Сатия му извади хубава пура, с предварително накиснат в ром край, а другият ѝ край вече пламтеше.

— Откъде си я взела? — попита Джордж.

— А, пурата ли? — попита Сатия. — Вчера се разхождах отвъд гората и налетях на магазин за пури. Силно учудена, приех това като поличба за предстоящо събитие и купих тази пура. Сякаш съм знаела, че е предопределено да се срещнем.

— Само че ще се намери ли сластолюбка да ме изближе? — каза Джордж с гласа на пурата.

Двамата се засмяха весело на остроумната му и случайно налучкана двусмислица.

И тъй денят свърши, с дългата си зелена козина, изпъстрена със златни слънчеви петна. Дойде нощта, обагрена през върховете на дърветата, а Джордж се забавляваше в дървесната си къщичка и следвайки вътрешния си повик, излезе да набере плодове; върна се с кофа, пълна със салатени круши, малко пипковинки и най-накрая — ядлив коренак, а Сатия ги сготви всичките на вкусна вечеря.

Понякога се чуваше шепот от облаците, често валеше, мокрият дъжд на тропиците проникваше в самото сърце на човека като игла или кремъчен нож.

Понякога Джордж онемяваше от удивление. А понякога можеше да говори, но решаваше да не го прави. Всепоглъщащият мрак на

папратовата гора пораждаше този дисонанс. А иначе времето си течеше като по мед и масло, в мислите си виждаше път през гората, както имаше и друг път на малката карта, която Сатия бе откъснала от някакво списание и бе окачила на стената.

Всичко бе подобаващо и величествено, звуците и миризмите на джунглата, хубавата джунгла, която обитава най-влажните кътчета на човешкото сърце. Тук също има път, стига само да го знаеше. Поне нямаше възбрана тези мисли да го сполетяват. Нямаше обаче и океан наблизо, чиито мелодии да го приспят.

Джордж си бе представял, че на живота в дървесна къщичка в непозната джунгла с младата жена на име Сатия ще му липсват градските забавления, ала случаят не се оказа такъв. На втората им вечер в къщичката Сатия заведе Джордж до една далечна поляна в джунглата. Джордж се изненада, като видя там цял симфоничен оркестър в черни костюми и бели папийонки. Бяха се подредили амфитеатрално срещу публика от може би около хиляда души. Когато оркестърът под ръководството на талантливия си диригент сър Филип Хоумъджър засвири, Джордж се наведе към Сатия и попита:

— Откъде се пръкнаха всичките тези хора?

— Обитават близките градове — отвърна тя.

— Но аз не видях никакви градове.

— Разбира се. Джунглата е твърде гъста. Помислих си, че концертът ще е един подходящ повод да се срещнеш със съседите си.

— Наистина ли живеят близо до нас?

— О, да. Някои живеят на по-малко от стотина метра разстояние.

Джордж бе удивен от това, защото винаги се бе смятал за изолиран в един непознат свят, а сега бе неприятно изненадан да установи, че имаше хора, за които този свят изобщо не беше непознат.

След концерта имаше прием в голяма, изградена от камък зала, която бе току отвъд полезрението на Джордж, като се има предвид гъстата джунгла; беше и край реката, която също бе скрита по причини от абсолютна необходимост.

Джордж скоро се отегчи от приема и се поразходи до брега на реката. Водата бе истинска и тази мисъл бе утешителна. Наслади се на малките вълнички, сребристи под луната във фаза три четвърти, на лианите, които пълзяха току досами водата. Беше много удачно съчетание „река-селище“, дори имаше порутени бараки до брега,

очевидно много стари, а това придаваше на мястото правдоподобен вид.

Реалност (която обаче не породила приятни мисли) му придаде и взводът от войници, който мина по това време под внимателния поглед на някакъв офицер. Невъзможно бе да се видят отличителните му знаци в тъмнината. Войниците бяха около двайсетина и маршируваха тихо, само кожените им колани и портупей проскърцваха и се чуваше тътренето на обутите им в кубинки нозе.

Тази гледка напомни на Джордж, че доколкото му бе известно, може би беше беглец и че трябваше да се погрижи за собствената си безопасност, в случай че опасенията му се окажеха верни. Струваше му се, че някога, много отдавна и някъде другаде, бе извършил нещо лошо и сега го наказваха за това, или по-скоро се опитваха да го накажат, само ако можеха да го спипат, ала дотук не успяваха и, проклет да бъде, ако им позволеше да го сторят сега...

Това бе странна мисъл, но не и такава, която да игнорираш, особено ако е достатъчно лесно да предприемеш предпазителни мерки — оттегляне в сенките, да останеш скрит, докато войниците с двусмислените си намерения спрямо тебе те отминат.

Стоеше там и се контролираше дотолкова, че не извика, когато някой и нещо го дръпна силно за ръкава.

— Кой е там? — попита шепнешком Джордж.

Отговор не последва. Ала всички заповеди и викове от миналото преминаха набързо през съзнанието му. Само че каква връзка би могло да има това с тогава? И с кого говореше? Не му беше работа да обсъжда тези теми обаче, крайният резултат не бе негова грижа. Негова грижа бе да предприеме следващата стъпка.

— Точно така — каза детето. — Хайде.

Джордж пое дълбоко дъх, после издиша силно. Безпокоеше го колко голяма част от живота се състоеше именно от това — да поемеш дъх и да издишаш, а след това пак да поемеш дъх. Наистина ли не можеше да бъде направено нищо друго? Детето отново го дърпаше за ръкава. Вълна на безпомощност обля Джордж. Той познаваше тази вълна от по-далечни времена, когато бе малък извънземен със странно оформен череп и с очи, които светеха в мрака, ала само когато бе самичък. Това щеше да е още едно изживяване на преминаване през сенките. Ала той не го желаше.

— Ти, разбира се, не искаш.

— Благодаря много, но това вече го знаех. Трябва ли и да изричам гласно, че не искам да го направя?

— Ти си голям глупак. Как можеш да изразиш онова, което е в дълбините на мозъка ти, без да говориш? Или нека го кажем другояче. Можеш да започнеш отвсякъде, а методът ти е да караш напред, напред, докато не се натъкнеш на нещо, което ти харесва. След като си предприел такъв подход...

Джордж последва детето. Отново бе тъмно — онази безкрайна тъма, която се разпростира отвъд по-близкия мрак. Къде отиваше? Дори не знаеше.

— Седни за малко — каза детето. — Ей сега се връщам.

Намираще се на ъгъла на една улица. Изведнъж усети как го наляга голяма умора. Седна на бордюра на тротоара. Трафикът течеше покрай него. Да, тъкмо това правеше трафикът, нямаше никакво съмнение. Докато си седеше там, беше в безопасност. Край него минаваха хора. Вече не беше сам. Беше само донякъде сам. Седеше там и искаше нещата да се променят. Не, това няма да се промени. Ала колко дълго мога да седя тук, запита се сам. Толкова, колкото трябва, отвърна си мислено.

Седеше си там и след малко видя проблясване във въздуха. Като сведе поглед, видя, че някой бе пуснал монета в скута му.

— Благодаря ви, сър.

Нима просеше? Бе получил резултата от просията, но дали я бе започнал? Това не бе въпросът, който искаше да зададе. В подобни въпроси нямаше смисъл. Просто си седи там, докато приключенията минават едно подир друго, всяко от тях ти намига и продължава пътя си.

— Изправи се сега.

Беше гласът на детето.

— Тук ми е добре, благодаря.

— Разбира се, че ти е добре. Там е цялата работа. Да се пребориш с удобството. Хайде, Джордж; налага се да посетим някои места.

Джордж се изправи неохотно. Трябва ли да продължи? Да, изглежда трябваше. Защото единствената алтернатива бе да остане, където си беше — сам и просещ. Той последва детето.

Чудно, но вече не бяха на улицата. Къде бяха? На някакво високо транспортно средство, носещо се по релса над и през високите сгради на град, който никога не бе виждал. Изглежда трябваше да отиде до всички определени места, преди да задоволи нечии изисквания. Не беше кой знае какво. Но поне бе отново на крака; и се движеше.

А какво го очакваше? Освен възпалени ходила и боляща психика? Това неговата торба с думи ли беше?

— Не, не съм твоята торба с думи — отвърна торбата с думи и с лека усмивчица с ъгълчетата на гънките си се превърна в нещо друго. Не прояви дори елементарната вежливост да уточни в какво се превръща, затова Джордж бе обзет от още по-силни съмнения, отколкото преди.

Не можеше да стори нищо. Не, трябваше да се поправи; можеше да направи едно нещо. Можеше да продължи да върви.

Джордж закрачи през променящия се пейзаж. Можеше да чуе гласове:

— Демотическо писмо.

— Сан пердю.

— Изгубен в други географски ширини.

— Думи извън познанието.

Не можеше да бъде сигурен, ала думите звучаха като онези, които торбата с думи изваждаше, когато бе в настроение. Спомни си, че преди много години торбите с думи не бяха нещо необичайно и всеки си имаше запас от думи, готови да те съдят. Тези думи бяха едни и същи, където и да се намираше човек. Нямахше непознати думи или поне Джордж не знаеше такива.

Изведнъж новообзелото го бабайтско усещане изтече по шевове, досущ като при торбичка с думи, която бе виждала и подобри времена. Струваше му се, че скоро ще се сгромоляса, ще изсъхне и ще се разпръсне във всички посоки. Ала имаше ли поне вятър? Тези неща непрекъснато те връхлитат, някои от тях бавно, други — с нарастваща енергия, съгласно съмнително разбрани естествени закони. Това изглежда не го водеше наникъде. Продължаваше да върви. Какво друго можеше да стори, освен да продължи?

Там преди имаше дупки в прозорците, през които кучетата да изскачат... Сега той дори не разбираше за какво говори.

— За какво говориш, бе?

Да, пак се започваше, вечният въпрос, търсенето без резултат, думите без край и без значение. Опита се да се стегне. Отново навлизаше в отчайващо несигурен терен.

Безсъзнателната словесна мелница продължаваше да върти на празен ход, след като бяха прибрали урожая от всички добри думи, бяха напълнили торбите с думи и ги бяха пуснали по света. А сега имаше нужда от спешна хирургическа намеса.

— Легни и се отпусни, Джордж — каза хирургът, — ще те оправим за нула време.

Джордж се опита да се изправи седнал, ала коланите, с които го бяха вързали, му пречеха.

— Виж какво, док, промених решението си; не мисля, че наистина се нуждая от тази операция.

— Вече е твърде късно — каза хирургът, а маската на лицето му се набръчкваше, докато той вдишваше и издишваше думите си. — Трябвало е да помислиш за това предварително. Сега няма връщане назад. Налага се да облекчим това налягане върху торбата в ума ти; тя се е препълнила, а си изгубил торбата си с думи, тъй че няма друг начин напрежението да се разсее. А някои от тези думи са се втвърдили и пресовали. Те трябва да бъдат изстъргани, Джордж. Но ние, разбира се, отдавна ти обяснихме предварително цялата процедура.

Нямаше смисъл да спори. Работата трябваше да бъде свършена. Джордж видя как анестезиологът със своята малка, ярко оцветена кутия с хапчета на главата приближи с марлята, наkisната в сънотворна есенция, магическото лекарство, което се добива от растенията на спящите птици.

— Само се отпусни, разчитай на нас, ние ще те оправим.

— Сега няма време за запознанства — рече неочаквано момичешки глас. — Хайде; изпратена съм, за да те измъкна от тук.

— Почакай малко — рече Джордж; шепотът му бе по-настоятелен и той се съпротивляваше, когато тя го дръпна в посоката, от която бе дошла. — Не съм стоял тук дълго. Не искам още да тръгвам.

— Не ставай глупак — рече момичето. — Твърде опасно е. Достатъчно дълго те глезиха всички. А сега, моля те, подчини се на

заповедите на онзи, който знае по-добре от теб какво става. Ще поприказваме за това по-късно, обещавам ти.

Джордж знаеше, че не го бива в двусмислиците, ала какво трябваше да направи? Само да знаеш, че не те бива, не бе от полза. Няма нищо по-глупаво от това един глупак да се опитва да избегне глупостта.

Докато вървеше из гъстата гора Джордж съзря далеч пред себе си нещо, което просветваше в безбройните нюанси на зеленото. Той приближи, отначало бавно, като човек, който не е изоставил предпазливостта, а сетне — по-енергично, както се полага на човек, който току-що отново е открил изгубената си храброст. Блещукащото нещо оставаше на първоначалното си място и така го убеди, че не преследваше блуждаещ огън, защото добре е известно, че блуждаещите огънове блещукат по същия начин, примамливо като този, но винаги се оттегляха и те завличаха вдън гори тилилейски. Но това блещукане не се държеше хулигански. То намигаше, както намигат блуждаещите огънчета, ала първоначалното му местонахождение бе несъмнено фиксирано.

— Е, добре — рече Джордж, — уно момента да видиме какво има туканто.

Нямаше обяснение за резкия преход към псевдоиталианска диалектика, просто тъй се получи. Вече бе в близост до обекта. Стъпките му, съобразяващи се с визуалното му възприятие, се забавиха, тъй че да може да възприеме гледката, когато тя се разкрие пред него; защото не бе характерно за Джордж да се втурва слепешком в изживяването, поне не и в този миг. Беше решен да се заеме с него бавно, да пристъпи плахо, да му се наслади изцяло, а на създателя му да представи пълен отчет, да не би онзи да го сгълчи.

Нищо подобно не се случи, имам предвид, че никакъв създател не го сгълча и след известно време той бе на една ръка разстояние от онова, дето блещукаше.

И сега той леко отмести лианите, зад които дразнещо се криеше блещукащото нещо и то най-накрая се разкри. Той зърна бронзова плочка, дълга пет и широка два и половина инча, а върху повърхността ѝ бе изписана думата „ВЛЕЗ“, гравирани със завъртулки и заврънкулки.

— Аха — рече неадресирано Джордж, защото бе сам в момента.
— Както и очаквах.

Всъщност той не бе очаквал подобно нещо, ала му се стори окуражително да си каже, че го бе очаквал. Изглеждаше му, че така придобива повече контрол върху неизвестността, в която се бе превърнал животът му, откакто... не можеше да си спомни обаче откога. Струваше му се, че така бе било винаги и щеше да продължи по същия начин за неопределено време в бъдещето.

— Но накъде води този вход? — попита Джордж отново гласно, защото все още имаше пълен джоб с цитати и защото бе в безразсъдно настроение, макар и с оттенъци на предпазливост.

След това вдигна отново глава, или по-скоро фокусира по-добре, защото погледът му не се бе отмествал от бронзовата плочка и нейното непосредствено обкръжение, и видя на около четири-пет, най-много шест инча под нея друг блестящ предмет, но той не бе толкова блестящ и не бе привлякъл първоначално вниманието му.

Като погледна надолу и отново фокусира, а с едната си ръка (дясната) отмахна друга лиана и съпътстващото го пълзящо растение, той забеляза бронзовата топка — дръжка за врата.

Това, осъзна мигновено той, бе необичайно. Дръжка за врата под бронзова плочка. Но какво имаше зад нея?

Това изисква допълнително проучване, рече си той и като отмести още лиани и лози, вече с две ръце, забеляза, че и плочката, и дръжката бяха поставени в правоъгълен предмет от тъмно дърво, който спокойно можеше да бъде определен като врата.

— Това изисква допълнително проучване — повтори на глас Джордж.

А после, за да не изглежда недостатъчно просветен, добави:

— Ще изнесем ние тази тайна в осветлението на прекрасен летен ден.

Гласните му струни резонираха приятно. Почувствал се малко по-добре (преди това се чувстваше малко по-зле), той изследва вратата, първо общо, а сетне се зае да проучи и касата ѝ.

Касата на вратата не опираше о нищо. Искам да кажа, че нямаше стена или някаква друга солидна структура, към която да е прикрепена вратата. Имаше просто само една врата и нищо друго, освен дървета, лиани и пълзящи растения, различни насекоми и дребни животни.

Може да е имало и една-две птици, които да прелитат между клоните. Трудно е да се каже.

Той заобиколи изцяло вратата, като тръгна отляво надясно, сетне се обърна и я обиколи още веднъж. И двата пъти успя да опише пълен кръг около нея и да се върне на изходната си позиция. Най-малкото предполагаше, че това бе изходната му позиция. Трудно бе да се твърди със сигурност, след като гората от двете страни на вратата изглеждаше като останалата гора — мешавица от биологични елементи без точно очертани прави ъгли.

Гърбът на вратата можеше да бъде разпознат по отсъствието на бронзова плочка и дръжка. На гърба нямаше нищо, освен единствен лист хартия, прикован към нея с голямо кабарче от някакъв пурпурно бронзов метал. Върху листа се мъдреше надпис, но Джордж отпърво не се реши да го прочете.

За него нещата ставаха напълно тенденциозни. Да прочете написаното на гърба на вратата, щеше да означава да попадне в клопката им — на онези, които и да бяха те. Хората, които бяха поставили вратата там, навярно принадлежаха към стара и мъдра раса, което можеше да се установи от факта, че не бяха оставили нищо друго подире си. Нямаше празни консервени кутии, амбалажна хартия, цигарени угарки. Заобикаляше го само гората, безлюдна и непокътната, освен там, където самият Джордж бе газил из нея.

Оставаше му да направи едно-единствено нещо, ала Джордж кой знае защо нямаше желание да го стори. Трябваше да прочете написаното на гърба на вратата; трябваше и да опита дръжката ѝ и, ако тя се отвореше, да влезе вътре. Да, определено му предстоеше точно това. Ала изпитваше известна неохота. Джордж съзнаваше, че ако извършеше всичко това, то щеше да е от полза някому другиму. Защо инак там ще има врата, освен да накара непредпазливия минувач, а може би дори нормално непредпазливия минувач, който навярно е зает със своите си дела, да сложи ръка върху дръжката, да я завърти и да види какво ще стане.

Не можеше да има съмнение, че от него се очакваше тъкмо това. Ала на Джордж то не му харесваше. Винаги бе следвал своите собствени правила. Не можеше да се сети за конкретни примери за това, но бе сигурен, че беше вярно. Дали отварянето на вратата сега щеше да разкрие, че има робска психика? Не знаеше, но това бе доста

неудобно заключение. Дълбоко в сърцето му гореше амбицията да осуети намеренията им — на онези, които и да бяха — да изскочи от тесния затвор на видимите си възможности, да извърши нещо рядко, ново и различно, нещо, което да им покаже на всички тях какъв бе той.

Ала не му идваше нищо наум. Ето я вратата, тази проклетата врата с нейната дръжка и бронзова табелка. Джордж се засуети малко, прокашля се, потътри крака и след това посегна рязко, като човек, който не е съвсем наясно какво прави, но тъй или иначе го прави, и хвана дръжката.

Джордж я стисна здраво, завъртя я и дръпна. Вратата се отвори. Джордж си помисли просто да погледа известно време през нея — нищо прибързано — след което надникна. Онова, което видя, бе ярко осветено обширно пространство в сиво и жълто-кафяво. Стоеше и го гледаше и му хрумна, че може би точно сега бе мигът, в който да се оттегли обратно в гората. В гората имаше опасности, но нямаше изненади. Всички знаят какво става в горите. И какво излиза от тях. Ала да отвориш врата към пространство в сиво и жълто-кафяво... Е, това можеше да те отведе бог знае къде.

Ала правилата, разбира се, не му позволяваха да се върне. Той не знаеше какви бяха правилата, ала имаше някаква идея какви не бяха. Никакво връщане назад. И какво, по дяволите, рано или късно щеше да поеме напред, можеше да го стори сега и да спре да се самоизмъчва с очаквания.

Направи две крачки, после трета и мина през вратата.

Обърна се да затвори вратата зад гърба си. Вратата вече я нямаше. А и гората също бе изчезнала. Вместо нейното зелено и кафяво, той сега се намираше в сиво и жълто-кафяво място, значително по-тясно дори и от най-малката гора.

Изглежда — а и по-сетнешните емпирически доказателства клоняха към такова заключение — бе попаднал в стая в сиво и жълто-кафяво. Много голяма стая, но несравнима по размерите си с една гора. Стая с нисък сводест таван и скрито осветление.

Тъкмо възнамеряваше да я огледа по-добре, когато една ръка го сграбчи за рамото.

— Капитане! Слава Богу, че се върна!

В стаята нямаше никой друг. Очевидно собственикът на ръката се бе обърнал към него.

— И аз дяволски се радвам, че се върнах — отвърна Джордж.
И какво друго би могъл да каже при тези обстоятелства?

— Влезте и седнете, сър. Винаги съм смятал, че бе грешка да ви пращат в Тътнещата земя. Мога ли да ви предложа нещо за пиене?

— Що за място е това? — попита Джордж. — Тътнеща земя ли казахте или Сгърчена земя?

Гласът се изсмя.

— Ами, сър, тези...

— Един момент — каза Джордж. — Как се казвате?

— Аз съм Елдрич, сър. Сигурно ме помните? Работихме заедно по неразбираемия жаргон отдавна, когато жаргонът бе още по-неразбираем.

Имаше само един начин на този свят, по който Джордж би могъл да си проправи с измама път всред всичко това, и той скърпи възможно най-вежливия отговор.

— Помня ви, естествено — рече той, — но не съвсем, ако разбирате какво имам предвид. Искан да кажа, без да бъда груб, че мога да се закълна, че никога досега не съм ви виждал.

— Ясно — рече Елдрич. — Не се безпокойте, сър. Не сте първият случай на увреждане на паметта, след преминаване през Интерфейса на Глейз. Малко почивка и всичко ще се оправи.

— Интерфейсът на Глейз ли? Какво е това?

— Просто обичаен интерфейс, но в специална ситуация — отвърна Елдрич. — Кръстен е на Антон Глейз, изобретателя на Ефекта на Глейз. Спомнете си Ефекта на Глейз, нали, сър?

— Разбира се, разбира се — отвърна Джордж, защото му се стори, че ще се изложи прекадено много, ако признаеше, че не знае дори за Ефекта на Глейз.

Елдрич въведе Джордж в стаята. Предложи му удобен стол. Отиде до бара в единия край на стаята и приготви напитки за Джордж и за себе си. Представяваха жълти и червени водовъртежи във високи зелени чаши. Джордж сръбна и откри, че в питието се съдържаше освежаващият вкус на лимон, ведно с други съставки, които не можа да идентифицира.

— Така е по-добре, нали? — попита Елдрич. — Много искам да получите възможността да си поемете дъх. Не се опитвам да ви

припирам, Джордж, но се надявам много, че скоро ще бъдете в състояние да поемете редовната си смяна.

— О, да, така предполагам — каза Джордж.

— Колко скоро? — попита Елдрич. — Не смятам да ви притеснявам, но ако имате някаква представа, бих могъл да пренаредя графика на екипите. Знаете колко важно е това.

— Да, то се знае, че знам — каза Джордж. — Ами тогава защо не ме поставите в следващата възможна дупка.

— Моля?

— В следващата пространствена дупка.

— О, стори ми се, че чух „следващата курва^[16]“.

— Не, не.

— Не че би имало значение, ако го бяхте казали. Щях да ви разбера.

Елдрич разтърка чело, сякаш озадачен, направи десетина крачки из стаята, спря се, обърна се към Джордж и след това се завъртя като танцьор.

— Джордж! Да не би да става нещо непредвидено?

Джордж се разтревожи от неочакваната паника в тона на Елдрич. Мъжът стоеше там с разперени ръце, сякаш застинал в позата си. Върху лицето му бяха изписани всички характерни черти на животинския страх.

— Не, Елдрич — рече Джордж, — всичко е наред.

Джордж съвсем малко се подразни, като каза това, тъй като установи, че не Елдрич, а самият той се нуждаеше от окуражаване. В крайна сметка, той току-що се бе върнал от Тътнещия свят и въпреки умората си му бяха предложили да поеме следващата смяна. И все пак, не му се искаше да вижда Елдрич разстроен.

— Успокой се, Елдрич, няма проблеми.

— Няма пробив? — попита Елдрич.

— Никакъв — отвърна Джордж, макар да не знаеше за какво говори Елдрич.

— Дори и най-незначително припокриване на слоевете?

— Не, никакво.

— Но можеш ли да бъдеш сигурен в това?

— Чуй ме — рече Джордж, — може и току-що да съм се завърнал от Тътнещия свят, ала това не означава, че не знам какво

става. Няма съвсем никакъв пробив. И определено — никакво припокриване.

— Надявам се да си прав. Хайнбъргън предричаше, че...

— Остави го Хайнбъргън — рече Джордж. — Седни. Ще ти приготвя коктейл. А след това ще ми кажеш всичко за новата смяна.

Елдрич седна.

— Какво искаш да знаеш за смяната? — попита той и в тона му се прокрадна подозрителност.

— Няма значение — отвърна Джордж. — Искам да знам всичко за нея. Ще ми се просто да продължиш да беседваш с мен известно време, докато се успокоиш и се убедиш сам, че всичко е наред.

— О, наистина ли? — попита Елдрич.

— Да.

— Много мило от твоя страна, Джордж. Но пък ти винаги си бил силен човек. Мисля, че тъкмо затова Седюла се разстрои толкова много, когато откри, че си заминал за Тътнещия свят, без да го уведомиш. Искам да река, че изобщо не го каза явно, но той разчиташе на теб, Джордж. Мисля, че всички разчитахме.

— Престани вече — каза Джордж, едновременно затруднен и поласкан, но както винаги — объркан. — Седюла бил разстроен, а?

— Да, но Седюла вечно е разстроен, ти го познаваш. Хайде, ще ти покажа покоите ти.

Той изведе Джордж от стаята в сиво и жълто-кафяво и пое по дълъг коридор. Беше много дълъг и вървяха дълго по него. Беше напълно тихо, единственото, което се чуваше, бе съвсем слабият шум, който вдигаха обувките им по килима.

— Даваме ти отново старата ти кабина — каза Елдрич. — Ще имаш възможността да подремнеш и да се освежиш, преди да започне смяната ти.

Елдрич спря пред врата с надпис МКХ. Отвори я. Джордж съгледа малка всекидневна, отвъд която бе спалнята, с отворена врата. Прозорецът на една от стените гледаше към широка зелена морава, в единия край, на която имаше кичур дървета, а зад тях се виждаха синкавите очертания на планини.

— Хубаво — каза Джордж, след като отиде до прозореца и се наслади на гледката. — Кои планини са тези?

— Онези, които си е представил художникът — отвърна Елдрич.

— Но кои точно? Художникът може да е имал предвид конкретни планини.

Елдрич се замисли за миг, след което каза:

— Овцете наистина излизат навреме. Мисля, че има и куче, порода коли. Всичко е доста успокояващо, въпреки че е само ефект, а не реалност.

— Искаш да кажеш, че съвсем нищо от това не е истинско?

— Как би могло да бъде? — каза Елдрич. — Намираме се в Космос RB2. Навсякъде наоколо е пустош.

Момичетата са просто великолепни, помисли си Джордж, макар да знаеше, че в новата си конфигурация, както бе изплетена от Паяка, не би трябвало да има подобни мисли. Ала когато правим списък на онези мисли, които трябва да бъдат забранени, ние само ги възвеличаваме, вместо да ги зарием дълбоко в съзнанието си. И, естествено, това бе подтикнало суетния Паяк, с неговата претенция да разказва всички истории, да си присвои гласа на Джордж и да го поведе по коридора, който водеше може би до фаталната аритмия. Ами тези жени на плажа? Не, не, помисли си Паяка, нали премахнахме всичко това! Ние приключихме историята, гордата, храбра история на прачовете, които са се появили преди расата на паяците да постигне върховното си превъзходство на цялата планета, по дяволите, Джордж, вземи се в ръце, с твоите голи жени проваляш величието на замислите им.

— Ужасно съжалявам — каза Джордж, — но има енергийни проблеми, нямам достъп през банката с образи и не мога да се върна към своята реалност. Защо ти не се заемеш с това и не ме оставиш на мира?

— Невъзможно — каза паякът, — старата ти мисловна банка не ти позволява да се пренастроиш и затова нищо не се променя. А аз не съм в състояние да ти помогна, защото всички твои образи, до които се докосна, се разпадат.

Когато стигна до върха на хълма, Джордж зърна, току над възвишението, голяма бяла паянтова къща. Пред нея имаше лехи с най-различни цветя. Джордж не можеше да познае ни едно от тях, с изключение на вездесъщото несъмненниче и червеноносото асфодудълче. Имаше нещо познато в тази къща, с нейните бели кротонове завеси и големите брястове наблизо. Не можа да я

идентифицира, но продължи да крачи към нея. Небето бе синьо — дълбокото, невъзможно синьо на мечтите — и във въздуха се носеше птича песен. Слънчевите лъчи бяха златни върху зелените апахиоли, както наричат подпорките на беседката в някои части на Вселената.

Входната врата имаше проста брова. Джордж я пробва и вратата с лекота се откряна. Той влезе в салона, който може би произхождаше от предишна, по-любезна ера, с дивана в стил Клайдсдейл и печката Еймс.

Спря в един миг на нерешителност. А и какво все пак търсеше тук? Не беше сигурен, а наоколо нямаше никой, който да му подсказе. Тръгна предпазливо напред по килима със змиевидни и във формата на подкова шарки към основата на стълбището. Стълбите бяха тъмни, ала най-горе имаше светъл квадрат. Заизкачва стълбите — една по една, вместо по-живото две по две, или страхотното три по три. Свършваха на една площадка и той тръгна по нея. Да, това място определено му бе познато. Но как бе възможно? Не беше там, където вече е бил, нали така? Това обаче не бе нещо, в което можеше да бъде сигурен, затова продължи да върви и стигна до една стая в дъното на коридора, вляво. Вратата беше отворена и той влезе. Вътре имаше легло с желязна рамка, оправено с голям син юрган с бродирани метличини. Имаше и стол с права облегалка и старомодно бюро с крака във формата на животински лапи.

Докато стоеше там, без да знае какво изобщо да си помисли за това, чу глас изотдолу. Гласът повика:

— Джордж? Ти ли си вътре?

— Да, аз съм — извика в отговор Джордж.

— Ха, за Бога! Слез долу да прегърнеш леля Тес.

Джордж бързешком излезе от стаята и се спусна по стълбите. Върна се в салона и видя там пълничка, дребна, стара дама с бяла коса, вдигната на кок. Това навярно беше леля Тес. Неговата леля Тес, макар да не можеше да си спомни някога да бе имал такава леля.

— Време беше да се върнеш, Джордж — рече тя. — Ние те очаквахме. Аз и чичо ти Тери, и твоите братовчеди Анди и Спим. Всички ще се зарадват да те видят!

— Къде са те? — попита Джордж.

— Долу, в обора. Хранят прасетата — отвърна леля Тес с весел смях. — Ела в кухнята, Джордж. Не е ли късмет, че току-що изпекох

пай с праскови. Любимият ти!

Джордж седна до кухненската маса. През отворените прозорци се носеше весел ветрец. Като погледна навън, Джордж видя как земята се вие надалеч и върху нея вече бяха полегнали дългите следобедни сенки. Не можеше да съзре обора, но реши, че навярно бе от другата страна на къщата.

Лея Тес се суетеше по изпичането на ябълкови курабии от беззвучни съгласни и ирационални числа. Навън имаше кокошки и някои делово кудкудякаха, други само слушаха, а всички снасяха кафяви яйца с фини зелени линии, които не ти се иска да погледнеш прекалено отблизо. Иззад къщата се разнесе тихото измучаване на купата с наскоро окосено сено, а над всичко се бе спуснала лятната тишина на маранята, която от време на време се раздвижваше от обаждането на кос.

Джордж изпитваше страхотно чувство на цялостност, което бе последвано от още по-страхотното чувство на разпад и раздробяване, когато схрупа парчето пай, което лея Тес му бе дала. То издаде тихи хихикащи звуци в устата му и това не изглеждаше съвсем наред, ала не бе и чак дотам неправдоподобно. Наближаваше една от онези съвършени вечери, които се спускат от време на време над обхванатата от магнитни бури земя, а навън тук и там прехвърчаха големи крилати птици.

— Онуй са дирижаблите — рече лея Тес в отговор на изражението му — с полуповдигната вежда и ръка, вдигната във въпросителен жест. — Считат ги за птици на злата поличба, и то не без основание, но ти изобщо не се тревожи, Джорджи, момчето ми, при нас те няма да те докопат.

Джордж се почувства много малък — като цяло, с изключение на безпокойството му, което бе като на възрастен мъж и миришеше леко на чийзбургер. Той често планираше да извлече максимума от синестезията^[17] си и сега моментът бе не по-малко подходящ от всеки друг.

Точно тогава през отворената врата премина сянка и тя бе последвана от един мъж, дребен, чворест мъж, облечен в ръждивокафяво и сиво, с увиснала шапка, нахлупена здраво и с торба, окачена през рамо.

— Да — каза мъжът. — Мон донт екл, чуйш ли? Мога ли да попитам мога ли аз да чувам?

— Монт чуй — рече леля Тес. Сетне обясни на Джордж: — Това е Пиер, нашият ратай-французин, помниш го, нали, Джордж?

Джордж не го помнеше, но нямаше намерение да се предава и рече:

— Здравей, Пиер.

Ратаят свали шапката си.

— Това е младият господар, който се е върнал от Тътнеция свят, нъл' тъй?

— Ясно, че ме нямаше — рече Джордж. — Бях в далечните далечини. Видях това-онова. Но е хубаво, че се върнах.

— Ам' чи, тъй — каза Пиер. — Спомням си колко често чичо ти ми казваше: „Пръг, (такъв прякор ми бе турил, безсмислен за всички извън семейството), Пръг, знаеш ли колко майски бръмбари отлетяха, откакто Джордж замина? И аз му казвам: «Туифилиг, дератрта»“, защото винаги му харесваше да ме чува да изричам тези думи.

— Така си беше — рече Тес. — Как си играете с езика, вие, дечурлигата. Толкова е интересно.

Джордж не бе разсъждавал досега по този не само езиков проблем...

Мислите на Джордж течаха най-често автоматически, т.е. независимо от неговата воля. Не му харесва разни неуки хора да го превръщат в обект на опитите си. Винаги имаше достатъчно беззащитни животни за тази цел.

— Не се гордеем с това, но така трябва.

Да, може би, но какъв бе смисълът? И ще има ли най-сетне край?

Джордж се зачуди защо го подлагаха на такива мъчителни експерименти. Винаги размишляваше за това в минутите, когато вътрешното осветление бе изгасено, когато външните звуци предизвикваха предимно раздражение, когато не ставаше нищо и никой не се появяваше, дори светлината да бъде включена отново.

В такива моменти тялото се оттегля в себе си и се свива, да намери комфорт. Тъгата, доведена до критическия си размер, копнее да излезе на свобода. Това е кризата. Няма очевидно значение в това определение, то е освободено от контекст. А това беше живата картина, пред която се бе изправил.

Бившият крал на Франция, Еди — комичният келнер, Мартина, мръсницата с кристално сърце, и всички останали. Те излязоха от наброските на черновата, опитвайки се да създадат някаква сцена. Това бе ужасно зрелище за едно отзивчиво сърце. В далечината се виждаха и добри дни, и лоши дни, но настоящето се превръщаше в нещо неописуемо и катастрофално...

Той рязко се изправи в седнало положение.

Да, почти се бе предал пред изкушенията на онзи (който и да е той), който раздава отмъщението и възнаграждението в планинските светилища. В онова място, където метафорите отиват на пролетно почистване. В онова място отвъд дъгата, което отказваше да се определи. Мястото, което не беше известно, защото трябваше да бъде опознато. Онова място.

Тази догадка, разбира се, бе само началото. Тук имаше нещо много повече от гола идея. Нещо се бореше да изскочи на повърхността.

— Ей, не ми се пречкайте.

Формите на нещата, които се пързалиха наоколо, отиваха от един образ към следващия. Джордж, можеш ли да ни чуеш? Да, разбира се, че мога, отвърна Джордж, извинете ме, че всичко се получава толкова зле. Казах им никога да не ме събуждат по този начин.

Може би се чудите какви измами предстоят. Това е именно нещото, което ще видите.

Сцената продължаваше да се бори, сетне се отказа. Издъхна. Мъртва сцена, изтегнала се сам-самичка. Избършете една сълза. Джордж, още ли си там? Джордж се изкикоти. Той се бе скрил хубавичко в купчина завивки под леглото. Не можеха да го открият там, беше му добре, тъкмо това бе мястото, където не го дебнеше опасност.

— Извинявай, може ли да играем двамата?

Джордж се поизправи. Не очакваше да чуе друг глас там. Не бяха го предупредили за такава възможност.

— Коя си ти? — попита Джордж.

— Наричай ме Коломбина — отвърна тя. — Аз съм една от универсалните танцорки и в момента чакам роля. А ти от редовните образи ли си?

— Аз съм плавният герой — отвърна Джордж, не без известна демонстрация на гордост.

Не му се искаше да използва този аргумент толкова рано, но по дяволите, нали това е единственото, което можеш да направиш с един ресурс — да го похарчиш.

Намираха се на място, което имаше всички признаци да бъде необичайно. Ала поради някаква особеност, още не бе станало видимо. Никой не знаеше какви бяха нарежданията. Какво трябваше да се случи после. Това не бе известно.

Джордж реши да се възползва от това състояние на нещата, като внесе едно малко свое предложение. Той прецени дали бе разумно да го направи и си рече — да, ще го сторя, защо пък не?

Мисълта вече бе достигнала до пазачите му и сега те търсеха начин да пробият в сценария. Опитаха с дългите клещи. Сценарият се преви и потрепери. Бистър жълт сок потече от множеството разрези, причинени от триона със зъби като тревни стръкове. „Не ни оставиха никакъв шанс повече да се унижаваме и затова се борим сами.“

Същата вечер леля Тес стотви за вечеря черноок грах, овесени ядки и млади филизи. Пиер седеше в края на масата тъй, че да можеше да храни Спот с остатъци под масата. Извитият розов език на Спот бе изплезен.

— Искам утре да те запозная с един стар приятел, Джордж — каза леля Тес.

— Кой е той? — попита Джордж.

— Наричат го Извънземния историк.

— Добре — рече Джордж и по лицето му пробяга сянка на готовност, макар изобщо да не бе сигурен какво е отношението му. Извънземния историк...

— Кой е той?

— Е, Джордж — отвърна леля Тес, — това ще издаде всичко. Защо да те лишавам от удоволствието, което ще изпиташ от срещата с него?

— Сигурна ли си, че ще е удоволствие? — попита Джордж. — Питам предварително, само защото много малко от онова, което ме сполетя до ден-днешен, може да бъде определено като удоволствие.

Оттук нататък постепенно навлизаме в мислите на Джордж, в настроението му. Той не иска да мисли за срещата си с Извънземния

историк, но това, разбира се, е невъзможно. Мислите за срещата ще бъдат като натрапници и ще попречат на съсредоточаването, необходимо, за да изпълни тежките си задачи. Да копае вълчи ями, например. Това е работата, която ратаят Пиер върши. Тя е трудоемка, използват се кирка, лопата и мотика. Мотиката е инструмент с особена форма, с дълга дръжка от полиран дъб и два израстъка отстрани, които служат за хващане. Някога мотиките имаха по три израстъка, но след като вече няма триръки хора...

И тъй денят си върви. Пилетата кълват в двора, петелът се перчи и се ядосва на верандата, пастирът се отправя в досадния си път. Върху земята се спуска тишина, облаците закриват слънцето, лек ветрец се надига, а после отново стихва. Това е ден, изпълнен с природни противоречия.

И тъй, в последователни кадри или сцени виждаме Джордж да се занимава във фермата: грижи се за някакъв добитък в странна окраска и за голямо албанско прасе. Потти се здраво, после се измива от потта, като се потапя в ручея, който тече пред бялата паянтова къща, която е в средата на нивите.

На залез-слънце всички се отправят към малката купчина интересно оформени камъни, които представляват религиозният център на това място. Сенките се вият и се плетат между старите камъни, тайнствени светлини — зелени и розови — се стрелкат сред дърветата.

А после пада нощта, време е за последното питие и за неизбежната инжекция. И — в леглото.

Идват сънищата и разпростираат своята непоследователност. Ние не ги изследваме; те ще заемат местата си в следващата ни лекция. Вместо това прекосяваме нощта, тъй като тя е изпълнена само с неинтересни спящи хора, и пристигаме при зората. Нея също я отминаваме. Една мисъл винаги присъства дълбоко в съзнанието на Джордж: извънземния.

Следващата сутрин, рано, но не много рано, всъщност чак след като е изпил няколко чаши кафе, влиза Извънземния историк.

До нас са стигнали най-различни описания на Извънземния историк. Нито едно от тях не е точно, защото този извънземен е в състояние да си променя формата. Той я променя толкова често,

колкото някои хора — настроението си. Извънземния историк също си има свои настроения и формата му отразява това.

Тази сутрин Извънземния историк е в несигурно настроение и промените в соматичния му тип го показват. Не е успял да реши точно какво лице да покаже на света днес. Нещо антично, аскетично, с чип нос, нещо, от което да те побият тръпки? Или нещо с весели бузи, смехотворно, общително? Или пък дали да не е нещо напълно различно? Какво ще кажете за две глави, всяка с различно изражение? Или без никакво изражение? Празно място! Това би било страшна шега.

Леля Тес ги запозна тъкмо когато Извънземния историк бе между две промени.

— Извънземни историко, бих искала да ти представя Джордж, моя племенник, едно добро момче, което рядко идва насам.

— Приятно ми е — каза Джордж.

— Умбраши — отвърна Извънземния историк.

— Моля?

— Това е традиционно приветствие, използвано от склеротичния народ на планетата Аделис.

— О, така ли? — възкликна Джордж. — Не знаех.

— Няма причина да го знаеш.

— Сигурно е тъй.

— Ще ви оставя да си поговорите, момчета — заяви леля Тес и се върна в къщата.

Време бе да заложи капаните си за домашните вредители, които атакуваха мебелите и превръщаха всичко в разруха.

— Такива ми ти работи, значи — каза Джордж, когато останаха сами до малката дървена масичка за пикник в средата на задния двор, близо до къпиновите храсти, но на доста разстояние от сливата.

— Може да се каже и така — съгласи се Извънземния историк.

Той бе решил най-сетне да се превърне в много висок, двукрак мъж с розови очи и зеленикав оттенък на кожата.

Накрая попита:

— Доколкото разбирам, ти си от Земята?

— Как се досети?

— От изражението на объркване. Вие, земляните, умеете да изпадате в недоумение както никой друг.

— Упражнявали сме го много — отвърна Джордж. — Мога ли да попитам какво дири тук един Извънземен историк?

— Историята — отвърна Извънземния историк — е жестока господарка на нашите съдби. Ние знаем в какъв ред би трябвало да се развиват събитията. Всеобщата история на всичко е написана отдавна. За съжаление животът отказва да я прилага както подобава. Затова на нас, на Извънземните историци, се пана задачата да дойдем и да поправим нещата.

— О, така ли? — рече Джордж.

— Да.

— И какво трябва да се поправя тук? — попита Джордж.

— Ами — теб, например.

— Мен ли? На мен нищо ми няма!

— Разбира се, че ще твърдиш това — рече Извънземния историк. — Ти си откъм вътрешната страна на своето аз и не можеш да видиш на какво приличаш. Джордж, знаеш ли, че много дълго време ти се скита и размотава, без да вършиш нещо особено?

— И какво лошо има в това? — попита Джордж.

— Няма нищо, ако се отнася за някой незначителен образ. Но ти, Джордж, си главният герой.

— Аз ли? — попита Джордж. — Сигурен ли си?

— Разбира се, че съм сигурен — отвърна Извънземния историк. — И не си играеш ролята.

— Предполагам, че имаш някои идеи какво да сторя по този въпрос?

— Наистина имам — отговори Извънземния историк. — Но може би ще е най-добре първо да пийнем, преди да предприемем решителни действия.

---

[1] Джак Сплат — вероятно алюзия с „Джак Спрат“, част от римушката „Jack Sprat, who eat no fat“, т.е. Джак Спрат, който не яде мазнини. Фигурира в събраните от Джеймс Хауъл поговорки и пословици (1659 г.). — Бел.прев. ↑

[2] Солипсизъм (лат.) — краен субективизъм, който признава за единствена реалност личното аз на човека. — Бел.прев. ↑

[3] Имат се предвид персонажи от филм. Аз го гледах веднъж, но му забравих името (нещо от сорта на „Шанхайска лилия“). Главната

роля изпълняваше Мей Уест. По-късно нашият ненормален пак ще се върне на въпроса. — Бел.авт. ↑

[4] Ерик — вероятно алюзия с Ерик (Ейрик) Червенокосия, викингския вожд, за когото се смята, че е първият европеец, стъпил на американския континент далеч преди Колумб. — Бел.прев. ↑

[5] Теокрит — велик гръцки пасторален поет, живял през третия век пр.Хр. Неговите „Идилии“ са първите образци на пасторална поезия в древногръцката литература, на които по-късно подражават Вергилий и други римски автори. — Бел.прев. ↑

[6] Игра на думи: wig означава перука, peruke — също. Остаряла форма на английския. — Бел.прев. ↑

[7] Мей Уест, известна американска киноактриса, снимала се от трийсетте до шейсетте години. — Бел.прев. ↑

[8] Унд зо (Und so, нем.) — И така. — Бел.прев. ↑

[9] Игра на думи — Luciete на англ. означава пластмаса, оттам и измисленото дърво луситано. — Бел.прев. ↑

[10] Игра на думи — spit означава на английски и плюя, и шиш. — Бел.прев. ↑

[11] Игра на думи — явно авторът търси римата и сходството между английските думи cheetah (вид леопард) и cheer (развеселявам). — Бел.прев. ↑

[12] „Поворот“ и „накренен“ (рус.) — „Извъртане“ и „наклонен“. — Бел. cattiva2511. ↑

[13] Захапвам кокала — моряшки жаргон. Когато ветроходът (корабът) върви бързо и около носа му се образува пенеста вълна. — Бел.прев. ↑

[14] Фата моргана (итал.) — мираж. — Бел.прев. ↑

[15] Тапки (рус.) — чехли. — Бел. cattiva2511 ↑

[16] Игра на думи — slot означава дупка, прорез, а slut — курва. — Бел.прев. ↑

[17] Синестезия (гр. мед.) — неправилно възприемане на усещанията. — Бел.ред. ↑

ИСТОРИЯ ПЕТА

СЕДЕМ МЛЕЧНИ РЕКИ С КИСЕЛИ БРЕГОВЕ

Там имаше две врати и отначало си помислих да вляза през дясната, без особена причина, просто защото трябва да избереш една от двете, а те, и двете, ми се струваха еднакво обещаващи и еднакви на вид. Ала като ги наближих и тъгълът на зрение се промени, забелязах и трета врата, преди това скрита зад извиващата се стена, в която бяха пробити вратите, а тази врата бе вдясно от първоначално избраната от мен и така се оказа, че съм избрал средната.

Тази трета врата, която се появи тъй неочаквано, ме обезпокои. Откакто отпътувах от КОЛУМБ, след злополучната история с МОРТ, пътешествието се оказа дълго и досадно. Указателните знаци, на които се натъкнах по време на пътуването, бяха някак двусмислени; човек никога не разбира какво всъщност означават, докато не стане твърде късно да реагира адекватно. А и раницата ми бе тежка, пълна с необходимите вещи за пътуването, както и с дузина или повече дреболии, които може би никога нямаше да ми потрябват, или можех лесно да си купя някъде другаде, ако се окажеха необходими.

Когато пътувате, вие фактически опаковате в раницата целия си живот в миниатюрен вид, а не само онова, което ви е нужно — защото кой би могъл да каже какво точно ще бъде то? По-скоро слагате онова, което може да ви потрябва, или се надявате да ви потрябва, или се боите, че ще ви потрябва. Ето защо не е чудно, че ремъците на раницата се впиваха в раменете ми поради огромната тежест на гърба ми.

А и хитроумната машинка на ГЛИНИС, която бях включил в багажа си в последната минута, се бе освободила от подложката си и се забиваше в хълбока ми. Не исках обаче да спирам и да пренареждам багажа си сега, не и след като стоях току пред входа към ФОКИС, който бе зад една от трите врати.

Като приближих трите врати, се огледах и видяното никак не ми хареса. Нямаше почти никакви разлики между двете врати. Може би бе все едно през коя ще мина. Имаше ли значение? Спомних си съвета на СИСЕЛА: пази се от очевидното! Тогава кимнах умно, ала като си помислих сега, осъзнах, че никак не бе лесно да се каже кое е очевидното, или пък, ако го откриех, да избегна изкушенията му. Решението ми да мина смело през средната врата започна да се разколебава и изругах нерешителността на ума, която ме бе накарала да мисля отново и отново за избора, който бях направил. Нещо подобно ми се бе случило и по време на краткото време, прекарано с МОРТ, и се бях заклел да се поуча от това. Но какво общо имаше то с наличието на три врати?

Предполагам, че бих могъл да отделя много внимание на тази дилема, застанал нерешителен пред трите врати, с опъващите раменете ми ремъци на раницата, с машинката на ГЛИНИС, която бодеше бедрото ми, а същевременно и стомахът ми издаваше звуци от типа „Напълни ме“. Навярно решаващ се оказа гладът. Някаква първобитна частица от съзнанието ми бе абсолютно наясно, че нямаше никога да бъде нахранена, докато продължавах да се колебая пред прага на ФОКИС. Затова се втурнах към средната врата, ала без някаква видима причина в последния момент се отклоних и минах през лявата.

Първото, което видях, след като влязох, бяха птиците фламинго. Три бяло-розови топки от пера, източени, под тях — кльоцави обърнати назад при сгъвката крака, с дълги, змиеобразни шии, с плоски малки глави и изкривени надолу черни клюнове. Две от тях по мое мнение бяха заети с някаква словесна птича престрелка, а може би — с брачен танц, грачеха шумно една срещу друга и клъвваха с глави напред като фехтовачи в дуел. Третата птица, малко по-едра и оцветена в по-тъмно оранжеви оттенъци, не обръщаше никакво внимание на всичко това. Тя (той) бе склонил(а) глава към повърхността на плитката вода, в която стояха всички, и извършваше някакво вибриращо движение, предизвикващо леко накъдряне на водната повърхност. Предположих, че навярно разбутваше дребните създания във водата, ала не изглеждаше да се храни.

Хиляди мисли връхлетяха съзнанието ми, коя от коя по-чудати, и навярно бих се върнал обратно през вратата, ако тя си беше още на мястото. Но нея, разбира се, я нямаше. Вратите към ФОКИС са

еднопосочни и човек трябва да мине през сложни и досадни процедури, за да открие изход.

Но и аз хич не бързах да си тръгвам, след като току-що бях пристигнал. Погледнах отново птиците и в един миг ми хрумна най-правдоподобното обяснение: че това бе декоративен птичарник, от онзи вид, който се използва за украса на обществени места, и че причината да попадна тъкмо в него се дължеше в крайна сметка на погрешния ми избор на врата, защото, изглежда, бях избрал служебен вход, който ме изкара право всред птичарника. Бях допуснал грешка, но не сериозна, ето защо с няколко стъпки се отдалечих от птиците (е, намокрих си краката, разбира се) и излязох на пътеката, която водеше към вътрешността на този район за забавления.

След като намерих вярната пътека, се огледах бързешком, да видя дали някой не бе забелязал грешния ми ход, не че се боях от наказание, ала просто човек мрази да изглежда глупак, когато се озове на непознато място. Ала май наблизко нямаше никого, само дългия, виеш се и слабо осветен коридор.

Тогава се разнесе музика — гайди и барабани — и в коридора се появи група хора с ярки костюми в черно, червено и зелено. Един носеше гайда, друг бе препасал тъпан, а останалите, ако съдим по лекотата и грациозността на движенията им, бяха танцьори. Изпълняваха някакъв танц в кръг, като през цялото време правеха малки, подскачащи стъпки встрани, които ги доближаваха към мен. Бяха двама танцьори и две танцьорки, мъжете носеха дайрета, а жените тракаха с кастанети.

Отдръпнах се, за да им сторя място, и стената се отдръпна и изчезна зад гърба ми. Озовах се в някакво широко и открито пространство без видими бариери, открито към небето или към симулацията на небе. Под краката ми пръстта бе червеникава, набита, твърда. Няколко дървета разпростираха клони, а прашните зелено-кафяви листа бяха на средно разстояние от мен и далеч зад тях виждах начупената линия на скалисто-сините планини. Едва намерих време да отбележа за себе си бързината и точността на симулацията, когато голяма група хора навлезе оттам — откъдето и да бе. Бяха тъмнокожи, някои бяха препасани с леопардови кожи, докато други носеха лъскави тъмни костюми, които напомняха за предишния век.

Танцьорите вече бяха започнали представлението си, а новодошлите ги погледнаха с известно учудване, ала, според мен, без особен интерес. От единия край дочувах допълнителен тъп тътен — тъпани, предположих, — както и някакви цвърчащи, подобни на флейти инструменти.

И след това Лю бе застанал до мен. Той се бе появил толкова неочаквано, че не го бях видял да приближава. Бе облякъл много шарена спортна риза и безукорно изгладени бежови панталони, а бе обут с украсени с пискюли мокасини, на които, доколкото си спомнях, държеше необичайно много, поради суетата си.

— Е, хайде — рече той, — нима ще стоиш цял ден и ще гледаш срамежливо това сватбено тържество? Не вярвам да си поканен, освен ако имаш някакви връзки, за които не си ми споменавал. За твое сведение това е царят на Салупс — пост изцяло наследствен, без никаква реална власт, а дебелакът до него, който говори разпалено, е министър-председателят му, или както там го наричат на техния си език. Кас-Дезаир — така, мисля, се нарича, говорех малко геулски, когато държах онази търговска фактория в Оримба. Споменавал съм ти за това, нали? Няма значение, неколцина от младежите приближават към теб. Смятам, че е време да се усмихнеш учтиво, скръствайки ръце над глава, за да покажеш дружелюбност, и да се махаш веднага оттук.

— Ами ти? — попитах.

— Те едва ли ще ми противоречат — отвърна Лю. — Аз всъщност не се намирам тук, онова, което виждаш, е интерпроекция. Не могат да ми причинят нищо, освен да се обадят на Контрольора на личната свобода и да му кажат, че сред тях има воайор.

И едва сега, след като спомена това, забелязах слабия проблясък във външния вид на Лю. Отпърво смятах, че е някакъв светлинен ефект, ала после проумях, че той, естествено, си общуваше с мен посредством интерпрото.

Двамата от сватбеното празненство, които приближаваха, бяха много едри и яки. Бяха намръщени и носеха струговани бухалки с големи възли на единия край, които, както изглеждаше, можеха да нанесат Доста сериозни поражения.

— Как да се махна оттук? — попитах Лю.

— Следвай ме — отвърна той. — Ще заобиколим трите фламинги.

Обърнах се бързешком и го последвах, докато той се спускаше по пътя, покрай птиците, които все още изпълняваха в плитката вода ритуала си за чифтосване или каквото там беше, а след това пътеката рязко зави.

Отпърво нямаше много за гледане: тези експозиции обикновено са с доста голямо пространствено уголемяване, затова цамбурнах из водата няколко минути заедно с Лю, или по-скоро с неговата интерпроекция, която се носеше покрай мен, досущ като жива, само дето, разбира се, краката му не се мокреха. След малко стигнахме до края на експозицията и навлязохме изведнъж в пълна тъмнина. Правят го в паузите между две сценични площадки, за да пестят енергия: остава само ярката жълта линия в краката ви, която ви води до следващата открита станция.

Лю бърбореше за някои от общите ни приятели, ЛАУРА и ДЕЙГЪН наскоро навършили една година заедно; за МАУРИЦИЯ, която постъпила на работа в АГЕНЦИЯ ДАЛЕЧНИ СВЕТОВЕ, но имала проблеми да се сдобие с всички необходими документи.

Радвах се за Лаура, която не бях виждал от няколко години, от онова лято на ЗЕЛЕНИЯ ОСТРОВ, още преди пришълците да го завземат и да го превърнат в почивна станция за последователите на НОВАТА ГНОСТИКА. Жалко е наистина, защото места като Зеления остров не се появяват всеки ден или всяка година, места, където природата успява да се държи, така да се каже, справя се, и съществува онова чудодейно равновесие между насилствено засадената флора и различните физически аспекти на острова. Много е непрактично да издигаш такова място, то става обикновено случайно.

Бях се запознал с Лю на Зеления остров, където изучавах психорисуване и се напивах всяка вечер, ала изтънчено, не неприятно. Как се забавлявахме онова лято! Ала това беше тогава, а сега си беше сега. Трябваше да осмисля аферата си на ФОКИС и вече се питах как ли ще потръгнат нещата за мен тук.

Да предприема тази важна крачка и да отида на ФОКИС, не бе никак лесно. Причините да дойда тъдява, които изглеждаха толкова сериозни, когато напусках Земята, започваха да ми се струват съвсем неясни и необосновани. Аз вече имах машинката на Глинис, която като че ли почти притежаваше собствено мислене.

Трябваше да се съобразя със следното: сигурно бях сбъркал, влизайки през неправилната врата. Ако бях избрал правилната, която и да бе тя, нямаше сега да се препъвам в тъмнината, в мрежата, която свързва експозициите, да следвам тънката светеща жълта линия, простряна до безкрай в мрака. И, освен това, още носех тежката раница и няхах възможност да я наглася по-удобно.

Още разсъждавах по проблема, когато във въздуха иззвъняха кристални звънчета — автоматичен сигнал, задействан от приближаването ми, който предсказваше, че ме чака изненада. Фокийците много ги бива по тази част — да те предупредят предварително за предстоящата ситуация, макар, разбира се, да не ти казват направо каква ще бъде тя.

— Какво, мислиш, ще е този път? — попитах Лю.

Отговор не последва. Огледах се наоколо, завъртях се напълно. От Лю нямаше и следа. Прекъсванията във вътрешно лъчевото проектиране са доста чести, тъй че не се обезпокоих, макар това да се бе случило в неподходящ момент. Закрачих пак и видях, че жълтата линия се променя в завъртулка и че се пресича от червена и зелена линия. Нещо, което фокийците доста надутото наричат зона на взаимно несъответствие.

Е, бях очаквал подобно развитие, тъй че продължих напред, запазвайки поне външните признаци на самоувереност; докато светлините отново не се включиха и не се озовах в друга сцена.

Изглежда се бях мушнал в малка тъмна стая, изградена от грубо измазан камък, с таван, който едва надхвърляше боя ми. До едната стена имаше грубо дървено легло, маса и стол. Имаше и малка преграда, висока до кръста, а зад нея видях мъж с униформа в синьо и червено — някакво военно облекло, и той държеше в ръце нещо, което приличаше на старинен мускет. Косата му бе черна и дълга, сбрана отзад на малка опашка. Пушеше глинена лула, която остави, след като ме видя.

— Добър ден, гражданино — рече той. — Радвам се, че се събуди. Закуската ти е под кърпата, в онази чиния на масата. Там има и Библия за сутрешните ти молитви. Скоро ще пристигне следовател, за да говори с теб. Казвам ти го, за да получиш първоначална ориентация, та да не речеш после, когато удари часът на присъдата ти, че това е

било пропуснато. Не ми е разрешено повече да разговарям. Тъй че ако всичко е напълно ясно, ще се върна към вестника си.

— Почакай малко — рекох. — Изобщо нищо не е ясно. Къде се намирам? Какво е това място? То изглежда като някаква килия, нали? Ако е така, в какво съм обвинен?

— Гражданино — каза мъжът, — това не са въпроси, които мога да обсъждам с теб. Запази питанията си за следователя.

— Каж ми само какво търся тук!

Тъмничарят се изправи. Беше висок и як мъж, а лицето му бе грубо и недружелюбно.

— Аз изпълних дълга си — рече той. — Не може да искаш повече нищо от мен. Ако не замълчиш, ще ти затворя устата с ей това. — И той размаха мускета си като бухалка. — Ако те цапардосам и изгубиш съзнание, ще се прецени, че съм бил в правото си да прекратя опитите за незаконно разпитване от твоя страна.

Поведението му се бе променило към открита заплаха. Не му отговорих, защото май бе готов да използва оръжието си. Това бе смешно и явно бе резултат на някакво недоразумение. Но, изглежда, ако се опитам да го изясня сега, щях да свърша със спукана глава. Извърнах се от него, настаних се на стола и взех Библията. Той ме наблюдава известно време, след това отново седна и взе вестника си. След миг запали лулата си и сякаш вече се бе успокоил.

Аз далеч не бях спокоен, но какво трябваше да сторя? Враждебността на този мъж бе тъй изразена и се бе проявила тъй бързо, затова реших, че най-добре ще е да не го предизвиквам. Разлистих Библията. Тя бе написана на език, който не разбирах. Дори азбуката ми бе непозната, тъй че не можех да получа даже утеха, като поне произнасям думите. Оставих я и свалих раницата от раменете си, като погледнах към тъмничаря, докато го правех. Той не вдигна глава от вестника си. Очевидно това ми действие поне не бе забранено.

Отворих раницата и потърсих в нея нещо за четене. Нужно бе овладяване на нервите, защото ситуацията беше тревожна.

И къде, по дяволите, беше Лю? Разполагаше с достатъчно време, за да възстанови вече проекцията си. Ала него го нямаше и като огледах килията, не забелязал никакви уреди за свръзка, освен ако не бяха скрити под замъглената картина на стената, на която бяха

изобразени мъж и жена в старомодни дрехи, излезли на пикник на някаква идеализирана горска поляна. Бих искал да съм при тях.

Като не изпусках из очи тъмничаря, се изправих да видя картината по-отблизо. Тя сякаш ме привличаше с някакъв свой магнетизъм. Огледах я внимателно. Нарисуваните храсти изглеждаха като изкуствени. Дали това бе нарочно? Докато я изучавах, дочух стъпки, които приближаваха по коридора отвън.

Гората не се оказа истинско убежище. След като навлязох безвъзвратно в нея, забелязах, че бе злокобно място, изпълнено с отровни гъби и пагубни растения със зловещи върхове. Разбира се, нямаше и помен от благородната двойка от картината на стената. Къде ли бяха изчезнали? Дали не бях изгубил прекалено много време в затворническата килия? Най-вероятно. Но поне разполагах все още с раницата си, макар да не си спомнях да я бях нарамвал отново.

В това място на високи дървета и гъст храсталак всички посоки ми изглеждаха еднакви. Движех се инстинктивно към най-светлата част, макар да не бе лесно да се прецени дори това. Сивият горски полумрак обгръщаше всичко с плащаницата на неизвестността.

Продължих да вървя, газех през храсталака и през заплитащите се в краката ми клони на по-ниските растения. Струваше ми се, че това бе място на зла поличба. Налагаше се да помисля, но не и сега, не и с това чувство, че нещо ме настига отзад. Нямах представа какво би могло да бъде то. Основният шум произтичаше от моя ход, а от време на време леки пориви на вятъра разрошваха клоните над главата ми.

Спомних си, че не бях ял отдавна и реших да спра и да се поразровя из раницата си. Мисля, че не бях слагал в нея нищо за ядене, но човек никога не знае, понякога ще пъкнеш я наполовина изяден сандвич, я парче сирене или кутия бисквити — каквото и да е би свършило работа.

Поставих раницата си на малко хълмче и клекнах до нея. Светлината намаляваше. Скоро щеше да настъпи пълен мрак.

Нямах идея къде се намирам, нито накъде отивам. Знаех, разбира се, в най-общи линии, че това бе един от номерата, които ще ти погодят на Фокус, една от техните прехвалени илюзии тук, на това място, където нищо не е такова, каквото изглежда. Това, че знаех, не ми помагаше особено, защото е валидно общо взето за всички ситуации, винаги е трудно да отличиш истината от илюзията, даже

тогава, когато това не е от съществено значение. Проклинах Лю, че ме беше изоставил, защото май беше точно така. Никаква повреда не можеше да бъде причината за тъй дългото му отсъствие.

Намерих в торбата си пакетче ядки — подарък, който ми бяха дали на транспортера и аз не бях ги изял тогава. Започнах да ям ядките, но осъзнах, че скоро ще ожаднея, защото те бяха съвсем сухи. Водата е общоразпространено чудо, за което се сещаш едва когато ти липсва. Такъв беше случаят и сега. Изправих се отново и се огледах, имах смътната идея да потърся долчинка, където, както ми бяха казвали, се събира водата. Уморено вдигнах отново раницата и нахлузих ремъците на раменете си. Докато го правех, дочух глас, ала не можах да разбера какво казваше. Извиках:

— Кой е там?

— Водач — отвърна гласът.

Завъртях се, опитвах се да определя откъде идваше. Сякаш бе близо до мен, ала не съзирах нищо друго, освен сиво-зеления гъсталак на гората, както и нарастващите сенки на спускащия се мрак.

— Излез, за да те видя!

Известно време нямаше отговор. Сетне дочух шум в храсталаците вдясно от себе си. Там стоеше някакво животно, което обърна глава, за да ме погледне. Мисля, че беше някакъв вид елен, миши на цвят, с чувствителни уши, които потрепваха на засилващия се бриз, сякаш се опитваха да доловят какво нашепва вятърът.

— Избрал си много лош път — рече еленът.

— Кой, аз ли? Нищо не съм избирал!

— Не съм тук, за да споря — рече еленът. — Но от опит знам, че всички, които идват тук, го вършат доброволно.

— Предполагам, че в общи линии това е вярно — отвърнах. — Предполагам също, че ти не си истинско животно.

— Може би не съм — каза еленът. — Има ли значение?

— Истинските животни не говорят, не и при обичайно стечение на обстоятелствата.

— Така е. Но и хората не влизат в картини при обичайно стечение на обстоятелствата, както се изрази ти. Забелязал ли си, че обичайните правила са предмет на обмисляне едва след като фактически човек може да се заеме с удобно обобщаване, докато

онова, което се случва отпърво, неизменно е изключително и специфично?

— Имаш право — рекох. — Но не възнамерявам да водя с теб философска дискусия, особено след като казаното от теб звучи твърде земно и приемливо. Можеш ли да ме изведеш оттук?

— Може би — отвърна еленът. — Къде искаш да отидеш?

— Надявах се да стигна до Централен Фокус — казах му аз. — Там ме очакват приятели.

— Очакват те, значи?

— Ами, не съвсем. Не успях да съобщя плановете си никому, преди спешното ми отпътуване от Точка Нула. Комуникациите от една точка в Слънчевата система до друга са трудни и реших да спестя време и просто да дойда. Понякога е по-лесно да изпратиш себе си, отколкото — съобщение.

— Съвсем вярно — каза еленът. — Но тогава ще трябва да изтърпиш последиците сам да бъдеш собственото си съобщение, което предхожда идването ти.

— Какви последици?

— Често на съобщенията не се обръща внимание. Но, както виждам, нямаш желание да обсъждаме тези неща. Последвай ме и ще видим какво можем да сторим за теб.

Еленът изтопурка в храсталака и аз го последвах.

Сумракът бързо се сгъстяваше. Стволовете на дърветата вече не се различаваха. Гърлото ми бе съвсем пресъхнало и след малко попитах:

— Има ли нещо за пиене наоколо?

— О, да, има за пиене, макар че не бих ти го препоръчал.

— Имам нужда от вода!

— Тогава, то се знае, трябва да пиеш. Ела насам!

Бяхме излезли на пътечка, която се спускаше стръмно надолу. В мрака се рояха светулки и приятно просветваха. Гората бе съвсем притихнала. След малко стигнахме до тъмна локвичка, която бе разположена в подножието на едно от високите дървета. Отидох до края ѝ, наведох се и гребнах с шепи. Още щом отпих, усетих огромна жажда, пих и ми се допи още по-силно. Еленът стоеше съвсем неподвижен, докато пиех, и ми се стори, че позата му издаваше някаква проникателност.

— Да не би да правя нещо погрешно? — попитах. — Нали водата е безплатна за всички?

— О, да, съвсем свободна^[1] е — рече еленът. — В това е трудността. Тя си остава свободна и вътре, както и навън.

В това нямаше никакъв смисъл. И все пак, можех да усетя водата в стомаха си и се наведох да пия още. Гребнах със склучени пръсти и я вдигнах пред очите си. Водата сякаш бе образувала малка прозрачна топка. Трябваше по-скоро да я ям, отколкото да я пия. Възпрях се бързешком и се отдръпнах от ръба на локвата. Еленът ме гледаше с любопитство. Усетих, че в стомаха ми става нещо особено. Имах чувството, че се разширявам вътрешно. Сякаш малкото количество вода, което бях изпил, не повече от двеста-триста грама, се разширяваше. Не усещах изпитата вода като част от мен. Тя беше отделна, свободна, както бе казал еленът.

— Какво става? — попитах. — Какво направи с мен?

— За това съществуват множество обяснения — отвърна еленът. — Аз просто ти доставих онова, от което ти твърдеше, че се нуждаеш. Останалото вече зависи от теб... и от нея.

Не разбирах за какво става дума. Не, разбирах, но не исках да разбирам. Нещо щеше да се случи и аз отново се оказвах неподготвен за него. Водата в стомаха ми се разширяваше. Това не беше вода, беше киселина. Тя сякаш ме разтваряше в себе си.

— Помогни ми! — рекох.

— Боя се, че вече го сторих — отвърна еленът.

След това водата в мен се надигна и аз се превърнах в хартиено човече, което се разтваряше в себе си.

Водата се надигаше и аз паднах на земята, цопнах в калта. Бях целият вода, която се задържаше на едно място от повърхностното налягане. Усещах присъствието на елена, който ме гледаше, а после си тръгна. Имаше нещо печално в начина, по който бе наклонил главата си, в големите му, светещи кафяви очи. Помислих, че му беше мъчно за мен. И Бог ми е свидетел, че той не бе сам, защото и на самия мен ми бе достатъчно мъчно за себе си.

Но как е възможно на водата да ѝ е мъчно? Този въпрос привлече вниманието ми за миг, след което изчезна. Състоях се изцяло от течна субстанция. Усетих, че аз бях локвата вода. Не би било пресилено да се

каже, че тя ме бе изпила. И ето че бях това и в какво ли щях да се превърна после?

— Моят любим живее на Луната. Скоро ще се омъжа за него...

Слушах тънкия, писклив детски гласец, който ми бе някак си познат. Съзнанието ми бе леко помътнено, главата ми сякаш бе оплетена в паяжина. Нали току-що се бях превърнал във вода? Какво облекчение бе да се усетиш отново плътен, да знаеш, че си по-скоро човек, отколкото природен елемент или каквото и да бе онова, в което се бях превърнал. Облекчението ми бе придружено обаче и от чувството на съжаление. Да попаднеш в кофти положение е доста интересно!

Ала като размислих, реших, че облекчението ми е било преждевременно. Все още не бях получил визуална информация относно ситуацията, в която се намирах. Защо? Можех да се сетя за няколко причини: първо, че очите ми бяха затворени; второ, че нямаше светлина, за да видя каквото и да е; трето, че имаше светлина и че разполагах с апарат за визуално възприемане, тоест очи, ала съзнанието ми, мозъчният тръст, както искате го наречете, или не приемаше, или приемаше, ала отказваше да предаде резултатите на тази откриваща света система, която бе умът/мозъкът ми.

Струваше ми се, че биха могли да съществуват и други възможности. Ала няхах време да ги обмислям. Първият, най-важният, въпрос бе да изследвам възможностите на възприятията си. Те също можеха да бъдат сведени до една: трябваше ли да виждам нещо, или не? И ако трябваше, необходимо ли бе да предприема стъпки да видя онова, което можеше да бъде видно, за да се отърва от тази идея за съучастничество в онова, което засега смятах за собствената си истерична слепота? Или може би преувеличавах значението на случая?

Защото ми се струваше, дори и при най-бегъл размисъл, че нямаше нужда да се насилвам да виждам, че това щеше да стане естествено или изобщо нямаше да стане. Помислих си за еволюционното развитие на зрението. Онези ранни, недоразвити създания, които са зрящите ни предци, определено не са се нуждаели да прилагат умствено усилие, за да виждат, нали така? Те или са виждали, или не са виждали, и съвсем умишлено тази голяма, мека, любима играчка на учените — умът, е имала съвсем малко или нищо общо с гледането.

И все пак, дали бе толкова просто? Какви са били стъпките, степените между виждането и невиждането? На кое деление на скалата би трябвало човек да се сметне за незрящ и как е пресякъл линията, голямата еволюционна линия, за да прогледне? И в този ред на мисли, дали са съществували други визуални сетива преди виждането, свързани с него може би, ала все още отделени и различни, за които виждането е било само първата стъпка? Може ли човек да рече, че разликата между виждането и зрението е като тази между Хиперион^[2] и сатир, ако си послужим с благозвучната фраза на Шекспир?

Колкото повече умувах над това, толкова повече оценявах мисловното си откритие. Това бе сериозна работа. Човек трябва да определи възприемателните си възможности относно дадена ситуация, преди да продължи напред. Като не знаеш как гледаш, как би могъл да знаеш какво търсиш? Нашите предци са се задоволявали с далеч по-малко, разбира се. Контурните рисунки по стените на пещерите — можем само да се надсмиваме сега, като се сетим. Ала сега си е сега и трябва да се справим с дълго отсрочвания въпрос. Или да не се справяме с него, ала това също е решение и то също се дължи на определено чувствено възприятие.

— Това е съвсем вярно — каза СЕЛИГМАН. — Но мислил ли си за аурата на разбираемост, която обгръща дори най-непознатите явления? Ние не можем да се изненадаме напълно, защото умът превръща всички възприятия в познати форми, от които непознатото е само част.

— Прав си, за Бога — рекох. — Трудно е да спретнеш една добра изненада, нали?

— Да. Но ти се справи по-успешно от повечето други. Винаги си бил свестен ученик. Писах ти шестица за съчинението ти по естетика на самоизмамата.

Визуалното поле се отвори напълно внезапно. Озовах се в класна стая. Единствената ми връзка с предишните случки бе раницата. Беше на пода до мен, със зейнал капак. Като погледнах надолу, открих, че някой бе тършувал из нея. Не ще и съмнение, че това съм бил аз. Сведох поглед, за да я огледам. Да, нещо липсваше. Необходима ми бе по-малко от минута, за да установя, че това бе умната машинка на ГЛИНИС, която е била извадена от някого, доста вероятно от самия мен, и, както изглежда, бе включена.

Спомням си очарователната усмивка върху лицето на Глинис, когато ми я даде. Или онзи ден той не беше ли тя? Толкова е трудно да си спомниш кой какъв е бил в даден период през онези времена на лесна сексуална миграция. Но ние, разбира се, не възнамеряваме да повдигаме въпроса за секса тук, не повече от въпроса какво сте яли на закуска днес. Това са теми на индивидуалното съзнание. Раздвоението, конвергенцията са теми, които трябва да се избягват, стига да е възможно. Ако прибегнем до най-простото обяснение, Глинис и аз не правихме секс през онзи толкова далечен ден, когато Глинис ми даде машинката и каза: „Ще ми липсваш“, и ме нарече по име — каквото и да бе името, което носех тогава, а направи и още нещо — някакъв жест, пикантен, неповторим. После тя ми връчи машинката.

Аз се огледах, за да разбера какво бе станало с нея. Елгът, както именуват тези дребни машинки, които разговарят на линшинийски език, езикът на сексуалната търговия, стоеше на пода до краката ми. Още продължаваше да се движи в кръгове, които намаляваха и по скорост, и по размер, като следваха добре известните правила на Закона на Роско: че онова, което се е случвало малко преди да възприемете ситуацията, не може да бъде съотнесено със сигурност към онова, което става сега. В този миг, когато я гледах, машината изглеждаше по-тежка от обикновено, по-надута, заслужаваща определен предпазлив респект.

Вдигнах я, като благодарих на късмета си, че вече не бях в наливно състояние, защото имах чувството, че тогава това щеше да бъде трудно за описание. Имам предвид — като речете, че сте се разлели, какво друго бихте могли да добавите?

За късмет, тази ситуация бе доста по-различна и ме караше да мисля, че еленът не бе съвсем откровен, когато ме предупреди за... Но не можех да си спомня добре за какво. Достатъчно трудно е да си представи човек какво ще последва и без да се налага да мисли много за онова, което е станало току-що. А що се отнася до преходните състояния, онези, които са толкова променливи, че не си струва да се описват, е, какво можем да кажем за тях, освен „Давай пълен напред и остави всеки сам да внимава за себе си.“

— Свърши ли с бълнуването си? — запита Лю.

Аз поклатих глава и разтърках очите си. След миг нещата отново изплуваха на фокус. Ето го и Лю, все още в интерпроектирана форма,

застанал пред мен и ме оглежда с признаци на явна загриженост. Спомних си, че Лю лесно се поддава на различни безпокойства.

— Добре съм — рекох. — Какво става?

— Опитваме се да те отведем до Централен Фокус — отвърна Лю. — Бих искал да бъдеш по-отзивчив.

— Че аз съм отзивчив!

— Не, наистина, трябва да внимаваш и да не се набутваш във всичко, което възникне. Знаеш как е на Фокус, това място е с безброй атракции, човек може да се заблуди, на практика залутването е същината на изживяванията на Фокус, ала то е също така до известна степен задоволяване на собствени желания, което ти не може да си позволиш сега, не и ако искаш да стигнеш там, накъдето си се запътил.

— Но накъде съм се запътил?

И след това то се случи. Почти не смея да кажа какво, толкова светкавичен бе този миг. Поне така ми се стори тогава. Вдигнах глава. Взрях се във визуалното поле — то е единственото място, към което можеш да насочиш пряко вниманието си — обикновено е така, де. Виждах вдясно от себе си гората, която се простираше пред мен като изтегнал се на припек дракон връз главната улица на някакъв нещастен град през несигурния месец август, на онзи Фокус от най-зловещите предсказания.

А след това погледнах наляво и видях друга гледка — този път на град, извисяващо се място с множество метални сложнотии, което се спускаше към утринната светлина с бледа, трептяща окраска. В гората щъкаха насекоми, в града пълзяха метални буболечки. Не можех да повярвам на очите си. Наистина. Изглежда, имах избор.

Можех да поема наляво, обратно към гората, или надясно — към града.

Като се взрях в тази раздвоена гледка, установих, че двете й части — гората и градът, всъщност не бяха съвсем съвместими. Изглеждаха несръчно свързани една с друга. Не съществуваха едновременно. Бяха формирани по различен начин и бяха необичайно свързани заедно. Съществуваха детайли в едната, които не бяха в съзвучие с детайли от другата.

Не знаех какво да сторя и реших да поема по цивилизования път. Не беше време за колебания. Обърнах гръб на гората, която мигновено изчезна. Поех към града.

В периферното ми зрение се появиха нови гледки. Видях падащи звезди и големи, бавно въртящи се сфероиди в никакви цветове. Видях мъже и жени да танцуват по улиците под ослепителни електродъгови прожектори. Зърнах отнесеното лице на младо момиче, чийто тъжен поглед бе обърнат към мен. По-нататък съгледах път, който се виеше към небето.

Тогава към мен приближи нещо като видение от сън и ме докосна без ръце. Беше умната машинка, която се бе измъкнала от раницата ми, а сега се бе лепнала за рамото ми.

— Какво става? — попита ме тя.

— Колко глупав въпрос от твоя страна! — рекох. — Къде е Лю? Беше тук преди миг, освен ако не греша.

— Боя се, че грешиш — отвърна машината. — Това не беше Лю.

— Но как е възможно!

— Лесноосъществимо, като се има предвид винаги съществуващата възможност за илюзии, измами и лековерието на тълпата.

Извих врат, за да погледна машинката, която беше кацнала на врата ми, отчасти подпряна на рамото. Той (накрая започнах да мисля за нея като за него) бе боядисан с убитото зелено на оръжията, досущ както го помнех. Малки зелени лампички премигваха по лицето му. Приличаше на голямо парче метал, което е пролежало дълго на дъното на река. Ала гласът му бе съблазняващ. Отвърнах се бързешком от него, защото не исках да изгубя града от погледа си. Да, беше още там. Гората избледняваше в раздвоеното ми зрение. Раздвоеното ми зрение почти се изцери. Ако можех само да задържа вниманието си върху главното: града, храната, уютата, секса и филмите!

— Наистина ли мислиш, че ще е толкова просто? — попита машината.

— Какъв е проблемът? Градът не е ли истински?

— Понякога е, а понякога — не.

— А този път?

— Зависи от гледната ти точка, старче.

— Не ми се слушат такива приказки.

— Но ще ти се наложи да ги слушаш. Нуждаеш се да ти се поприказва хубавичко, момко. Тази глупост се закучи достатъчно

дълго. Какво се опитваш да направиш, революция ли ще почваш? Не ни ли стигат неприятностите тук, и без да добавяш и ти още към тях?

Да чуя тези думи от една елементарна машина, бе безкрайно унизително. Беше обезпокоително колко бързо ме нервираха новосъздадите се обстоятелства. Спомних си предишните дни. Реших, че не ми харесва кой съм. Помислих за смяна на самоличността. Ала беше трудно осъществимо, понеже това нещо направо бе залепнало за мен.

И тогава се озовах по улиците на града. Те се виеха като гърчещи се змии. Някои се виеха като змии, които искат да се изправят. Беше една от онези гледки, които космосът ти провожда от време на време, но не много често.

На партерно равнище имаше малки магазини. Огледах ги с известно безпокойство. Какво продаваха в тези магазини? Храна, например? Секс? Тук трябваше да има нещо, което да мога да купя и да продам. Нали разбирате, търсех цел.

След малко налетях на магазин за цели с крещящ надпис на витрината: ВСЯКАКЪВ ВИД ЦЕЛИ. Не знаех какво да си помисля. Изглеждаше като ужасна измама. Затова си тръгнах, като прикрих следите си с други следи, положих пресичащи се следи върху следите, които сочеха накъде съм отишъл. Просто вземах предохранителни мерки.

След малко стигнах до някакво правителствено учреждение. „Треперете от страх всички, които влизате тук.“ Това бе написано на вратата. Видях го и не можах да сдържа усмивката си, защото това бе толкова характерно за тях, фокийците, да надуют ужасния смисъл на изявлението, без да знаят какво точно са казали.

Но кой бях аз да ги критикувам? Трябваше да се изсмея силно, защото цялата ситуация бе шантава и отчаяна, и безполезна, а бе започнала толкова интересно, знаех го и не можех да направя нищо друго, освен да продължа: отказалият се не може да спечели ни едно добро приключение.

Това се случи, докато стоях там и се опитвах да сменя умствените си скорости. Нишката под формата на молец се въртеше и въртеше наоколо, сетне се гмурна объркана и ме поведе подире си. Виждах звездите и звездите ме виждаха. Голяма пустош се простираше навсякъде около мен. Къде, по дяволите, бяха дянали града? Някой

сякаш го бе отместил и това не бях аз. Да вървят по дяволите онези, които развалят всичко. А аз с такова нетърпение очаквах всичко това — да ми предложат някакво хубаво, предпазливо и разумно убежище, в което да се скрия. Искях момиче, което да обичам, и сандвич за хапване. Искях да намеря изход от загадките и несигурността. А ето ме в пространство, което не приемаше постоянни очертания.

Какво мога да кажа за това? И разказването си има граници. Уверявам ви, че там нямаше буквално нищо. Нищото се разпростря на всички страни и накъдето и да поглеждах с увеличената острота на зрението си, погледът ми забиваше все по-дълбоко и по-дълбоко в нищото. Очите ми копнееха да зърнат някакъв, макар и малък, предмет, да се спрат върху него. В този момент дори тежестта на раницата ми би била облекчение. Значи това е смъртта, рекох си. Май бях стигнал до нея твърде рано.

— Добре дошъл в царството на смъртта — ми каза някой.

Не видях, разбира се, нищо. Съвсем скоро щях да видя много неща, но в онзи миг не съзирах нищичко. И толкова по-зле за мен. Ала все пак чух глас. Той ме приветстваше със смъртта, мястото, към което, както отдавна подозирах, се бях отправил. Това ми донесе известно облекчение, но ведно с него — и необходимостта да отговоря.

— Здравей — рекох.

Отговорът ми се струваше достатъчно неутрален.

— Ти здравей! — отвърна гласът.

Ето, значи, къде бях — в центъра на нищото, с глас, който ме атакуваше на щик. Беше неспасяемо. И не можех да сторя нищо. Опитах се да си създам видение. Сигурно бе, че нещо, каквото и да бе то, щеше да е по-добре от нищото. Ала видението не идваше. Вместо него се появи миризма. Приличаше на миризмата на мишовина — миши изпражнения. Това никак не ми харесваше, а намекът — още по-малко. Какво общо имаше това с мен? Намирах се незнайно къде и някакъв глас ме поздравяваше.

— Виж сега — рече гласът, — не можем да продължаваме повече така. Трябва да намерим начин, някакъв *modus operandi*^[3]. Не ме ли чуваш, мен, Карълайн? Не чуваш ли, че ти пея? Не можеш ли да намериш в сърцето си място за срамежливите, както и за онези, които не дават пет пари, да не говорим за онези, които вече дори не са между нас? И сега те питам, няма ли начин да се съберем?

— Може би, ако се покажеш? — предложих аз, защото тази личност, която и да бе тя, не прояви дори елементарна вежливост.

— Ха! Това вече е върхът! Глината да пожелае гърнето да кукурига като петел! Въобще не искаме подобни работи тук. Онова, което искаме, трябва да е в рамките на възможното. Не е ли така?

— А може би вече се случи предостатъчно — рекох плахо.

Струваше ми се уместно да го давам по-спокойно, да се опитам да не бъда нехаен или да бъда нехаен, ала целеустремен — не знаех кой бе верният курс, та да го поема. Само да можеше тази проклета събитийна несвързаност да престане! Но нямах този късмет, тя си продължаваше и аз също си продължавах.

Тогава се появи Сисел. Изглеждаше прекрасна като винаги, косата ѝ се спускаше на дълга вълна върху гърдите, малкото ѝ, сърцевидно лице ме гледаше с изражение на, както си помислих, загриженост, ала би могло да бъде следствие от прекарана диспепсия^[4].

— Огдън — нарече ме тя с име, което бях приел тогава, но по-късно бях изоставил като доста неподходящо, с оглед на обстоятелствата около себе си, за които ще се разпростра по-късно. Ала засега, вижте само, приличам ли ви на един Огдън?

— Изглеждаш така, сякаш си боледувал.

Това беше смешно. Та как другояче да изглежда човек, легнал по такъв начин на леглото, вентилаторът на тавана се върти, а жегата се увеличава — как другояче да изглежда, освен като болен, много болен, възможно най-болен? Май че всичко бе постановка. Ала не бях сигурен и това бе най-гадното.

Спокойствие. Хитрост. Не се издавай с нищо.

— Отдавна ли съм тук? — попитах.

— Може би не трябва да говориш сега — рече Сисел. — Ето, пийни малко супа.

Тя повдигна главата ми с една ръка и изля в устата ми супа с дълга, вдлъбната лъжица. Супата бе хубава, пилешка, макар да не бях сигурен защо всъщност я гълтах. Нима предметите от живота още съществуваха на някое друго място, запазено специално за мен и дали това място щеше да продължи да съществува? Или исках прекалено много. Въпреки привидната си смелост, изобщо не бях сигурен в това.

— А сега, Огдън — рече тя, — просто се вземи в ръце. Объркването ще се разсее. Това е, което наричат омагьосан кръг. Знам, че не ме разбираш напълно. Но се опитай да намериш известен смисъл в думите ми.

Сисел винаги е била изискана личност, дори и когато ходеше с Едгар. Спомням си онези дни на мизерия, тясното жилище в Уест вилидж, кафенетата, песните на бродещите менестрели, някои дошли до нас чак от Франция през дванайсети век. Това бяха хубави времена, макар тогава да не изглеждаха така. Бих искал сега да съм там, където и да беше това там.

Ала после си рекох в изблик на инстинктивен самоанализ, че тези спомени, макар и напълно истински, може би изобщо не бяха мои. Не е необичайно пътешественик като мен, преди да напусне безопасните брегове на повтарящото си себеспомняне, където можеш единствено да мислиш за себе си и така да поддържаеш съществуването си, та не е необичайно да заеме или наеме, или дори да купи един или няколко чужди спомена, когато поеме към непознати места, за да може да се обърне към някои хора, след като стигне там, тъй като да си спомниш за някого, е равносилно да си го познавал, та дори никога да не сте се срещали.

Повдигнах глава. Над мен присвяткаше светлина. Някакъв записан на магнетофон глас рече:

— Край на свиждането.

След което Сисел започна да избледнява.

— Не си тръгвай още! — извиках аз. — Ти си моят последен оазис на разума в един чужд свят.

Ала тя продължи да избледнява с леката си усмивка. Изведнъж се появиха стените, измазани в жълто, и аз реших, че незнанието е по-добро от знанието, дори още по-добро, по-хубаво от целувка.

Когато отново отворих очи, вече бях другаде. Ето какви истории стават понякога.

— Ало, има ли някой там? — извиках.

Ала отговор не последва. Всичко бе пълна бъркотия. Това е омагьосаният кръг, за който споменах одева. Чудех се какво да мисля за него. Ала човек трябва да измоли изход от кръга и след време инстинктът за самосъхранение взе връх и думите заприиждаха и заклокочиха в гърлото ми. Първо се надигна едно изречение, сетне

второ. Не можех да намеря начин да ги изразя. Знаех, че отново изпадам в пристъп. Но в какъв? Какъв бе скритият смисъл на всичко това? Накъде отивах?

Време беше да предприема действие. Представих си нещо, направено от желязно дърво — нещо силно, естествено, солидна материя, с която да работя.

Веднага напуснах болничната стая. Пък може би и никога не съм бил в нея. Или пък, каква гадна мисъл, навярно още бях в нея. Ала в такъв случай какво дирех, отивайки на друго място?

Моят дом никога не е изглеждал така — ето изречението, което се блъскаше в главата ми. И все пак той беше — Ананда. Старата голяма къща на Зеления остров, килерът с благоухаещата си кедрова ламперия, в който да влезеш в цял ръст, високото дърво отвън с разперените си клони — „тайници на самотното мечтание“, както ги нарича Сидни Лейниър^[5], и наложено върху всичко това — няколко апартамента в няколко града, пренесени тук заедно, за да видят последните ми часове на умираща останка.

Не, извинете, нямах предвид това, последното. То изисква доста усилия, за да бъде разправено. Струва ви се доста размазано, нали? Но въпреки това намерението да объркваме го няма. Тези шаблони на „дома“ просто се трупат един връз друг, като прозрачните страници на календар, пърхащи обезумяло на вятъра на времето, в който плаваме.

И тъй, стигнах до точката, в която започна всичко.

— Здравейте, върнах се у дома!

Чу се размърдване в кухнята. Мирис на ябълков сладкиш — еуфоричен, всепоглъщащ.

— А, здравей, Огдън — рече мама.

Бях попаднал на страница от забравена книга. Ала все пак е хубаво да можеш да се връщаш — отново и отново. Испитах неочакваното желание да посетя покоя на предците. Те всички бяха там, дори и някои, които не помнех, имаше техни факсимилета, които са съществували преди преписките да могат да свършат работата си и да изпълнят откъснатите страници на паметта. Там бяха чичо Сет, чичо Дан, чичо Джордж, чичо Чарлз, там бяха и всичките лели, подредени чинно в единия край на стаята, всяка вършеше най-характерното за нея — поставяше марки в колекция, излъскваше прибори, обираше праха на сбирка от стара американска стъклария.

— Какво правиш тук? — попита чичо Сеймур. — Смятах, че си на екскурзия.

— Ами, бях — отвърнах, — и все още съм. Но неочакваните завой и криволици на този наш живот ме докараха отново тук.

Той ми се усмихна мило. Фактът, че не беше жив, го ограничаваше само до тази стая и съм сигурен, че той негодуваше силно от това. Ала трябва да правим някакво разграничение между живите и мъртвите, иначе за какво са небесата?

Майка ми подвикна от съседната стая — дали ще пия кафе с нея? Побързах да отида в стаята с жълтите тапети, където върху ти невзрачните дървета на Ню Джърси хвърлят любвеобилните си сенки. Никога не разбрах всичко за мама — като си помислите само, при тази възможност да разбере някои скрити случки от онова, което ми твърдят, че било детството ми. Съпътства ме въздържаност. Нашето мъжествено семейство се е разпръснало тъй много след като анти платоничните доктрини получиха всеобщо разпространение, че човек би могъл да очаква...

О, не знам какво бихте могли да очаквате. Това изключително голямо семейство, разпръснато във времето и пространството, цялото там, и ви чака — и вие него. Моите собствени деца, които идват да ме отведат у дома. И въпреки всичко объркването на собствения ми живот продължаваше, или по-скоро объркването на версиите за онова, което се бе случило.

Защото как да обясня, че чрез един завой, неочакван, но и неизбежен, трябваше да вляза във Фокус, да се завърна в собственото си детство и сега да съм принуден да минавам през тези пещери на времето и паметта?

Е, говоря за това, но не убедително — един хипотетичен марсианец, примерно, не би ме разбрал. Бях там, в кухнята, и пиех кафе с майка си, а с периферното си зрение можех да видя пътеката, която водеше назад — натам, където първоначално възнамерявах да ида. Дали да се възползвам от нея? Винаги съществува момент на объркване, когато отпътувате от изображенията на миналото си. Те са изненадани — извинявай, мамо, трябва да яхна ей онази небесна дъга и да отлети. Следващият път, когато се завърнеш, всичко е забравено или поне не се говори за него, никой не споменава, че просто сте

изкачили невидимите стъпала в собствената си кухня и сте изчезнали Бог знае къде.

И все пак, не бях готов да си тръгна чак толкова скоро. Твърде дълго бях отсъствал от родния дом. Учудващо е колко рядко ни спохожда подобно събитие в онази въртележка от вероятности, които представляват живота ни. Ние непрекъснато следваме своя ход, а единственото, което ни изненадва, е повторната среща с нещата, които най-добре би било да забравим. Тъй че нека да отдадем кесаревото кесарю.

Не разполагах с повече време за сантиментална разходка. Още от най-ранна възраст ни хвърлят в света на безкрайните възможности, които се пораждат отново при следващия кръг на завръщанията и нищо не се случва за първи път, и нищо няма край. Или поне така изглежда. Няма край!

Огледах се в тези сцени от детството ми и се почудих кому принадлежаха те. Изглеждаше ми странно и невероятно, че изобщо някога съм се люлял на тази люлка, че съм играл крокет с онзи очукан и мръсен дървен чук с оранжев пръстен. Всичко това означава за мен вече толкова малко, колкото и фламингите от предния път. Не само защото не можеш да се завърнеш у дома. Дори не го и искаш, защото не си в състояние да го разпознаеш, освен по вестникарски изрезки.

В един миг, колкото да премигнете, сцената се промени. Предполагам не се налагаше да премигвам, за да предизвикам това. Сисел ме бе предупредила за подобна възможност. Едно неволно изкривяване на устните може да размаже червилото, ми бе казала тя. Бях там отново с нея, този път в една уютна кръчмичка в Лондон. Това още не се бе случило, разбира се, но трябваше да се случи във вечното повторение на нещата.

Поръчах си бутилирана бира, мексиканска, само за да изглеждам лош. Сисел си поръча едно от онези яркоцветни питиета с ментова сметана. Потопахме се в приятната атмосфера, оцветена от прах и цигарен дим, в която проблясваше бронзът и богатото червено на махагона по баровете. Забавно ми беше. Това бе най-близкото до „първия път“, което можех да изпитам. Винаги пресъздаваме „първия път“, като забравяме за миналия първи път.

— И тъй, къде отиваш? — попита Сисел.

— На Фокус — отвърнах.

— Пак ли?

Никога не бях ходил там, но кимнах утвърдително; винаги е грешно да мислиш с категориите на новостта в свят, населен с безброй образи и безкрайни, дълги, блестящи, лъкатушещи коридори, в които всичко се върти и превърта, появява се и изчезва, за да се появи отново.

И тъй, продължавах да упорствам.

— Отивам на Фокус — рекох.

— Вземи ме с теб — предложи тя.

Поклатих отрицателно глава. Преследвах новото — сега и завинаги. Сисел бе хубава, Глинис — също, ала не бях готов да се установя на едно място, да вложа спомените си от миналото и бъдещето в банката и да живея живота си с наочници, с превръзка на очите, като болно от шап животно, като саламандър.

— Допускаш грешка — рече Сисел и приглади назад ярката си, силно пристегната коса.

Допих бирата си и поръчах още една. Смътно отбелязах, че ми предстоят вълнуващи събития. Чувствах се в доста добра форма и ми беше приятно да го съзнавам. Човек трябва да отдаде донякъде дължимото на космоса, който, предполагам, управлява всички тези глупости.

А след това се оказах на друго място, този път имаше блестящи хромирани повърхности и големи портрети по стените — портрети на хора, които не си спомнях да съм виждал, но може и да грешах. Лю отново беше с мен. Държеше раницата ми.

— Ти комай забрави това — рече той. — Властите искат да си я получиш обратно. Надявам се в нея няма нищо незаконно?

— Аз също — отвърнах, защото човек никога не знае какво могат да му пхнат в раницата, докато не е в ръцете му.

— А сега — рече Лю, — е време да се срещнем с бургмайстера, или както и да го наричат тук. Той ще узакони положението ти. Боя се, че си се сдобил с черна точка за това, че влезе през погрешната врата.

— Но аз откъде да знам? — попитах.

Лю сви рамене.

— На мен ли го казваш? Кой би могъл да е по-добре запознат от мен с невъзможността да се избегнат очевидните грешки?

В този миг Лю извъртя очи, очевидно припомняйки си някакво не сполучило приключение в миналото, за което считаше, че ми е известно. В интерес на истината, бях пренебрегнал шанса да наема някои от второстепенните спомени на Лю, задоволих се само с няколко от наистина съществените.

— Нямах никакви указания как да избира правилния път — рекох.

— И това те оневинява за грешките, наистина е така, но само в моите очи. Властите тук не признават никакви извинения, или поне не такива, които бих могъл да ти предложа за твое добро, а онези са наистина побъркани на тази тема, тъпанари такива! Между другото, влязъл си в затвора, без да си платиш входния билет.

— Аз дори не подозирах, че отивам там.

— Това го кажи на ченгетата.

Лю поклати глава и си сви цигара.

Запитах се дали употребяваше наркотици. Те толкова често стават ту легални, ту незаконни, че човек едва ли е осведомен дали нарушава закона. Един мъж бе казал, че независимо какво правиш, винаги нарушаваш някакъв закон.

След това обядвахме. Тъкмо навреме, мама му стара, това бе мнението ми. Поднесоха ни една от онези ориенталски манджи, в които всичко е нарязано и неузнаваемо, полято с гъст сос. Ометох яденето си без никакви затруднения. Лю човъркаше храната си и пиеше чаша подир чаша силно кафе. Изглеждаше ми някак недоволен.

След известно време рече:

— Трябва да ти кажа нещо.

Отвърнах:

— Ами добре, хайде, казвай. Има ли още някоя грешка, която съм допуснал?

— Не знам как да ти го кажа, старче.

— Хайде, опитай.

— Изглежда си набелязан да умреш.

Отпърво го погледнах опулено. А след това попитах:

— И ми го казваш просто ей така?

— Скъпи ми приятелю! — рече Лю. — Няма подходящ начин да ти го съобщя.

Експлозии в тревата. Движението на заразеното от чума животно. Какви безполезни видения нахлуват в съзнанието ти в моменти на стрес! Какво бихте могли да отвърнете, когато ви рекат: „Ти си набеязан да умреш!“. Какво друго да кажа, освен че съжалявам. Човек винаги си помисля: знаех си аз! Изглежда това е нощта, когато логическата обвързаност на събитията се прекратява.

И питаш:

— И под каква форма ще дойде онова, което ти наричаш смърт?

— Може и да не я познаеш, когато дойде — отвърна Лю.

— Тогава защо не ми кажеш за нея?

— Когато си предупреден, се подготвяш, старче. Или поне така се предполага.

Но бях ли подготвен? Имах заверен от нотариус документ, който абсолютно забраняваше смъртта да наближи на десет метра от мен без изричното ми писмено съгласие за това. Боях се, че тя няма да се съобрази с него. Какво можеха да й сторят, ако престъпеше ограниченията си и се появеше да ми служи тук, в земята на вечната младост? Можеха да си крещят и да ръмжат колкото си искат, но смъртта върши онова, което си поиска. Впрочем, винаги съществуваше възможността да се сключи сделка с нея.

Оставих Лю и се справих с телефонния указател. Там под рубриката „Смърт, сделки със“ намерих номерата на няколко брокери на смъртта.

Позвъних на първия в списъка. Нямах време за губене.

Той веднага се появи — нисък човечец с мастна бучка на обсипаното си с лунички чело. Може да е било и нещо друго, но аз го определих като мастна бучка. Седеше зад голямо писалище. Беше облечен в зелен халат на хирург. По-късно научих, че оперирал доброволци в Салпетриере.

— Какво можете да направите за мен? — попитах, решен, че бих могъл да получа всичко на право.

— Преди всичко сигурен ли сте, че сте уведомен за присъдата посредством писмено съобщение?

Бръкнах в джоба си и го намерих. Бях го получил, след като Лю ме бе известил и, разбира се, все още бе у мен.

И тъй, продължих. Важно беше да действам разумно и премерено. Колко много мъка се изсипва връз хората, поради

привързаността и нейния злокобен близък — картения пистолет Томпсън! Но бях решен, ако мога, да се измъкна от това змийско гнездо, както наричам това място, където смъртта виси над вас с неизбежната си коса и с неизбежната си кръстословица, с огромната си дарохранителница и псалмите в дъждовни дни, отправени към поизбледнелия ореол на онази мощ, която някога е била.

— Много неприятно от страна на господин Смърт — рече ми Глинис, — да се явява на вечеринката ни по такъв начин. Знам, че може да иде, където си поиска, но ние толкова се потрудохме да организираме всичко както подобава, че ни се струва, че би могъл да изчака няколко часа, докато всички поканени пристигнат и после се разотидат. Правил го е за много други хора, защо не и за нас? Но не, той не ще.

Той (господин Смърт) прилага формална техника, която познавам добре — дисонантна регресия на оцветна основа, ала въпреки предишния си опит бях изненадан от силата на магията му. Върна ме в едно празненство, което още не се бе състояло, ала където бях обречен да се срещна с него — с господин Смърт. Посрѣбвах от едно от онези големи, ледензелени питиета и тъкмо бях решил да се махам веднага, преди да са започнали неприятностите, когато усетих как някой ме потупва с прѣст по голото рамо, обърнах се и моментално сякаш в ушите ми звънна една от онези велики мелодии, сетивата ми се притѣпиха и изведнѣж се оказах другаде. Промените следваха твърде бързо, за да са ми по вкуса, ала вече се намирах в голям дворец, изграден от черен мрамор и абанос, с кариатиди, които поддържаха тавана и украсата в горната част на стените — все забравям как се казват — а току зад тях имаше езеро, дълго езеро, тѣй тихо, сякаш бе от полирано тъмно стѣкло. В средата на езерото видях остров с малка мраморна къща, обрѣчена с тъмни тополи.

Изпитах значително облекчение, защото не знаех как би ми се представила смъртта, надявах се на някакво класическо представление — нещо по-скоро грѣцко, всѣщност, или италианско, защото онези знаят как да се оправят с тази материя. Определено не желяех нещо сурово или египтянско, а що се отнася до отделните богове, действията им ми се струваха прекалено груби. Не исках да слизам до дѣното на илюзията, никак не исках, защото след като веднѣж попаднеш там, ти казват да излезеш от другата страна. Бях готов да взема лодката до

острова и тя, разбира се, се плъзна по водата към мен, а на кърмата ѝ стоеше висок мъж с качулка, който я придвижваше с дългия си прът.

В ушите ми звънна камбанният звън на дежавю^[6]. Бях бивал тук и преди!

— Е — рекох, — накъде отиваме сега?

— Спести ми тъй наречените остроумия — рече Смъртта (защото това бе той, или беше него, както ви се харесва).

Смъртта каза:

— Хайде, качвай се и да потегляме.

Стори ми се нетърпелив. За първи път чувах Смъртта да е нетърпелива и това ме изненада повече от самото умиране, което в онзи момент не можех да си спомня точно — мисля, че беше нещо като падане в локва кръв, или умрях на онова празненство? Няма значение, сега бях съвсем близко до така нареченото Царство на смъртта.

И тъй, аз се качих в лодката, седнах на малката пейчица в средата ѝ и потопих пръсти във водата. Кормчията се зае да тласка лодката с пръта си и скоро вече се плъзгахме по тъмните води към онова, което трябваше да бъде островът на мъртвите — понякога човек просто знае тези неща.

Водата блискаше около борда, придвижвахме се напред, а след време кормчията се спря, остави пръта си да се влачи подир лодката.

— Имаш ли цигари? — попита ме той.

Това ме разядоса. Излязох от вцепенението си и рекох:

— Ама си и нахален! Нали цигарите ме доведоха дотук, непряко, не мога да го докажа, но ако не ги бях пушил толкова през всичките тези години, ако не бях разкъсвал дробовете си и не бях наливал тежки метали, арсеник и други боклуци в кръвта си, сигурно още щях да съм на Земята, да си върша свойствената работа, т.е. да се безпокоя за щяло и нещяло, вместо да съм на тази лодка, която отива към остров, на който, мога да се обзаложа, даже няма кино.

— В крайна сметка хората умират и без цигари — напомни ми господин Смърт.

Той бръкна в наметалото си, извади пакетче и избута с привичен жест една цигара към устните си. Подаде ми пакетчето:

— Пушиш ли?

— Помислих си, че нямаш цигари.

— Просто обичам да пуша на аванта. Хайде, вземи, вече няма да ти навреди.

Взех цигара и пребърках джобовете си. Да, все още имах запалка, странно е как едно еднократно „Бик“-че може да надживее смъртта. Запалих цигарите и на двама ни. Запуфкахме доволни. Господин Смърт седеше на пейката срещу мен и държеше цигарата си в костеливите си пръсти. Дръпнах от моята и огледах водите наоколо. Беше миг на съзерцание. Разсъждавал съм за много неща през живота си, ала ако някой ми бе казал, че ще седя на малка безпалубна лодка със самия господин Смърт, щях да му кажа, че се е побъркал. А пък беше приятно да изпушиш цигара след смъртта, когато от цигарата можеш само да спечелиш. Цигарите след смъртта струват далеч по-малко на човека, отколкото предсмъртните.

— Е, и как е да си господин Смърт? — попитах аз.

Не че ме интересуваше, ами просто да хортувам нещо.

— Ами то си е бачкане — отвърна той.

— Сигурно се срещаш с интересни хора — рекох.

— Зависи. Всички идват по един и същи начин. Но не всички идват при мен. Аз не съм единствената Смърт. Alegорията си е много хубаво нещо, ала трябва да бъдем практични. Има множество Смърти и ние приемаме различни форми.

— Значи — рекох, — бих могъл да предположа след тази среща, че съществува и живот след смъртта, а?

— Можеш да си предполагагаш каквото си щеш — отвърна Смъртта. — Но не е задължително то да се случи.

— А какво се случва на острова?

— Скоро ще разбереш.

Това не ми харесваше. Дотук бях открил, че само тревогата ми е съвсем истинска, а всичко останало е несигурно.

— С какво се занимаваше, преди да станеш Смърт? — попитах го аз.

— Работех като природен дух — отвърна той. — Бях звездата в една от онези алегорични сцени с нимфи, херувимчета и брадати мъже. Известно време това бе доста приятна работа. Сетне трябваше да представяме сцени от пъкъла. Тогава вече не бе приятно.

— Имал ли си някога гадже?

— Сънят е невестата на Смъртта.

— Какво би искал да правиш, когато пораснеш?

— Има сума занятия в тази вселена — отвърна той, — за които дори не можеш да си представиш. Бих искал да опитам някое от тях.

Лодката се носеше сама към малка платформа за приставане на острова. На мъгливия фон можех да зърна едри фигури с интересни черти. Знаех, че представяха нещо, но за мое съжаление нямаше субтитри и не мога да ви кажа какво. Ала това даде храна на въображението ми. Така е с алегоричните сцени — няма значение какво вършите, нещата си се движат сами по себе си.

Докато разговаряхме, видях няколко силуета на кея, които махаха.

— Кой са тези? — попитах.

— Твои приятели, не ще и дума — отвърна Смъртта.

Не се сецах за никой добър познат в ада, който да дойде да ме посрещне, като пристигна. Но докато приближавахме пристана, започнах да ги разпознавам. Д'Артанян, Одисей и един голям и пълен мъж с мустаци, който, ако не грешах, бе Балзак. Надявах се, че не греша. Не съм прочел и дума от написаното от него, макар отдавна да възнамерявах да го сторя. Колко неудобно бе да го срещна след смъртта, без да мога да кажа и думица за „Човешка комедия“!

— Мой скъпи приятелю — развика се Балзак. — Колко е приятно да те видим тук! Не, не се тревожи, не се познаваме изобщо. Но на мен се падна честта да бъда включен в комитета по посрещането ти. Това ми предлага много добра изходна позиция, от която да продължа моите изследвания на човешкото поведение.

— Но с каква цел? — попитах аз. — И откъде знаете английски?

— Английският е универсалният език на смъртта — каза ми Балзак. — А тъй като това сега е моята страна, би трябвало да говоря нейния език. А и да пиша на него. Защото аз, разбира се, продължавам да пиша.

— И да публикувате?

— Да, наистина. Ще се удивиш колко внушителен е списъкът на публикациите ни в ада. Издаваме далеч повече книги от живите, което има своя логика, тъй като сме повече и сме по-постоянни. Както знаеш, мъртвите си остават мъртви за дълго. Това си има своите недостатъци, но така се поддържа приемствеността. Обаче я ми кажи, ти наистина ли си мъртъв?

— Ами, предполагам, че да — отвърнах му аз. — Има ли някакъв тест, който човек трябва да премине.

— Да, наистина има — рече Балзак. — Ще се учудиш колко много от живите искат да се промъкнат тук. И обърни внимание: докато са още живи! А това не може да бъде допускано. Разполагаме с детектори за живота на всеки ъгъл, злосторниците се наказват чрез изхвърляне, казва им се, че животът трябва да продължи и ги изпращат в един от световите на живите.

Не можех и да бленувам за по-добър изход от положението. Макар Балзак да го бе представил като нещо не дотам хубаво, не бях твърде убеден в това. Стъпих на брега. Понрави ми се, че имаше класически изглед: дълги редици от тъмни тополи, тържествени градини, пръснати тук и там блестящи бели статуи. И тази неописуема меланхолична атмосфера, която винаги цари по мавзолеите и подобните им постройки. Вече се чувствах добре, защото ми хрумна, че щях да спечеля и в двата случая — да бъда тук в царството на мъртвите, ако наистина бях мъртъв, или ако ме пратят към нови приключения, ако се окажеше, че съм от живите.

Заявиха ми, че тази вечер щяло да има банкет в чест на новопристигналите и че се изисквало официално облекло.

— И никакви от вашите подпетени обувки — рече Д'Артанян и се намръщи свирепо.

Забелязах, че и той говореше английски, но реших да не го питам за това.

Отведоха ме до двореца, един от по-малките дворци и, разбира се, всичко беше бесплатно. Поне тъй ми се струваше. Как можеш да си плащаш в задгробния живот?

Слугата ми бе с кучешка физиономия — гол до кръста, с някаква египетска на вид поличка. Отначало ми изглеждаше опасен, но твърде скоро свикнах с него.

След банята и бръсненето огледах официалното облекло, което ми бяха подготвили. Всичко изглеждаше напълно наред. Легнах на леглото да подремна и веднага заспах.

Сънувах, но бях съвсем наясно, че сънувам. Струваше ми се, че една от стените се разтвори в пространството и през нея навлезе група хора. Всички бяха в египтянски облекла, много от тях имаха птичи или животински глави. Помахаха ми с ръце и аз се изправих от кушетката.

Чувствах се донякъде в безопасност, тъй като знаех, че сънувам. Ала не и в пълна безопасност, защото това място гъмжеше от загадки, за които не знаех нищо.

Последвах ги през стената и надолу по поредица от ниски стъпала към река, която миеше каменните стени. Имаше безпалубна лодка, изработена, ако не греша, от папирус, а на кърмата ѝ стоеше лодкар с птича глава. Исках да им кажа, че сцената с лодката вече съм я играл, ала изглежда не можех да произнеса и звук. Качиха ме на лодката. До мен седеше бледолика жена с черна коса. Беше прекрасна, ала изглеждаше тъй неподвижна, че не ми се вярваше много да завържа разговор с нея.

Най-накрая произнесох:

— Често ли идвате насам?

— Лекомислието едва ли е уместно за място като това — отвърна ми тя.

— Не се безпокоя — рекох. — Всичко това го сънувам.

— Което не означава, че то не се случва — рече тя.

— Ще се случи ли? — попитах. — Можете ли да ми кажете какво следва?

— Ще ви заведат до некрариума — отвърна тя. — Там ще ви завържат крайниците и челюстите. Ще ви извлекат мозъка през носа, червата — през ануса, а след това ще ви инжектират различни консерванти.

— Шегувате се.

— Изобщо не се шегувам. Говоря съвсем сериозно.

— Но аз възразявам срещу подобно отношение!

— Вашите предпочитания нямат никакво значение.

Вие сте мъртъв и желанията ви повече не интересуват никого.

— Ами Балзак? И с него ли са се отнесли така?

Тя поклати глава.

— Той сключи сделка.

— И аз искам да сключа сделка.

Тя ме погледна продължително и безизразно.

— Боя се, че нямате какво да изтъргувате.

Сетне се обърна, за да подчертае, че разговорът бе приключил.

Огледах се на всички страни, докато лодката плуваше през някакъв тъмен канал. Търсех изход. Изглежда нямаше такъв. След това

— подир малко — минахме покрай дълъг бетонен пристан. На брега клечаха кучета. Гледаха ме с изплезени езици.

Това зрелище никак не ми се понрави, но онова, което предстоеше, ми се хареса още по-малко. Изправих се, готов да се скопча ожесточено с всеки, който би се опитал да ме спре. Никой не го стори. Излязох от лодката на сцената-пристан. Лодката продължи и ми се стори, че дочух призрачен смях.

Сцената отстъпи място на тунел, доста широк и висок, изграден от груби, необработени камъни. Имаше достатъчно светлина, за да виждам, докато вървах в сумрака. Тунелът бе леко наклонен надолу. Нито едно от кучетата на входа не ме закачи, нито пък ме последва. Тунелът се стесняваше и стесняваше, и скоро трябваше се наведе, за да продължа. Той зави и стана още по-тесен, докато накрая се наложи да пълзя. А след това спрях, защото вече нямаше никакъв смисъл от лазенето. Ала когато се опитах да се върна, пътят ми отново се оказа стеснен и затова се сгуших в един каменен проход със съвсем малки отвори от двете си страни, през които не можех да мина.

Обля ме вълна на отчаяние. После си спомних, раницата ми бе още у мен. Дръпнах я пред себе и извадих малката умна машинка.

---

[1] Игра на думи — free на английски означава и безплатна и свободна. — Бел.прев. ↑

[2] Хиперион — един от титаните, син на Уран и Гея, баща на Хелиос, Слънцето, на Селена, или Луната, на Еос, Зората. Често се отъждествява със Слънцето. — Бел.прев. ↑

[3] Способ за действие (лат.). — Бел.ред. ↑

[4] Диспепсия (гр. мед.) — мъчно смилане на храната, съпроводено от неприятни усещания. — Бел.ред. ↑

[5] Силни Лейниър (1842–1881) — американски поет и критик. Публикува своите „Стихотворения“ през 1877 г. и след това ги преиздава и допълва на няколко пъти. Издал е и „Науката на английския стих“ (1880) и „Английският роман“ (1883). — Бел.прев. ↑

[6] Deja vu (фр.) — вече видяно. — Бел.прев. ↑

ИСТОРИЯ ШЕСТА

СИРЕНИТЕ НА ВРЕМЕТО

Одисей — магът, който познаваше безброй хитрини и сложни стратегеме, бе обидил Посейдон и богът бе безмилостен в преследването си на героя, преживял Троянската война. Посейдон последва Одисей в Атика и около Додеканезите. Винаги, когато Одисей се отвърщаше от островите и поемаше към материка с надеждата да намери място, където морето и неговият нрав щяха да са непознати, морският бог изпращаше силни ветрове, които да го върнат отново във вътрешността на морето. Но и това не бе всичко. Освен другото, той му изпращаше лукави мисли, които се представяха за мисли на самия Одисей, а не като резултат от външна намеса, провокирана от разгневения бог, и те отново и отново го тласкаха към края на водната шир. И ето го пак там, където не би трябвало да бъде, до морето, до красивото море, върху ивица пясък между морето и планината. Тъкмо тук Одисей трябваше да изиграе последната си роля. Защото този път богът на морето бе отлагал твърде дълго да смаже самонадеяния смъртен. Време бе да побърза с убиването му.

Излязъл след корабокрушението на брега на Феакия, Одисей седеше, заслушан в грохота на прибоя о самотния бряг. Вгледа се в лилавата линия, където морето и небето се срещаха, помисли за смъртта и се запита дали вече не беше мъртъв.

Нашата последна моментална снимка на Одисей ни го показваше току-що излязъл от морето, от крайниците му се стичаше вода, косата му влизаше в очите, бе с наведена глава, а вятърът рошеше косите му. Малко недодялан може би, ала все пак най-привлекателната гледка, която Навзикая бе виждала.

Сцена на обяд на усамотения плаж: Навзикая и нейните дружки. Спират като приковани. Вторачени са в голия мъж.

— Къде съм? — попита Одисей.

— Това е Феакия — отвърна Навзикая.

Господи, колко бе хубава!

Смъртоносно красива, освен ако не греша.

Точно такива момичета харесвам.

Одисей поклати раздражен глава. Оформя се нов любовен роман — тъкмо от това сега най-малко имаше нужда! И освен другото, това не се ли бе случвало и преди? Не се ли бе случил целият му живот и преди? Нима не се е случило всичко, което може да се случи?

Одисей се опита да си спомни, ала наум му идваха само смътни догадки за онова, което го очакваше. Бъдещите възможности преминаваха пред очите му като прилепи-албиноси, които плуват в рядък терпентинов разтвор. После чу шум зад гърба си. Мъжът с безброй хитрини се обърна и тялото му се стегна. Волята му се наля със сила, извлечена от тумоса му. Той бързо прецени коя самоличност би трябвало да приеме този следобед.

Преодолявайки самовглъбението си, той осъзна, неизбежно и странно хладно, че бе попаднал в ситуация.

И че тази ситуация изисква мигновена реакция.

Той не бе... И все пак беше! Наистина той не бе изпаднал в такава крайност, толкова екстремна, като тази необходимост да изясни самоличността си.

Ала жената сложи точка на колебанията му.

— Как се казваш, непознати? — попита Навзикая.

— Ървинг Спагети, на вашите услуги — отговори мигновено той.

И веднага му се прииска да си прехапе езика. Ала бе трудно да се отърве от навика си да бъде коварен. Дори когато разговаряше с тази хубава и простодушна девица, навикът да се прикрие не умираше. Нелепо беше, но можеше и да сработи.

Одисей си припомни — и то не за първи път — че да се води тази игра не бе чак толкова трудно. Нямахме да му е първица, но отново се сети за непълните си знания за резултатите от първия път, когато я бе играл. Какво, по дяволите, бе станало тогава? Не можеше да си спомни ясно. Беше се справил долу-горе добре. Или това бе вторият път?

Навзикая. Все още стоеше там. Убийствено хубава. Но какво трябваше да прави с нея?

Семейният живот с Навзикая дойде по-бързо, отколкото бе очаквал. Малък, но обзаведен с вкус апартамент в центъра на Феакия.

Имаше на свое разположение втората по красота колесница на татенцето. Предположи, че щеше да бъде в състояние да запълни пропуските в съзнанието си малко по-късно. Обикновено така ставаше. Например — как бе протичало ухажването. Дали си бяха определяли срещи? Какво ѝ бе говорил? Ами Пенелопа?

Изведнъж съзнанието му бе обзето от тревога. Намираше се в безопасност. Тук, в малкия топъл апартамент, с Навзикая. Но не за това му плащаха. Беше взел погрешен завой някъде по пътя.

Всичко това, разбира се, ставаше малко преди непознатият да влезе в града. Тъй като веднъж вече бе бил тук, тази зловеща фигура с цигулката ѝ и — цигу-мигу, цигу-мигу — извинете, опитвам се да бъда надежден разказвач, ала кръвта ми просто кипва, когато си помисля за непознатия, и не бива да бъда винен за казаното, а след малко ще изгубя посоката на мисълта си, ако не внимавам — всичко се промени и нищо вече не е същото. Не че очаквахме да бъде. Не и след като бе изречено проклятието на горските пигмеи, което доведе подире си странните си последици. Но избързвам пред себе си.

Първо беше Одисей. Нека бъдем наясно с това. Яснотата не е толкова лесна тук, в тази яма с вонящи рибешки глави и разлагащи се изпражнения на превърнатите в трупове тела, които бавно се носят надолу през смрадливата гнилоч. Но ние упорстваме, ние и нашите приятели, защото някой трябва да разкаже приказката, иначе мълчанието ни ще пропищи до звездите. Фактът, че Навзикая бе майката на Одисей, не е общоизвестен. Ето защо романът помежду им изобщо не бе консумиран. Тази територия бе изцяло завзета от Едип. Одисей изобщо не бе толкова хитър, колкото твърдят хората. Одисей продаде на боговете от Олимп полица за стоки. Атина изобщо не бе толкова строга, колкото я мислеха. Те просто не смееха да приказват небивалици за нея. Ами Харон, той бе централната фигура във всичко? Хората прекарваха повечето от времето си с него.

— Харон? Там ли си?

— Тук съм. Виждам, че и ти си още тук, все още се опитваш да научиш повече за боговете.

— Има ли причина да не го правя?

— Можеш да правиш каквото си поискаш. По това две мнения няма. Но някои въпроси са по-печеливши от други.

— Имаш предвид тези въпроси за боговете ли?

— Точно тях искат да зададеш, разбира се.

— Наистина ли?

— Разбира се. Боговете са персонификации на самосъзнанието. Проверяват те за тайни мотиви. Не вярват, че изобщо си наясно към какво се стремиш. А и ние се съмняваме дали въобще знаят нещо за себе си. Боговете са просто компания извънземни, които си търсят работа. Опитват се да намерят нещо за вършене.

В страната на мъртвите има нещо много привлекателно, не смятате ли? Колко е приятно да крееш в някое красиво меланхолично място. Та дори и в някое грозно!

Нима тонът ти е сардоничен?

Не, чисто класически е. Когато живееш в древния свят, нямаш телевизор, с който да залъгваш времето си. Ние имаме телевизор в кабината за игра с карти на лодката, с която превозваме мъртвите. Но той винаги показва картини от смъртното ложе. Държим го включен на най-прочутите сцени от смъртното ложе.

Главната драма в живота на мъртвеца е как е починал. Той се интересува единствено от това. Можете да задържите вниманието му, като му разказвате как сте умрели — той определено се интересува от туй. Ала онова, което наистина завладява вниманието му, е въпросът как е умрял той самият. А цялата ирония се състои в това, че не може да си спомни. Жив през цялото онова време, а не може да си спомни. Странно е: какво ли изпитвах, когато дишах въздух, не помня...

Но какъде се разбързах? Думите ми свършиха. В казаното погоре няма нищо. Ние искаме да говорим за любовта и за ревността. В това има повече смисъл, нали? Или трябва да кажем другата истина — че никой не се интересува от това след смъртта? Не сме ли поели наистина по странен курс? Трябва ли да въведем и поклонниците сред мъртвите? Те споделят лодката на Харон с мъртвите.

Аз съм метеорологът. Времето първо се явява на мен, след това достига до останалия ми народ. „Останалият ми народ“ е мъгливо понятие тук, но мисля, че знам какво имам предвид. А то е, че метеорологът пръв забелязва настроението. Той често вижда и условията, които предпоставят настроението. Той присъства не само

при създаването на настроението, но и при създаването на елементите, от които то се състои.

Той наблюдава сухия топъл вятър, който духва внезапно отнякъде и носи подире си скука. Метеорологът наблюдава и натиска копчетата на късовълновата си радиостанция, за да съобщи новините на света. На своя свят, на себе си — ето защо наблюдава.

Одисей остана в гората след японското нахлуване в Югоизточна Азия. Той изгражда лагера си на самия плаж, откъдето може да държи под око протоците. Когато японската флота мине покрай него, той включва радиостанцията си и докладва на света:

„Предстои беда! Има четири линейни кораба и множество помалки съдове.“

Той докладва за опасността, когато има опасност, а когато няма, навярно предава мислите си по станцията, може би с изключена батерия, за да пести тока, защото тогава той говори единствено на себе си.

Но ако е сам, кому тогава предава сведенията за корабите? Защото би трябвало да наподобява до известна степен реалността. Той е дал клетва да не му изпуска напълно края.

Представете си богоподобен метеоролог, който наблюдава времето. Само че това не е времето, той гледа виденията, които съпътстват времето. Все едно е последният жив човек на Земята и наблюдава времето заради следващите хора, които ще дойдат. Но дали е така?

Съществува поне още една възможност. Може би той е просто сам и луднал, като Кевин Костнър^[1] в неговия усамотен боен пост, войската не му праща никаква помощ, защото доколкото знаем, войска няма, няма нищо, останал е само К. К., самотен, бленуващ, с виденията си. Сирените са също нещо като времето.

Когато дойде времето на сирените, трябва да се завържеш за мачтата, ако имаш мачта, или към печката, ако нямаш мачта, или към стенгата, ако нямаш нищо друго под ръка. За каквото и да се завържеш, трябва да използваш достатъчно сложни възли, за да ти е необходимо много време да ги отвържеш, след като те връхлети лудостта и те обземе желанието да отидеш при тях — при красивите дами с рибешки опашки, сирените. Но не можеш да помръднеш, защото си завързан. Проклинаш предишното си аз, което те е овързало, чиято безразсъдна

предпазливост преди малко те е завързала и то тъкмо когато искаш, нуждаеш се, трябва да се освободиш и да избягаш при тях — красавиците, сирените на зеленото и бялото море. Дърпаш и разкъсваш възлите, разрязваш ги, или би го сторил, ала предпазливостта ти, безразсъдната ти предпазливост е поставила ножовете извън обсега ти, както и всички коси и сърпове, бръсначите и острите куки, дори металните отломки и натрошените стъкла, които обикновено се търкалят из задния ти двор. И сега ти трябва да развържеш възлите един по един. Ето какво се случва, когато дойде времето на сирените. Освен това трябва да внимаваш и за насрещни кораби, както и за времето. Надигат се и бури, които понякога са за любов, а понякога — за пари. Няма значение колко надалеч си стигнал, няма значение колко изоставен се чувстваш на този остров на край света, те пак се опитват да те изнудват за пари.

— Плати ни! Плати ни! — вресят гладните духове.

А после трябва да намериш глас. Защото гласът разказва приказка. Гласът е приказка. Има нещо магично в една приказка. Ето защо не можем да ѝ устоим.

Аз обаче забравих да спомена, че моят разказвач в тази приказка — Одисей — страда от известна лудост. Той е доста ненадежден разказвач. Знае донякъде за лудостта си; освен това знае, че не може да бъде напълно наясно със степента на лудостта си, тъй като тя е скрита от него. Най-малкото не може да бъде винен за тази лудост, която не признава самосъмнението. Той е обзет от силно самосъмнение. Използва го донякъде, за да се държи под око, тъй че да не потъне в някоя абсолютна мания, нещо, което е виждал да се случва с други хора. Както се случва с мъжете, които отиват при сирените.

Да, госпожи, обръщам се към вас. Не се крийте в сенките и не се преструвайте, че не ме чувате. Номерът е, че може би изобщо не сте никаква заплаха. А сте само фантазми, породени от съзнанието ми! Ала все пак някой трябва да бъде там. Защото ми причинявате болка, силна болка. Вие ме наранявате. Наранявате ме, значи съществувате. Боли ме, значи съществувам и аз.

Но исках да кажа, че вече бях на острова от известно време и носех вахтата си добросъвестно. Само дето нашите генерали са се

объркали. Онези там не са персийци, а японци. Наблюдавах движението на бойните им кораби. Агамемнон трябва да бъде предупреден за ходовете им. Защото ако ни връхлетят, преди да сме установили предмостията си при Троя, докато флотът е още в морето... е, както можете да се убедите, работата е много, много важна.

Аз съм метеорологът. Първите изблици на времето достигат първо до мен и аз уведомявам Агамемнон по телеграфа. Съобщавам му по морза. Морзовата азбука е доста проста, но персийците не я знаят. Морзът е езикът на мъртвите.

Не би трябвало да правим това. Да съобщаваме в прав текст. Би трябвало да го шифроваме на изкуствен език. Но аз съобщавам открито, защото е спешно. Японците са вече тук и аз съм тук с моята радиостанция, опитвам да докладвам на Агамемнон.

Знаете, че Атина ни предупреди всички. Тя ни каза, че тази война ще бъде спечелена от страната с поясни умове. Всъщност срещу вас са боговете, това ни каза тя. Троянците са само повод.

И каза още:

— Ще трябва да дадете предложения как да ги изкарате отново навън. Не прибързвайте и не ги притискайте прекалено силно. Проявете търпение! Десет пъти мерете, един път режете. Отхвърляйте всички варианти, без които бихте могли да минете.

Това, мисля, че каза тя. Това помня, че каза. Това бе само един глас в съзнанието ми, как мога да докажа нещо? И все пак, ако не мога да се доверя на гласа в съзнанието си, на кого да се доверя?

Има още някой, с когото споделям плажа. Днес видях човешка следа.

Открих, че е бог с антисоциална същност, който не иска да бъде използван от хората и чийто сън е смутен от молитвите на човек. Той си е мислил, че е намерил тук, на този непроходим остров, сигурно убежище. Но неговият последен и най-упорит последовател го е открил и тук. Решен да постигне желанията си, този мъж е научил правилната комбинация от думи и звуци, за да може да достигне до бога. Исква да измоли от него услуга. Богът не се интересува от това, но може би жена му или негов близък ще се смили над човека и ще види

какво иска. Богът мисли, че това е загуба на време, ала жена му го уговаря да помогне. Той смята, че боговете трябва да стоят настрана от тези неща, но тогава забелязва, че някакъв бог помага на другата страна. Богът на чифликчиите, на земевладелците, на лихварите постъпва така, щото властта да остане в ръцете на експлоататорите. Нашият бог вижда това и се дразни. Би искал да помогне. Първо трябва да открие какво правят Великите богове и отива на едно място да разбере. Там той открива, че мястото на боговете е заето от богове-роботи, които вършат онова, което би трябвало да вършат истинските богове.

Когато богът пристига сред боговете-роботи, той се озовава в беда. Божествата, досущ като хората, не искат да си имат вземане-даване с дамгосани личности. Боговете-роботи го погват. Той трябва да прибегне до помощта на хора, които да го подкрепят във войната му срещу боговете-роботи. Те докарват необходимите материали за битката срещу боговете. Как може човек да се бори с боговете? Трябва да използва мисловната си енергия. Силата на молитвата.

Одисей бе общувал няколко пъти с Харон по време на дългата си кариера. Винаги се бе разбирал добре с лодкаря на мъртвите. Срещаша се от време на време в малката кръчма на брега на Стикс. Пийваха заедно по някоя и друга бира. Говореха си за миналото и настоящето.

Одисей винаги очакваше с нетърпение нови приключения. Един ден попита Харон:

— Вярно ли е, че Стикс е река, която тече в кръг? Или има излаз някъде?

Харон вдигна глава от бутилката си с бира.

— Стикс — рече той — е най-известната река в митологията. Дали има излаз или не, зависи от това дали смяташ, че митологията има край.

Беше вечерно време в кръчмата на единия бряг на Стикс. Над главите им прелетяха големи птици. Одисей се взря в тях, но не можа да ги разпознае. Попита Харон:

— Това се лебеди — отвърна Харон. — И в тях има нещо необикновено. Искаш ли да ти разкажа една приказка?

— Във всички случаи — рече Одисей.

— Общоприето е лебедите да се смятат за съблазнителни птици — започна Харон. — Но не всички са такива. Няма смисъл да се плаче

за счупената стомна.

— Нашият лебед — продължи Харон, — живееше в един бързорец поток. Той бе говорещ лебед, ала единственото, което някога произнесе, бе: „Няма смисъл да се плаче за счупената стомна“.

— Колко необичайно нещо за казване — рече Одисей. — Какво, за бога, е имал предвид? И как се е научил да говори?

— Той е знаел да говори — каза Харон, — защото някога е бил млад мъж. Това поне би трябвало да е ясно.

— Ясно е, като се замисли човек — рече Одисей. — Но защо е казвал това за счупената стомна?

— Това е била реакцията му към плитката вода, която изведнъж се изпречила на пътя му. Лебедите имат доста особени реакции към плитките води, нали разбираш? Те ги карат да се чувстват неспокойни, защото не могат да гребат с крака, като размахват криле, и затова излитането им е много трудно. Лебедите се нуждаят от вода, дълбока поне толкова, колкото е ръстът им, от краката с плавниците до меките бели пера на главите им. Инак не могат да излитат от водата.

— Но какво общо има това със стомната?

— Стомната е на една жена — каза Харон. — Тя идвала всеки ден до ручея, за да я напълни.

— И що за стомна е била тази? — попита Одисей.

Него го интересуваха и такива подробности.

— Била голяма издълбана кратуна. Имала дълго, криво гърло и тя я носела, опряна на бедрото си. Изглеждала хубава така, с издаденото си напред бедро. Била жена с величествен вид и когато издавала напред бедрото си... е, можеш да си представиш какъв ефект е имало това върху местните селяци.

— Какви селяци? Мислех си, че е бил само лебедът.

— Разбира се, че е имало и други хора — рече Харон. — Просто не бях стигнал още дотам да ти кажа за тях. Не мога да разкажа всичко наведнъж, нали така? Докъде бях стигнал?

— До местните селяци — отвърна Одисей.

— Не съм забравил — рече Харон. — Всъщност те били много хубави момчета. И двамата на по осемнайсет години. Работили през лятната ваканция във фермата на чичо си.

— Как се казвали? — попита Одисей.

— Кастор и Полукс — отвърна Харон.

— Мисля, че ги познавам — рече Одисей. — Роднини са на Елена от Троя, нали?

Добре дошла. Музо, погледни благосклонно на усилията ни, напълни гърлата ни с песен, а сърцата ни — с божествена лудост, защото ще опитаме не друго, а да говорим по една от най-великите теми — за Одисей, този бог сред хората, този необикновен човешки герой със своите грешки и недостатъци, със своите постижения и провали. Той е героят, който изпълва мислите ни в момента, и ще бъдем доволни, ако това е всичко, което можем да кажем за него. Или по-скоро — тъй като стрелата все още лети във въздуха, ще продължим известно време в тази посока, с тази картина на Одисей пред очите ни, с този Одисей, за когото се разказват толкова необичайни истории. И ние бихме искали да кажем сега нещо за него.

Една от историите му е за това, как бил захвърлен на острова на феаките. Там той се срещнал с Навзикая. Нищо не произлязло от това, но принцовете буквално бледнеели пред високия богоподобен герой от толкова много битки. Книгата споменава, че благодарение на божествената си сила, Атина сторила така, че Одисей да изглежда по-добре, отколкото бил в действителност. Тя го направила по-висок, сплела косата му в хиацинтови кичури, обикновено запазени за олимпиаца Зевс, оформила чертите му, подстригала брадата му. Огладила кожата му, направила му козметични операции, с две думи — направила така, че да изглежда добре.

Можете да се запитате какво ли е имала богинята наум? Защо е искала да държи нещата толкова изкъсо? Но при Атина винаги е било така. Стигало Одисей да изчезне само за миг от полезрението ѝ и тя веднага започвала да мисли за него.

— Питам се какво ли върши сега?

Приятелите ѝ я предупреждавали:

— Така не се прави — една богиня да си взема любовник от простосмъртните. Макар някои да намират тази идея за неустоима...

Какво ли бе да си вземеш човек за любовник? Атина попита Афродита.

— Чудесно беше — отвърна Афродита. — Но беше по-различно. Би могла да си помислиш, че най-добрият любовник е някой бог, след

като той може да направи онова, което поиска, и колкото време си поиска. Ала е факт, че боговете се ръководят от капризите си. Те никога не използват свръхестествените си сили за друго, освен да рушат. На тях им стига да метнат някоя и друга светкавица и да сметнат, че това е достатъчно.

Тогава Зевс, скритият главен герой, оставя оръжията си и отива под сянката на едно дърво до бързорец поток, ляга и сънува с отворени очи. И за какво сънува Зевс? Те всички го правят, всички богове. Дори Аполон, чието име е синоним на действието, прекарва по-голямата част от живота си в дрямка. Когато Аполон сънува, той оставя настрана лирата си, която изпълнява най-хубавата музика, чувана някога от човек, и свири на някакъв друг, невиджан досега инструмент. Знаете ли, че Аполон е участвал в много музикални конкурси? Един от тях бе с Орфей и тогава Аполон се призна за победен.

— Като бог, аз свиря превъзходно — каза той. — Но когато един човек също свири превъзходно, той постига нещо повече, нещо, което не е по силите на бога. Това допълнително нещо придава на музиката онази сърдечна boleжка, която я прави безмерно по-хубава.

Боговете са безкрайно омаяни от човечеството. Те непрекъснато се взират в земната твърд. Съществуват причини, поради които, с едно или две изключения, като Херкулес например, хората не стават богове. Фактът е, че донякъде това е по-низша позиция. След като със сигурност притежават смъртта, хората не могат да се надяват да постигнат нещо повече. Смъртта слага последните щрихи върху делата им. Смъртта на човека е най-скъпото му притежание. Ревнивите богове понякога дори го лишават от нея, преструвайки се, че му правят дар, и се усещат при това смъртоносно унижени. Безсмъртието е за планините, не за хората. Богът по-скоро прилича на облак, отколкото на човек. Освен ако не се постарее много. Но повечето от боговете ненавиждат тежкия труд. Само малцина, като Аполон, са склонни да издигнат на по-високо равнище своите божествени способности.

Я разправи сега, Одисей, какво точно си сторил? Какво е най-важното в твоите приключения?

— Едва ли бих могъл да кажа. Онзи град, който плякосахме, след като си тръгнахме от Троя. Даже не си спомням името му. Но

убихме много мъже и изнасилихме много жени. И тъкмо тогава започнаха неприятностите ни.

Паметта ми прескача напред-назад, тъй както е присъщо на паметта. Магьоснически номер е да разправиш един добър, ясен разказ, който започва в началото и свършва в края. Тук не ще намерите нищо подобно. Онова, което си спомням, са някои от съществените места. Калипсо бе едно от тях. Навзикая и феаките — друго. Пътуването ми до Долната земя, където отново разговарях с Ахил. Но почти не го помня. След това беше Цирцея и всичките ми хора бяха превърнати в свине. И Островът на циклопите, разбира се. От тази история заснехме филм. И предполагам, че комай това е всичко. Макар че навярно има и още няколко случки. Няма съмнение, че и те ще изплуват в паметта ми. Или ще ги потърся и ще ви ги разкажа, когато си ги спомня. Основните очертания на историята са добре познати. Чел съм ги и не бих могъл да си спомня нищо, ако не бяха те да ме насочат. Това кара човек да се запита кой какво е правил тук и как тези хора могат да говорят за мен с такава самоувереност. Когато дори аз самият не зная. Защото не самоувереността ми беше движещата сила през онези дни, когато всичко това се случваше. Нали разбирате, това не бе място, което да поражда самоувереност — онзи древен свят, в който живях толкова отдавна. Сега е по-различно. Сега времената са модерни. Предполагам, че бих се радвал да съм жив. Това е една от привилегиите, когато си герой от първа категория. Поддържат те като реликва от миналото.

А има и други истории, които се завръщат при мен и ме обсебват. Първата е как ме подлъгаха да се бия в тяхната глупава Троянска война. Защото аз не исках в никакъв случай да се замесвам. Току-що бях наследил трона на Итака от стария Лаерт. Наскоро се бях оженил за Пенелопа и трябва да ви кажа, че тя беше истинска красавица. И бях готов да се заема с царуването си. То никак не е лесна работа, да знаете, да си цар на един малък класически остров. Да вземем само издръжката на мраморните кариери. И ето че тогава дойдоха те — Менелай и Агамемнон и онзи третия, чието име непрекъснато забравям, започваше с „П^[2]“. Той ми изигра една лоша шега, измисли я направо на място. Докато се преструвах на луд и сеех сол на нивите си, те взеха току-що родения ми син Телемах и го хвърлиха в браздата пред плуга ми. Какво ще кажете за такава игра, а? Ори през

собственото си дете, за да докажеш, че си луд. И полудяваш от стореното от самия теб. Признавам, че в един миг си го помислих. Мразя другите да ме манипулират. Не исках да участвам в тяхната война, имах си тази идея: стоиш си в собственото царство, не надигаш глава, продаваш осигуряване на поданиците си, те ти плащат прилична заплата, имаш си бяла къща сред горичка, членуваш в кълтри клуба, а през лятната почивка можеш да идеш във фермата на стария Лаерт. Разполагаш си с всичко това и бам! — онези хвърлят детето в браздата, ти спираш воловете и Агамемнон казва:

— Достатъчно, Одисей! Щом ти стигна акълът да спреш воловете, та да не прегазиш детето си, ще ти стигне и да се биеш срещу троянците.

Няма какво да се възрази, няма и начин Агамемнон и другите да променят решението си. Твърдо са решени да се разправят с троянците. Някои твърдяха, че Елена била причината, други — че тя била само претекст, за да се разреши някакъв търговски спор. „Вие сте били там, вие ни кажете защо се биха.“ И тъй им казах: те се биха, защото бяха твърдоглави и макар всичко да си има причина, никой не знаеше какви ги върши.

А това бе война, която наистина се проточи дълго. Ахил и Бризеида и всичко останало. Тази война бе обречена още от самото начало. И все пак, каква война беше само!

Те казаха на Одисей: онова, което главно изискваме от теб, е да възприемеш по-мъжествена позиция спрямо този нещастен случай с теб наскоро. Онова порязване на пръста ти тъкмо тогава навярно е било някакъв знак. Не е никак трудно да продължиш с превързан с лейкопласт пръст. Върхът е свободен, а при машинопис използваш тъкмо върха на пръста. Лейкопластът спира кръвотечението. Това е смисълът пръстът ти да е превързан. А боговете сигурно са сметнали, че ще се възползваш от този знак и не го направиха много болезнен, а само да имаш нещо увито около пръста си. И какво ти напомня това нещо? Че всекидневната ти работа се състои в това да пуснеш на паша стадо думи. Твоето стадо е двучасово, не бива дори да си въобразяваш, че можеш да изведеш някои думи на паша, а други да оставиш затворени в кошарата. Изведи цялото стадо! Този лейкопласт на пръста ти е да ти напомня. Да ти напомня на какво е посветен денят ти, на тази задача, на тази материя, че трябва да си свършиш работата, а

обучението ти е да разбереш какво ти е нужно да знаеш, за да я свършиш. Това е достатъчно лесна работа, но трябва да се свърши.

Одисей във феакийския двор. Авантюристът току-що е потънал в сълзи, след като аедът на цар Алкиной разказа за събитията от Троянската война. Алкиной помоли Одисей да продължи сам песента. И тук навлизаме в една от онези сфери на разказа, които са податливи на превратно тълкуване. Защото някои твърдят, че Одисей е отказал категорично да каже каквото и да било, след като е бил наясно, че с несвършената си памет и още по-несвършената си поетика не би могъл да разправи за себе си приказка, тъй прекрасна и вълнуваща, като онази, която певецът бе изпял. Толкова бе жива тази приказка, че Одисей сам не можеше да избегне тъгата, която го връхлетя, след като я чу. Но легендата до известна степен и почти неуловимо изопачаваше истината, защото сигурно, помисли си Одисей, не бих могъл да бъда аз онзи, който е извършил всичко това.

Алкиной каза:

— Ние искаме да чуем твоята история, Одисей, с твои думи, ала не обръщай внимание на паузите, на колебанията и на втория прочит, с които ти със сигурност ще деформиращ повествованието си. Не се безпокой за несъответствията между онова, което си спомняш да е станало и онова, което други помнят да се е случило, ние ще се погрижим за това. Тук, във Феакия, ние се занимаваме само с митове и оказания. Ние ги създаваме за всички останали — пускаме ги на честотата на Все елинистичния психоканал, най-святната мрежа, създадена от човек. Тук твоята история ще получи истинската си оценка, а пък ние ще я пипнем тук и там, където има нужда от пипане. Вече виждам някои места, където можем да подобрим историята ти, да я направим такава, каквато ти би искал тя да бъде, ако само разполагаше с възможността да се върнеш назад, за да я коригираш.

— Ужасно сложна задача ми възлагате — рече Одисей.

Макар Атина да го бе направила по-едър, по-висок и по-хубав от преди, Одисей още не бе придобил предишното самочувствие.

„Ако наистина съм представлявал всичко това — помисли си той, — нямаше да се нуждая от помощта на богиня, за да го постигна. Не знам защо изобщо тя се занимава с мен.“

Коего го накара да се зачуди каква ли бе мотивацията на богинята. Дали бе влюбена в него? Почти не смееше да повярва в това.

Но явно си беше така. А ако беше така, какво говореше то за Атина? Че се бе отдала на гадна перверзия, чрез тази си склонност за превъзнасяне на простосмъртни, каквото те изобщо не заслужават. Той се запита и защо никой досега не се бе сетил да се глави за психиатър на боговете. Те имаха нужда от психар. Кажете ми, Атина, защо продължаваш да се главоболиш с тези простосмъртни? Не знам, докторе. Общо взето съм доволна и радостна, но после изведнъж нещо ме обзема. И знам, че никога повече няма да бъда щастлива. Да си богиня е толкова безплодно, толкова безполезно. И тогава пожелавам за любовник човек, искам сама да съм човек. А най-близкото възможно състояние до това да бъдеш човек, е да обичаш такъв. Одисей тъкмо се бе приготвил да подремне, когато дойдоха за него. Твърде лошо за теб, Одисей, така или иначе ще трябва да заминеш. Така стават нещата в класическия свят. Когато се наложи да тръгнеш, тръгваш. Погледни Сизиф. Не е общоизвестно, че той всъщност е писател на име Асмодерий, който е страдал от писателско схващане. Той е извървял целия път от битността си на най-успелия автор на любовни романи в древния свят до пълната нула, до почти пълното си изличаване. В стария свят още не е била измислена психологията. Тя се появи много по-късно. Онова, с което разполагаше старият свят, бе класическото, митологичното, алегоричното обяснение на нещата. Ако си пожелал майка си, вината не е твоя, някой бог е отговорен. Както и в случая с Асмодерий — той не е виновен за пълния си блокаж. Някой бог го е насадил. Но кой бог? Не може да има съмнение, че това е бил Аполон. Той бе бог, ревнив спрямо чуждите успехи.

Нито една от композициите на Аполон за лютия и лира не е била публикувана някога в човешкия свят. Всички ги възхваляваха, ала не ги публикуваха в големия издателски център в Битиний. Боготворяха ги на думи, ала за публикуване се обръщаха към такива проверени и истински изпълнители, като Орфей. Ха, Орфей! Доста бе видял. За умници като него ние имахме някой и друг номер. Да вземем жена му. Нашите поздравления: спечелихте половин акър земя в „Слънчевите акри“ във Флорида, ведно с десетстайна къща плюс гаражите. Има стая за забавления и всичко останало. Освен това получавате и безплатен пропуск за Дисниленд. Трябва само да дойдете с нас, за да си вземете подаръка.

Нищо неподозиращата Евридика отиде с тях. Те имаха акредитивни писма, значки, всякакви подпечатани документи. И бяха високи, импозантни мъже, които те гледат право в очите и не би си и помислил, че те мамят. Уви, те бяха от най-лошия вид хора, лъжците с честна външност. А щом те сами мислеха, че са честни, за което от своя страна бяха подведени от отмъстителния Аполон, чието дело бе интригата, кой би могъл да твърди обратното? И така стана, че тя тръгна с тях — прекрасната Евридика с дългата черна коса, с меланхоличните очи, с изящната си фигура, обгърната от тъмносин сатенен халат. И след малко тя каза:

— Слушай, Тото, мисля, че това не е Канзас, *p'est pas*^[3]?

Защото тя говореше фафлигонийски — Евридика де, — имаше и малко куче, което не участва в историята ѝ, тъй като бордът на цензорите на боговете в общественения сектор определи, че кучето ще се проявява твърде много, а и без друго нейната история е само част от тази на Орфей.

Разкажи ни за Орфей, Евридика. Той е композитор и музикант. Но не ме питайте какво прави, лъже красиво наляво и надясно и сънува песни. За нея песните на Орфей не са нищо особено, а просто онова, с което Орфей се занимава по цял ден, вместо да прави сирене и други полезни неща, които могат да нахранят тялото.

Те я отведоха по пътека, която се спускаше надолу и ставаше все по-тъмна.

— Това не е Флорида! — рече тя.

— Не е — отвърнаха те. — Излъгахме. Извинете, мадам, но ето как се срутва една класическа история.

— Къде съм? — попита Евридика.

— Това е царството на мъртвите — отвърнаха те.

Евридика се огледа.

— Ама чакайте, тук е много мръсно!

Те свиха рамене.

— Какво очакваш да сторим? Ние сме мъртви!

— Е, все пак можете да държите метла, нали?

И Евридика им даде нагледен пример, като намери метла — бе същата, която Хеката обикновено яздеше — и със сила на волята си я развъртя, почисти купищата сажди и дори измете под Немезис, нещо, което никой преди нея не се бе осмелил да стори.

И ето я сега — далеч от Флорида, далеч от Гърция, близо до никъде, мъртва, в царството на мъртвите.

За нея не бе нищо особено, че можа да премине от жива в мъртва, без да изгуби съзнание. Това бе грижа на философите, нея не я засягаше. Тя само знаеше, че е мъртва и че човешките ѝ права бяха нарушени.

Да, Сизиф и Тантал — не им стигаха на тези двамата мъже всичките неприятности, които бяха понесли лично в своето си време, ами някой трябваше да сътвори и митове от тях, та сега всички страдат до известна степен от сизифония или от тантализация — две заболявания на нашата съвременна епоха. Тук говорим за предшествениците на хамлетовия сън. Говорим за Едип и за другите големи върхове. Говорим за началото на западния начин да се вършат нещата. Говорим за пътешествието на героя, с всичките му превратности. Но преди всичко говорим за самотрансцендентността от най-добрия ѝ вид:

„Сега вече виждам себе си отвъд себе си, тъй рече Заратустра.“

Говорим за Талос, първия робот в света с една-единствена вена, която водеше от горе до долу и обратно^[4]. Говорим за нервните богове, които гледат напред в тъмното и съмнително бъдеще и виждат, че всичко ще свърши зле. Говорим за раждането на комедията в нищетата на козето блеене. Говорим за истинските неща, за лудостта, която класическият темперамент хвърля върху нас. Защото това си е пълен ужас, тези чисти, бели, класически градове с тяхната липса на телевизия и свещените им царе. Говорим за времена, които бяха безвъзвратно омешани, докато не се появи нашият съвременен свят с неговите удобства и неговите скърцания със зъби и едносрични реплики. Няма ги повече волните изречения на одисеевото красноречие. Сега имаме едносричното изръмжаване и възклицателното изпискване. Имаме и оформянето на края преди дори началото да е поставено безпристрастно, ала ние го бутаме назад — хайде, махай се, господин Край, ние сме тук, още в началото. Ала дъртият Край и той знае това-онова. Той казва: ами, мънкайте, мънкайте, дечица, не е моя вината, че дарбата да се притежава чене е предоставена на мен и така имам възможността да ви говоря, докато

празникът продължава, да ви помоля да замълчите с вдигната към устните палка за барабани, да ви помоля да размислите върху проблема за гроба. Гробът, виждате ли, е хладен, влажен, изпълнен с жени в черно с алени устни, които не са там, за да перат.

Е, можете да си представите как се почувствахме, като чухме това. Помолихме само за малко повече ред.

— Нека ние водим, ако ти не можеш — рекохме. — Има напълно разумен начин да се справим с всичко това. Можем да оставим настрана всички вампири-таласъми и останалите нечисти образи. Те не са класически и не се нуждаем от тях. Можем да намерим път обратно към чистото, добре осветено място, където броди антилопа, а и пре-лопа също броди, а пост-лопа похапва от крехкия райграс, а ние сме отново с пиански зачервени лица и изкривени черти в някаква кръчма, която би трябвало да е експедирана направо от ада, а барманът ни погледна в очите и рече:

— Какво ще пиеш, страннице?

И след това ние знаехме, че никога няма да избягаме, че целият сценарий бе просто една кръчма подир друга, места, населени с мрак и зачервени пиански физиономии, места, които не искахме чак толкова много да посещаваме, та и мислехме, че дори не съществуват, надявайки се чрез въображението си да можем да попречим на съществуването им. Ала нямахме този късмет. Не сте в състояние да знаете какви са законите на вселената в определено време, ала е достатъчно ясно кое действа и кое — хич.

---

[1] Кевин Костнър — тук алюзията е с филма „Танцуващия с вълци“ — Бел.прев. ↑

[2] Хрумването за това е на Паламед, който съпътствал Агамемнон. — Бел.ред. ↑

[3] N'est pas — нали. — Бел.прев. ↑

[4] Меден човек, създаден от небесния ковач Хефест. Имал само една вена, изпълнена с божествена кръв и проточваща се от главата до глезена. Медея изтеглила гвоздея, с който се запушвала вената и така кръвта на Талос изтекла. — Бел.ред. ↑

РЕЧНИК

Андромеда — дъщеря на Цефей, цар на Етиопия и Касиопея, която се хвалела, че е по-красива от nereидите. Посейдон веднага отмъстил за това, като пратил морско чудовище, което да тероризира земите на Цефей. Андромеда трябвало да бъде принесена в жертва за умилостивяване на чудовището. Прикована към една скала, тя била спасена от героя Персей, който се завръщал от приключението си с горгоните. Показал на чудовището главата на Медуза и то също се превърнало в камък. След това Персей се оженил за Андромеда, на чието име след смъртта ѝ било кръстело съзвездие.

Ахил — син на Пелей и Тетис; водещият гръцки герой в Троянската война, чиято история се разказва в Омировата „Илиада“. Неговата вражда с Агамемнон и разрешаването ѝ е сред основните теми на епоса. Ахил е убит в последните дни от обсадата на Троя — стрела се забила в единственото му уязвимо място — неговата пета: когато бил малък, майка му, в желанието си да го направи безсмъртен, го потопила в река Стикс и тъй като го държала за петата, тя останала единственото му уязвимо място. Буен в гнева си, склонен да губи самообладание, необуздан в омразата си, безпощаден към враговете (синовете на Приам), Ахил същевременно бил способен и на нежни чувства (към Бризеида и Патрокъл).

Гай Петроний — един от компаньоните на Нерон, организирал забавленията в императорския двор (*arbiter elegantiae*). Автор на *Petronii Arbitri Satyricon*, сатиричен любовен роман, изпъстрен със стихове, който е стигнал до нас във фрагментарен вид. Тацит споменава, че Петроний се самоубил (около 65 г. сл.Хр.), за да не позволи на Нерон да го убие.

Деметра — земната богиня на житото и зърното, която дарила хората със селскостопански умения. Дъщеря на Кронос и Рея и майка на Персефона. Когато дъщеря ѝ била отвлечена от Хадес, тя тръгнала по света да я търси. Преоблечена като старица, пристигнала в Елевсис, където била приета любезно от цар Целей^[1] и жена му Метанейра.

Деметра се разкрила пред тях и им наредила в нейна чест в Елевсис да бъдат извършвани определени обреди. Тя научила Триптолем, сина на Целей и Метанейра, на селскостопанското изкуство и го дарила с колесница, теглена от дракони, с която той обикалял света и разпространявал знанията, получени от нея.

Елена от Троя — дъщеря на Зевс от Леда и сестра на Клитемнестра, Кастор и Полукс. Елена била най-красивата жена на земята и множеството нейните обожатели постигнали съгласие да защитават онзи, за когото тя се омъжи. Тя се омъжила за Менелай и когато Парис я отвлякъл в Троя, гръцките царе обявили война на града. След края на Троянската война Елена се завърнала с Менелай в Спарта.

Кастор и Полукс — „божествените близнаци“, синове на Леда и Зевс, братя на Елена от Троя. Участвали в множество приключения, по време на едно, от които Кастор бил убит. Полукс поискал да го последва в Хадес, но Зевс им позволил да прекарват известно време на земята, а после ги въздигнал в небесата като съзвездието Близнаци.

Корибанти — възторжените жреци на Сибела, богинята на плодородието, които извършвали обредите си към богинята със силно биене на цимбали. Малкият бог Зевс бил спасен от корибантите, чието звънтене заглушило плача му.

Навзикая — дъщерята на Алкиной и Арета, която с негласната помощ на Атина посреща Одисей на брега след корабкрушението му и го отвежда в двореца на баща си.

Одисей — героят на „Одисеята“ на Омир; син на Лаерт, цар на Итака. Предлага на неуспелите ухажори на Елена, сред които са най-могъщите мъже на Гърция, да се закълнат, че ще я защитават; той самият е искал да се ожени за нея, преди да вземе за жена Пенелопа. Това решение води до Троянската война. Макар да е участвал в някои от битките, той е по-известен със стратегията и съветите, които давал. Одисей е и един от тримата посредници, които Агамемнон изпраща при Ахил, за да уредят спора между героя и водача на войските. Измисля Троянския кон. След завръщането си у дома, където Пенелопа и синът му Телемах са го чакали десет години, той продължава странстванията си.

Орфей и Евридика — виртуозният музикант и изпълнител на лира, син на Аполон и Калиопа, чиято музика била дотолкова

завладяваща, че можела да укроти дивите зверове. Жена му Евридика била ухапана от змия и починала, а Орфей отишъл в царството на Хадес, за да убеди царя на мъртвите да я върне на Горния свят. Хадес се съгласил, но поставил условието Орфей да не се обръща да я погледне, докато вървят нагоре. Орфей не устоял, погледнал назад и Евридика отново се върнала в царството на мрака. След това Орфей бил убит от фуриите (ериниите) и се възкачил на небесата, превръщайки се в съзвездието Лира.

Персей — син на Зевс, модел за гръцки митологичен герой. Той убива горгоната Медуза, наказва Атлас, като го превръща в планина, спасява Андромеда, която прави своя жена и ѝ остава верен. Спасява майка си от низките попълзновения на Полидект, когото също превръща в камък и дава трона му на рибаря Дикт. Персей управлявал добре на трона на Аргос и Тирена и основал Микена.

Персефона — известна още като „Момата“ или „Девојката“, наричана от римляните Прозерпина. Дъщеря на Зевс и Деметра, отвлечена от Хадес, за да стане царица на Долния свят. Деметра бродела из целия свят, убита от мъка по дъщеря си, и Зевс се опитал да ѝ я върне. Ала докато била в Долния свят, Персефона изяла няколко семенца от нар, които я свързали завинаги с печалното място. Въпреки това бил постигнат компромис Персефона да остане в Долния свят, но да се завръща за известно време на земята. Това редуване се смята за символ на цикличността на годините сезони.

Сизиф — поради множество прегрешения, царят на Коринт Сизиф бил наказан да търкаля голям камък нагоре по хълма към ада. Щом стигнал до върха, камъкът отново се изтърколвал надолу. Тъй работата му никога не свършвала. Оттук — „сизифов труд“, символът за безкраен и безплоден труд.

Тантал — приказно богат фригийски цар, син на Юпитер и една океанида (баща на Пелопс и Ниоба, дядо на Агамемнон). Бил любимец на боговете и удостояван с честта да седи на тяхната трапеза. За да изпита всезнанието им, насякъл на парчета сина си Пелопс и им го поднесъл на блюдо. Боговете разбрали, съединили късовете и съживили младежа, а бащата-светотатник подложили в подземното царство на вечни мъки: изгарял от жажда, а стоял до шия във вода, която се отдръпвала, когато се опитвал да се наведе и да пие; изпитвал

вълчи глад, над главата му висели отрупани с плодове клони, които се издигали, колчем посягал към тях. Оттам — „танталови мъки“.

Хадес — брат на Зевс, господар на света на мъртвите. Понякога така се нарича и Долният свят, или адът.

Харон — син на Ереб; лодкарят, който превозва душите на мъртвите през река Стикс до Хадес. За услугата той получавал дребна монета, пъхната в устата на мъртвите при погребението им. Харон се описва като възрастен мъж с окъсани дрехи, мръсен и беден на вид, с невчесани, сплъстени коси. Описан е в Книга VI на „Енеидата“ от Виргилий, в „Жабите“ на Аристофан и в „Диалозите на мъртвите“ от Лукиан.

Хеката — отпърво смятана за могъща богиня, която помагала на мъжете да постигат успех във войните, да се сдобиват с богата плячка или да пожънат добра реколта, по-късно се идентифицира с братовчедка си Артемида. Според митологичните версии Хеката е единният образ на триединната Артемида: Селена — на Луната, Артемида — на Земята и Хеката — на Долния свят. В крайна сметка Хеката се смята за богиня на Долния свят, на магьосничеството, на призраците и некромантията.

---

[1] В романа изписан „Целей“, но става въпрос за елевзинския цар Келей. — Бел. cattiva2511 ↑

Издание:

Автор: Робърт Шекли

Заглавие: Машината Шехеразада

Преводач: Тинко Трифонов

Език, от който е преведено: английски

Издание: първо

Издател: ИК „Офир“

Град на издателя: Бургас

Година на издаване: 2001

Тип: роман

Националност: американска

Печатница: Инвестпрес

Редактор: Георги Венин

Коректор: Мария Стоянова

ISBN: 954-8811-28-6

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/5892>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.